KAYNAK ESERLER DİZİNİ:23

ÇORUMLU

1942-1944

Mahmut Selim GÜRSEL

ÇORUMLU 1942--1944

ISBN978-625-95263-0-0

İÇİNDEKİLER1940-1942

TAKDİM

Mahmut Selim GÜRSEL

38.SAYIYA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

39.SAYIYA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

40.SAYIYA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

41.SAYIYA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

42.SAYIYA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

43.SAYIYA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

44.SAYIYA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

45.SAYIYA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

46.SAYIYA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

47.SAYIYA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

48.SAYIYA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

TAKDİM

Bu çalışma; 1938 tarihinden başlayarak; 1946 yılına kadar büyük bir çalışma azmi, o tarihlerin yoklukları göz önüne getirilirse kâğıt, mürekkep ve çalışma şartlarının zorluğu ile meydana getirilen 61 sayı derginin sayfaları fotoğraflayarak kitap haline getirmeye çalıştım.

Bir kitabın doğması, o kitabı yazmaya kalkan kişinin amacına ve bilgi birikimine göre değerlendirilmesi uygun olarak görülmelidir.

Elinizde bulunan bu çalışmanın sizlere ulaşması için günlerini veren bu çabası için şükranlarımı sunarken, bu çalışmada da benim ufacık bir katkımın da bulunması beni bahtiyar etmiştir.

Bu çalışma ile sizlerde bazı bilgileri edinmiş ve faydalanmış olarak uzun yılların birikimlerinden aydınlanacağınızı göreceksiniz.

Bilgi; yazılmadıkça kaybolmaya açık birikimlerdir. Her insan bir kitaptır; onu okumamız gereklidir.

Tanımadığımız ve anlamadığımız kişiler hakkında nasıl kararlar veremezsek; bir çalışmayı da incelemeden, okumadan karar veremeyiz.

Mahmut Selim GÜRSEL

49-50. SAYIYA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Mahmut Selim GÜRSEL

1947 tarihinde babamın subay olarak bulunduğu Erzurum'da bir at arabasında doğum evine giderken doğmuşum. Babam Eminsu Ali Rıza Gürsel, annem ise Fahriye hanımefendi idi.

İlkokula İskenderun'da başladım. Ankara' da bitirdim. Ankara Yenimahalle Ortaokulunun birinci sömestrsinde babamın emekli olmasından dolayı 1960 yılında Çorum'a gelince Atatürk Ortaokuluna devam ettim. Babamın "oku da oğlum ceketimi satar seni okuturum" diyerek bana yaptığı nasihatleri ters tepki yaptı, okumuyorum diyerek okulu birinci sınıfta bıraktım. Marangoz çırağı olarak Azmi Başar ustanın yanına girdim. Askere gidene kadar ustanın yanında çalıştım.

1967 tarihin de askerlik dönüşü, Ankara Emniyet Müdürlüğüne teknisyen olarak göreve başladım.

Ortaokulu dışarıdan 2 yılda bitirdim 1972 tarihinde

1978 yılında ayında naklen Çorum İl Halk Kütüphanesine Memur olarak geçtim.

Dışarıdan Çorum Ticaret Lisesini iki yılda bitirdim.

Kendi kendime Osmanlıcayı öğrenmeye uğraştım, Hat sanatı ile biraz ilgilendim 150 ye yakın Ser levham var, Çorum Güzel Sanatlar Galerisinde ve Kütüphane salonlarında bu levhaları sergiledim.

03. 08. 1988 tarihinde İl Halk Kütüphanesi Müdür yardımcılığına atandım. Bakanlığına sundum. Kitabımdan Türkiye'deki bütün kütüphanelere dağıtılmak
üzere 1000 adet satın aldılar.

1993 yılında Türkiye'deki bütün kütüphanelerde bulunan " El 1990 tarihinde kütüphanelerdeki kitapların tasnifi ile ilgili 10 yıllık bir araştırmamı "Alfabetik Onlu Tasnif Fihristi (Dewey) "kitap haline getirip Kültür

Yazması" kitapların Ankara Milli Kütüphanesine toplanma kararı veren 1993 yılında Türkiye'deki bütün kütüphanelerde bulunan " El Yazması" kitapların Ankara Milli

Kütüphanesine toplanma kararı veren Kültür Bakanlığına karşı Çorumlu hemşerilerimi haber dar ettim, mahalli radyodan ve gazeteler ile parti il

Polis Memuru olarak Ankara'da çeşitli şubeler ve karakollarda çalıştım. 16 Eylül 1973 tarihinde Selma (Kurşuncu) Hanımefendi ile evlendim.

rahmetli Turan Kılıççıolu' nun destekleri ile el yazma kitaplarımızın Çorum' da kalmasını sağladım!

Açık öğretim için üniversite sınavlarına girip kazandım. İkinci sınıfta iken 25 Nisan 1994 tarihinde Tatvan Bitlis'e Müdür olarak tayinim çıktı, tayin edildiğim yere gitmeyerek emekliliğimi istedim.

İlkokul sıralarında okuyarak pilot olmanın düşlerini kurardım. Bu hayalim gerçekleşmedi. Şu anda emekli memurum.

Marangozluk, oymacılık, Polis Memurluğu, Memurluk ve idarecilik yaptım. Her çalıştığım meslekte çeşitli önemli olaylar oldu ise de son çalıştığım kurumda bence; en önemli bir hatıramı anlatmak istiyorum: Kütüphanedeki çalışmalarım ve " El Yazması Kitaplar"ın Çorum'da kalması için verdiğim çabalar neticesinde Bitlis Tatvan'a tayin edilme olayım beni çok yıktı. Fakat bu üzüntümün boş olduğunu zamanla gördüm. Rabb'imin izni ile Hacca gitmek nasip oldu, iki kitap daha yayımladım ve elinizde bulunan bu derginin çıkmasına vesile oldum. Mesleklerin insanlara sağladığı maddi avantaj olarak, evinizi geçindirecek, namerde muhtaç etmeyecek avantajından başka, manevi olarak; sizin yaptığınız işlerle

Başkanlarını ile Millet Vekilimiz Adnan Türkoğlu ve Belediye Başkanımız

ilgili karşılaştığınız problemleri değerlendirirseniz avantajların neler olabileceğini hayat okulundan öğrenmiş oldum.

Yazı yazmaya beni kimse teşvik etmedi Kütüphane için hazırladığım kitap beni yazmaya teşvik etti. Yazılarım
mahalli basında yayımlandı. Yazılarımdan dolayı bir ödül almadım; fakat kitapları ve bu dergi benim için en büyük ödüldür.

İdealim: Çorum'a tam teşekküllü bilgisayar ortamında bir kütüphane kazandırmaktır. Bu idealim yüzünden tayinim çıktı. Yayımlanmış dört çalışmam bulunmaktadır. Bunlar:

" Alfabetik Onlu Tasnif Fihristi (Dewey) ",

Bakanlığa sunulmuş; "Alfabetik Türk ve Yabancı Yazarlar Fihristi" ve "Ne Nerede Başlıklı Arama Fihristi" basım için hazır
beklemektedir. Yazılarım daha çok araştırma dalı ile makale türüdür. Tiyatro çalışmalarım, şiir ve hikâye denemelerim bulunmaktadır.

Benim okuyucularıma diyeceklerim şudur ki. Doğru bildiğiniz konuları savunun. Bu savunmanız size belki tepkiler getirecektir. Bu tepkileri inceleyerek doğru olup olmadığını araştırın.
Çalışmalarım:

https://gurselyayin.com
corumlu2000@gmail.com

KİTAP BAŞINA DÖNMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

38 SAYI İÇİNDEKİLER

YOLUMUZA DEVAM EDİYORUZ

AHİLER

BEDRİ NAHMİ EYÜPOĞLU İLE BİR SANAT KONUŞMASI

HALK TÜRKÜLERİ

HODAK OYUNU

NASILSINIZ

ÇORUM'DA SÖYLENEN BİLMECELER

1204 DE YAZILMIŞ KOYUN BABA TEKKESİNDE

AHİ KASIM AHİ ŞEYHLİĞİ İCAZETNAMESİ

38. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

ÇORUMLU

Çorum Halkevi Dil ve Edebiyat Şubesi Tarafından
Ayda Bir Çıkarılır

Te'sis Tarihi : Nisan 1938

SAYI : 38

1 Temmuz 1943

Basıldığı yer : Çorum Vilâyet Matbaası

ÇORUMLU

Çorum Halkevi Dil ve Edebiyat komitesi çıkarır

Sayı : 38 | 1 Temmuz 943 | Kuruluşu: Nisan 938

Yolumuza Devam Ediyoruz

İsmail CEYHAN

Her büyük harp âdem oğullarının sosyal yaşayışında bir inkılâp, hiç değilse, büyük bir değişiklik meydana getirir. Harp sonu, kendilerinde azçok ayakta durabilecek kudret bulanlar tekrarı mukadder ikinci bir kavgaya, hayat kavgasına hazırlanmak için bütün maddî ve manevî imkânlarını seferber ediyor. Öldürücü ve sındırıcı sonuçlar doğuran savaşlardan sonra ise boğuşma imkânlarından mahrum kalan insan oğlu bir kulübe, bir lokma, bir hırkayı dünyalık için yeter bulup asıl hayatı ruhta arıyor. Bu içe dönme, kavgadan nefret duyma tepkisinin derecesine göre, ya mistisizmin derinliklerine uzanıyor; yahut ebedî bir sulhun yolları bulunur sanısını güdüyor. Fakat « Hayat bir mücadeledir » düsturu birincilerin kulübesini yıkıyor, Daimî sulh yolcularının kör düğümlerini, çözmeğe vakit bırakmadan, koparıyor.

Cenk meydanlarında kan gövdeyi götürdüğü şu yıllarda harp dışı kalan her millet bu selin altında kalmamak için durmadan sınırlarda süngü, gönüllerde milliyet barajları kuruyor.

Balkan Harbinde kıvılcımlanan, İstiklâl Savaşında alevlenen Türk

38. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Milliyetciliği - 1939 - danberi dumanlı ülkelerin ışık kaynağı oldu. Bu kaynak, Türk topraklarında milliyet yolunu tutanları selâmete götüren bir nur, yoldan sapanları yakan bir ateş karekterini taşır.

Çınaraltı, Millet, Gökbörü, Türksazı, Kopuz ve arkadaşları ve Halkevi dergileri maşalalarını bu kaynaktan yakıyorlar.

«ÇORUMLU» da yolunu bu ışıkla gören bir dergi olmakta devam ediyor.

AHİLER

İCAZETNAME VE FÜTÜVVET ŞECERESİ

Nazmı TOMBUŞ

Türkistan içerlerinden Akdeniz kıyılarına kadar geniş bir bölgede yaşayan ulusların iktisadî kurumlarını organize ederek kendine bağlamak suretile asırlarca, ruhî ahval ve içtimaî bünyeleri üzerinde devamlı tesirler yapmış ve bazan siyasî devrim ve kuruluş sahnelerinde bile mühim roller oynamış olan (Ahiler) hakkında 25 sene evvelki bilgilerimiz İBNİ BATOTA seyahatnamesindeki müşahedeye müstenit yazılarla bazı tarih kaynaklarının verdiği çok kısa ve kifayetsiz malûmata münhasır kalmıştır.

Çok Sayın Profesörümüz FUAT KÖPRÜLÜNÜN son zamanlarda yaptığı incelemelerden alınan önemli sonuçlar, Garp irfan âlemini de ilgilendirmiş; yine, başta Sayın bilgin Köprülü olduğu halde yeni, yeni neşriyata hız vermiş olmakla beraber mevzuun temamile aydınlanmasına imkân bulunamaması, tekrar bir hayli düşünüş ve görüş ayrılıkları meydana çıkarmıştır.

Bu konuya ait neşredilen vesikalar üzerinde Sayın bilginlerimizin yapacağı incelemelerden daha önemli neticeler alınacağı şüphesiz olduğundan elimize geçen ve FÜTÜVVET ŞECERE sini de havi olan bir ahi şeyhi icazetnamesini dergimizin vesikaları kısmında aynen neşre başladık. Bu vesikalar, görebildiğimiz emsalinin en eski tarihlisi olduğundan mevcut bazı faraziye ve görüş ayrılıklarının izah ve birleşmesine yarayacağını umarız.

İcazetnamelerin asılları 1321 hicret yılında 84 yaşında vefat eden esbak Çorum Müftilerinden TEKKELİ HOCA oğlu Hacı İbra-

38. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

him Nuri Efendinin evrakı arasından çıkmıştır. Elyevm mumaileyhin torunu ÇORUM MİLLİ KÜTÜPHANESİ HAFIZI MÜTÜBO BAY EŞREF ERTEKİN elindedir. Bunlar, üç tanedir. 4, 35X 0, 25 eb'adında bir tomar kâğıda yazılmıştır.

Birinci icazetname; âdi beyaz bir bez üstüne yapıştırılmış 2,X95 0,23 eb'adındadır. Baş tarafından tahminen 30 satırı muhtevi olması lâzımgelen arapca mukaddimenin 85 santimlik kısmı kopmuş, ancak 14 satırı kalmıştır. Emsalinin aynı olan bu mukaddimenin neşrine lüzum görülmedi.

Mukaddimeden sonra, tomarın 59X23 santimetre eb'adını işgal eden kırmızı, yeşil, sarı, siyah mürekkep ve yaldızlı boyalarla süslenmiş fütüvvet şeceresi vardır. [1]

Şecere; alt, üst ve ortasından ufkı kornişlerle ayrılmış mustatil bir kaide üstündedir. Kaidenin alt kısmının, merkez ve yanlarındaki daireler içerisine (شجره) Şecere, (الفتوة) Elfütüvve, (الفوز) Elfevz kelimeleri ayrı, ayrı sıralanmıştır. Üst kısmında ise bir hilâl resmi, hilâlin içinde soldan başlıyarak tersine (الصلوة ترك الزنا الصدق الامانة ...) cümlesi, hilâlın üstündeki nısıf daire içinde (حسن و حسين) Hasan, Hüseyin isimleri vardır.

Bu kaidenin üstüne birbirinden aralıklı iki amut dikilmiş, amudun üstüne de tekrar bir korniş resmedilerek altındakinden daha dar dikine bir mustatil çizilmiş, bunun iki tarafına; yarım daireler yapılarak içlerine (ابوبكر ، عمر ، عثمان ، علی) Ebubekir, Ömer, Osman, Ali isimleri yazılmıştır.

Bu mustatil üstünden FÜTÜVVET AĞACI nın iki dalı yanlara sarkmış, bir dal da dikine uzamıştır. Dik dalın ucunda, daire şeklinde, içine (محمد) Muhammet yazılmış bir budak vardır. Budaktan üç dal daha ayrılmıştır. Ağaçta 7 dal, her dal ucunda birerden 7 yemiş vardır. MUHAMMET yazılı budaktan ayrılan dik dalın (12) geri kalan altı dalın da (28) ki ağacın ceman kırk yaprağı vardır. (3, 7, 12, 40) sayıları herhalde gelişi güzel düzenlenmiş değildir. Bunların taşıdığı dikkati çeken manalar ise izahtan müstağnidir.

Kaidedeki kornişler içinde ve yemişler üstündeki (ب ، م ، ص) gibi hurufu mukattaadan bir şey anlaşılamadı. Bunların Ahi şifresi olan (ا ، ل ، م ، ع) markasından başka mesleki birer remiz olmaları ihtimali vardır.

Yaprak ve yemişlerin içinde Ahilik umde ve esaslarını gösteren (FÜTÜVVET), (İHLÂS), (ŞECÂAT), (KEREM) gibi desatir isimleri, yemişlerin dış kenarlarına da bu düsturları teyit eden ayetler, hadiseler yazılmıştır.

(الاخلاص) Yemişi üstündeki (ب) harfine bir kuş resmi kondurulmuştur. Bu kuş resminin delâlet ettiği mana da anlaşılamadı. İslâmlıkta mekruh olan canlı mahlûk resminin böyle bir tarikat şeyhi icazetnamesinde bulunması dikkati çekmeğe, incelenmeğe değer bir konudur.

FÜTÜVVET ŞECERE sinden sonra birinci icazetnamenin Farsca yazılmış metni geliyor. Bu metin; bazı harfleri divaniyi andıran güzelce bir sülüsle siyah, (AHİ EVREN) ve icazet alan zatın isimleri de altun yaldızlı olarak yazılmıştır. nihayetindeki arapça (شوال المعظم سنه تسعين و سبعمائه هجريه) tarihi 790 rakamını gösteriyor. Sonra şahit isimleri geliyor. Şahitlerden bazılarının (Kırşehir) li olması icazetnamenin Kırşehrinde tanzim edildiği kanaatini veriyor.

İcazet alan zatın nereli olduğu belli değildir.

İkinci, üçüncü icazetnameler yapıştırılmak suretile* birincinin altına sonradan ilâve edilmiştir. Hepsinin kâğıt cinsleri ve yazı hususiyetleri ayrıdır. Bunlardan biri (غرة المحرم الحرام سنه ثلثين و ثمانمائه) 830 tarihlidir. İcazet veren AHİ MAHMUT icazet alan da ALİ BİN KASIM dır. Diğeri (فی اوائل الصفر سنه الثمانين و ثمانمائه) 880 tarihlidir. İcazet veren AHİ MESUT, alan da AHİ MEHMET BİN ALİ dir. Her ikisi de Farscadır, birincinin aynıdır. Yalnız bunlarda arapça mukaddime ve FÜTÜVVET ŞECERE si resmi yoktur.

830 Tarihli İcazetnamedeki tarikat silsilesine fazla olarak AHİ ENAM ve AHİ MESUT, 880 tarihli icazetnameye de AHİ ENAM, AHİ BEDRETTİN MAHMUT isimleri ilâve edilmiştir. Bu iki icazetnamenin nerede tanzim edildiğini anlatacak bir kayit ve işarete tesadüf edilemedi.

Üç icazetnamenin de bir aileye yani baba, oğul ve toruna ait olduğu icazet alanların künyelerinden anlaşılmaktadır.

[1] Fotografisi vesikalar kısmındadır.

38. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

AHİ KASIM

(İcazetnamesi Tercümesi)

Bilmek lâzımdır ki: esrarı ilâhi müntehileri bayle rivayet ve namütenahi ahbar münşileri şöyle nakil ve hikâyet ederler ki. (Fütüvvet) zamanı kadimi ezelide mezkûr ve hakimi lemyezeli menşurunda ayeti meşhurdur ki, (قالو سمعنا فتى يذكرهم يقال له ابراهيم) ve yine bilmek lâzım özür ve behanesiz muktedir olmak gerek ki, Fütüvvetin rüknü âzamı edeptir. ve mübarektir ol kimse ki edep anın zatında mükteseptir. Babullah meftuhdur. Fakat o kapıya edeple dahil olunur ve edebin hulâsası her şeyi mahalline vazetmektir. Mürit terbiyeyi ahlâkı raziye ile beslemektir ki (الادب وضع كل شئ في موضعه) ve fütüvvetdar olan kimse cemii adabı tarikle arâste ve envai maarif ile pirâste olmak lâzımdır. Terbiyeyi itaatte, lokma yemekte, söz söylemekte, yola gitmekte, kalkmakta, oturmakta, kemer bağlamakta ve çözmekte arasınlar ve anın zâhir ve batınını ahlâkı hamide ve âmâli pesendide ile tezyin etsinler; tâki bu terbiye sebebile o güruhtan olmasunlar ki anların başlarında gaflet ve fesat bulunur.

Onlar şu ayeti kerime mealine mâsadaktırlar; (ولقد ذرانا لجهنم والانس لهم قلوب لايفقهون بها ولهم آذان لايسمعون بها اولئك كالانعام بل هم اضل اولئكهم ve sahibi fütüvvet olanın (الغافلون altı haslatla müzeyyen olması lâzımdır. O altı rükün o kimsede muayyen olmalıdır. Bu altı rüknün başı (Tevfiki Hakka karşı küşadedil) gönlü açık olmak yani iptida gelene gidene kapuyu açık bulundurmaktır. Babullah meftuhtur.

İkinci Rükün : (Küşade pişani) alnı açık olmak ve gözü müsafirlerin gelmesine muntazır olmak (قوله تعالى : هل اتيك حديث ضيف ابراهيم المكرمين اذ دخلوا عليه فقالوا سلاما)

Üçüncü Rükün : Sufranın bağını açup nesi varsa huzura getireki (السخي يامتك) altı rükünden üçü de şunlardır.

Birinci, Gözünü ayıp görmekten bağlıyaki (يعلم خائنة الاعين وما تخفي الصدور)

İkincisi. Lisanını gıybetten ve mesaviden ve yalandan ve bühtandan hıfzede ki (ايحب احدكم ان ياكل لحم اخيه ميتا فكرهتموه).

Üçüncüsü, kemerini haramdan men ede ve nefsin yularını haramdan çekilmiş bulundura (قوله تعالى: والذين هم لفروجهم حافظون الا على ازواجهم اوما ملكت ايمانهم) ve kendi aziz vücudunu az yemek az uyumak ve az söylemekle meşgul ede ve hulku ilâhiye ile tahalluk edüp halk ile güzel geçine ve kimseye eza ve cefa etmeye.

FARSCA ŞİİR TERCÜMESİ

Senin o güzel sözlerin inci delmektir.
Güzel huyun söz kabul etmekliktir.
Senin ilim ve amel ve zühdün nedir.
Az yemek, az söylemek, az uyumaklığındır.

Bu ekavil ve te'vile binaen dir ki o sözler mübarek ibare müteberrek bir teşriftir. Bu zaif, nahif; Allahın kullarının en küçüğü ve en muhtacı AHİ TURUT can kardeşi ve iki cihan sevgilisi pek aziz, pek kerim, pek büyük, müttaki, mütedeyyin, mukbil, makbul, eshabın mefhari, akranının iftiharı, fütüvvet ve mürüvvetin meliki, Ahi Hace ELHAC KASIM BİN AHİ ALİ BİN AHİ NECDETTİN Allah anın hakkında tevfikını daim buyursun.

Lâyık ve münasıp buldum ki Astâne kapusunu açsun ve kandil assun ve terbiye tutsun ve gelip gidenlerle süt ve şeker gibi ihtilât etsün ve kemer bağlasun ve çözsün ve bu tarikte kendi kudretini tamam ve kemaliyle göstersün ve fütüvvetdarlık şeraitinden hiç bir dakika fevtetmesün ve Hazreti Hudaya ve Resule ve bilcümle Müslümanlara lâyık olan ihtiramı yerine getisün. (ولله العزة ولرسوله وللمؤمنين) ve şol kimselerki mezkûr Ahi ELHAC KASIM'a iradet getirmek isterler bu işte anın elini sultanı fütüvvet ve mürüvvet va evliyanın ve ariflerin kutbu AHİ EVRAN (قدس الله سره العزيز) eli bilsünler ve anın (AHİ HACE ELHAC KASIM'IN) kabûlünü AHİ EVRAN hazretlerinin kabulünün aynı tanusunlar. Zira AHİ KASIM'IN meyanını AHİ ZAHİRETTİN TURUT ECE bağlamış ve çözmüştür. Ve AHİ TURUT ECE nin kemerini AHİ ŞEREFETTİN HACE OSMAN bağlamış ve

38. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

çözmüştür. Ve AHİ ŞEMSETTİN HACE OSMANIN kemerini AHİ PÜSER FÜKAİ ve AHİ PÜSER FÜKAİ nin kemerini AHİ EMİRCE ve AHİ EMİRCE nin kemerini SULTANÜL FÜTÜVVE VELMÜRÜVVE AHİ EVRAN (قدس الله روحه) bağlamış ve çözmüştür. Nasılki AHİ NASİRETTİN EVRAN'İN kemerini AHİ AHMET bağlamış ve çözmüştür. AHİ AHMEDİN AHİ KAYSER, AHİ KAYSERİN AHİ BAŞAR ve AHİ BAŞRA nin kemerini AHİ KAPLAN, AHİ KAPLA nın, AHİ HÜSAM SUZENİ ve AHİ HÜSAM SUZENİ nin AHİ ABDULLAH ve AHİ ABDULLAH'ın AHİ FEREÇ ZENGÂNİ ve AHİ FEREÇ ZENGÂNİ nin AHİ ALİ URBAN ve AHİ ALİ URBAN'ın AHİ MEHMET HASIRBAF ve AHİ MEHMET HASIRBAF'ın AHİ MEHMET BUHARİ ve AHİ MEHMET BUHARİ'nin AHİ REŞİT KÜPRA bağlamış ve çözmüştür. AHİ MEHMET REŞİT KÜPRANIN kemerini ABBASİLER hanedanı bağlamışlar ve çozmüşlerdir. Ve Abbasiler hanedanının EMİREL MÜ'MİNİN HAZRETİ ALİ (كرم الله وجهه) bağlamış ve çözmüştür. Ve EMİRÜL MÜ'MİNİN HAZRETİ ALİNİN kemerini EMİRÜLMÜ'MİNİN HAZRETİ HAMZA bağlamış ve çözmüştür. Ve EMİRÜLMÜ'MİNİN HAZRETİ HAMZANIN kemerini HAZRETİ MUHAMMET (عليه افضل الصلوات واعلاها) balamış ve (و اكمل التحيات واسناها) çözmüştür. Ve hazreti MUHAMMED عليه السلام Fütüvveti CEBRÂİL (عليه السلام) hazreti rububiyetten getürmüştür.

Hicri senenin 790 ı Şevvalı muazzamın ikinci 10 unda yazılmıştır. [1]

والسلام على من اتبع الهدى

[1] Tercüme, Sayın Bilgin Remzi Akyürek tarafından yapılmıştır.

ŞAHİTLER

Hacı Ali bin Abdulcelil	Emir Mahmut bin Zekeriyya Elmarfu
Davud bin İshak Elsüleymani	Seyyid Elmüderrisin Mevlâ Sinanettin
Seyfettin Mustafa Elvaız	Ehi Bayezit Elbezzaz

dalları çörtükleşmiş bir zuval «kızılcık» ağacıyle yanındaki dut ağacına doğru yaklaştık. Esmerleşen kabuklarının, her kırışığı ayrı bir hatıra saklıyan ihtiyar yüzleri ziyaretçilere artık gülümseyemiyor. Üstüne gölge saldıkları, aynasında sarmaşıp oynaştıkları, şimdi toprak olan eski havzun hatırasına eğilmişler; kuru, donuk gözlerle düşünüyor ve geçen günlerin özlemini çekiyorlar sanılır. Havuza su boşaltan kiremit pöhrengin taşlıktan bahçeye doğru sarkan kırık ağzı şekilsiz, kızıl ve karanlık bir göz gibi hareketsiz duruyor. İçine dolan tozlar onun lüzumsuzlaştığını anlatmağa yetici. Çünkü artık ne şırıltısıyle hayranlarını dolayına çeken serin havuz ne köküne su gönderdiği eyvaz «üvez», fındık, ne meyvasını serinlettiği erik, ayva, kaysi, kirez ağaçları ne de çeşit çeşit renk ve güzel koku saçan zarzalak «erguvan, leylak» patlangıç «mürver», menekşe, sünbül, karanfil ve zanbak çiçekleri var...

Tatlı bir meyille yükselen bir kaç basamaklı merdivenden divanhane denilen geniş, kırmızı taban kiremidi döşeli sofaya çıktık. Sofanın önü merdivenden başlıyarak karşı duvara kadar parmaklıkla çevrili. Parmaklığın iç tarafındaki peştahtası denilen sedire oturduk. Divanhanede yarım metre kadar yüksek yazlık sofa var. Bir zamanlar yorulmaz ve ezasız bir sabırla yeşil dallarının ucundaki mor dutlarını sofadaki konuklarına sunan şimdi kavruk ve çörtük ağacın konuksuz kala kala kısırlaşan cömertliğini içimiz sızlıyarak andık.

Giriş kapısının (odanın dış kapısı) üstünde arap harfleriyle siyah zemin üzerine kocaman bir M A Ş A A L L A H, onun altında 1237 H. (1821) yazılı. Yüz seneyi aşan bu tarih sonradan duvara vurulan badana ile gölgelenmiş. Bu, odanın sıvanma tarihidir. İhtiyar ev sahiplerinin dedelerinden duyduklarına göre, yapı bu tarihten yirmi beş yıl önce yapılmıştır.

Geometrik şekillerle süslenmiş, yanları iki yarım, üstü bir bütün kemerle örtülü giriş kapısından kapıaralığı denilen yere girdik. Karşımızda altalta dizilmiş ayakkabı rafları, sağda solda süslü iki kapı var. Soldaki daha özentili. Belli ki asıl odaya açılıyor. İçerde, odanın tabaniyle kapı arasında, bir adım genişlikte, sağa sola uzanan, tabandan on

38. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

santimetre kadar aşağıda kırmızı tuğla döşeli T E H R İ Z var. Tehrizin solunda divanhaneye bakan bir pencere, sağa bakınca duvara oyulmuş sağlı sollu gözcükler : nargile yerleri görünüyor. Asırlık nargileler daha biraz evvel kullanılıp yerlerine konmuş gibi buğulu duruyor. Bu yuvaların altında alçıdan bir raf var : el yüz yikamak, aptes almak için leğen ve ibrik yeri. Nargile yerlerinin solunda ocak duvarı içindeki çubuk ve marpuç yuvası zevkle oyulmuş. Tehrizle oda tabanının birleşme yerinde bir de parmaklık varmış. Kapının karşısındaki duvarın sol köşesine gömülmüş camlı bir dolap görünüyor. İçi kitap dolu. Bay Eşref Ertekin'in dedesi Müftü İbrahim Nuri Efendi'nin kitapları.

Yerden bir karış kadar yüksekte asırlık sedire oturduk. Sedir yastıklarının oda ile yaşıt olduğunu öğrendim. Zaman ne boyalarını soldurabilmiş ne dokusunu eskitebilmiş. 120 Yıl önce yastık yüzlerinin ipliğini becerikli elleriyle eğiren ve kumaşını, zevkin bütün inceliklerini gözden kaçırmadan dokuyan Topal Emine Hoca'yı o an tezgâhının başında görür gibi oldum.

Avluya bakan dört pencerenin üstünde K A F C A M I denilen kemerli birer küçük pencere daha var. Alçı çerçeveli kafacamlarının renkli camlarından sızan ışıklar odaya tatlı bir loşluk seriyor. Kabartma tahta kareciklerle süslenen tavanı bu loşluğun içinde uzun zaman seyretmek göze yorgunluk vermiyor. Ödevini sobaya terkettiği için artık gereksizleşen ocağın önünde beyaz bir perde gerilmiş. Yan taraflarda, üstüste iki taraflı sıralanmış oyuklar var. Oyuğun birinde beyaz bir güğüm duruyor. Bu oyukların Ş E R B E T L İ K olduğunu öğrenince güğümün eskiden kalma ve içinde son gelen konuğa sunulan şerbetten bir parçasının saklı olabileceğini düşündüm. Sanımı bozacak bir cevap alırım korkusiyle, güğümün de nargileler gibi o zamandan kalma olup olmadığını sormağa cesaret edemedim.

Yine ocağın sağında solunda birer dolap var. Her dolabın iki yanında M E D İ N E denilen kapaksız gözler ve altlarında birer çekmece. Dolap, çekmece ve medineler ayrı ayrı işlere yarıyorlar. Ocağın sağ ve sol ilerisinde makat «sedir» seviyesinden biraz yüksekçe dörtköşe biçiminde,

büyük ve itibarlıların oturmasına ayrılmış O C A K K Ö Ş E lerinin üstleri halı ile döşeli. Yalnız bunlardan biri kaldırılarak yerine sandık konulmuş. Ocak duvarından başka üç duvarı ince bir kemer gibi çeviren daracık bir raf kapıya kadar uzanıyor. Rafın altında R A F A Y N A S I denilen bölmeli tahtalardan yapılmış pevraz yapıştırılı. Karşı duvarın sağ köşesinde, ocak yanında, rafın altına asılmış iki asa duruyor. bunlardan biri bay Eşref Ertekin'in dedesinin babasının şeyhı olan Kerem İssı'ya aitmiş. Asanın üstü burma burma. Bu asanın uzak diyarlarda yetişen burmalı bir ağacın dalından yapıldığı söyleniyormuş. İkinci asa bay Eşref Ertekin'in dedesinin annesinin babası şair ve âlim Yusuf Bahri'ye aitmiş. Üst ucunda siyah bir topuz, alt ucunda sivri bir demir var.

(Kapı aralığından) karşiki odaya geçtik. Burasının adı KAHVE OCAĞI dır. Asıl odadan küçük, içinde kahve takımlarını ve bazı lüzumlu mutbak eşyalarını koymağa mahsus yerlerden başka göze çarpan bir özelliği yok.

Soyunun kökü, şimdi Mecitözü'ne bağlı, Elvançelebi (Tekke) köyünde kendi yaptırdığı türbede yatan, Kırşehri'li Âşık Paşa'nın oğlu Elvan Çelebi'ye kadar uzanan bu eski ailenin bir buçuk asra yakın tarihi olan odasına tanınmış adamlardan kimlerin geldiğini ve konukluk ettiğini de öğrenmek istedim.

Ev sahibi aile büyüklerinden, emelerinden (hala) duyduklarını anlattı:

«Divan sahibi Kuddusi'nin oğlu (adını hatırlıyamıyorum) dedem İbrahim Nori Efendi'nin yanına gelmiş, beyzi şekilde, üstü arap harfleriyle yazılmış madenden bir levha hediye etmiş. (*) Son zamanlara kadar gözüme ilişiyordu, şimdi belki de kaybolmuştur.»

« Kadiri Tarikatı'na mensup Çin Müftüsü de on beş yaşındaki oğlu ile odaya gelmiş. bir gün zikir esnasında şevka gelen on beş yaşındaki genç başiyle duvara vurunca duvarı çatlatmış. (Eliyle kapının karşısındaki duvarın çatlağını gösterdi.) Bu çatlağın o zamadnan kaldığını emelerimden

(*) Hediye edilen eşyalar arasında teberler vardır. Bunlardan birinde [1308 Derviş Hasan] kazılı.

[38. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!](#) [CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ](#)!

etmek veya insanların havasız yaşayabilmelerini temin etmek gibi ilmen ve fennen yapılması kabil olmıyan veya sıtmanın tedavisini keşfetmek gibi malûm olan şeylerin tahakkuk ettirilmesi veya gayri kanunî ve gayri ahlâkî maksatlar için tesis kurulamaz. Keza gayesi tahakkuk eden tesislerde kendiliğinden infisah ederler gayenin bir veya müteaddit olmasında beis yoktur. Meselâ fukara kimseleri tedavi için bir hastahane açmak; onları tedavi için çıkanlara iş bulmak gibi müteaddit maksatlı bir tesis kurulabilir.

2 — Gayenin tahakkukuna sarfolunmak üzere bir MAL olmak bu malın hazır olması ve müessisin mali bulunması lâzımdır. Malsız bir tesis kurulamayacağı gibi piyankodan isabet vaki olduğunda veya toplanacak sadakaları vermek şartile de tesis kurulamaz. Mal tesise tahsis olunduktan sonra müessisle alâkası kalmaz. Esasen tesislerde şahsiyeti hükmiye bu mala izafe edilmektedir.

3 — Muayyen olan maksat ve gayeye tahsis olunan malları sarfetmek için bir hükmî şahsiyete vücut vermek. Bu sıfatı itibariledirki tesis diğer hükmî şahıslardan ayrılır. Faraza: evvelce tahsis olunmuş bir vakfa bir mal vermek yeni bir tesis kurmak değildir. Bu bir hibedir.

Bu saydığımız üç unsurdan ilk ikisi mevcut olduktan sonra üçüncüsünün tahakkuku ile tesis kurulmuş olacaktır. Bu da kanunun takyit ettiği bazı yollarla yapılır.

Bir tesisin vücuda getirilmesi için takyidat denen şeyler sadece bazı şekillerin yerine getirilmesidir. Yoksa hükûmetten müsaade almak icabetmez. Halbuki Alman medenî kanunu bu hususta hükûmetin müsaadesini şart kılmaktadır.

Bizde üç türlü tesis vardır:

1 — Sosyal gaye takip eden tesisler ki Hastahane, Mektep, Dispanser gibi menfaatı umuma hadim kurumlardır.

2 — Dinî gaye takip eden tesislerdir ki eski islâm vakıfları ve cemaat vakıfları bu nevidendir.

3 — Aile tesisleridir. Bunların teftiş, mürakabe ve tescil edilmesi hakkında kanunumuz hususî hükümler koymuştur.

Bu aile tesislerinden başka kanunumuzun 322 inci maddesinde ayrıca AİLE VAKFI namile hüküm mevcuttur.

Tesisin teşkili:

Tesis şekle tabi bir akit olup

medenî kanunumuzun 74 üncü maddesine göre resmî senet veya vasiyetname ile yapılır. Resmî senet tesise vücut veren malın menkul veya gayri menkul olmasına göre Noterlik veya Tapu memurluğunca tanzim edilir.

Tesis yapmak için muayyen bir ehliyetin olması icabetmez. Binaenaleyh medenî haklarını kullanmaya ehil olan gerek hakikî, gerek hükmî bir şahış tesis yapabildiği gibi temyiz kudretini haiz olan küçük veya mahcur dahi ölüme bağlı tasarruf ile bir tesis vücuda getirebilir. Burada da mirasdaki tasarruf nisabının tecavüz edilmemesi lâzımdır.

Bir mameleki hükmî şahsiyetin vücut bulması için tescil icabettiği cihetle tesisin de mevcudiyeti hukukiyeyi haiz olması için mahkeme sicilline kaydolunması lâzımdır. Bu şart İsviçre medenî kanununun ihzarı sırasındaki birinci lâyihada mevcut değildi. Bilâhere konulan bu husus hakkında raportör Öjen Hubr verdiği izahatta encümle (Ehli hibre komisyonu tesisin şahsiyet iktisap etmesi için bir ilâm muamelesinin ifası maddî faydalar temin etmektedir. Bu muamele ifratkârâne bir şey değildir. Buna binaen tesisin sicille kaydı şartını vazettik ekseriya tesisin temamiye teşekkül etmesi yahut müessisin iradei kâmilesinin taliki ile ihdas olunmamış ve şahsiyet iktisap etmemiş olması bu şartın lüzumunu daha bariz bir surette isbat eder. Aile ve dinî tesislerde bu şartın vücudu icabetmez) demiştir. Şu izahattan anlaşıldığına göre sırf ailevî mahiyette olan tesislerin böyle tescil mecburiyetinden vareste bırakılması faydalı bir şeydir.

Diğer tesislerin ise tescile tabi tutulması hem bir intizam temin etmek ve hem de böyle vakıflara şahsiyet izafe etmek fikrine matuf bulunmaktadır. (Tesisin mahkeme sicilline kaydi, tesis senedi müeddasına ve tesisi teftiş kendisine ait olan makamın talimatına göre icra olunur.)

Müessis tesise vücut veren resmî senet veya vasiyetnamesinde tesisin uzuvlarını veya iradesini kâfi derecede sarahatla tayin etmemişse tesisi teftişe salâhiyetli olan 77 inci maddenin saydığı teftiş makamları tarafından icabeden tedabir ittihaz olunur.

— Sonu Var —

38. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Bedri Rahmi Eyuboğlu İle Bir Sanat Konuşması

Bahri MIYAK
Türkçe Öğretmeni

Bedri Rahmi Eyuboğlu, Halk Partisinin resim müsabakalarına eser hazırlamak üzere geçen sene Çorum'da çalıştı; birçok peyyizajlar, kompozisyonlar, portreler, bundan başka, sayısız etüdler ve taslaklarla, tedris yılını açmış olan Akademi'deki derslerine yetişmek üzere, İstanbula döndü.

Eyuboğlu'na değerli ve reformatör bir ressam olmasından daha çok hakiki bir şair ve sanatkâr olduğu için gıyaben ve ruhen bağlıydım; Çorum'a geldiğini haber alınca, ilk işim tanışmak ve görüşmek vesile ve fırsatlarını kollamak oldu.

Kendisini tanıyan bazı dostlarım, bu iştiyakımı ona duyurdular.

Daha ilk görüşmemizde bana kocaman ve bütün vüs'ati ile açılmış bir dost eli uzandı ve dost dudaklardan ismimin harfleri büyük bir sempati ile döküldü.

Kavak ağaçlarının havuz başına serdiği serin gölge ehramında bütün samimiyetiyle konuştu. Gerçekten onda, başındaki sanat hummasının tamamen aksine, ılık bir samimiyet ve mahviyet havası vardı; dostluğunda oğlumuz Mehmed'in safiyetini buldum.

Neler söyledi? bunlar bir mecmua sahifelerine geçmiyecek kadar kırık dökük şeyler: Kırık dökük.. Elmas kırıntıları gibi... Onları kendime saklıyorum. Anlatacaklarım ona ait hatıralarımdan bir parça ve sanatkârın şiir

anlayışını ifade eden kısımdır.

Onunla birlikte Ilıca bağlarının en mutenâ bir yerinde, tabiatın, geniş ve serazat tabiatın kucağında, «Elmalardan toprağın hasretini ve serin çeşmelerin çağıltısını» dinledik.

Şimdi büyük bir hayranlıkla hatırladığım şeylerden, birçok şeylerden bahsetti; biz hemen yalnız ve zevkle dinledik.

Kendisinden YARADANA MEKTUPLARI'nın bazı kısımlarını okumasını rica ettik: Dakikalarca, toprağın kokusunu, usareyle dolan tohumun mes'ut gerinişini, iten tohumun doğum ıztırabını, sıkan toprağın baba olmak sevincini, ve hasıl tekmil bir hayatı aynı zamanda içine alan bir zevk ve güzellik dünyasında yaşadık.

Büyük tevazuundan, istediğimiz herşeyi esirgemeden veren samimiyetinden ve sıcak dostluğundan cesaret almış olacağım; ona bir röportör merhametsizliğiyle işkenceler etmek arzusundan kendimi çekip çıkaramadım.

Sordum:

— Resim'de olduğu gibi şiirde de bir yenilik, bir başkalık, bir telâkki ve anlayış ayrılığı peşindesiniz. Sizin ve içinde olduğunuz bu ceryana bağlı daha bir çoklarının şiirleriniz, eskidenberi alışageldiğimiz geleneklere tamamen aykırı bir rota üzerinden yolalıyor; ekseriya onlardaki güzelliği ancak sezebiliyoruz. bazan da buna hiç bir zaman muvaffak olamıyacağımızı düşünerek ümitsizliğe düşüyoruz. bu hususta ne düşündüğümüzü öğrenmek, benim için, üzerine yeni bir anlayış ve telâkki sistemi kurabileceğim bir temel olacak.

— Buna cevap verebilmek için, biraz gerilere dönmek lâzım: bizde, şimdiye kadar, avrupai mahiyette hiç bir sanat eseri yaratılmamıştır. Bu iddiam, bütün sanat şubeleri için doğruysa da bilhassa edebiyat için ileri sürülmüştür.

Ben, lise tahsilimi ikmal ettiğim memleketimde, hiçbir eserden edebi kültürümü kuracak mikyasta istifade etmedim. Bu mazhariyetin sırrına garp dillerindeki eserleri doğrudan doğruya asıllarından okumağa başladığımdan itibaren erdim ve hakikî sanatı ancak garp eserlerinde görüp tanıdım. Benim sanatkâr tarafımı yapan tamamen garp ve Avrupadır. Benim gibi, kendilerini yeni bir telâkki içinde bulanların he-

[38. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!](#) [CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ](#)!

men hepsi, bu tesiri ve kültürü batı'dan almışlardır. Bu açık hakikat, eserlerimizle eskiler arasındaki derin başkalığı ifadeye yeter sanırım.

Şimdiye kadar Türk sanatı ve bilhassa Türk Edebiyat, garbi taklidetmiş, garbe teveccüh etmiş, garpçı olmuş, fakat hiçbir zaman G A R P L ' I olmamıştır. İşte bu nesil, garplı olmağa çalışan ilk nesildir.

Eskiler, vak'a ve hikâye ile şiiri karıştırmışlardır. Şiir, bir anlık tahassüsün, geçici bir doğuşun ifadesidir. Hatta diyebilirim ki şiir yazılmaz; şiir duyulur; hissedilir, düşünülür. Bu anlık tahassüslerimizi, aslından hiçbir şey kaybetmeden ifade etmek mümkün değildir. Şiir öyle uçucu bir varlıktır ki bir kalıba dökmeğe kalkışılırsa, çok geç kalınmış olur. Çünkü, bu çok kısa zaman bile cevherin kıymetinden kaybetmesi için kâfidir. Bununla beraber ifade etmek, ifade etmeğe çalışmak bir zarurettir. Biz, bu anlık duyguları, mümkün olduğu kadar aslı gibi ifade etmeğe çalışıyoruz.

Bana göre şiir, bir anda kafamızda doğuverip o tatil anın telezzüzü içinde canveren *naiv* bir duygudur.

Vakası, hikâyesi olan bir şiir olamaz. Bu, olsa olsa bir hikâye, nihayet manzum bir hikâyedir.

Tekrar sordum :

— Şiirlerinizin şeklinde umumiyetle bir tercüme kokusu seziliyor; bir yabancılık ruhu yaşıyor; ifade yerli sentaks'a, alıştığımız tertibe aykırı düşüyor. Yeni şiirin yadırganan yeri, edasından ziyade müeddası, içinden çok dışı, ruhundan fazla kalıbıdır. Bu ifadeye yerli bir ruh nefhetmek mümkün değil midir?

— Haklısınız. Bizim en büyük kusurumuz lisandaki noksanımızdır. Fakat bu da, eskilerin hakiki şiirin ifadesine yarıyacak kadar işlenmiş bir dil bırakmamış olmalarındandır. Yeni duygular için tamamen yeni kalıplar aramak lâzımdır. Bu da zamanla doğacaktır. Ancak, bugün şekilden daha çok öze ve içe önem vermek zaruridir.

Evvelâ öz şiir malzemesini bulmalıyız; onu ifade için mükemmel bir lisana muhtaç olduğumuz muhakkaktır. Netekim bu da olagelmektedir.

Yeni şiir dilinin bir tercüme çeşnisi verdiği de doğrudur. Bu,

bizim aldığımız garp kültürünün giderilmesi gereken bir tesiridir; kusurdur. Bu kusurumuzu biliyoruz; demek ki izale etmek çarelerini de arıyoruz.

Son defa bir muziplik yapmaktan kendimi alamadım :

— Eski edebiyatta, hiddet, korku ve sevinçten doğan kuvvetli heyecan ve halecanların ifadesi hususunda «Çakşırını ıslattı», « şalvarın nemnâk eyledi. » Yollu bazı tabirlere rastlanmaktadır. Fakat bu cümleler, hiçbir zaman şiir iddiasında olmıyan mütevazi yazılarda geçer ve eskiler derler ki, bu neviden sözler bile edebiyatta asaletsizliktir.

Halbuki siz, dokunulmaz ve hele aslâ yemez içmez varlıklara, meleklere krepdöşin'den don biçiyor ve hasseten bunu ıslattırıyorsunuz. Yeni şiir telâkkisinde, eskilerin bu kaydine hiç yer kalmamış mıdır?

Gülüştük . . .

Ve mehtabın keyfini kaçırmadan yola koyulmak için dağarcıklarımızı topladık.

38. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Cönklerden Derlemeler:

(Halk Türküleri) (1)

Derleyen : Eşref ERTEKİN

I

A sevdiğim senin kalbin tunç gibi
Sevip sevip ayrılması güç gibi
Hazreti ismaile inen koç gibi
Ben sana kurbane geldim sevdiğim

*

A sevdiğim geçmez oldun buradan
Selâmi sabahi kestin aradan
Sana bir güzellik vermiş Yaradan
Âlemleri kırarmısın sevdiğim

*

A sevdiğim kimler verdi öğüdü
Ben sevdikçe senin gönlün böyüdü
Ezel benden gayri dostun yoğudu
Şimdi benim olmazmısın sevdiğim

* * *

(1) Bu Türkü Çorum Milli Kütüphanede 2242/316 No daki kitaptan alınmıştır.

II

Çıka bilsem nerdübanın başına (1)
Güneş doğmuş hançerinin daşına
Henüz yetmiş on üç on dört yaşına
Bir kazadır geldi başa neyleyim
Konuşmağa nasıl tevbe eyleyim.

*

Benim kuzum kamarada raslanır
Âşık olan eşiğinde yaslanur
Şu benim cahil gönlüm ne zaman uslanur
Bir kazadır geldi başa neyleyim
Konuşmağa nasıl tevbe eyleyim

*

Benim yavrum kamarada oturur
Gören âşıkların aklın yitürür
Senin sevdan başa bir hal getürür
Bir kazadır geldi başa neyleyim
Konuşmağa nasıl tevbe eyleyim

*

Çentiyanın eğri büğrü nakışı (2)
Kekliktenmi aldın sen bu sekişi
Bin altunu değer her bir bakışı
Bir kazadır geldi başa neyleyim
Konuşmağa nasıl tevbe ayleyim

*

(1) Bu türkü Çorum, Milli Kütüphanede 2261 / 315 Numaradaki kitaptan alınmıştır.

(2) (Çentiyan) uzun ve geniş köylü kadın şalvarı;

38. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

... örmek çok zaman mümkündür. Zaman ve hadiselerin de oyunlar üzerindeki rolü mühimdir. Herkesi saran bir hadisenin o haftanın oyunları içine girdiğini görürüz.

Tetkik edeceğimiz oyunun bu şartlarla olan ilgi derecesini gözönünde tutarak ilk olarak Çorum'un «HODAK» oyununa geçiyorum.

Hodak Oyunu

Bu gün oynanmıyan Hodak en az üç kişi tarafından oynanır. Malzeme: her çocuk için uzunca birer değnek, emen denilen ve toprağı bir karış derinlikte kazarak elde edilen çukur ve bir de hodak denilen ve kaymayı iyi temin edebilmek için büyükbaş hayvanların art ayak aşık kemiği seçilir.

Oyuna başlamadan önce güdekçi (ebe) nin ayrılması lâzımdır. Bu oyunun güdekçiliği pek zor bir iş olduğundan hilesiz seçilmesine dikkat edilir. Her çocuğun değneği bir çocukta, seçicide toplanır. Seçimin şekline göre seçici de güdekçi olmaktan kurtulamaz. Seçici, kendi değneği de içinde olarak topladığı değnekleri iki eliyle tutar, başı hizasına kadar yükseltir, başının üstünden arkasına atar ve kımıldamadan olduğu yerde dururr. Bütün oyuncular arasında heyecan belirir. Seçici gayet küçük adımlarla geri geri yürür. Oyuncular bu hareketi heyecanla takibederler ve çocuğun sopaları görmek için bakmasına müsaade etmezler. Seçicinin ayağı ilk olarak kimin değneğine dokunduysa değnek sahibi güdekçi olduğunu yeisle anlar. Diğer oyuncular da yorucu ebelik işinden kurtuluşlarını büyük bir sevinç haykırısiyle karşılarlar.

Şimdi oyun başlamıştır. Güdekçinin vazifesi değnek ile iterek hodağın emen içine girmesini temin etmektir. Diğer oyuncular ise değnekleriyle, ebenin bu arzusunu yerine getirtmemek için, hodağa vurarak sağa sola kaydırırlar.

Oyun bir neş'e ve faaliyetle devam eder. Eğer ebe hodağı emene oymağa muvaffak olursa, yahut hodak hareket etmekte iken bir çocuğa değneği ile dokunabilirse güdekçilikten kurtulur. Dokunduğu çocuk güdekçi olur; oyun böylece devam eder.

Güdekçi hodağı emene sokarsa ebelikten kurtulur ise de kimin güdekçi olacağı belli değildir. Bu halde oyunun güdekçi seçme kısmı tekrar edilir. Dikkat, zekâ ve uyanıklık, el, ayak, kol ve bacağın işlemesini isteyen bu oyun eski oyunlardandır. Bu gün otuz yaşından kimseler bilmiyor. Yazın ve gündüz oynanır, kenar mahallelerde fazla rağbet edilir. Sebebi de geniş ve düz yerlerin oralarda çok bulunmasıdır.

38. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Nerelisiniz ?

A. TULU

Bir arkadaş tanımıştım. Galiba . . . . . lı idi. Lâkin sorulunca İstanbullu olduğunu söylerdi. Bu şekilde yaptığı yalancılığın kendisine şeref değil, şerefsizlik getireceğini bilmesi lâzımgeldiği halde . . . . .

Çok defa gurur gibi aşağılık huylardan habersiz olmadığını keşfettim. Vakıa İstanbul ile ilgisi yok değildi. Lâkin çok defa sıkılacak kimselerin bile « İstanbullu musun ? » sualine « işte o gibi! » diye müphem ve utankaç cevaplar verirdi. Münasıp fırsatlarla kendince müşkül olan bu sualler karşısında kat'i bir tavurla, « İstanbulun içinden, ortasından ! » diye cevaplar vererek onu cevap vermek azabından kurtarırdım. Bu şekilde hareket etmesi hemşerilerine hakaret sayılacağını tasavvur etmez mi idi, bilmem ki...

Nerde doğarsa doğsun, bir insan için Türk olmak ne mutlu bir şeydir ! Yurdun her parçası yüzümüzü kızartmak değil, göksümüzü kabartır. Şahsî meziyetlerimizin çokluğu yurda, millete iftiharlar kazandırır.

Çorumda Söylenilen Bilmeceler

Derleyen : Eşref ERTEKİN

— 37 inci Sayıdan Devam —

Geriden baktım bir dayak içine girdim kırk ayak üstüne çıktım kapusundan baktım ıgıldanak aktım. (Minare.)

Dere tepe cıngıl küpe. (Zoval.) (1)

Dağdan gelir takır tukur ayağında sanki bakır. (Tosbağı.)

Dağdan gelir taştan gelir eğerlenmiş arslan gelir. (Sel.)

Dağdan gelir taştan gelir gö... açık enişten gelir. (Geçi.)

Boynu uzun kaz gibi karnı tulumbaz gibi kırk araba odun yaksam yine altı buz gibi. (ocakla baca.)

İki dereden sel gelir beş kardaş karşı varır. (Burun ve suyu.)

Dağda bey oldum bağda bey oldum Allah beni şaşırdı at pisliğine düşürdü. (Çalkı süpürge.)

Var leyli gel leyli bir ayak üzre tur leyli. (Kapu.)

Aktır tarlası karadır buğdayı el ile ekilir dil ile dökülür. (Kâhat, mürekkep, yazı.)

Yedi delikli tokmak sendede var bilmiyonmu ahmak. (Baş.)

Başı benzer eriğe girer çıkar deliğe. (Kahve döğdükleri dibek demiri.)

Edepsizler sokağa atar edepliler yağlığa sararda cebine kor. (Tükrük, sü..)

Yer altında kürklü koca. (Soğan.)

Bir gücücük kumbara zahra çeker anbara. (Kaşık.)

Dam ardında cimçort. (Yağmur damlası.)

Kar yağacak kar yağacak karın üstüne gün doğacak eşekler çağrışa bağrışa göğe çekilecek. (Bahar gelecek hayvanlar göveren otları yemeğe gidecek,)

Kemkemi lâlek kemiksiz lâlek sümsümü lâlek sümüksüz lâlek. (Kelepek.)

(1) Zoval : Kızılcık yemişi.

38. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Ektim nohut, bitti soğüt, yaprağı kıt, kendi armud. (Zeytün.)

Dağda eliman suda süleyman arşın ayaklı burma bıyıklı. (Domuz, Balık, Leylek, Tavsan.)

Karanlık yerde kaptan asılı. (Ciğer)

Bir dedem var girmez eve kestim kellesini girdi eve. (Şemsiye.)

Dünyaya geldi cansız. Ahirete gitti imansız. Uçmağa girdi şeksiz gümensiz. (Peygamberin nalini.)

Bir adam bir bağçeye girmiş bir torba nar almış bağçenin yedi kapusu var imiş ol adam hangi kapunun önüne vardı ise torbasındaki narın yarısını bıraktırmışlar en son yedinci kapudan çıkmış bakmış torbasında bir nar kalmış bu adamın torbasında kaç nar var imiş. (128) Nar var imiş.

Yer altında dedem sakalı. (purasa.)

MES'UL MÜDÜR : NURİ UĞUR
— Çorum Vilâyet Matbaası —

FÜTÜVVET ŞECERESİ

— Yazısı Üçüncü Sahifede —

38. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

rüsumatları kezalik hassı hümayun tarafından ve karyei Alayondlu elmezburenin malikânesinin dört sehimden bir sehim hissesi canibine ait mahsulâtı Emir Mahmut bey sahip Çelebinin kıraati Kur'an ve ettasaddukat vakfı tarafından ve baki üç rubuğ hissesi canibine ait mahsulâtı vâkıfın evlâdı tarafından ve divanisi canibine ait mahsulât ve rüsumatı kezalik hassai hümayun tarafından ve kariyei Balilmezburenin malikânesi yedi sehimden iki sehim hissesi canibine ait mahsulâtı berveçhi mülkiyet Sinan Bey veled bavrar canibinden ve beş sehim hissesi canibine ait mahsulât Arif çelebi evlâtlarından Ahmet çelebi veled sahip çelebi ve Masum veled Emir çelebi caniplerinden berveçhi mülkiyet mutasarrıfları taraflarından ve divanisi canibine ait mahsulât ve rüsumatı merkum Osman veled Osman ile sair müşterekleri taraflarından ve kariyei Emir kuvan elmezburenin humus malikânesi canibine ait mahsulâtı kezalik Osmancıkta vaki Mehmet paşa türbesi vakfı tarafından ve baki dört humus malikânesi canibine ait mahsulâtı Arif çelebi evlâdı vakfı tarafından ve divanisi canibine ait mahsulât ve rüsumatı merkum Ahmet veledi Hasan ile sair müşterekleri taraflarından Ve kariyei Çanak elmezburenin malikâne ve divanisi canibine ait mahsulât ve rüsumatları merkum tekaüt Yahya ile sair müşterekleri taraflarından zapt olunmak iktiza eder ferman Devletlü Sultanım Hazretlerinindir.

Mühür
MUSTAFA

Meali arzı derkenar ise muharrer meşrutiyet üzere tevliyete mutasarrif eslah ve erşed evlâdı vâkıftan esseyyidi Ali ibni Osmanın bilâ velet vefatı vukuile yine eslah ve erşed ve evlâdı vâkıftan esseyyidi Osman ibni Veliyyüddine tevcihine dair olup kuyudu lâzımaları ihraç kılınmış olmakla bu surette meali arz ve ihraç kılınan derkenara nazaran keyfiyeti ilâm olunmak üzere Evkafı hümayun müfettişi faziletlü efendiye havale buyrulmağa tevakkuf eder ferman atufetlü efendim hazretlerinindir.

17 Recep 1265
İmza okunmuyor
Evkafı hümayun müfettişi
faziletlü efendi iktizasını
ilâma himmet ediniz

38. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

1204 te Yazılmış Koyun baba tekyesinde oturan Şeyha ait bir mukarrername suretidir.

Beratı şerifi âlişanı samil mekân Sultanı tuğrayı garrayi cihanı sitani hakani
Hükmü oldurki

No: 238

Çorum sancağının Osmancık nahiyesinde vaki Koyun baba zaviyesinde sakin olan meşayih vesair hüddami mülkiyet üzere tasarruf edegeldikleri yerleri ve değirmenleri ve bağların ve koyunların ve bilcümle emlâklerin zaviyei mezbureye vakfeyledikleri yerlerden ve değirmenlerden . . . . talep olunmıya deyû ecdadı ızamım dan merhum ve mağfurünleh Sultan Selim han aleyhirrahmeti velgufran zamanında mukarrer namei hümayun erzani kılınup vilâyet tahrir olundukta defteri hakaniye kayit olunup ellerine sureti defteri hakani verülüp badehu merhumdan ve mağfurunu lehüm Sultan Süleyman han ve Sultan Selim han ve Sultan Murat han ve sene erbağ ve elf muharreminin evahirinde Sultan Mehmet han zamanında erzani kılınan mukarrer namei hümayun mucibince sene selase ve sittin ve elf şevvalinin evasıtında Sultan Mehmet han ve Sultan . . . . . badehu Sultan Mustafa han ve badehu ceddi emcedim cennet mekân firdevs aşiyan Sultan Ahmet han aliyhirrahmeti velgufran hazretlerinin ve badehu Sultan Mahmut han ve Sultan Osman han ve vâlidi macidim cennet mekân firdevs aşiyan Sultan Mustafa han tabı serah hazretleri zamanlarında ve ammim cennet mekân firdevs aşiyan Sultan Abdulhamit han aleyhirrahmeti velgufran hazretlerinin zamanlarında dahi zikrolunan emlâki bermucibi defteri hâkani zaviyei merkumenin masarifine sarf olunup mezkûr yerden öşür ve resim talep olunmıya deyû bin yüz doksan bir senesi zilkade eşşerifesinin yirmi beşinci gününde mukarrer namei hümayun ihsan olunmuşken tahtı

âli bahtı Osmanî üzere cülusu hümayun seadeti makrunum vâki olup umumen tecdidi ahkâm ve beratı ferman olmaktan naşi ol mukarrer namei hümayunun tecdidini rica etmelerile bendahi mukarrer tutup müceddeden işbu mukarrer namei hümayun mehabetmakrunu verdim ve buyurdum ki mukaddemen ve halen verilen mukarrer namei hümayun muciplerince amel olunup minbad hılâfına hiç fert kâinen menkân ve keyfe makân ve nev'en minelenva ve sebeben minel esbap ve veçhen minelvücuh mani ve mezahım olmayup bir veçhile dahi ve taarruz kılmaya şöyle bileler alâmeti şerife itimad kılalar tahriren filyevmissabiğ vel'ışrin min saferilhayr sene erbaa ve mieteyn ve elf.

Bimakamı Kostantiniyye

38. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

1220 Tarihli diğer bir mukarrername suretidir. Cülusu hümayun için mücededden mukarrernamei hümayun ita olunmuştur. 29 - Safer - 230

Beratı şerifi âlişanı Samii mekân Sultanı ve tuğrayı garrayi cihanı sitani hakani hükmü oldur'ki

No : 239

Çorum sancağının Osmancık nahiyesinde vaki Koyun baba zaviyesinde sakin olan meşayih ve sair hüddami mülkiyet üzere tasarruf ede geldikleri yerleri ve değirmenleri ve bağların ve koyunların ve bilcümle emlâklerin zaviyei mezbureye vakfeyledikleri yerlerden ve değirmenlerden ve sairlerinden resim alınmıya ve öşür talep olunmuya deyü ecdadı ızamımdan merhum ve mağfur Sultan Selim han aleyhirrahmeti velgufran zamanında mukarrer namei hümayun erzani kılınup vilâyet tahrir olundukta defteri hakaniye kaydolunup ellerine sureti defteri hakani verilüp badehu merhum ve mağfurunu lehüm Sultan Süleyman han ve Sultan Selim han ve Sultan Murat han ve sene erbaa ve elf muharreminin evahirinde Sultan Mehmet han zamanında erzani kılınan mukarrer namei hümayun mucibince sene selase ve sittin ve elf şevvalinin evasıtında Sultan Mehmet han ve Sultan Süleyman han ve Sultan Ahmet han badehu Sultan Mustafa han ve badehu ceddi emcedim cennet mekân firdevsi aşiyan Sultan Ahmet han aleyhirrahmeti velgufran hazretlerinin ve badehu Sultan Mahmut han ve Sultan Osman han ve ammim Sultan Mustafa han zamanlarında ve validi macidim cennet mekân firdevsi aşiyan Sultan Abdulhamit han aleyhirrahmeti velgufran hazretlerinin zamanlarında ve badehu ammızadem Sultan Selim han zamanlarında dahi zikrolunan emlâki bermucip defteri hakani zaviyei merkumenin masarifine sarf olunup mezkûrattan öşür ve resim talep olunmıya deyü bin iki yüz dört senesi safarülhayrinin yirmi

yedinci gününde mukarrer namei hümayun ihsan olunmuş iken tahtı âli bahtı Osmani üzerinde cülusu hümayunu seadet makrunum vaki olup umumen tecdidi ahkâm ve berate fermanım olmaktan naşi ol mukarrer namei hümayunun tecdidin rica etmelerile bendahi mukarrer tutup mücededden işbu mukarrer namei hümayun mehabetmakrunu verdim ve buyurdum ki mukaddemen ve halen verilen mukarrer namei hümayun muciplerince amel olunup min bad hilâfına hiç fert kâinen men kân ve keyfe makân ve nev'en minel enva ve sebeben minel esbap ve ferden minel efrat ve vahiden minel ahat ve veçhen minel vücuh mani ve mezahim olmayup dahi ve taarruz kılmaya şöyle bile ilâmı şerife itimat kılalar tahriren fiilyevmittasi aşere min şevvalilmükerrem sene isna ve ışrin ve mieteyn ve elf.

Bimakamilmahruseti
Kostantiniyye

38. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

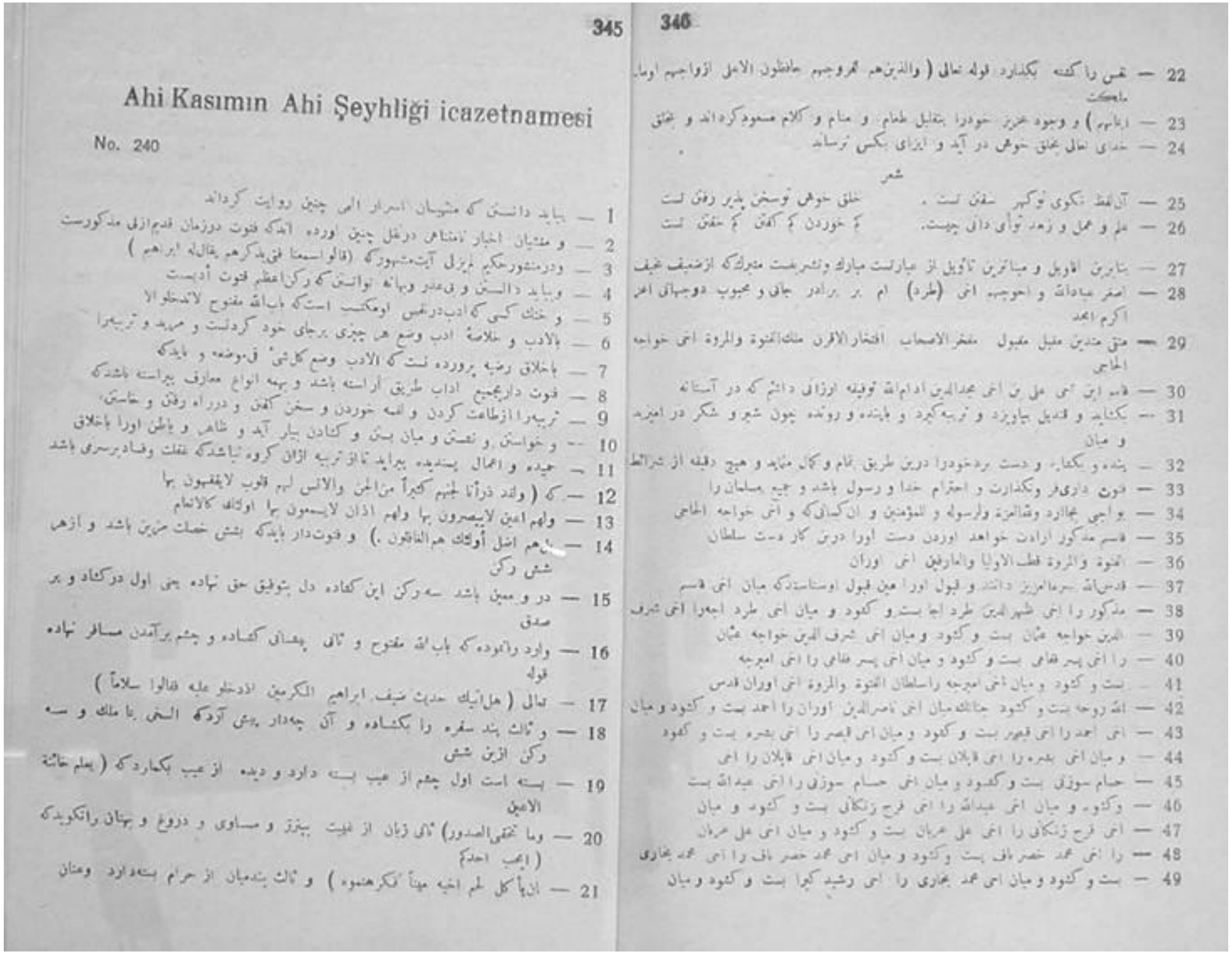

345

Ahi Kasımın Ahi Şeyhliği icazetnamesi

No. 240

1 — بباید دانستن که متشیان اسرار الهی چنین روایت کرداند
2 — و متشیان اخبار نامتناهی درنقل چنین آورده اندکه فتوت درزمان قدیم ازلی مذکورست
3 — ودرمنشورحکیم لم یزل آیت مشهورکه (قالوا سمعنا فتی یذکرهم یقال له ابراهیم)
4 — وبباید دانستن و بی عذر وبهانه توانستن که رکن اعظم فتوت ادبست
5 — و خنك کسی که ادب درنفس او مکتسب است که باب الله مفتوح لاتدخلوا الا
6 — بالادب و خلاصهٔ ادب وضع هر چیزی برجای خود کردنست و مهذب و تربیترا
7 — باخلاق رضیه پرورده نست که الادب وضع کل شیء فی موضعه و بایدکه
8 — فتوت دار بجمیع اداب طریق آراسته باشد و بهمه انواع معارف پیراسته باشدکه
9 — تربیه را ازطاعت کردن و لقمه خوردن و سخن گفتن و درراه رفتن و نشستن
10 — وخواستن و نفستن و میان بستن و گشادن بیار آید و ظاهر و باطن اورا باخلاق
11 — حمیده و اعمال پسندیده بیراید تاازتربیه ازآن گروه نباشدکه غفلت وفسادبرسری باشد
12 — که (ولقد ذرأنا لجهنم کثیراً من الجن والانس لهم قلوب لایفقهون بها
13 — ولهم اعین لایبصرون بها ولهم اذان لایسمعون بها اولئك کالانعام
14 — بل هم اضل أولئك هم الغافلون.) و فتوت دار بایدکه بشش خصلت مزین باشد و ازهر
شش رکن
15 — در و ممکن باشد سه رکن این گشاده دل بتوفیق حق نهاده یعنی اول درگشاد و بر
صدق
16 — واورد راکوده که باب الله مفتوح و ثانی پیشانی گشاده و چشم برآمدن مسافر نهاده
قوله
17 — تعالی (هل أتیك حدیث ضیف ابراهیم المکرمین اذدخلوا علیه فقالوا سلاماً)
18 — و ثالث بند سفره را بگشاده و آن چه دار پیش آردکه السخی بنا ملك و سه
رکن ازین شش
19 — بسته است اول چشم از عیب بسته دارد و دیده از عیب بگمارد که (یعلم خائنة
الاعین
20 — وما تخفی الصدور) ثانی زبان از غیبت بپرزد و مساوی و دروغ و بهتان رانگوید که
(ایحب احدکم
21 — ان یأکل لحم اخیه میتاً فکرهتموه) و ثالث بندمیان از حرام بسته دارد وعنان

346

22 — نفس را گفته بگذارد قوله تعالی (والذین هم لفروجهم حافظون الا علی ازواجهم اوما
ملکت
23 — ایمانهم) و وجود عزیز خودرا بتقلیل طعام و منام و کلام مسعود کرداند و بخلق
24 — خدای تعالی بخلق خوش در آید و ایزای بکس نرساند

شعر

25 — آن لفظ نکوی تو گهر سفتن نست . خلق خوش تو سخن پذیر رفتن نست
26 — علم و عمل و زهد تو ای دانی چیست. کم خوردن کم گفتن کم خفتن نست

27 — بنابرین اقاویل و مبانیرین تاویل از عبارت مبارك وتشریفت متبرك که ازضعیف نحیف
28 — اصغر عبادالله و احوجهم اخی (طرد) ام بر برادر جانی و محبوب دوجهانی اعز
اکرم امجد
29 — متقی متدین مقبل مقبول مفخر الاصحاب افتخار الاقرن ملك الفتوة والمروة اخی خواجه
الحاجی
30 — قسم ابن اخی علی بن اخی مجدالدین ادام الله توفیقه ارزانی داشتم که در آستانه
31 — بگشاید و قندیل بیاویزد و تربیه کیرد و باینده و رونده چون شیر و شکر در امیزد
و میان
32 — بنده و بگشاید و دست برد خودرا درین طریق تمام و کمال ماید و هیچ دقیقه از شرائط
33 — فتوت داری فرو نگذارد و احترام خدا و رسول باشد و جمیع مسلمان را
34 — بواجبی بجا آرد ولله العزة ولرسوله و للمؤمنین و ان کسانی که و اخی خواجه الحاجی
35 — قسم مذکور ارادت خواهد اوردن دست اورا درین کار دست سلطان
36 — الفتوة والمروة قطب الاولیا والعارفین اخی اوران
37 — قدس الله سره العزیز دانند و قبول اورا عین قبول اوستاسدکه میان اخی قسم
38 — مذکور را اخی ظهیرالدین طرد اجا بست و کشود و میان اخی طرد اجعرا اخی شرف
39 — الدین خواجه عثمان بست و کشود و میان اخی شرف الدین خواجه عثمان
40 — را اخی پیر فقاعی بست و کشود و میان اخی پیر فقاعی را اخی امیرجه
41 — بست و کشود و میان اخی امیرجه را سلطان الفتوة والمروة اخی اوران قدس
42 — الله روحه بست و کشود جانالله میان اخی ناصرالدین اوران را احمد بست و کشود و میان
43 — اخی احمد را اخی قیصر بست و کشود و میان اخی قیصر را اخی بصره بست و کشود
44 — و میان اخی بصره را اخی قبلان بست و کشود و میان اخی قبلان را اخی
45 — حسام سوزنی بست و کشود و میان اخی حسام سوزنی را اخی عبدالله بست
46 — و کشود و میان اخی عبدالله را اخی فرج زنگانی بست و کشود و میان
47 — اخی فرج زنگانی را اخی علی عریان بست و کشود و میان اخی علی عریان
48 — را اخی محمد خضر باف بست و کشود و میان اخی محمد خضر باف را اخی محمد بخاری
49 — بست و کشود و میان اخی محمد بخاری را اخی رشید کبرا بست و کشود و میان

[38. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!](#) [CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ](#)!

50 — اى رشيد كبرا را در خاندان عباسيان بست و كشود و خاندان عباسيان
51 — اميرالمؤمنين على كرم الله وجهه بست و كشود و ميان اميرالمؤمنين على
52 — را اميرالمؤمنين حمزه بست و كشود و ميان اميرالمؤمنين حمزه را
53 — محمد عليه افضل الصلوات و اعلاها و اكمل التحيات و اسناها بست
54 — و كشود و فتوت را بمحمد عليه السلام جبرائيل عليه السلام
55 — از حضرت ربوبية آورد والسلام على من اتبع الهدى والله اعلم
56 — تحريراً فى عشر الثانى من شهر شوال المعظم ســــنه
57 — لسبعين و سبعمائه هجريه . 797

شهد بذلك
سيف الدين مصطفى الواعظ

شهد بذلك
سيد المدرسين مولا سنان الدين

شهد بمافيه
داود بن اسحق البلباقى القرشهرى الشفقه

شهد بمافيه
امير محمود بن زكريا العرف

شهد به
خواجه على بن عبدالجليل

شهد بذلك
طاى بن يحيى

شهد بذلك
الحاج حسين قرشهرى

شهد بذلك
اخى خليل بن على

شهد بذلك
حاجى على بن الحاج خضر الطالب اصلح شانه

كتبه بخطه
احمد بن خضر الحاج محمود الطالب القرشهرى

شهد بذلك
اخى بايزيد البزاز

شهد بذلك
قوج محمد

شهد بذلك
اخى بزاز الحافظ

شهد بذلك
يعقوب بن خضر قرشهرى

شهد بذلك
حاجى محمود بن اخى سليمان

شهد بذلك
شيخ طورسون بن خاصبك المعروف بقكا

شهد بذلك
الحاج بدرالدين كمان كر

شهد بذلك
الحاج بايزيد كمان كر

شهد بذلك
غياث الدين وبار

شهد بذلك
بدرالدين پوستين كر

شهد بذلك
لطف الله الصمد

شهد بذلك
يلوم بك

شهد بذلك
خواجه عثمان بن قفاى القرشهرى

شهد بذلك
بالى كفشگر

شهد بذلك
الحاج الوبك

شهد بذلك
اخى شعبان

شهد بذلك
حاجى محمود قفاى

شهد بذلك
محمود بن اشير

شهد بذلك
حاجى ابراهيم بكان

شهد بذلك
خاصبك

شهد بذلك
الحاج محمود بن جبرائيل احسن الله خاتمه

شهد بذلك
محمد بن هبة الله احسن خاتمه

[38. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!](#) [CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ](#)!

Mahmut Selim GÜRSEL 1991

ÇORUM

SANAL KİTAPLAR

2024

ÇORUMLU 1942--1944

KAYNAK ESERLER DİZİNİ:23

ÇORUMLU

1942-1944

SAYI: 39

Mahmut Selim GÜRSEL

CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

39 SAYI İÇİNDEKİLER

ALTINCI BÜYÜK KURULTAY İNTİBALARINDAN

KIZ ERKEK SANAT OKULLARINDAKİ SERGİLER

KÖROĞLU TÜRKÜSÜ

TESİS

ÇORUM'DA SÖYLENİLEN BİLMECELER

ÇORUM HALKEVİ ALTI AYLIK ÇALIŞMA RAPORU

ZAKKUM ÇİÇEKLERİ

ÇORUM HABERLERİ

AHİ MENTEŞEYE AİT İBRAHİM BİN AHMET

39. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

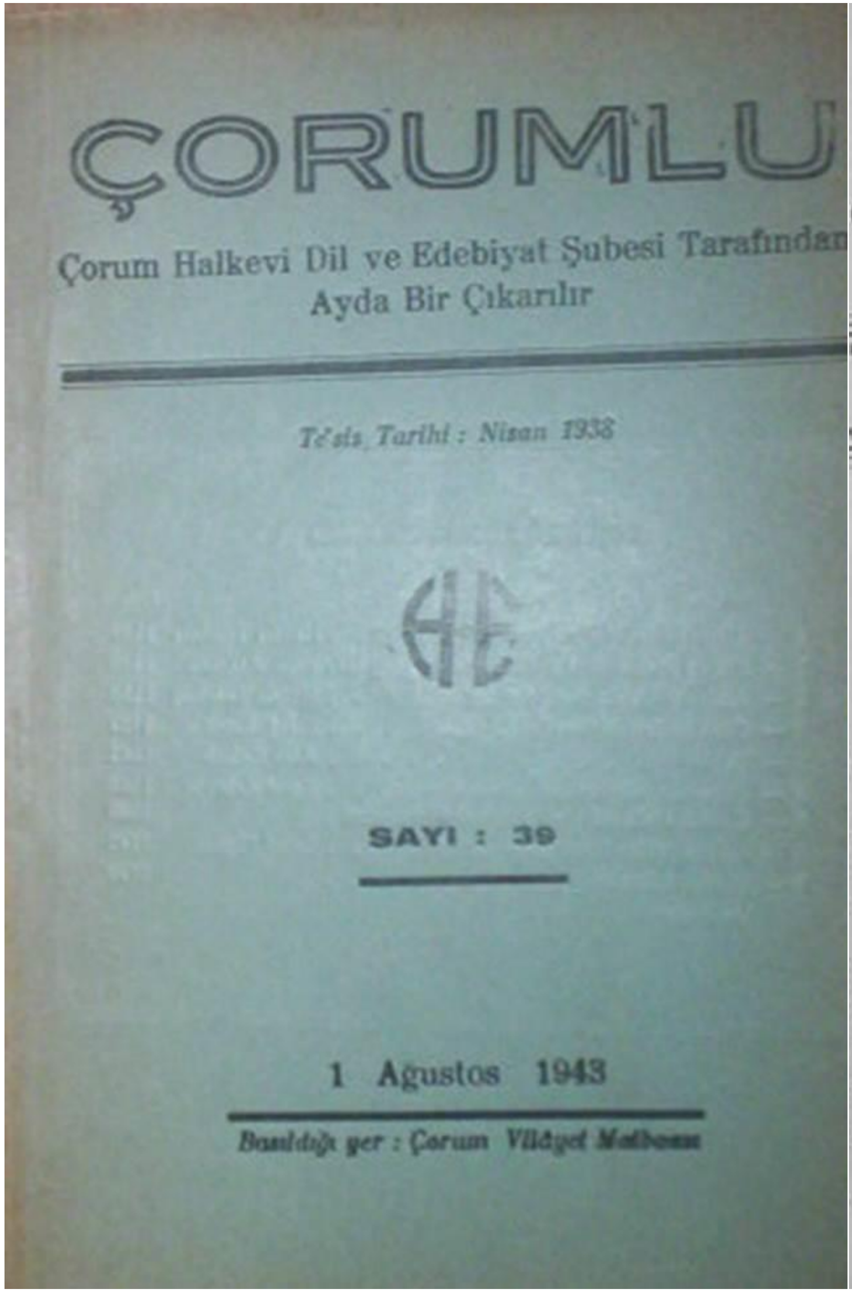

ÇORUMLU

Çorum Halkevi Dil ve Edebiyat Şubesi Tarafından
Ayda Bir Çıkarılır

Tesis Tarihi : Nisan 1938

SAYI : 39

1 Ağustos 1943

Basıldığı yer : Çorum Vilâyet Matbaası

ÇORUMLU

Çorum Halkevi Dil ve Edebiyat Şubesi Tarafından
Ayda Bir Çıkarılır

Sayı : 39 *1 Ağustos 943* *Kuruluşu: Nisan 938*

Altıncı Büyük Kurultay İntibalarından

Nazmı TOMBUŞ

Türkiye Cumhuriyeti hükûmetinin nasıl sağlam temellere dayandığını, kudret ve kuvvet kaynağını Türk milletinin öz benliğinden ne suretle aldığını, Halk Partisi Altıncı Büyük Kurultayında bulunanlar, çalışmaları yakından takip edenler bir defa daha görmüş ve anlamış oldular.

Cumhuriyet Halk Partisi, yurdun en küçük köylerine, en ucra bucaklarına kadar kol atmış, teşkilâtını yaymış; yurd sever her Türkü bağrına basmağa; kutlu varlığı içine almağa hazırlanmış bir durumdadır.

Halk partisinin ilk teşkilât kademesi olan, köy ve mahalle ocak kongrelerinde her sene belirtilen yurd ihtiyaçları, yurddaş dertleri, Kaza, Vilâyet kongreleri süzgecinden de geçtikten sonra Büyük Kurultay konuşmalarının konusu oluyor.

İşte bu suretle Türk bütünlüğünü şefkatle kucaklıyan, Parti ocağının sıcak ve samimi kucağında, devlet varlığını kuran her ferd, kendi idare sistemini dilediği gibi kurmak ve işletmekte müstakil birer rey sahibi olmuş, tabiî ve siyasî haklarını temamen iktisap etmiş bulunuyor.

Gerçi Kurultay kararları nihaî değildir. Temenni mahiyetindedir. Fakat, teşriî kuvveti haiz ve Cum-

39. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

huriyet hükûmetinin yegâne hakimi olan Büyük Millet Meclisi âzalarile yurdun her köşesinden gelen Kurultay delegelerinin birleşerek izhar edecekleri bu isteklerin tahakkukunu bir emri vaki olarak kabûl etmek lâzımgelir.

Şu hale göre; Türkiye Cumhuriyeti hükûmeti, tek Partili bir meclis ve liderlerinin şahsî arzulariyle' değil, hür ve serbest reylere sahip on sekiz milyonluk bütün Türk varlığı ferdlerinin iştikâkiyle eşsiz bir demoksrasi ve serbest bir halkcılık cihazı ile işliyor.

Şimdiye kadar dünyanın gıptasını üzerine çeken öğünmeğe değer olağan üstü başarılar da bu sağlam kuruş, düzgün ve olgun işleyişe borçlu bulunuyor.

Kültür hareketleri :

Kız ve Erkek Sanat Okullarındaki Sergiler

Ortaokul Müdürü
ZİYA ATAMAN

Bu ders yılında Çorum'un bilgiye ve tekniğe susamış bağrındaki nur kaynağı birden fışkırdı. Akşam Kız Sanat ve Bölge Erkek Sanat okulları. . Çorumda İlkokulu bitiren yavrularımız istidatları ne olursa olsun ancak Ortaokula girmeye mecburdu. Çocuk; boynunu büker, Ortaokula gelir; veli boynu bükük, tecrübe olsun diye, yavrusunu Ortaokula yazdırır. Bir çok yavrularımız da vaktinde bir sanat öğrenebilmek maksadile her hangi bir usta yanında uzun yıllar çırak olarak çalışır; sanatı yerinde bile saydıramıyan göreneğe tabi olur ve sönerdi. İki kaynak, çölde susuzluktan bunalmış, seraplarla avunan biçarelerin vahaya ulaşmaları gibi, Çorumumuza yeniden can verdi. Çorumlu kadın, kızı ile birlikte okula kaydolundu; kızı ile birlikte devam etti. Çorumlu kadınların münevveri, hiç okumamışın yanında, en yüksek memurun bayani bir işsizin eşi ile aynı sırada yer aldı. Erkek Sanat okulunun çatısı altında feyz almak için yarış yapan yavrular kadroları hemen doldurdu. Yeni kurulan bu okullar, bir taraftan binalarını kendi tedris bünyelerine uydurmağa çalışırken diğer taraftan en çok muhtaç oldukları malzemeyi ve bilhassa öğretim elemanlarını temine savaşıyorlardı. Tedris vasıtaları olan kumaş, demir, tahta gibi malzeme esasen piyasada da bulunmıyordu. Bu yönden ilk öğretim yılında bu okullardan kendi mevcudiyetlerini muhitlerine tanıtabilmekten fazla

39. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

bir randıman beklemek haksız olur kanaatında idik. Bir göz açıp kapıyacak kadar kısa bir zamanda bir okuma yılı geçti. Bir gün Çorumlular Akşam kız Sanat okulu sergisine davet edildi. Bu sergide ne bulacaktık! Bir hatırı hoş etmek düşüncesile gidildi; fakat ne büyük bir sürpirizle karşılaşıldı: Altı oda dolusu emek mahsulleri! Bunları kim yapmış, kim yaptırmıştı! Ne vakit, hangi binada ve hangi malzeme ile! Cevaplar eşyanın üzerinde hazır: Yapan ve yaptıran yaratıcı Türk kızı. Türk kadını. Yerli bezlerden en ağır çay takımları, ince, zarif hesap işleri, yatak takımları, iç çamaşırları, pijamalar, eski bozuntulardan yepyeni ve zarif roplar..

Eski güzel sanatlarımızın bir tekemmül istihalesi ile canlandığını görmek ve Türk kadınının tasarrufu esasından kavramış olması bizi hayran bıraktı. Sonsuz bir sevinçle göksümüz kabara kabara bu sergiden ayrılırken bize büyüklerimizin gösterdiği yolun ne kadar nurlu olduğunu bir daha gördük.

Çorumlular, bir kaç gün sonra da, Erkek Sanat Okulunun sergisine davet olunmuştu. 11-16 yaşındaki yavrularımızın bir kaç aylık tedris ve sanat mahsullerini görmeğe gidiyoruz.

Bir odaya girdik. Pırıl pırıl cilâlı bir karyola, bir orta masası iki rahat koltuk, bir komodin, bir gardırop duvarda kabartma bir oyma çerçeve. Rahat ve temiz bir yatak odası. Yavrularımızın derme çatma ilk işlerini görmeğe hazırlanırken böyle ustaca işlerle dolu bir odaya alınmaklığımızın manasını anlayamamıştım. Duvardaki bir yazı beni ikaz etti.: (Talebe tarafından elbirliği ile yapılmıştır.)

Nasıl. Bu güzel, hassas bir makinadan çıkma gibi el değmemiş sanılan bu eşya talebenin emeğile mi oldu. İzahı çok basit: Bitişik odada ilk talebe işinden itibaren bütün tekâmülü safha safha gösteren vazifeler hazır. Daha ötede, talebe, tezgâhları başında çalışıyor.

Demir işleri: Birkaç aylık bir tesviyecilik demiri, demir

bilgili öğretmenlerin, demir bilekli talebeleri elinde hamur yapmış. Demir, bükülüyor, kıvrılıyor, kesilip biçiliyor, şekil alıyor, alet oluyor, iş görüyor. Ve bütün bunlar bir kaç ayda, bütün eksikliklere rağmen başarılıyor. Daha dün bir cıvatayı bile Avrupadan bekleyen bizler birkaç ay içinde cıvata yapacak aleti de kendi elile yapan bir nesil karşısında yalnız hayranlık değil, aşırı bir sevinç ve iftihar duyduk.

Çorum'un bilgi ve tekniğe susamış bağrında bu yıl iki nur kaynağı birden fışkırdı.

Dile ve iste Çorumlu! Şehrin, güneyi ve kuzeyi, doğusu ve batısı, bütün çevresi nur kaynağı ile dolsun. Sen ona lâyıksın, onlar sana lâyık.

39. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

tanıyarak çoğalıp nihayet Ankara ve Sivas vilâyetini istilâ ve bir müddet tavâifi müluk gibi ol havalide nüfuzlarını icra eylediler. Bazıları dahi Konyada Karaman oğlu himayesinde bulundular ise de Sultan Muradı evvel hazretlerinin satvet ve celâdetine dayanamayup cümlesi perişan oldular. İşbu uhuvvet mukaddema Araplarda fetyan namiyle varmış) diye tanıtmaktadır.

Bu gibi iddialara rağmen zulmu, içtimaî fenalıkları önlemek dâvasını gütttüklerinden faâliyetlerinde nâdiren siyasî safhalara tesadüf edilen Ahilerin —bazı turuku sofiye gibi— din ve takva perdesi arkasında siyasî gayeler takip ettiği henüz sabit bir olay olarak gerçekleşmiş değildir.

İlhanilerin son zamanında, Sıvas ve havalisinde bazı yerlerde re'sikâre geçmiş olmalarına bu fetret devirlerinde hadiselerin ve bilhassa bir başbuğ arayan halkın bu önemli kurum rüesasını önder olmağa icbar etmiş olmalarına atfetmek daha doğru olsa gerektir.

Bu gibi münferit, mevzii bazı idarî hadiselerin mücadelesiz kapanmış olması, Ahilerin içtimaî nizamı ideye muktedir ilk tesadüf ettikleri bir otoriteye mukavemetsizce teslim olmaları da bu düşünceyi te'yit eder. (5)

Ahi teşkilâtının esas itibarile «bâtıni» olduğu hakkında fikir ve görüş ayrılıkları vardır.

Başta Sayın Profesörümüz Fuat köprülü olduğu halde müsteşriklerden mühim bir kısmı Anadolu «Ahi» lerinin «İsmailî: Bâtınî» lerden addedilmesi lâzımgeleceği kanaatindedirler. Braslav üniversitesi profesörlerinden müsteşrik «Frederih kize» ise aksi mülâhazada bulunuyor; ve bu iddiasına Türk (Fütüvvetnamelerinde üç halifeye mühim bir mevki verildiğini Arapça Fütüvvetnameler de buna tesadüf edilmediğini) İbni Batutanın müşahedelerinin de bu merkezde olduğun, delil olarak ileri sürüyor. (6)

Sayın Köprülü; (Eski Türk Fütüvvetnamelerinde yalınız «Ali ve evlât» larına mevki verilmiş olan nushalar vardır; İlk üç halifenin ismi ise bilhassa onuncu asırdan itibaren yazılmış nushalarda

(5) (Tühaf ve hedâyâyı nefis tedarik edüp Padişâhâne pişkişler ile âsitânei sultana revane olup arzı itaat edip miftahı kal'ayı teslim ettiler.) Tac el tevarih C: 1 S: 63.

(6) Türkiyet mecmuası; Köprülü zade Ahmet Cemal tercümesi C: 1 S: 159

göze çarpar. Esasen o asırda tamamen «Esnaf teşkilâtı» mahiyetinde kalmış olan «Ahi» lik ceryanı, büyük şehirlerin «Sünnî» likleriye mütevafık olarak, eski mahiyetini kaybetmişti. Binaesaleyh bu noktai nazar doğru değildir) Diyor. Buna ait tetkiklerinin de ayrıca çıkarılacağını vat buyuruyor. (7)

Sayın profesörümüzün bu hususta esaslı delillere dayanmış olacağı şüphesiz olmakla beraber son tetkik neticelerinin görüleme miş olması ve geçen sayımızda fotoğrafisi neşredilen 790 tarihli «Fütüvvet» şeceresinde «Ebubekir, Ömer, Osman» isimlerinin de mevcut olması, bu «şecere» nin onuncu asırdan çok evvel ahiliğin merkezi olan «Kırşehir» de tanzim edilmiş ve mezkûr tarihte «Kırşehir» in Osmanlı hakimiyetine girmemiş, Ahilik kudret ve nüfuzunun da henüz sarsılmamış bulunması bizi «Kize» nin görüşlerine doğru çekiyor.

Bazı fütüvvetnamelerde yalınız «Ali ve evlatları» isminin anılması bir kaç fırkaya ayrılmış olan Ahilik tarikatından bir zümrenin de şiileşmiş olabileceği ihtimaliyle kabili izah zannını hasıl ediyor.

Esase bütün tarikatların birbirinden kısmen erkân ve usul iktibas etmiş olduğu göz önünde tutulacak olursa, Ahilerin de, batinîlerden bir takım adâp ve merasım almış olması muhtemeldir. Kezâlik (Mevlevî), (Rüfaî) ve ekser turuku sofiye gibi Ahilerin de (Muhibbi âli abâ) olduğu (Bektaşi) lerin ise kendilerinden çok evvel Anadoluda yayılmış ve olgunlaşmış olan (Ahi) tarikatı adâp ve menasikinden müteessir olmuş bulunduğu görülmektedir.

Bununla beraber Ahilerin (Batinîler ve gulâtı şîa) gibi (Ehli sünnet) e muarız bir yol tuttuğu vaki olsa, bu iki tarik'ın esas gediş, düşünüş, inanış ve gayelerinde bir benzerlik bulunsa idi, (Batinîler ve şiîler) gibi bunların da (ehli sünnet) âlimlerinin taan ve târizine hedef olmaları lâzımgelirdi. Halbuki, böyle bir dedi kodu işitilmiyor. Bil'akis görebildiğimiz (Sünnî) kaynakların hepsi Ahilerin fazilet ve meziyetlerini zikr ve tekrar etmekte müttefiktir. (8)

(7) Hayat mecmuası: Osmanlı imparatorluğunun kuruluşu meselesi. Fuat Köprülü S: 12

(8) Aşık paşa zade tarihi: S: 200. Sakayıkı Nımaniye tercümesi S: 33 Kâşf el ahbar: C: 5 S: 61

39. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

«Gülşehri» nin «Ahi» lerin cehaletinden bahsetmiş olmasına gelince: Burada «cehalet» kelimesinin ancak lügat manasına mahmul olabileceğini, başka suretle tefsir ve izaha müsait bulunmadığını, çünkü en mühim ekseriyeti halk tabakasından, esnaf zümrelerinden ibaret olan bir teşekkül efradında ilmî vasıflar aranmasının gayri tabii olacağını zannediyoruz.

Cönklerden Derlemeler:

(Köroğlu Türküsü) (1)

Derleyen: Eşref ERTEKİN

I

Dinleyin ağalar hem dahi beyler
Silâsına gitmek ister Köroğlu
Ala karlı Mor sümbüllü dağlara
Çıkop seyran etmek ister Köroğlu

✱

Deryanın yüzünde dönen gemiler
Ana baba diye ağlayan diller
Yatağında Arslan gibi gümüler
Durna avazlu şahin atlu Köroğlu

✱

Ben yiğit isterim hem yarış atlu
Demirden bileklü kolu kuvvetlü
Döğüşe çıkınca arslan sıfatlu
Karaoası (2) demür yaylı Köroğlu

✱

Sabah namazları kalkar göçümüz
Uğrun uğrun döğüş ister içimiz
Köse Sefer, Demircoğlu üçümüz
Üçümüzde nam sahibi Köroğlu

(1) Bu türkü Millî Kütüphanede 2089 / 160 Nolu cönkten alınmıştır.
(2) Karaca: (Bâzu) kolun yukarı kısmı

39. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

(Diğer Bir Köroğlu Türküsü) (1)

II

Hasan paşa ne düşmüşsün ardıma
Benim senden korkmaz beylerim vardır
Atını uğratma kayaya daşa
Benim at işlemez yolların vardır

İnce arap derler ordunun başı
Geçirdim baharı seyreyle kışı
Bir yiğidim vardır binine karşı
Dahi imdadıma gelenim vardır

Âlemde söylerim sözümün sağı
Kırarım ordunu hiç kalmaz sağı
Ya niçe paşaların tuğu sancağı
Alup Çamlı bele diktiğim vardır

Köroğlu duşmandan çevirmez yüzü
Yiğit olan saymaz sekseni yüzü
Erişür Eyvazım bozarım sizi
Dahi Erenlerden gümanım vardır

(1) Bu türküde Millî Kütüphanede 2116 / 187 Nodan alındı

Başka Türküler (1)

Başında keşan kuşağı
Gunce gül kurmuş otağı
Dökmüş gerdandan aşağı
Kâkülmüdür zülüfmüdür telmidir
Tel telmidir bilmem

*

Çezilmiş bendinin bağı
Eridi yüreğim yağı
Yavrunun şükker dodağı
Şekermidir şerbetmidir balmıdır
Bil balmıdır bilmem

*

Düşeydim yarin izine
Sürmeler çekmiş gözüne
Nukta nukta olmuş yüzüne
Nucummudur mercanmıdır halmıdır
Hal halmıdır bilmem.

*

Şu gelen Şahinin yari
Boyu uzun servi dâli
Dedimki söyledem yari
Dilimidir dilsizmidir lalmıdır
Lâl lâlmıdır bilmem:

(1) Bu Türkü Çorum, Millî Kütüphanede 2261 / 532 Numaradaki kitaptan alındı.

39. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Türkü (1)

Elim ile tuttum yarin elini
Kimselere duyurmadım sırımı
Kötülerde sardı senin belini
Artık bu yerlerde durmak gerekmez

***

Fehmeyle efendim yâr ile yara
yâreler açuptur adama yara
Yaridir gişinin yaresin sara
Gelmedi ikrarın gözedüp güzel

***

Sözün ardın önün düşün var yatma
Gözünün önüne bak çökeğe batma
Nişan gözle oku yabana atma
Utanırsın sonra yüzün karalur

***

Buna felek derler çok düzen bozar
Kimi hasta olmuş kimi sağ gezer
Kimi sağlığında canından bezer
Kimi deli olmuş gezer dağları

(1) Şu ayrı ayrı iki kıta türkü de Çorum, Millî Kütüphanede 2100 / 171 Nodan ...

TE'SİS

Âfet KOBAK
C. M. U. Muavini

— 38 inci Sayıdan Devam —

Fransa: Resmî senet de müessis idare heyetinin kaç kişiden ibaret olacağını, ilk idare heyetini ve onlardan sonra gelecek müdür veya idare heyetinin nasıl ve kimlerden seçileceğini tayin etmemiştir. Bu takdirde teftiş makamlarının harekete geçmesi zarureti vardır.

Bilfarz yeni kurulmuş bir vaziyette müessis ilk idareciler kimler olacağını veyahut da kimlerden ne şekilde intihap edileceğini tasrih etmemiştir. Dedik. Böyle bir vaziyet hudusunda te'sis yine hükmî şahsiyeti haiz bir mevcudiyettir. Yalınız organları olmadığı için faaliyetde değildir onu faaliyete getirebilmek için teftiş makamlarının organlarını seçip tamamlamaları lâzımdırki ancak te'sis o zaman tasarruf ehliyetini de iktisap eder ve faaliyete geçebilir.

Sicille müessisenin ismi, sureti idaresi ve maksadı kaydolunur. Bir te'sisin bazan maksadı müteaddit olabilir demiştik bu takdirde en ebedî maksat kaydolunur.

Bazı defa müessisin vazettiği gaye ile te'sisin teşekkül etmesi imkânsız olabilir. Bu vazitte iki hal mevcuttur.

A) Ya müessis koyduğu şartların tadilini menetmiştir.

B) Veya menetmemiştir.

Birinci halde, tesisin bir manası yoktur. Ve binaenaleyh bir vakfın kurulabilmesi için icabeden unsurlardan (gayenin) mevcut olmaması dolayısiyle te'sis kurulamaz bile.

İkinci halde: Yine teftiş makamının işe müdahele etmesi icabedecektir. Böyle bir vaziyette

39. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

işbu makam vakfın mallarını mümkün mertebe gayece aynı olan diğer bir te'sise tahsis ve teslim eder. Meselâ: Bir hastahane yapılarak devamlı bir surette işlemesi için muayyen bir mal tahsis eden müessisin vazettiği sermaye öyle bir hastahanenin ancak yapılmasına kâfi geleceği veya hastahane yapılıp muktazi levazım alındıktan sonra idare için para kalmayacağı anlaşıldığı takdirde bu maksatla kurulmuş ve işlemekte olan diğer bir haştahaneye paraların verilmesinde bir mahzur yoktur.

TEŞKİLÂT :

Bir te'sisin idaresinin tanzimi müessisin idaresine bağlıdır. Müessis yaptığı vakıfta idarenin ne şekilde olacağını ve organlarının miktarını, ne şekilde intihap ve tayin olunacaklarını tasrih eder şayet bu hususta te'sisnamede sarahat yoksa teftiş makamının ne suretle hareket edeceğini yukarıda arz etmiştim.

Te'sisin behemehal bir idare organı olması lâzımdır. Bunun bir hükmi şahıs, bir veya müteaddit hakikî şahıs olmasında beis yoktur. Filvaki 74 üncü maddenin son fıkrasında (te'sisi idare edecekler) denilmekte ise de bu cümleden idare edeceklerin mutlaka birden fazla olması iktiza ettiği anlaşılmamalıdır.

İdare organı bir kişi olursa te'sisi idare hususunda re'sen vereceği kararlar tatbik olunur. Fakat organ birden ziyade olduğu takdirde cemiyetlerde olduğu gibi bunların heyeti umumiye halinde karar vermesi icabeder. (Madde : 59)

İdare organlarının vakfın gayesi dahilinde yapacakları bilumum muamelâttan hüsnü niyetli üçüncü şahıslara karşı mes'ul olan vakıftır. Müdürün idare salâhiyetinin tahdidi hattâ sicille kayit ve ilân edilmiş olsa bile hüsnü niyetli üçüncü şahıslara karşı hüküm ifade etmez.

İdare organlarının muamelâtını tetkik ve teftiş etmek.

Kanunun tayin ettiği teftiş makamlarına aittir. Filvaki bu hüküm müessisin ayrıca bir nâzır tayin etmesine mani değildir. Şu vaziyete göre vakıfın serbest idaresiyle vücut bulan vakıf yine onun idaresiyle işler ve kontrol edilir. Fakat gayesi bilhassa içtimaî olan te'sislerin devletin kontrolünden uzak bulundurulması âmme menfaatı bakımından doğru

doğru olamıyacağı cihetle te'sis gayesine göre devlet, vilâyet, Belediye ve köyden hangisine tealluk ediyorsa onun teftişine tabi tutulur. Teftiş makamı te'sis mallarının gayesine muvafık surette sarfına nezaret eder.

Müessis müdürünün gaye haricinde tasarrufatta bulunduğunu müşahede eden mürakıp kendisine böyle muameleleri yapmaktan içtinap etmesini emreder. Bu emre muhalif harekette bulunan memur bu mercie karşı mes'ul olur. Hattâ icabederse hükûmet memurunun emirlerine itaat etmeyen memuru esbabı mucibei kanuniye serdiyle azletmek hakkını haizdir.

Keza te'sisle alâkadar olan kimseler idare organlarının yolsuz hareketlerde bulunduğunu ve tesis mallarının mevzuundan başka bir yere sarfedildiği gördükleri takdirde teftiş makamına keyfiyeti ihbar ederler, şayet bu ihbardan bir netice hasıl olmaz ve teftiş makamları yolsuz sarîyatın meni için tedabiri lâzıma ittihaz etmezlerse bu kimsenin kanun ve nizamlar dairesinde mahkemeye şikâyet etmeğe hakkı vardır. Te'sisleri devletin mürakabası bazan teftiş makamlarından başka İcra Vekilleri Heyeti marifetiyle de olur.

TE'SİSE İTİRAZ :

Medeni kanunumuzun 75inci maddesine alacaklılara ve varislere dâva etmek hakkını veriyor. Bu maddeye göre (Hibede olduğu gibi te'sis edenin mirascıları ve alacaklıları tarafından te'sise itiraz olunabilir) deniliyor. Buradaki hibe gibi tabiri çok kısırdır ve dar bir manâ ifade eder, bu itibarladırki kanun vazıının maksadı temamen anlaşılmış değildir. Çünkü te'sis bir taraflı bir hukukî bir muameledir. Hibe de ise bazı şartlar mündemiç olabilir. Bilfarz kabul edilmiş olan bir şartın yerine getirilmiş olması veya ahlâkî bir vazifenin ifası gibi. İşte bu vaziyet dolayısiyle hibe gibi tabirini daha geniş manada anlamak ve hocamın dediği gibi atiye kabul etmek daha münasıp olacaktır.

Te'sise itiraz yalnız müessisin mirascıları veya alacaklıları tarafından olmaz bizzat müessis tarafından da olabilir. Bunda da iki hal mevcuttur.

1 — Ya müessis vaz geçer

2 — Veya itiraz eder.

Vaz geçmede ancak te'sis vücut bulmadan mümkündür. Bu

39. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Alman medenî kanununda müessisin rücû hakkı te'sisin hükûmet tarafından tasdik edilmesine kadardır. Tasdik olunduktan sonra artık rücû edemez.

Bu hususta kanunumuzda bir sarahat olmamasına rağmen teşekkül eden ilmî kanaata göre te'sis muntazam surette vücut buluncaya kadar rücû etmek hakkı vardır.

İtiraza gelince: Müessis ancak iradeyi ifsat eden sebeblerle ki hile, ikrah ile mahcuriyet gibi umumî sebebler dolayısiyle te'sise itiraz edebilir.

İtiraz neticesinde te'sisi iptal veya tadil etmek için karar istihsal eden alacaklı veya varisler kendilerinden alındığını iddia ettikleri emvalın iadesini talep edebilirler.

Teşkilât ve gayenin tepdili.

Te'sisler mazideki fikirlerin halde tatbik edilmesi ve istikbale muzaaf olmasıdır. Fakat hayatın yürüyüşü dün'ün düşüncelerinin ve dün'ün idare makanizmasının bu gün tatbikından imtina edilmesi icabeden paslı ve bozuk birer alet olduğunu ve ihtiyaçları karşılayabilmek için zarurî olarak bu günün seyrine insanın kendisini uydurmasını lâzımgeleceğini göstermektedir. Şu vaziyete göre: Yıllarca evvel kurulan bir te'sisde müessis ne kadar uzağı görücü olsa bile yine zamanın düşüncelerinden; zamanın telâkkilerinden kendisini kurtaramaz. Binaenaleyh bir te'sisi kurarken de vazedeceği esaslar zarurî olarak o günün düşünceleri ve o günün ihtiyaçları ile karışık olacaktır.

Sonra zaman kadar tahripkâr bir şey tasavvur edilemez. Bu gün mevcut olan bir varlık yarın yok olmak karşısındadır. Nitekim tarih bize muazzam devletlerin bile bu kaide karşısında eriyip gittiklerini göstermektedir.

İşte bu sebeblerledirki kanun vazıı dün yapılan bir vakfın gerek gayesi gerek teşkilâtı itibariyle bu gün de istifade edilir bir halde olması için onun yeni yeni aşılarla tazelemek düşüncesiyle bir takım hükümler koymuştur. Buna nazaran müayyen olan formalite dahilinde bir te'sisin teşkilâtı, bir te'sisin gayesi tepdil ve tâdil olunabilir.

Te'sisin ortadan kalkması:

Te'sisler her ne kadar daimî isede ebedî değildir. Binaenaleyh diğer hükmî şahıslar gibi doğar, yaşar ve ölür. Yalınız te'sisin hayatiyetini gaybetmesi cemiyet

şirket gibi hükmî şahıslardan farklıdır. Bu hükmî şahıslarda bir umumî heyet mevcutturki şirket veya cemiyetin bütün mukadderatına hakimdir. Halbuki te'sislerde böyle bir heyet olmadığı gibi te'sis senedinde zikredilmedikçe idare organlarıda bu fesh hakkına haiz değildirler. Binaenaleyh te'sislerin ölümü ancak kanunun tayin ettiği sebebler dahilinde olabilir. Bu sebebleri üç noktada hulâsa edebiliriz.

1 — Gayesi tatbik olunmak kabiliyetini gaybettiği anda bihakkın fesh. Bu takdirde hakimin hükmüne hacet kalmadan te'sis ilga olunur. Ve teftiş makamı malları yukarıda söylediğim veçhile diğer bir te'sise devreder.

Bundan başka gaye fiilen imkânsız olmaz. Bazan maddî zarurette tahaddüs edebilir. Meselâ iflâs eder. Bu takdirde de te'sis ortadan kalkar bir te'sis borclarını ödemekten aciz bir hale geldiğinden idare organı te'sisin iflasını istemediği takdirde teftiş heyeti iflâs talep eder. Ve bu iflasla da arz ettiğim vechilede te'sis münfesih olur. Yalınız burada cemiyetler hakkındaki 70 inci maddenin kıyas yolu ile tatbikına imkân mevcut değildir. Kezalik te'sisin gayesi tahakkuk ederse veya bir müddet tayin edilmiş olup da bu müddet hitam bulursa yine te'sisin kendiliğinden münfesih olmasını intaç eder.

2 — Yukarıda arzettiğim veçhile mirascılar ve alacaklılar tarafından itiraz edilip bu itiraz mahkemece kabul edildikten sonra da te'sis infisah eder.

3 — Gayesi kanuna veya adabı umumiyeye muhalif olduğu takdirde te'sis hakim tarafından fesh olur şirketlerin feshinden bahseden 71 inci madde (Müddeiumumilik makamının veya alâkadarın talebi üzerine) demektedir. Te'sis hakkında da 81 inci madde (te'sisin feshini teftiş makamı veya her alâkadar talep edebilir) der.

Te'sisin infisahında keyfiyet sicille işaret edilmek üzere ait olduğu makama ihbar edilir. Fakat bu ihbarı kime yapacaktır. Şayet infisah bir mahkeme kararı ile olmuşsa bu takdirde mahkeme tarafından bildirilecektir. Mahkeme bunu yapmamış sa Müdür veya teftiş makamı tarafından ihbar edilecektir.

İnfisah diğer hallerde vaki olmuşsa ihbar mükellefi idare organları ve teftiş makamına racidir.

—SON—

39. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Çorumda Söylenilen Bilmeceler (1)

Derleyen : Eşref ERTEKİN

Dört terkli beş değil sudan başı hoş değil. (Sabun)

Eğri büğrü nereye gidiyun. Tepesi delik sana nuldu.
(Tütün baca)

Bir yeri var yaydan eğri bir yeri var iğden doğru, bir yeri var kazandan kara, bir yeri var südden akça. (Leylek)

Gökten bir karpuz indi
Üçyüz altmış dilim şimdi
Otuz dilimi yenmedi emma
Giri yanı temam yendi
(Yıl, Ramazan orucu)

Bir kabağı oyarlar içine dınıklağı koyarlar çok söyleme deli oğlan kulağını burarlar. (Ud)

İstanbulda süt bişer köpüğü buraya düşer. (Mektup)

Yedi yıl yerde gezer yediği yedi gelinden güzel. (Çift demiri)

Bir atım var haşeri gö.. dan dan tışarı. (Damın temek deliği)

Afuru daştan, öyünü ağaçtan. (Ocak)

Uzun oluk uz yatar çoluğu çocuğu düz yatar. (Yapı ve döşemeleri)

Babası şangal şungal, anası sarı kız, oğlu has ermeni, kızını mecliste görmeli. (Devek, üzüm, şarap, bekmez)

Uzun kuyu, kümbür suyu içen ölür içmeyen kalır. (Tüfek)

Dam ardında selvi süpürge. (Baştaki saç)

Dört döşeği var iki yorganı var, demirden si.. var gönden taşa.. var. (Demirci körüğü)

Dizim dizim nar. Dizimecek kar. Uçtu setik kaldı dilber. (Saman ve buğday)

Kem kemi lâlek kemiksiz lâlek, sümsümü lâlek sümüksüz lâlek suya gider aksamaz lâlek (Kepenek) (2)

Gendi pire kadar si.. minare kadar. (Kendir, tohumu)

At durur arap biner. (Sacayak, kazan)

Geriden attım hızınan yedi bin yıldızınan, arabın atıynan Allahın kuvvetinen. (Yıldırım)

Geriden aldım çatmayı çığırın gelsin Fatmayı kız nereden belledin kol kırıp göbek atmayı (Süpürge, süpürmek)

Bir kücücük cadırım var bir direği var bin cereği (3) var. (Mantar)

Çıt demeden çalıya uğradı. (Güneş)

Bizde bi (4) dudu var eğri büğrü budu var bize gelir görürsünüz çüle güle ölürsünüz. (Kurbağa)

Ufak gözler iri gözle beni gizler yari gözler. (Pencere kafesi)

İki oturanlar iki gezenler iki birbirini sevenler iki birbirini sevmeyenler. (Yerle gök, ayla gün, su ile toprak, su ile ateş)

Ana bir kız doğurur ne ayağı var ne başı var kız bir ana doğurur hem başı var hem ayağı. (Tavuk, yumurta)

Dağ başında bir elek asılı. (Kulak)

Bir gücücük al yastık içine tatlı un bastık. (İğde)

Cibil cibil çaydan geçtim cibiltisin duymadım boyumca kaftan kestiler kırpıntısın görmedim. (Düş, ölü kefini)

Isladım usladım altun tasa gön ısladım yetmiş iki çeşit bülbül cücüğünü bir kafeste besledim. (Gemi ve içindeki her milletten adamlar)

Dağdan gelir dala dala kuyruğunu sala sala labi teker gibi altun şeker gibi. (Arı, bal)

Kolay gelsün ustalar kurt iken kuş olmuş bağarsığını desteler. (İpek böceği)

Tekne nedir tekiş nedir gül bekârı gümüşledir ne yerdedir ne göktedir cümle alem içindedir. (Ayna)

---

(1) Bu bilmecelerin çoğunu bir köylü kadının ağzından çıktığı gibi yazarak derledim. İçlerden bazıları evvelce neşredilenler arasında var ise de kelime değişikliği ve söyleniş tarzları başka olduğu için yazılmıştır.

(2) Kepenek (Kelepek) tir.

(3) Yapılarda kullanılan uzun ince sırıklar.

(4) Bi (bir) demektir.

39. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Cınkıl cefa bahçasında bir ağaç bitmiş dalsız bıdaksız, üstüne bir kuş konmuş tüysüz tozaksız, onu bir adam vurmuş topsuz tüfeksiz, onu bir kadın bişirmiş odsuz ocaksız, onu bir adam yemiş dilsiz damaksız. (Gnül, gönül vurgunluğu)

On yar idik bir bağda
On nar gördük bir dalda
Her biri birini aldı
Dokuzu dalda kaldı

(Narın birini alan adamın adı her biri imiş)

Gönül alçak yüz yerde
Yüz yaram var yüz yerde
Hak yarattı görmedi
Ben görmüşem yüz yerde (Uyku)

Anaya değmez babaya değer kardaşa değmez bacıya değer değere değmez değmeze değer vallahi değmez billâhi değer.

(Bu kelimeler söylenirken dudağın dudağa değmesi)

Bir ağa bir hizmetçisine seslenmiş şu otuz atı dokuz kazığa tek tek bağla demiş. (Hizmetçinin adı tek tek imiş)

Çorum Halkevi Altı Aylık Çalışma Raporu

Dil, Edebiyat Şûbesi :

1 — Bu kez şûbemiz yeniden teşekkül etmiş, üyeleri arasında iş bölümü yapılmıştır.

2 — Gereken çalışma programını aylara bölerek hazırlamış ve tasdik ettirmiştir.

3 — Kâğıtsızlık yüzünden uzun zamandır yayınlanamıyan Çorumlu dergisinin 38 inci sayısı 1 - Temmuz - 1943 de tekrar çıkarılmağa başlanmıştı; bu husustaki çalışmalara devam edilmektedir.

4 — Folklor derlemelerine, bilhassa önem verilmekte ve alınan sonuçlar Çorumlu dergisi ile yayınlanmaktadır.

5 — Çeşitli konular üzerinde muhtelif vesilelerle evimiz salonunda ve Halkevi alanında, Millî bayramlarda söylevler ve konferanslar verdirilmiştir.

6 — Evimizin diğer şûbeleriyle yerine ve gereğine göre iş birliği yapılmaktadır.

Güzel Sanatlar Şûbesi :

1 — Bu devrede Halkevi bütcesinden ücret verilerek bondocu çalıştırılması işine son verilmiştir.

2 — Şimdi bandocuların ücreti Halkevi bütcesi dışından temin edilmektedir.

3 — Orkestra ve koru çalışmalarına bu devrede daha geniş yer verilmiştir. Plânlı çalışmalara devam edilmektedir.

4 — Memleket millî his ve duygularının kökleşmesi bakımından büyük rolü olan bayrak merasimi bu devrede de muntazaman yapılmış bando bu törenlere iştirak etmiştir.

5 — Halkımızın müzik zevkinin tatmininde iyi bir netice veren açık hava konserlerine devam edilmiştir.

39. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

6 — Bondomuz törenlere caz takımı da balo ve aile toplantılarına muntazaman iştirak etmiştir.

7 — Şubat ayında Ankarada çalışan resim sergisine iştirâk etmiştir.

8 — Radyo neşriyatı mevcut iki radyo ve hoparlörlerle halka dinletilmektedir.

9 — Şubemiz icabettikçe evimiz diğer şubeleriyle işbirliği yapmıştır.

Temsil Şûbesi :

1 — Dört ay evvel yapılan seçim neticesinde teşekkül eden şûbemiz âzaları arasında iş bölümü yapılmıştır.

2 — Heyeti umumiyeyi toplayarak tiyatro tekniğine vakıf arkadaşlar arasından sahnemiz teknisiyen elamanları seçimi yapılmış ve işe başlanılmıştır.

3 — Sahnenin kendimize ait bulunmaması dolayısiyle portatif dekor inşasını zaruri gören şûbemiz Çorum Erkek Sanat okulu öğretmenlerinden istifade etmiş ve her sahada kullanılması mümkün olabilecek kontroplâktan dekor yaptırmıştır.

4 — İlk hamlede (Para delisi) adlı eseri sahneye koyan şûbemiz şimdiye kadar yapılan temsiller fevkında gösterdiği muvaffakiyetle halkın tiyatroya karşı rağbet ve alâkasını artırmıştır.

5 — Yakında temsil edilmek üzere seçilen piyeslerin prova ve hazırlıklarınada başlamış bulunmaktadır.

Spor Şûbesi :

1 — Usulüne uygun olarak güreş, Voleybol, Atlatizm, Ping-Pong, Bisiklet ekzersizleri ve müsabakaları yapılmıştır.

2 — Beden terbiyesi bölgesi külübünün yapabileceği çalışmalarda evimize mensup gençlerin büyük başarıları görülmüştür.

3 — Ulusal törenlere gençlerimiz toplu ve giyinik olarak katılmışlardır.

4 — Evimize Yüksek Genel Sekreterlikçe güreş minderi Basketbol, Voleybol, Ping-pong, Atlama kasası, Tırmanma, Çekme halatları gibi mühim bir malzeme yardımı yapılması neticesinde önümüzdeki devrede çalışmaların artacağı şüphesizdir.

Sosyal Yardım Şûbesi :

1 — Bu devrede iki talebenin okutulması temin edilmiştir. Bu çocuklar okumağa hevesli çalışkan ve yoksul kimselerdir. Biri Samsun lisesinde diğeri de Yozgat lisesinde okutulmaktadır.

2 — Evimize karşı Genel Sekreterlik Yüksek makamının kıymetli ve değerli sempati ve sevgilerinin bir nişanesi olarak bu devrede verilen kırk sandık gümrük eşyasından 1200 yoksula giyim yardımı yapılmıştır. Bu eşyalardan bir kısmı Halkevinde hıfzedilerek evlenen fakir kızlara gelinlik elbisesi olarak verilmektedir.

3 — Geçimin bu dar zamanında 1700 yoksul mektep çocuğuna sıcak yemek verilmek suretiyle yardım yapılmıştır.

4 — Bermutat fakir kimselerin muayenelerine tavassu edilmekte ve icabedenlerin ilâçları alınmaktadır.

5 — Memlekete faydalı olabilecek yoksul zeki ve çalışkan köy çocuklarının sanat okulunda okutulması için gereken tedbirler şimdiden alınmış bulunuyor.

6 — İcap ettikçe Hayır cemiyetleriyle iş birliği yapılmaktadır.

Halk Dershaneleri Ve Kurslar :

1 — Bu devrede açılmış olan kursların hepsi de muntazaman devam etmiştir.

2 — Resim kursunun sonunda bir sergi açılmış bu sergide birinci gelen resim Ankaradaki sergiye gönderilmiştir. Bu hususta çalışan çocuklardan 11 rine Halkevi mükâfat vermiş ve sergi seçgin davetliler huzuriyle merasım yapılarak açılmıştır.

3 — Matematik kursu muhitte büyük bir alâka uyandırmış ve bilhassa okula devam etmeden Ortaokul eleme imtihanların girecek memleket yavruların büyük faydalar temin etmiştir. Alınan iyi randıman göz önüne alınarak bu kursun önümüzdeki devrede de açılması uygun görülmüştür.

39. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

4 — Cece evinde bir kurs «okuyup yazma» açılması için gereken tedbirler alınmaktadır.

5 — Genç kızlarımız orkestra kurslarına gün geçtikçe daha büyük alâka göstermektedirler.

6 — Açmış olduğumuz yazı kursu da iyi bir netice vermiş bulunuyor. Başka başka şekillerde yazılan «Temel harfler» bu kurs yardımı ile bilhassa ilgili kimselere öğretilmiştir.

7 — Önümüzdeki devrede «pratik elektirik» ve «pratik marangoz resmi» kursları açılması da kararlaştırılmış bulunuyor.

1 — Kurslarda vazife alan öğretmenler muntazaman bir program ve iyi bir şekilde çalışmışlar ve çalışmakta devam ediyorlar.

2 — Açılan beş kurstan sütunu mahsusunda da görüldüğü gibi dört danesi tamamen fahrî olarak idare edilmiştir.

3 — Halkevinde açılan her hangi bir kursta öğretmen arkadaşlarımızın fahrî olarak ve büyük alâka ile çalıştıklarını şükranla yadederiz.

Kütüphane ve Yayın Şûbesi :

1 — Kütüphanemiz bu devrede de her gün muntazaman açık bulundurulmuştur.

2 — Halkevlerinin yıl dönümünde okuma salonumuda bir kitap sergisi açmak suretile iştirak edildi.

3 — Evimiz idare heyetinin kararı ile kütüphane bu ders yılı boyunca gecelri, ışık ve ısınma vasıtalarından mahrum, yoksul ta'ebelerin mütaleasına kütüphanemiz salonu tahsis edilmek suretile bu devrede önemli bir vazife daha yapmış bulunuyor. Bu mütalealar gecede üç buçuk saat devam etmiştir. Bu çalışmalar muhitde iyi bir te'sir bırakmış olduğundan önümüzdeki ders yılında bu hususun daha geniş olarak tatbiki için gereken tedbirlere şimdiden baş vurulmaktadır.

4 — Kütüphanemizde her türlü kuyudat azamî itina ve titizlikle tutulmaktadır.

5 — Bu devrede cilt işine de önem verilmiş ve yüz on dokuz kitap ciltleetirilmiştir.

6 — Evimize kitap teberru edilmesi için yapılan teşebbüsleri miz iyi karşılanmakta ve gün geçtikçe artmaktadır. Bu devre zarfında kütüphanemize yetmiş dokuz cilt kitap teberru edilmiştir.

Köycülük Şûbesi :

1 — Bu devrede zarurî sebebler dolayısiyle hiç bir köy gezisi yapılmamış olduğunu üzüntü ile kaydederim. Bu zarurî sebebler şunlardır :

A) Kış mevsiminin muhitte çok uzun sürmesi,

B) Vesaiti nakliye buhranı;

C) Taşıt vasıta ücretlerinin fevkalâde pahalılığı.

2 — Bu çalışma devresi kışa rastlamamış olsa idi hiç olmazsa yaya geziler yapmak mümkün olacaktı.

3 — Gelin olan yoksul köy kızlarına gelinlik kumaş verilmek suretiyle onlara yardım yapılmaktadır.

4 — Köylü Hastaların muayenelerine tavassut edilmekte ve icabında reçete bedeli ödenmektedir.

5 — Mektup yazma ve iş takibine bu devrede de devam edilmiştir.

6 — Köylülerin resmî işlerinin daha kolay takibi için önümüzdeki devrede evimiz dahilinde haftanın muayyen günlerinde bir danışma odası açık bulundurulacak ve bu günlerde avukat arkadaşlar onlara yol göstereceklerdir.

7 — Önümüzdeki devrede resmî vasıtalardan istifade imkânları aranarak köy gezilerine ehemmiyet verilecektir.

Tarih Müze Şûbesi :

1 — Ankarada açılan ulusal giyim sergisine bir erkek ve birde kadın kıyafeti göndermekle iştirak edilmiştir.

2 — Bu devrede de folklor malzemesi araştırmasına ve toplanmasına devam edilmiş, elde edilen eşyalar ilgili kimselerden müteşekkil bir komisyon marifetiyle incelendikten sonra gerekli ve kıymetli

39. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

olanları satın alınmış, müzemiz vitrinlerine yerleştirilmiştir. Mübayiaya devam edilmektedir.

3 — Dil edebiyat şûbesi ile teşriki mesai edilerek elde edilen tarihî vesikalar, derlenmesi, Çorumlu dergisi ile yayınlanması temin edilmiştir.

4 — Yeni sene bütcemizin tasdikından sonra, raflar vitrinler yaptırılarak müzedeki eşyanın tasnifine başlanacaktır.

5 — Genel Sekreterlik Yüksek makamınca gönderileceği vaat buyrulan mankenler geldiğinde bir erkek bir kadın kıyafetinin canlı bir şekilde temsil ve teşhiri mümkün olabilecektir.

Bibliyografi:

Zakkum Çiçekleri

Bahri MİYAK

Zakkum çiçekleri : Mazlum Kenan Köstekçi, Ahmet Halit kitabevi, 1942 kitap kabı; Ratip Tahirin güzel bir kompozisyonu ile süslenmiş ve siyah bir matem çerçevesile çevrilmiş ... Bahtsız şair, ruhunun limonluğunda ve iztıraplarının fağfur saksılarında yetiştirdiği çiçeklerin dış âlemin havası ve güneşiyle temasını göremeden, gözlerini dünya ışıklarına kapamış bulunuyor.

Kitabın ismi, bize sunulan iksirin lezzeti hakkınd apaçık bir fikir veriyor : ZAKKUM ÇİÇEKLERİ .. Hele kapağın üstündeki iki mısra, onları ilham eden ruh sızılarını adeli sancılar kadar hissedilir, adeta elle tutulur hale koyuyor:

«İztıraptan doğdular, şiirlerim acıdır.»
«Mısralarımda elem ilhamın kırbacıdır..»

Okuyucu ruhunun pencereleri, İbrahim Alâettin Gövsa'nın bir başlangıcı ile, zakkum tarhlarının hüzünlü güzelliğine açılıyor. Biraz ileride Mazlum'un kırık hayatını, bahtsız babanın, Süleyman Köstekçi'nin içli ve samimî kaleminde öğreniyoruz.

Kitap iki kısımdan ibarettir:

Kitaptaki iki mısra ile açılan birinci kısım.. Bu satırlarda elem ve istırap, onun hasta nabzı gibi atıyor. «Gönülden doğan» yaşama ümidiyle «zekâdan doğan» ümitsizlik, başucunda asılı ateş grafiği gibi intizamsız yükselişler ve tehlikeli düşüşler çiziyor.

39. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

İkinci kısım, bu amansız kâbustan çalabildiği bir kaç mesut fak... yazık ki, mahdut dakikanın masum hatıraları: Bir aşkın ilhamları... B... luttan sıyrılmış dolun ay gibi hüzünlü bir parlaklıkları var.

ZAKKUM ÇİÇEKLERİ nden buruk lezzetli, hattâ acı, fakat i... işliyen tahassüslerle yüklü bir kaç damlayı ruhlarımızın hassasiyeti üz... rine serpelim; hislerinin ne kadar zengin, ne kadar bambaşka, ne kad... oynak olduğunu göreceğiz.

İşte birbiri ardısıra üç şiir: özleyiş, korku, ve bedbinlik... bir sıtm... lının nabzı gibi mütemadiyen atan bir hassasiyet..

«Bir özleyiş sayıklar her zaman dudakları,»
«Nerde o sakin hayat, endişesiz bakışlar.»
. . . .
«Süzgün bir kanat gibi ruhumu gererim de»
«Hayal olan zamanın içinde dolaşırım.»

★

«Korkuyorum, nedense, bu garip duyuşlardan,
«Bir baykuş ötmüş gibi zonkluyor şakaklarım.»
«Korkuyorum, beynimi oyan siyah kuşlardan.»
. . . .

★

«Bir Martı olsam, derim, beyaz tüylü bir martı..»
«Yanan göğsümü versem mavi serin sulara....»
«Bir gün bırakıverip küçücük bir kabartı»
«O serinlikte dalsam en sonsuz uykulara..»

Ne içli tahassüsler, ne akıcı ifade, ne temiz lisan!..

Onda şairlik, sanatkârlıkla sarmaş dolaştır. Bir peyyizajist mahare... tiyle çizdiği tasvirler, Ahmet Haşim'ın te'sirinde kalmış olmasını bile mazur gösterecek değerdedir: Heybelide akşam, bunun en güzel delili..

Genç şairin muhayyilesi de hisleri kadar zengin e engindir:

«Tatlı tatlı sallanan dalgalar bir beşiktir;»
İçinde uyumakta ayın baygın ışığı ....»

Bu hasta ruhun loşluğunda titrek ışıklarını müstakbelin insafsız ka... ranlıklarına salan parıltılar da seziyoruz: ŞAMDAN. Bu şiirden aldığım

hazzı okuyucularıma da tattırmaktan kendimi alamıyacağım:

«Bileklerimden sarkan sapsarı ellerimi,»
«Gördükçe gözlerime inanmaz oluyorum.»
«Bu hasta yatağında, yıkık emellerimi,»
«Hüzünle düşündükçe boşalıp doluyorum.»

«Bu on sarı parmağı son günüme saklayıp,»
«Camlaşan gözlerimle onlara bakacağım.»
«Son bir hızla ruhumu tepemde yakalayıp,»
«On kollu şamdan gibi başımda yakacağım.»

Şiir herşeyi söylüyor; hayranlığımı anlatmak için ne söylesem fazla olacak. Maziyi anış, ve özleyiş! şu adsız şiirde ne kudretle beliriyor:

. . . .
«Ruhumda serhoşluğu fışkırırdı hayatın,»
«Çılgınlık içkisinin bazen gümüş tasıydım.»
«Kavrardım yelesini şahlanan genç bir atın,»
«Bir neş' zincirinin ben de bir halkasıydım.»

Ve akabinde bedbinlik:

«Dostlarım! ruhunuzdan boşalan neş'e ile»
«Hafızamd ansızın bir vazo kırılıyor..»

Bu renkli, altın yaldızlı, fakat ölüm yıldırımları yüklü bulutların arasında gülümsiyen güler yüzlü ayın mahzun ışıklarından, bir aşkın hatıraları'ndan bir tutam sunmalıyım:

Bakışmanın şiiri ... Ne saf, ne hakiki şiir..!

«Çoğalan bir ateşle suları yarıyorum,»
«Düştüm gözlerindeki deniz derinliğine.»
«Gözleri deniz renklim, ah, seni arıyorum»
«Artık kavuştur ruhum, beni serinliğine..»

Gözleri deniz renklim!.. Ne şahane sıfat....

Kitabın üçte birinden fazlası hakiki şiir ve değer hazinesidir. Çorum'un velût bağrından kopan Mazlum Kenan Köstekçi, his dünyasında, ölümün nefesiyle söndürülmüş muhteşem bir şamdandır.

39. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Çorum Haberleri

Lozan Zaferi Kutlandı:

Milli tarihimizin şeref sahifelerine geçen Lozan barış antlaşmasının yirminci yıl dönümü 24/7/943 cumartesi günü saat onbeşte Evimiz tarafından tertip edilen şen bir törenle kutlanmıştır. Törene İstiklâl marşile başlanmış Bayan Mediha Ayan, Bay Ferit Dedebaşın günün önem ve değerini belirten söylevlerini müteakip, Ebedî Şefimiz Atatürkün, şanlı Lozan kahramanı Millî Şefimiz İsmet İnönünün unutulmaz başarısı hatıraları minnet ve şükranla anılmış Sayın Büyüklerimize tebrik telgrafları çekilmiştir.

Bu mutlu bayram münasebetile Parti ve Halkevi bayraklarile süslenmiş Evimiz bandosu tarafından Parti binası alanında neşeli havalar çalınarak sevinçli şenlikler yapılmıştır.

Sayın Ticaret Vekilimiz Çorumda:

Sayın Ticaret Vekilimiz Celâl Sait Siren 26/7/943 pazartesi günü saat onsekiz buçukta şehrimize gelmiş Vali konağında misafir kalmışlardır. İzhar buyurdukları arzuya uyularak hususî merasim yapılmamıştır. Salı günü civar köylerde toprak ürünleri devlet hissesi teşkilâtı hakkında yakından tetkikat yapan Sayın Vekilimiz çarşamba günü Cumhuriyet Halk Partisini teşrif buyurarak halkla görüşmüş vilâyetin ticaret ve ürün durumu üzerinde ilgililerle konuşmuştur.

MES'UL MÜDÜR: NURİ UĞUR
— Çorum Vilâyet Matbaası —

Çorumda bulunan ahi menteşe zaviyesine ait elde edilen vesikalardan Bayezid Veli bin Mehmet tuğrasile bir ferman

No. 241

Kutvetül ümeraülkiram umdetül küberailfiham zülkadri vel ihtiram elmuhtassu bimezidi inayeti elmelikil allâm Çorum sancağı beyi dâme izzetühu ve mefharilkuzat velhükkâm mâden elfazlı velkelâm mevlâna Çorum kadısı zide fazlehu tevki'i refi'i hümayun vasıl olucak malûm olaki darendei fermani hümayun Hacı Yusuf nam kimesne babı seadet meabıma gelüp arz eylediki ahi menteşe vakfının şeyhı olup çiftlik nam karyenin malikânesi vakıf olup zikrolunan karyeden Kırtçıkaya ve Ton oğullarının ziraat edüp vakfa ait olan hakkı mülktür deyü vermeyüp niza ederlerimiş buyurdumki hükmü şerifimle varıcak husamayı ihzar edüp teftiş edüp göresin mezbur zikrolunan yerler türbenin şeyhı olup niza olunan yer dahi mümtaz sınır içinde idiğü sabit olursa vakfa ait olan hakkı mezburlardan hüküm edüp alıviresin şöyle bilesin alâmeti şerife itimat kılasın. Tahriren fi evaili şabanilmuazzam sene isnea ve seb'amie 702

Buyrut

(1) (. . . . . .) imza okunmuyor.

(1) Bimehdi bel veya bişehri bel diye okumak mümkün başkaca ihtimal yoktur.

[39. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!]() [CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ]()!

Ahi menteşeye ait İbrahim bin Ahmet tuğrasile, cülus münasebetile tecdit edilmiş diğer bir berat

No. 242

Beratı şerif âlişan sami mekân sultanî ve tuğrayı garrayi cihan hakanî hükmü oldurki Çorumda vaki ahi menteşe zaviyesinde yevmî bir akça vazife ile bermucibi şartı vâkıf evlâdiyet üzere zaviyedar olan darendei ferman vacibil iz'an Ali sene tis'a ve erbain ve elif şevvalilmükerreminin onaltıncı günü tahtı âlî baht üzere cülusu hümayun vaki olmağla tecdidi berat talep etmeğin yedindekini sadaka edüp bu beratı hümayunu verdim ve buyurdumki varup kemakân anda zaviyedarlığı hizmeti lâzımesın mer'â ve müeddâ kıldıktan sonra yevmî bir akçaya evlâdiyet ve meşrutiyet üzere mutasarrıf olup resmî mirisin hattı hümayunumla in'ame fermanı şerifimiz olmuştur. Devamı devletimçun ve vakıfın ruhu için düaya müdavemet göstere bu bapta hiç bir mani vaki olmaya dahil ve taarruz kılmıyalar şöyle bileler alâmeti şerife itimat kılalar. Tahriren fi evasıtı şehri saferilhayr sene hamsin ve elif 1050

Bimakamı Kostantiniyye

وشمالاً بقريه اولو پيكار فى جله الموقوف جميع قريه كوره قوانى (23) حدودها متصله شرقاً بقريه تكش وغربياً بقريه قوله حاجى (24) وقبلاً بقريه كورجك (25) وشمالاً بقريه جتو فى جله الموقوف قريه قوله حاجى حدودها متصله شرقاً بقريه كوره قوانى وغربياً بقريه طورغتلو (26) وقبلاً بقريه كورجك وشمالاً بقريه اولو كوى (27) فى ديوان كشم من اعمال چوروملو فى جله الموقوف جميع قريه قوله حاجى المشهور بقريه دره (28) بحدودها الاربعه المشهورة فى ديوان كشم من اعمال چوروملو فى جله الموقوف جميع قريه چاليجه (29) حدودها متصله شرقاً بقريه سورقلو (30) وغربياً بقشله ترجان (31) وقبلاً بقريه ديوان چوبان (32) وشمالاً بقريه كوكرسولك (33) فى جله الموقوف جميع قريه كوكرسولك حدودها متصله شرقاً بقريه كورجك وغربياً بقريه بوغون بلد وقبلاً بقريه چاليجه وشمالاً بقريه قوله حاجى من ديوان كشم من اعمال چوروملو ومن جله الموقوف جميع قريه قره اغاج (34) حدودها متصله شرقاً بارض حاجيلر و غربياً بقريه ابرم (35) وقبلاً بقريه قره دكين (36) وشمالاً بكوه صيقاق (37) من اعمال

[23] Kürekavağı bu köy dahi virane olarak bulunmaktadır.

[24] Kulahacı yahut Dere köy diye bu semtlerde bir köy yoktur, bir bilende tesadüf edilmemiştir.

[25] Köricek bu köy evvelce rum köyü ise de şimdi yeni muhacirler iskân edilerek yine Köricek isminde bir köydür.

[26] Turgutlu şimdi el'an Turğut diye anılan bir köydür.

[27] Ulu köy bu köyde şimdi Elmalı köyü kıblesinde bir viraneden ibarettir.

[28] 24 üncü numarada izah edildiği gibi böyle bir köy veya mevki bilene tesadüf edilmedi.

[29] Çalıca el'an Çoruma bağlı bir köydür.

[30] Bu köy şimdi Sorku oğlan diye anılan mevcut bir köydür.

[31] Bu mevki ismine dahi 7 inci numarada yazıldığı gibi hiç bilene tesadüf edilemedi.

[32] Bu köye şimdi çoban divanı denilmektedir, mevcuttur.

[33] Bu köye de şimdi Gübersülek ve Gübersalik denilmekte, mevcuttur.

[34] Bu köyde mevcut olup şimdi Hacımusa karaağacı diye anılmaktadır

[35] Ebrim köyü şimdi viran olup Çorumun dere bağları başında Kavacık köyü toprağında İblim gücek diye anılan bir mevki adıdır.

[36] Karadeğin şimdi bu köy mevcut olmadığı gibi mevkiini ve harabesini bilene de rastlanmadı.

[37] Bu dağ Çorumun Sıkılık boğazı diye anılan meş'hur Samsun caddesinin geçtiği dağlardır.

[38] şu yukarı 37 numara ile yazılan notların bazıları köylülere yapılan sorgular neticesinde öğrenilmiş ve bağzısıda bizzat yerlerinde göz ile görülerek yazılmıştır.

[39] Bu vakfiyenin aslı Çorumda Emirahmet mahallesinde Davat oğullarından Bay Şükrü ve Rifat yedlerindedir. Baş tarafı gibi ahirinden şahitler olduğu mahalden de noksandır aynen istinsah edilmiştir.

E. E.

39. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

ومولو فى جملة الموقوف الطاحونة . على ابنائه وابناء ابنائه وابناء ابناء ابنائه ابداً تقدم الاقرب
رب الى الواقف يجرى ذالك عليهم كذالك ابدا ماتوالدو وداما ماتناسلو وتعاقبو بطناً بعد بطن
بعد قرن على الشرط المذكور وبعد انقراض الابناء وابناء الابناء ولن سطلو على مصالح زاوية
جلبى المزبور وبعد انقراضهم وقفاً للفقراء والمساكين المسلمين المشهورة بالخير والصلاح من امة
سيدنا عليه افضل الصلواة والتسليم وقفا صريحا شرعيا وحبسا دائما وصدقة مستمرة لايباع
يوهب ولا يرهن ولا يدخل فى ملك احد من خلق الله تعالى بنوع من انواع التمليكات فلا يحل لاحد
بالله واليوم الاخر ويعلم انه الى ربه الكريم صائر ان يغير هذا الوقف ولا يتأن ولا يسعى فى
له ولا فى ابطال شيء منه فمن فعل ذالك واعان عليه فالله طليبه وحسيبه ويجازيه بعمله يوم
ينفع الظالمين معذرتهم ولهم اللعنة ولهم سوء الدار يوم العرض يوم تبدل الارض غير الارض يوم تقرء
ه ويوم يعض الظالم على يديه و يوم الطامة يوم الحاقة ويوم الازفة ويوم الغاش ويوم يكون الحاكم
ر ويوم نشر الدواوين ويوم وضع الموازين و يوم تكون الشهود الاعضاء والجلود ويوم لاتملك نفس
س شيا والامر يومئذ لله فليتذكر المعترض الى هذه الوقفية الموت ونجعته والحد وظلمته وكل واحد
منكر ونكير وسائله والبعث والحساب ومناقشته والميزان وخفته والصراط ودقته والجبار و
ونه فاويل كل الويل لمن تعرض لتبديل هذه الوقفية ولا يقبل الله منه صرفا ولا عدلا ولا فرضا ولا
ولا صوما ولا صلاة ولا حجا ولا جهاداً وهو من الاخسرين اعمالا الذين ضل سعيهم فى الحيواة
يا وهم يحسبون انهم يحسنون صنعا (ومن بدله بعدما سمعه فانما اثمه على الذين يبدلونه ان الله
ع عليم) وبذالك وقع الاشهاد والتحرير فى اواخر ذالقعدة الشريفة سنه خمس وخمسين وثمانمائه
الهجرة النبوية صلى الله عليه وسلم . 855

شهد بمافيه
عيدى بن جندى

شهد بمافيه
حسين فقه ابن الحاج على

شهد بمافيه
لطف الله بن محمد

شهد بمافيه
مولانا على بن حسن

شهد بمافيه
فروح غازى چلبى بن
قنقور چلبى

شهد بمافيه
على چلبى بن بال چلبى

شهد بمافيه
شيخ احمد چلبى بن
شيخ محمد چلبى

شهد بمافيه
سيد ولايت بن
سيد احمد

شهد بمافيه
سيد محمد بن سيد احمد

شهد بمافيه
محمد بن ابراهيم

39. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Mahmut Selim GÜRSEL 1991

ÇORUM

SANAL KİTAPLAR

2024

ÇORUMLU 1942--1944

KAYNAK ESERLER DİZİNİ:23

ÇORUMLU

1942-1944

SAYI: 40

Mahmut Selim GÜRSEL

CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

40 SAYI İÇİNDEKİLER

OTUZ AĞUSTOS

ALTINCI BÜYÜK KURULTAY İNTİBALARINDAN

AHİLER

KADİM DEDE

TAADDÜDÜ ZEVACAT'A AİT

ŞAİR YAŞAR NEZİHE BÜKÜLMEZLE BİR GÖRÜŞME

GÜLER DİKEN OLDU

ÇORUM'UN ESKİ MATBAH VE YEMEKLERİ

MANİLER

ÇORUM HABERLERİ

40. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

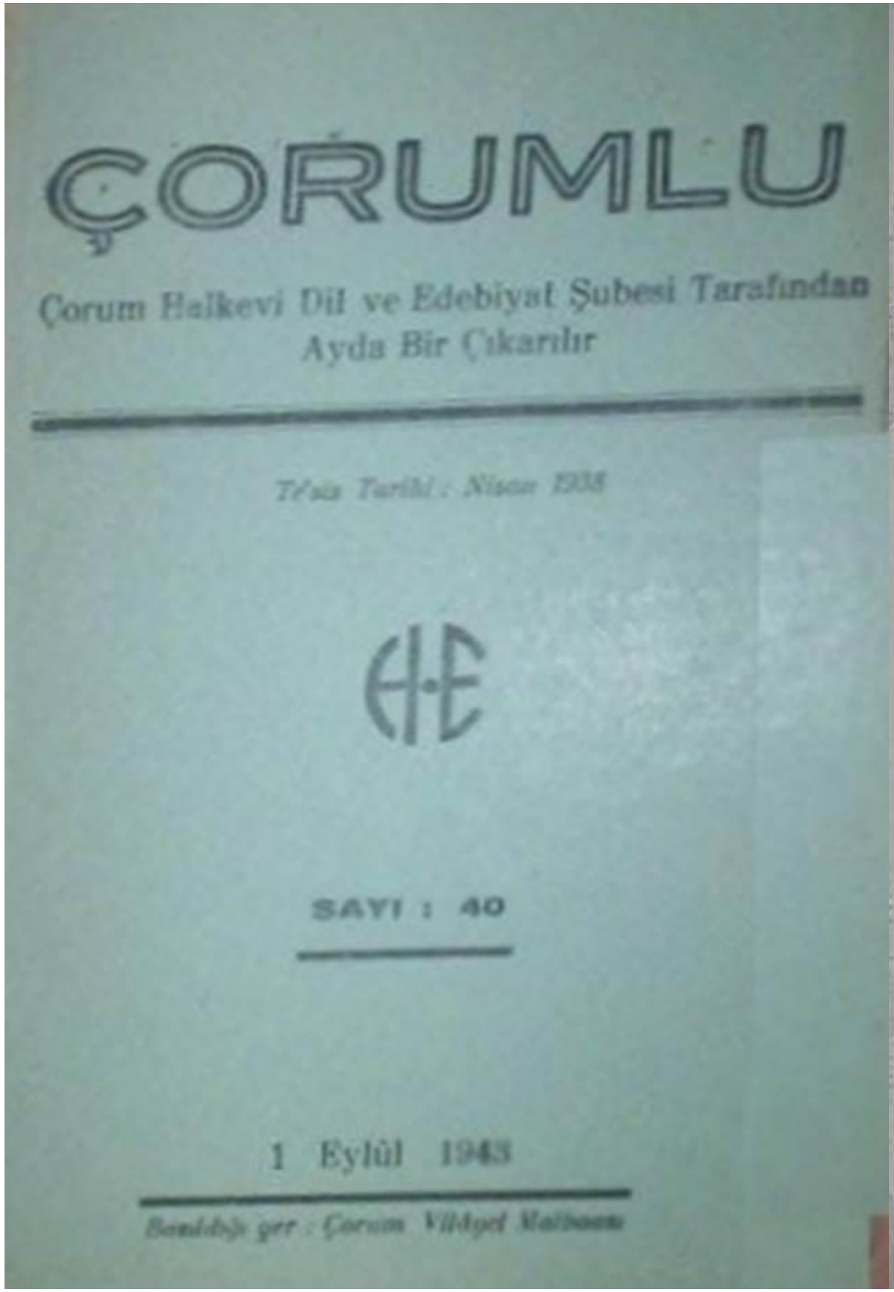

ÇORUMLU

Çorum Halkevi Dil ve Edebiyat Şubesi Tarafından
Ayda Bir Çıkarılır

Te'sis Tarihi : Nisan 1938

SAYI : 40

1 Eylûl 1943

Basıldığı yer : Çorum Vilâyet Matbaası

ÇORUMLU

Çorum Halkevi Dil ve Edebiyat Şubesi Tarafından
Ayda Bir Çıkarılır

Sayı : 40 *1 Eylûl 943* *Kuruluşu: Nisan 938*

30 Ağustos

Ferit DEDEBAŞ

30 Ağustos !

Yükselişi yıkılıştan ayıran kutlu ayın, batışa doğuşu kıskandıran mutlu günü...

O, sadece Roma İmparatoru Avgustus'un ismini ihsan eylediği bir ayın sonuncu günü değil, asırların ve nesillerin daima hayran kalacağı, daima şevk ile anacağı, bir kahramanlık abidesi, bir ibret şahikasıdır.

Bu gün «Türküm» dedikçe göksünü gerebilen her şahıs damarlarında o günü taşıyor, hayalinde o günü yaşıyor...

30 Ağustos, «Hattı müdafaa yoktur, sathı müdafaa vardır ve o satıh bütün vatandır!» diye haykıran bir sadânın aksi, layüs'el bir emrin infazıdır.

30 Ağustos, vatanın göklerinde çınlayan bir ses üzerine atını arabasını, çiftini çubuğunu, yiyeceğini içeceğini, varını yoğunu cepheye koşturan necib bir milletin muradına erdiği şeref günüdür.

Günün, ma'nası kadar, nâmı ve şanı da büyüktür. Biz onu zafer tacımız olarak andığımız kadar da Ordumuzun bayramı kabul ediyoruz.

«Ordu» ve «Zafer» mefhumlarının sihirli imtizacından doğan

40. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

hayat ve metanet bu gün nail olduğumuz mazhariyetin en sarih bir izahıdır. Eriştiğimiz bu mazhariyeti, kan rengi ve barut dumanları arkasından, tehassürle seyreden insaniyete eyi ve hayırlı günler temenni etmek de bir an hatırımızdan çıkmıyor.

Emperyalist emellerin bertaraf edilmesi ve beşeriyete sulh ve sükûnun temini için ayaklanıp insanlık tarihine altun yaldızlarla «30 Ağustos» lar nakşeden bir milletin evlatları olarak, o emellere karşı ve o sükûnet için, insanlıktan «30 Ağuktos» lar bekliyoruz...

Fakat! Şu sıralar inhidam ve istilâların müşahidi olmaktan başka bir şey yapamıyan betbaht dünya karşısında, gittikçe gebeleşen tarih, bir gün bizim için de harbi ebeliğe çağıracak olursa doğacak çocuğun adı gene bir «30 Ağustos» olacaktır...

Altıncı Büyük Kurultay İntibalarından II

Nazmi TOMBUŞ

Sert fırtınaları, sulu sağnakları takip eden tatlı ve mülâyim havalar gibi, büyük kurultayın, hararetli münakaşa, heyecanlı konuşmalarına sahne olan encümen müzakerelerinden sonra umumî heyet görüşmelerinde kavrayışlı bir olgunluk, sükûnetli bir vakar hasıl oluyor. Encümen müzakereleri demokrasi tatbikatının en canlı misallerini, hakikî tezahürlerini aksettiriyor. Bu müzakereler her kes tarafından büyük bir alaka ile takip olunuyor. Encümenlerde vekâletlerini ilgilendiren meselelerin görüşüldüğü sırada Sayın Vekil, salahiyetli vekâlet erkân ve müdürleride hazır bulunuyor. Bu toplantılara encümen dışında kalan üyeler de iştirâk ederek varılan neticeler üzerinde müessir olmağa çalışıyorlar.

Devletin bütün iç ve dış işlerinde tutulacak yönetimler, gidilecek ana yollar en önemli konuyu teşkilediyor. Düşünüş ve görüş karşılaşmaları oluyor, bunlar inceden ince eleniyor. Alınan sonuçlar ile Cumhuriyet Halk Partisi programı çiziliyor, devlet ve hükûmet çalışmalarına yöney veriliyor. Geçen dört yıl içindeki progrrm tatbikatı başarıları belirtiliyor. Eksiklikler iğneli tenkitlere, keskin didiklemelere hedef oluyor.

Dilek encümeninde; bin bir çeşit isteklere karşı her türlü yadırgı düşüncelerden, kötülük duygularından uzak, yurd, yurddaş iyiliği kaygusu ile çırpınan hisli yürekler coşuyor. Sıcak ve samimî münakaşalara yol açılıyor. Heyecanlı istizahlar, sakin izahlar; acı tenkitler, olgun cevaplarla karşılaşıyor. Mücerret fikirlere, mutlak nazariyelere dayanan ideolojilere saplanıp kalınmıyor. Verilen ka-

40. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

rarlarda devletcilik ile halkcılık, müdahalecilik ile liberalizm toprak dağıtımı ile, milkiyet masuniyeti, sâyin himayesi ile, sermaye hakkının tanınması gibi içtimaî, iktisadî muhtelif sistemler, yan yana yer alıyor. Her konu realist görüşlerle sona eriyor.

En serbest demokratları imrendiren, her Türk'ün imanlı göksünü iftiharla kabartan bu olaylar ise Türkiye Cumhuriyeti idaresini çeviren çarhların ana kuvvetini teşkil ediyor.

Düzeltme :

1183 sahifenin ikinci sütununun 24 üncü satırındaki (Uranlı) kelimesi yanlışlıkla (Evranlı) olarak yazılmıştır.

Bu takdirde (آخی اوران) unvanının (Ahi Uran) okunması lâzım geliyor. Nitekim Aşıkpaşa Zade tarihi (İstanbul, Matbaai âmire tab'ı, 1332, S: 200) notuda bu müddeayı teyit eder mahiyettedir. N. T.

Âhiler

III

(Âhi) liğin menşei

(Âhi) tabirinin Türkçe kardeş karşılığı anlamında arapç bir kelime olduğu hakkındaki telâkkiyi (İbni Batuta) nın da te'yit eylemesi, (1) Fütüvvetname isimli kitaplarında Âhiler'in menşe'lerini Peygamberlere ulaştırmak için gösterdikleri gayretkeşlikler neticesi, (Âhi) tarikati esaslarının Arabistanda kurulmuş, sonradan islâm muhitine yayılmış olduğuna dair umumî bir inanış husule getirmişti.

Son yirmibeş sene içinde yapılan inceleme ve araştırmalarla, ötedenberi devam eden bu kanaati esasından sarsılmış, (Âhi) lik köklerinin islâmiyetin intişarından sonra Orta Asyadaki (Türk dünyasında aranması lâzımgeleceği) hakkındaki nazariyeyi umumî tasvibe mazhar etmiştir.

Filhakika bu noktai nazarı kuvvetlendiren bir çok belirtiler vardır. Nitekim; altıncı asırda te'lif edildiği tahmin edilen (hibetülhakaik) Ahi kelimesinin Türkçe olduğunu yazmakta ve aşağıdaki misalları iradederek

آقى (2) ارى اوكوكيل اوكار راسان
بيل يا قتيغ يا اوقون كزلاكيل
قوى بيل آقى (2) ابر ثناسين آليور
آقى (2) لق قوغ عيب كريلى يويور

(Comerd kimseyi öğ eğer öğersen)
(Her dil sahi ademin senâsını eder)
(Bahile kuvvetli yay okunu gizle)
(Sehavet bütün ayıp kirini yikar)

demektedir. (3)

(Âhi) liğin ve dibağ esnafının en büyük piri olan (Âhi Evran) unvanındaki (Evran) lafzı (Evranlı; mütenasıp, biçimli, vakur, temkinli, müeddep, terbiyeli, ölçüye mu-

(1) İbni batuta seyahatnamesi C: 1 S: 312
(2) Ahi, Akı: comert
(3) Hibetülhakaik 1 inci kısım S: 52

40. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

vafık) anlamında türkçe bir kelimedir. (4)

(Fütüvvet) tabirininde (Elfetâ, sema vezninde, delikanlı, yiğit manasınadır. Şap, sahi, kerim, civanmerd âdeme itlâk olunur] (5) diye izah edildiği göz önüne alınırsa (Âhi Evran) unvanı bu tarikatın esas umdesi olan Fütüvvet kelimesinin tam Türkçe karşılığı olduğu meydana çıkar.

(Fütüvvet) kelimesinin tam Türkçe karşılığının bu suretle aranarak bulunmuş ve tarikat pirine unvan olarak verilmiş olması, (Âhi) lik köklerinin nerelerden geldiniğini gösterir deliller arasında sayılabilir.

(Fütüvvetname) lere göre (Fütüvvet) mesleki (kadimden beri minel ezel) mevcut imiş. Bu bahis muhtelif fütüvvetname nushalarında çeşit çeşit izah edilmektedir. Görebildiğimiz üç fütüvvetname (6) ile hulâsaları Erzurum ve Kırşehir tarihlerinde neşredilen diğer iki fütüvvetnamede Âhilik menşei hakkında çok karışık rivayetler vardır. Bu çeşitli rivayetlerin hulâsalarını aşağıya dercediyoruz. İçlerinde bulunabilecek gerçekleri ayrıca belirtmeğe çalışacağız.

Bu (Fütüvvetnamelere) de;

A- (ilk ol kimseki beli bağlandı adem beli idi)denildikten sonra adem ata cennetten yeryüzüne sürüldüğü zaman avret yerlerini incir yapraklarile örtmeğe çalışmış, fakat yaprakları bir türlü tutturamamış, nihayet Allaha yalvarmış, duası kabul olarak cennetten bir kuşak gönderilmiş, bununla Cebrâil Ademin belini bağlamış, yaprakları tutturmuş, aynı zamanda cennetten helva hediyesi de gönderilmiş, Cebrail helvadan Ademe sunmuş, Adem Ata helvanın bir kısmını yemiş, bir kısmını da Havva ana için saklamıştır. Binaenaleyh (Şet) kuşanmak, bir şehirden bir şehre [nasip] göndermek, [nasip alı koymak], (nasip sunmak) gibi âhilik merasımı ile ilgili fütüvvet usul ve kavaidi ilkin böyle kurulmuştur. Müteakiben bütün Paygamberler, evlatları, Havvariyun yekdiğerinin belini bağlayarak nihayet (Beşir) isminde birisinde (İmamı Alinin), Ali, (Hasan, Hüseyinin), Hüseyin (Halid'in), Halit (Selmanıfarsın) belini bağlamıştır. Bu teselsülde kırksekiz isim sayılıyor. Selman da bazı eshabın belini bağlayarak tekrar yirmi isimli bir teselsülden sonra (Şet) bağlamak usulü (Şedida) oğullarına yetişmiştir. Fütüvvetnamede (Şedida oğulları ehli fütüvvetlerdi. Sahibi erkânlar idi. Bu zandaki ehli fütüvvet ve ehli (şet) ve sahibi erkân ihtiyarlarkim vardır, senetleri anlardandır. Ol kişilerkim isbatı (şet) ve kavait ve erkânı adem safiden tutarlar, bu nev'iledirkim beyan olunur.) denilmektedir.

(4) Büyük Türk lugatı Hüseyin Kâzım
(5) Arapça Kamus Asım tercümesi
(6) Bunlarda birisi Eşref Ertekindedir. Diğer ikisi Çorum Milli kütüphanesinde 1/154 ve 1/18 numaralarında kayıtlıdır.

B Miraç gecesi Cebrail Hazreti Muhammedin belini, Hazreti Muhammed'de «Huney» veya «Uhut» muharebesinde veya «Haccülvedâ» da veyahut Hazreti Fatımanın Ali ile izdivacı düğününde Hazreti Alinin Ali de Amir ibni Ümmiye'nin, selmanı Farsın, Bilâli Habeşi'nin bellerini bağlamış, (Şet) bağlamak bu üç yoldan yayılmıştır.

C- (Âhi Evran) Paygamberin amucası Abbasın oğlu, Hazreti Alinin de damadıdır. İsmi Mahmuttur. Meşhur Bedir kazasına giderken Hazreti Paygamber Abbasa bayrak çekmesini söylemiş ise de Abbas ihtiyarlığından bahsile itizar, bu vazifenin oğlu Mahmuda verilmesini rica etmiş, bu suretle Alemdar olan Mahmut çok genç ve dinç bir yiğit olduğu için Hazreti Paygamber kendisine «Evran» lağabını vermiş, Alinin kızıyle evlendirmiştir. «Evran» izdivaç düğününde kesilen hayvan derilerini dibağat ederek temizlediği için dıbağların piri olmuş, bu derileri arası ile perdah ederek Mahmuda (şet) bağlayan Hazreti Alide fütüvvet tarikının esasını kurmuştur.

D- Halife Ömer zamanında sahabeden (ebu Hureyre) nin «Abbas dosi» isminde bir dostu varmış, bu adem karihasından dört türlü sanat icat etmiş,

1 -Suhangûlük ve kıssahanlık

2 - «Heykelcilik», (Vifik) ve dualarla hastalıkları tedavi etmek.

3 - Besatgirlik?

4 - Tababet ve cerrahlık.

Sonra «Abbas dosi» medayine gelmiş, «Sasan» ismindeki zeki bir hamurkâre bu sanatları öğreterek «Şet» bağlamış, (Durma dört yağa yürü gil, hünerlerini zahir eylegil) demiş ve icazet vermiştir. Sâsân da bir çok kimselere snatlarını öğretip «Şet» kuşatmış, Fütüvvetin cemi erkanını talim ile tarikatı tamim ve neşretmiştir.

F - (Âhi Evran) ikidir. Biri Hazreti Alinin kardeşidir ki, buna «Abbası Ekber» derler. Hazreti Ali kızı «Selcan» anayı Abbası Ekber,in oğlu «Ahi Nazir» evermiş, bu ana ve babadan 17 inci göbekte Orhan gazi devrindeki ikinci Âhi

40. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Evran gelmiştir. İkinci Âhi Evran in sekizinci göbekte gelen torunu Âhi Mehmet'de 830 hicret yılında Medinede (Âhi Hasan) namında birisine (şet) bağlamış ve bu «Bahrı ensâbı» vermiştir.

Fütüvvet meslekinin eskiliğini, kudsiliğini, esaslarının Peygamberler, sahabiler tarafında kurulmuş olduğunu isbat için birbirine uymıyan ve tarihî hakikatlara aykırı bulunan bu masal, hurafelerin sonradan uydurulmuş olduğu şüphesizdir.

Bununla beraber h,ürafe kısmı ayıklanarak son iki rivayet üzerinde durulacak olursa, fütüvvetcilik esaslarını aydınlatıcı bazı ışıklar görmek, kesin olarak bilinemiyen bir tarihte bu tarikatın «Toslu Abbas» tarafından kurulmuş olduğunu, Abbasın halifesi «Sasan» isminin delâletinden de İran yolu ile başka bölgelere yayıldığını sezmek ve eldeki fütüvvetnamelerin 830 tarihinden sonra yazıldığını anlamak mümkündür.

566 Hicret yılında «Abdulcebbar» isminde bir zattan (fütüvvet şerbeti) içen Abbasi halifelerinden (Nasırın) fütüvvetciliği istismar arzusiyle iş başına geçmiş, kendisini tanıyan bölge hükümdar ve sultanlarına buyruklar göndererek badema «fütüvvet şalvarı» nın ancak kendisinden alınması, «fütüvvet kâsesi» nin elinden içilmesi lâzım geleceğini, böyle yapmıyanların fütüvvet ehli sayılamıyacaklarını ilân etmiş olmasından dolayı (7) bir çok bölge hükümdar ve sultanlarının Bağdada gelerek fütüvvet tarikına intisap ettiğini, hatta sel. çok hükümdarı «Keykâvus»un Sinop fethine ait zafernamesini halifeye göndererek fütüvvet icazetnamesi talep ettiğini, meşhur «Salahattin Eyyubî» nin de fütüvvet mesleki olan «Bundokiye» tarikatı mensuplarından bulunduğunu hatırlamak bu tarikatın şumul ve intişarı derecesini izaha kifayet eder, kanaatındayız.

Halife Nasırın «Toslu Abbas» isminden bilistifade, Peygamberin amucası Abbasa bağlanan rivayetleri icat ve bu mesleki ecdodına izafe etmiş olması da muhtemeldir.

«Ahilik icazetname» lerin de tarikat pirlerinin isim ve sureti teselsülü umumiyetle aynı olarak kaydedilmektedir. Pirden müride intikal suretilye,muntazam bir anane halinde son zamanlara kadar gelen bu nesep rivayetlerinin fütüvvetnamelerdeki gibi sırf hayal mahsulü

(7) Halk Bilgisi mecmuası cilt 10. Âhilere dair halk bilgileri Hasan Fehmi ve Konya Halkevi dergisi sayı 11, sahife 690

olmadığı hakikate daha uygun bulunduğu zannedilebilir. (8)

İcazetnamelerdeki şecereler âhi evrandan itibaren 13 üncü derecede «Abbasiler hanedanı» na bağlanıyor. «Abbasiler hanedanı» diye umumî ve mübhem bir tabir ile ifade edilen bu rabıtanın bazı maksatlarla sonradan icadedilmiş olduğuna ve «Toslu Abbas» dan muharref bulunduğuna inanmak doğru olmasa gerektir.

Eğer şeceredeki bu isimlerin ve teselsülün doğruluğunu kabul, her üç nesle bir asır tahsis edecek olursak, fütüvvetciliğin hicrî üçüncü asır iptidalarında başlamış olduğuna inanmak lâzımgelir.

676 Hicret yılı tarihli vakfiyesi (9) bulunan, asıl ismi Mahmut olup Ahi Evran lakabiyle anılan zatın yedinci asır iptidalarında (Fütüvvet) meslekine bazı usullar ilâvesiyle yeni bir düzen verdiği, bu sebebten (Ahi) tarikatının büyük piri olarak tanındığı anlaşılmaktadır.

Şu izahata göre (Ahi) teşkilâtının ötedenberi mevcut olan, muhtelif zaman ve mekânlarda başka başka tezahürler arz eden [fütüvvet] tarikının yeni nam altında ayrıca bir tecelli ve temadisinden ibaret olduğu neticesine varılabilir.

(8) Çorumlu mecmuası sayı 38, sahife :

(9) Kırşehir Tarihi sahife 174 Cevat Hakkı Tarım

40. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

(Mükemmel Destani Zafer)

Derleyen : Eşref ERTEKİN

Camide okunur Kur'âni Kerim
Deyüp bismillahirrahmanirrahim
İşin âsan eder vallahil azım
Her kim evvel ana ismü hüdâyi

Dinleyin Ahubba eyleyim beyan
Dillerde dâim söylensün heman
Sene bin üçyüz on dörtte temam
Yunaniler ile olan gavgayi

Dâim kahbelikle çıkar meydane
Aşkıyadır diye eder bahane
Kadın erkek demez kasteder cane
Hiç düşünmezler gani mevlâyi

İptida Giride bir barmak urdu
Miralay Vasuyu kumandar koydu
Cezire usatı bunlara uydu
Şüphesiz anlarda bulur belâyı

Devletlere heman haber erişti
Cümlesi hirden telâşa düştü
Harp sefineleri çabuk yetişti
Abluka ettiler bütün adayı

Toplandı adaya hep ecnebiler
Kan dökülmesün deye çok çahtettiler
Vasuya buradan çık git dediler
Oda bilâkis artırdı gavgayı

Vasuya nasihat hiç kâr etmedi
Ettiği fenalıktan vaz geçmedi
Henüz oradadır çıkup gitmedi
Lâkin kaptırmazlar hazır lokmayı

Yunaniler kat'an karar verdiler
Hayır yok Giritten bize dediler
Hududun boyuna yüz çevirdiler
Bak şimdi yediler tatlı helvayı

Hududu boş sandı bu serseriler
Açık susuzluktan canlar iniler
Görsünler vahşilik anları neyler
Taciz eylediler bütün dünyayı

Giriştiler hudut tecavüzüne
Cesur görünmeğe halkın gözüne
Nasıl çıkacaklar dünya yüzüne
Şiddetli gördüler ilk müdafaayı

Pek çok tecavüze cür'et ettiler
Haylı telef bırakup geri gittiler
Kaçarken birbirin sürüp yittiler
İslâmlar arkadan çekti yuhayı

Huda kadir mutlak haksız iş yapmaz
Mazlumun kanın zalimde bırakmaz
Yakında gösterir pek çok uzatmaz
Bir anda mahveder kavmi âdayi

Padişahımız pek çok sabırlar etti
Elbette bu sabrın vadesi yetti
Umum kumandana irade gitti
Görsünler düşmanlar şimdi gavgayı

Çün asker eşitti emrü fermani
İradei halifei zişani
Cümlemiz oluruz anın kurbani
Deyüp ömrüne etti duayi

Beş nisan rumide harp ilan oldu
Düşmanların yüzleri sararup soldu
Yunan askerleri acep ne oldu
Firar edüp terkettiler ovayı

Olsaat çalındı hücum borusu
Osmanlı askeri arslan yavrusu
Eğer isterseniz sözün doğrusu
Bunlara lâyıktır demek fedayi

40. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Her taraftan girişildi gavgaya
Otuz altı sat sırtı sıraya
Top tüfenk sesleri çıktı semaye
Zabıtlar kesmedi hiç kumandayı

Etem paşa geldi meydani harbe
Askere buyurdu korkmayın asla
İstirahat edin var asker burda
Teneffüs ediniz biraz hevayi

Asker dedi paşam rica ederiz
Biz cengû cidaldan rahat ederiz
Ölür isekte halal ederiz
Bizler almalıyız işbu tabyayi

Gelürken anamız eyledi nidâ
İyallarınızla edin elvida
Yavrucuklarınızı gözlesün hudâ
Allah açık etsin sizlere râhi

Ömrümüz var ise yine gelürüz
İnşallah sizi hep sağ buluruz
Ya şehit veyahut Gazi oluruz
Hemen biz bu yolda olduk fedâyi

Babalarımızın öptük elini
Kimimiz bıraktık evde taze gelini
Padişah uğruna vermek serini
Canlar atup gelik bizler burayı

Böyle söyleşerek hep vedalaştık
Hududa gelince bunca dağ aştık
Duşman kurşununa sinemiz açtık
Biz hiç düşünmeyiz artık dünyayı

Yaşasunlar şeci arslan askerler
Cesur kahramanlar eroğlu erler
Şecaatlerinden titriyor yerler
Edelim anlara hayır duâyi

Hayri paşa eder arş ileru
Gün bu gün evladlar kalmayın geri
Memnun eyleyelim hak peygamberi
Onlar emir kılmış bize kazayi

Bir taraftan neşet paşa fırkası
Bulunduğu mevki hudut ortası
Göründü karşıdan duşman noktası
verelim duşmana şimdi cezayi

Memduh paşanın çoktur gayreti
Gören ani mutlak artar hayreti
Bir başka lezzettir hak din kuvveti
Tarûmar ettirir bütün âdâyi

Hakkı paşa daim gözedir hakkı
Hatırdan çıkarmaz Cenabı Hakkı
Yedirir askere güzel erzaki
Gayreti tuttu kubbei minâyi

Haydar paşa dahi veziri sadık
Hem ismi müsemmasına mutabık
Askeride kendisine muvafık
Hatırdan çıkarmaz Ulu Mevlâyı

Gazi Osman paşa hem Etem paşa
Nüfosları geçer dağlarla daşa
Korkmaz bu arslanlar salar ateşe
Memnun eylediler bu gün dünyayı

Erkâni harpler hep gider önde
Fenni harple çektik duşmana perde
Sıkıştırdı asker hem üç dört yerde
Aldık ellerinden biz Tırnovayı

İleriedi hem süvari kolları
Müayene etti bunlar yolları
Dhşete gelür gören bunları
Toz duman ettiler bütün ovayı

Az uzak turdular yeni şehirden
Peyadeler dahi geldi geruden
Arş ileru etti cümlesi birden
Kaçtı yunaniler bıraktı orayı

İstikbale çıktı ordaki Türkler
Birlikte rumlar hem yahudiler
Buyurun buyurun diye davet ettiler
Çok ettiler yunanlardan şekvayi

40. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

İnayeti rahman yetişti bize
Üçlerle yediler hem kırklar bile
Birlikte girdiler yeni şehire
Şükür fetheyledik diktik bayrağı

(Mehmet) âcizleri söyledim yani
Lisani aczile işbu destani
Bilirim kusurum çoktur nuksani
Görünüz fakiri afve sezayi

Hak ömürler versün hünkârimize
Ol veli nimet hâkanimize
Gazi abdülhamit han sultanimize
Nusrat ver şadeyle dâim ilâhi

(Varsağı) (1)

Yüce dağlarda sünbülüm seninçün eğlendim kaldım
Dost bağında gonca gülüm seninçün eğlendim kaldım

Benim mahbubu zemanım kurulmuş ebrû kemanım
Elif kadlı hiramanım seninçin eğlendim kaldım

Aşık olan senden umar gel eyle derdime timar
Hop cemalin şemsü kamer seninçin eğlendim kaldım

Aşıkın âhinden üşen deli olur derde düşen
Zülfü siyah ebrü ruşen seninçin eğlendim kaldım

(Halil abdal) söyle gözün Hudadan kesme ümüydin
Gözü kanlı yavru bazım (2) seninçin eğlendi kaldım

---

(1) Bu Varsağı Çorum. Milli kütüphanedeki 5537/78 de kayitli kitaptan yazıldı.

(2) Baz: farsca doğan kuşuna denir.

(Kerim Dede) (1)

Medet medet şu âlemi yaradan
Bana bir dert vermiş çeküp giderim
İşte geldim gurbet ilin kânine
Hasret yaşlarını döküp gederim

Varın söylen benim nazlı yarime
Eşidirde gelürmola zarime
Felek bir tabanca urdu serime
Doğruldamam belim bügüp gederim

Felek beğenmedi benim tutumu (2)
Ta alnından yaraladı yetimi
Direk direk oldu arşe tütünü
Uğradığım köyü yakup gederim

(Kerim dede) nesne gelmez elimden
Ayrılığı beter gördüm ölümden
Yavru bazı uçurmuşam kolundan
Uğradığım yurda bakup gederim

---

(1) Bu deyiş Çorum. Milli kütüphanedeki 2116/187 nodaki kittaptan alınmıştır.

(2) Dutum, gedişat demektir.

[40. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!](#) [CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ](#)!

(Türküler) (1)

Şu çayırdan gelür çifte kumrular
Nedir o koynunda yamru yumrular
Sakla görmesünler gönü (2) vurgunlar
Ben görmeden güzel divane oldum

Her nereye varsan birin bulursun
Yemeden içmeden âşna olursun
Demedimmi sana pişman olursun
Akibet sözüme geldinmi güzel

(DİĞER)

Her sabah her sabah ismin andıran
Aşıkın ağladup duşman güldüren
On beşinde söyletmesün öğreden
Öğrenüp geldikte sevdalandurur
Yar bana kaşların aman siyehtir
Saçların aman aman incüdür dişlerin aman

Yanağın benzettim kırmızı güle
Ben seni sevmişem vermezem ile
Dahi pek küçüksün var böyü hele
Böyüyüp geldikte sevdalandırır
(Nakarat) Yar bana kaşların.

Gezdireyim seni semmur kürküle
Oynadayım seni acem bürküle
Eğleyeyim seni anaç türküyle
Böyüyüp geldikte sevdalandırır
(Nakarat) Yar bana kaşların.

Aalayım gideyim aydın aşağı
Beline kuşattım altun kuşağı
Bağçeye serdirmiş kaba döşeği
Böyüyüp geldikte sevdalandırır
(Nakarat) Yar bana kaşların.

(1) Bu türküler Çorum. Milli kütüphanesindeki 2116/187 numaralı cönkten alınmıştır.
(2) Gönlü

Taaddüdü Zevecat'a Dair

Ferit DEDEBAŞ

I — MAHİYETİ

(Taaddüdü zevecat) - Malum olduğu üzere - zevcelerin birden fazla olması ve bir erkeğin kendisini bunların topunun birden kocası farz ve kabul etmesidir.

(Taaddüdü ezvac) namı verdiğimiz mukabil fikir ise bir kadının birden fazla kocaya malikiyeti olup beşer tarihinde birinciye nisbetle gerek zamanen ve gerekse mekânen daha az mer'i bulunmuş ve bu güne kadar ancak Avustralya'nın bir takım iptidai kavimlerinde devam edegelmiştir.

Bu iki fikirden daha ziyade birincisini mevzu ittihaz edecek olan yazımızın emeli ne tamamen tariz ve tenkit ve ne de büsbütün methü sena olmayıp okuyuculara - iyi veya kötü - bir fikir ve bu arada tarihe gömülmüş bir müessesenin mahiyetini tetkik imkânı vermek olacaktır.

II — MÜDAFAA ve MUAHEZESİ

Muasır hukukun hem de pek yerinde olarak kökünü kazıdığı taaddüdü zevecat şüphe yok ki iptidai kavimlere has, geri bir düşüncenin mahsulü olmaktan ileri gidemez.

Gerçi taaddüdü zevecatın faide ve muhassenatı zımnında şu hususların tesbit ve zikri mümkündür:

1 - Taaddüdü zevecat erkeklerin gayri meşru münasebata tevessül etmelerine mani olacaktır.

2 - Kadınların âdet ve gebelik gibi kocalarını tatminden uzak bulundukları hallerde -mevcut olacak- ikinci veya üçüncü bir zevce şu boşluğu dolduracaktır.

3 - Kadınlar erken kocarlar. Halbuki ihtiyarlık çağında da tatmin

40. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

edilmek arzusu ile mücehhez bulunan erkekler, şu isteklerini, ancak taaddüdü zevecatın kendilerine o yaşta tekrar evlenmek imkânı bahşeden lutfü sayesinde te'min edeceklerdir.

4 - Taaddüdü zevecat nüfusun tezayüdünü mucip olacağından genç ve artmak ıztırarında bulunan milletler için kabulü lazım bir müessesedir.

5 - İstatistikler gösteriyor ki dünyada kadın nüfus, erkek nüfustan her yerde ve her zamanda fazla olmuştur, oluyor ve olacaktır. İşte kabul edilecek olan taaddüdü zevecat, kocasız kalması mukadder bir kadın grubuna koca bulmuş olacaktır.

Vehleten doğru ve makul görünen şu mütalealar karşısına onları yere vuracak tenkitler vaz etmek hiç te güç değildir. Filhakika :

1 - İnsanların aileyi kurarken umdukları ve kurulmuş bir aileden bekledikleri şey sırf cinsî ve şehvanî his ve arzuları tatmin etmek değildir. Aile, insan yaşayışının zarurî ve inkâr edilemez bir esası olup bünyesinde içtimaî, ahlakî, millî ve hatta iktisadî unsurlara da yer verir ve yer vermek mecburiyetindedir.

2 - Nasıl ki erkek, karısının, başka erkeklerle münasebet ve mukarenette bulunmamasını istemek hak ve selâhiyetini kendinde görebiliyorsa kadında erkeğinin başka kadınlarla teşriki mukaddérat etmemesini talep edecektir.

3 - Kadınların erkeklerden fazla olduğu ve taaddüdü zevecatın mutlaka nüfusu artıracağı fikirleri de itiminankâr bir kanaat bahşeylemez. Zira bir defa istatistiklere her sahada olduğu gibi kat'î olarak bel bağlıyamayız. Saniyen çok karının çok çocuk demek olduğu da kat'î olarak söylenilemez.

4 - Taaddüdü zevecat aile yuvasında dirlik ve düzen namına bir şey bırakmaz. Allahın yirmi dört saatı kuma kavgaları, anadan üvey evlat gürültülerile geçen evler işte yukarda müdafaa edilen müessesenin -iyi olur ümidile- kocaya birden fazla kadın ihsan evlediği evlerdir. Dahası var... karısı birden fazla olup ta neş'esi yerinde, yüzü gülen, kıyafeti düzgün bir erkek nadir görülmüştür. Halbuki bu kabil erkekler bil'akis şen, şakrak, temiz ve tirendaz olmalı idiler; zira bakanları, görüp, gözetenleri çoğalmıştı.

Hulasa yukardaki faideleri ne olursa olsun şu mahzurlara, bu günki cemiyetin kadına tanıdığı huriyet ve şahsiyeti de ilâve edince taaddüdü zevecatı terkedip tek zevce (Vahdeti zevze — Monogami) ile iktifa mecburiyeti hasıl oluyor.

III — İSLÂMİYETTEKİ MEVKİİ

Hemen ilâve ve teslim etmek lâzımdır ki İslamiyet kaideden taaddüdü zevecatı kabul etmiş değildir. Ancak bazı açıkgöz fakih, şârih, muhaşşi ve müfessirler delâleti ile İslamiyetin bu hususa müteallik kaidesi halk eline olduğu gibi değil, olması istenildiği surette verilmiş ve halk da türlü saikler tahtında suistimale gitmekte tereddüt etmemiştir.

İslamiyet kaideten taaddüdü zevecatı ret ve inkâr ve ancak zevceler arasında;

1 - İnfakta
2 - İlbasta
3 - İskânda
4 - Muhabbette

müsavatı temin etmek şartı ile zevcelerin -nihayet dörde kadar- taaddüdünü tecviz etmiştir. Hatta bu hususa dair olan Ayeti kerimenin sonundaki (ve illa fevahideta = ...) ibaresi de şu şartları tahakkuk ettiremiyen kimselerin bir tane ile iktifa etmeleri lüzumuna işaret etmektedir.

Dikkat olunursa görülür ki; Karun kadar zengin bir adam, alacağı birden fazla karının hepsine aynı yiyeceği te'min etmekle infakta, gene hepsine aynı giyeceği te'min etmekle ilbasta ve keza hepsine aynı suretle ev bark te'min eylemekle iskânda müsavaatı tahakkuk ettirebilir... Fakat muhabbette müsavaatı te'min etmek her insan oğlunun kârı olamıyacağından ve binnetice gönül bunlardan birisine meyledeceğinden, bizim Karunun hareketi de meşru ve mübah değil, belki mekruh ve haram olacaktır. Esasen insanı ekseriya ikinci, üçüncü evlenmelere -evli bulunulduğu halde- sevkeden saik evvelkilerde görülen bazı hoşnutsuzluklar olacağına göre muhabbette müsavat te'mini tasavvur olunamaz dense dahi yeridir.

Demek oluyor ki İslamiyetin esasında taaddüdü zevecat, öyle bazılarının zannettiği gibi daima tecviz edilen bir nesne olmaktan ziyade, vücudu ancak epey çetin şartların tahakkuku ile kabul ve teslim edilebilen bir müessesedir.

40. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

IV — BU GÜNKÜ DURUMU

1926 Senesinden beri mer'i bulunan Medenî Kanunumuzun 93 üncü maddesi, «tekrar evlenmek istiyen kimse....... evliliğin zail olduğunu ispata mecburdur» hükmü ile taaddüdü zevecatın kaldırıldığını zımnen beyan etmiş oluyor. Fakat mezkûr kanun şu hükmünü mukabele işmal etmeyerek, evvelce bu yolda birden fazla evlenmiş olan kimselerin bu evlenmelerini nafiz ve muteber saymış, iptal cihetine gitmemiştir.

Bu gün için evlenmeye son veren sebebleri dörde irca kabildir:

1 - Fesih
2 - Butlan
3 - Boşanma
4 - Hakikî veya hükmî ölüm

Binaenaleyh tekrar evlenmek isteyen bir kimse, evvelki evlenme ölümle zeval bulmuşsa ölüm vesikasının veya gaiplik kararının, fesih, butlan veya boşanma ile sona ermişse bu sahalarda kat'iyet kesbetmiş ilâmın bir suretini veya tastikli hulasasını evlenme memuruna ibraz mecburiyetindedir.

192[illegible] dan önce her hangi bir «boş kâğıdı» nikâhın zevalini mucip oluyor ve ibrazı halinde zeval için kifayet ediyordu. Bu gün buna imkân yoktur. Ancak 1926 dan evvel tanzim olunduğu noterce tevsik edilmiş bulunan bir boş kâğıdına itibar olunabilir.

Hulasayı kelâm bu gün için (evvelce evlenmiş) bir şahıs ikinci defa evlenemez ki şu hükümden bazı neticeler istihracı kabildir:

a) Bu hüküm bir intizamı amme hükmü olup hilafı bir evlenmeye butlan terettüp eder.

b) Kendi kanunları taaddüdü zevecatı tebviz edenler dahi zevcelerini memleketimizde taaddüt ettiremezler.

c) Evlenme memuru evvelce mevcut bir evlenmenin zevali keyfiyetinin isabatını ister. Fakat bu noktada vesika veya ilâm suretinin ibrazı mümkün olamazsa keyfiyetin sair beyyinelerle isbatı mümkündür.

Şair Yaşar Nezihe Bükülmez ile Bir Görüşme

Macide Ataman

Bu defa İstanbul'a gidişimden istifade ederek Lâleli'de mütevazi evinde değerli şairimiz Yaşar Nezihe Bükülmezi ziyaret ettim. Güzel döşenmiş bir küçük oda. Şurada burada kıymetli elişleri, duvarda bir bir kaç resim. Yaşar Nezihe yanımıza geliyor. Başı oyalı yemenisile bağlı, annelerimizin geydiği belinden bağlı basma entarisile bu güzel, modern odada elli yıl evvelki ev kadını tipini ne güzel yaşadıyor. Elini öptüm. Hatır soruştuk. Dereden tepeden konuştuk; kahve içtik. Bir aralık:

— Hanımefendi yazılarınıza bizi hasret bıraktınız. Dedim. Eğer kahvenin şekeri az konmuş deseydim muhakkak bir telâş gösterecek ve bu eksiği tamamlamak için acele gösterecekti. Fakat benim bu serzeneşime aldırmadı bile. Bir lâhza düşünmedi, sesinin tonu değişmedi.

— Aarayan yok ki kızım. Dedi.

Bu sade cevap nekadar beliğ ve nekadar mufassal bir şikâyetti. Bir lâhza dona kaldım, ne söyliyeceğimi şaşırdım. Evet, bir nesil değişti; terkipli ifadeler atıldı, yabancı kelimeler kovuldu, dil güzelleşti, yazılar güzelleşti, fakat duygular! Duygulu kadın şairimiz heyecanlarını cana yakın kelimelerle ifade ediyor. İfade değil telkin ediyor. Hem sonra; şair geçmiş bir neslin yazıcısı değil ki. Bu gün aramızda yaşıyan, duyduklarımızı duyan ve bizden farklı olarak duygularını ifade edebilen değerli bir edibimizdir.

— Görüyorsunuzya arıyoruz. Hem yalınız aramak değil özlenti de çektiğimizi size baştan söyledim. Dedikten sonra basılmamış

40. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

şiirlerinden Çorumlu ya derce-dilmek üzere istedim.

— Bazan birşeyler kararlı-yorum. Dur bakayım elime ge-çerse vereyim, deyerek ayrıldı ve aşağıya aldığım, müteakip nus-halara da yazacağım şiirleri verdi,

Şatafatsız, alçakgönüllü, asil Şaire candan bağlılıklarımı ar-zederek ayrıldım. Kalbimde derin bir keder vardı Kulaklarımda hep o şikâyetsiz ses.

— Arayan yok ki kızım.

Güller Diken Oldu

Kaybolan Sevgiler

Ne gözümün yaşını lütfedüp silen oldu,
Ne perişan halimi bir sorup bilen oldu;
Aylar, seneler varki bulunduğun ellerden
Ne bir haber getiren, ne de bir gelen oldu.

—

Ümidimi kesmedim, geleceksin sanarak;
Elliğin yeminlere beyhude aldanarak.
Kırk uzun sene böyle hasretinle yanarak
Yediğim zehir oldu, geydiğim kefen oldu.

—

Ne gençlikte güldüm, ne de orta çağımda;
Bir tebessüm görmedi kimseler dudağımda;
Bin zahmetle büyüttüm yavrumu kucağımda,
Onun da genç yaşında zihnini çelen oldu.

—

Hayatımda bir lâhza müsterih olamadım;
Bu hicran yarasına bir deva bulamadım.
Ömrüm nihayet buldu, gamdan kurtulamadım;
Ne bir gün yüzüm güldü, ne de gönlüm şen oldu.

—

Kırk bahar geldi, geçti gamlı bir hazan gibi.
Bülbüllerin sesini dinledim figan gibi;
Meğer bir acı yokmuş cihanda hicran gibi.
Bu yıl da sensiz güller gözüme diken oldu.

Yaşar Nezihe Bükülmez

40. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Çorumun Eski Matbah ve Yemekleri

Nazmı TOMBUŞ

(Çorumun eski matbah ve yemekleri) demekten maksadımız, bunların yalınız «Çorum'a münhasır bulunduğunu veya şimdi bu tarz ve şekildeki matbah ve yemeklerin tamamen ortadan kalkmış olduğunu söylemek değildir.

Tabiidirki bunların hepsi, az çok farklarla bütün Anadolu bölgelerine yayılmış olan ve bazıları da şark Türklerinden zamanımıza kadar gelen eski adet ve yaşayış örneklerinin birer temadisinden ibarettir.

Yalnız biz burada, gittikçe ortadan kalkmağa yüz tutan, belki ileride büsbütün unutulabilecek olan yaşayış şekillerinden «Çorum» da görebildiklerimizi mümkün olduğu kadar tesbit etmek, bu konu ile ilgili dil, şive ayrılıklarını belirtmek istiyoruz.

— AŞEVİ —

Çorum'da ötedenberi, hatta şimdi bile mutbah tabiri halk arasında pek az kullanılır. Yemek pişirilen odaya «Aşevi» veya «Aşocağı» denilir. «Aşev» lerinin servet derecesine, geçim yaşayış farklarına göre bir çok değişiklikleri bulunmakla beraber hepsinin müşterek tarafları esaslı vasıfları vardır.

«Aşev» leri iki katlı yapıların (1) alt kısmında, tek katlı yapıların yan taraflarında bulunur. Bitişiğinde de içten küçük bir kapu ile geçilen «gilerlik» (2) vardır. Diğer odalara «kapıaralığı» tabir olunan müşterek bir koridor ile bağladır.

(1) Yapı; Bina

(2) Girerlik; Kilâr

— OCAK —

Türkçede «Od» ateş yakmağa mahsus olan yere «od-çak» ocak denildiği gibi «Yeniçeri ocağı», «Kapukulu ocağı» gibi muayyen bir kurum birliğine, «Taşocağı», «Patates ocağı» gibi topluluk durumlarına da «Ocak denilir.» Bunlar gibi aile birliğine de taptan «ocak» denilmektedir. «Ocağın yansın», «ocağın sönsün», «ocağına incir ağacı dikilsin» betdualari daima dillerde dolaşır. Çoluk çocuğun, aile teşkilâtın dağılmasın, mahvolsun anlamında kullanılır. «Kuru yere ocak yaktım», «evimden ocağımdan ayrıldım» sözleri «yeni aile kurdum», «evimden ailemden ayrıldım.» demektir. Köklü, büyük, iyi tanınmış aile anlamını da ifade eder. Bu gibi aile evlatlarına «ocakzade» derler. Bu sebebten ötürü olmalıki; Çorumda «Ocak» çok önemli ve kutsal sayılır.

«Aşev» lerindeki ocaklar, Çorum çevresinde pek çok bulunan alçı ile sıvanır ve süslenir, çok geniş olarak yapılırmış. Bu ocakların tabanı odanın zemininden onbeş santım kadar yüksektir Dumanların taşarak oda içine yayılmasına engel olmak için ocağın önünde ve üst kısmında «davlunbaz» denilen alçıdan yarım koni biçiminde bir siper, bu siperin üstünde «Bacüstü» denilen yine alçıdan yapılmış raf bulunur.

Ocağın oda zeminine doğru taşmış, ocak tabanı yüksekliğinde, elli, altmış santım genişliğindeki çıkıntıya «ocakbaşı» derler. Pişmiş yemek kazanları burada kotarılır (3), icabında üzerine minderler serilir ve oturulur. Ocağın içi geniş, tavanı fırın gibi yarım kubbedir. Tuzluk, biberlik vesaire koymak için iç divarlara yapışık elli, altmış santım yüksekliğinde, yirmi santım kalınlığında ikinci bir divar çıkıntısı daha vardır. Ocak içinin divar taraflarına «çivinlik» derler.

— OCAKKÖŞESİ —

Elli santım uzunluğunda gövdesi, 10 santım yüksekliğinde üç ayağı, ön ayakları hizasında gövdeden yukarı 60 santım kadar yükselen boynu ve üstünde başı bulunan demirden yapılmış bir alete «ocak eşiği» derler. Başı el ayasından daha genişce, düz, yassı

(3) Kortarmak; tencerdeki yemekleri tabaklara boşaltmak.

40. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

bir demir parçasıdır. Bunun gövdesi üzerine odunların bir başı konarak ocak çatılır, bu suretle odunlar mail bir vaziyet alır. Bir taraflarının altı boş kalır. Bu boşluğa alevlenmiş çıra parçaları konarak odunlar tutuşturulur. Başın üzerine de demir veya pişmiş topraktan hususî şekilde yapılmış, içinde tutuşucu yağ maddeleriyle fitil bulunan ve «ilikmen» adı verilen iski lâmbalar veyahut alevli çıralar konulur, geceleri aydınlık te'min edilir.

Ocağın ortasında yakılan ateşin üstüne sacayak konur. Üzerine de yemek kazanı oturtulur. Kış mevsimlerinde gündüz ve geceleri, yaz mevsimlerinde ise yalınız geceleri aile efradı yanan ateşin çevresine «çivinlik» e ve ocak başına minder sererek oturulur.

Hem ısınır, hem yemek pişirir, hem de eşek başında yanan çırağdan faydalanarak, el işleri yapar, suhbet ederlermiş.

Müsafir odalarında, selâmlık dairelerinde mum veya kandil yakılır, sıcaklıkda ocakta yakılan odunların «kor» (4) haline gelmiş ateşleri mangala alınarak te'min olunurmuş. 70-80 sene evvel Anadolu içlerine yayılan soba ve petrol, bu ocakları ortadan kaldırmağa başlamış yerlerine şimdiki «Karaman» denilen küçük ocakları ikame etmiş, hayat tarzını değiştirmiştir.

Eski ihtiyarlardan bazıları, hattâ yakın zaman ölen sayın Mebusumuz İsmet Ekerin babası müfti Enbiya oğlu Mehmet efendi merhum da sobayı sıhhate zararlı görmüş, ler, ölünceye kadar odalarını ocak ve mangal ateşiyle ısıtmışlardır.

— MEDİNE, TERECE, IRAF —

Ocağın iki yanında ufak tefek eşya koymak için divar içlerine gömülmüş «medine», «terece» denilen alçıdan yapılmış hücrecikler, bunların yanlarında yine divarların içine girmiş, tahtalarla üst üste gözlere bölünmüş «bucaklık» lar bulunur. Mutbah divarının iki tarafında adam boyu yüksekliğinde

raflar vardır. Rafların üstüne büyüklü küçüklü kalaylanmış, pırıl pırıl yanan «kapaklılar», (5) «masaflar», (6) taslar, vesair bakır

---

(4) Kor; alevi kalmamış ateş. (köz) de denilir (köz tavası) = (ateş küreği)

(5) Kapaklı; bakır sahan

(6) Masaf; bakır tepsi

âvâni dizilir. İsli, siyah kazanlar, (7) tavalar «bucaklığa» konur, «bucaklığın» önü de perde ile kapatılır.

— HAYMALIK —

Her evde üstü tuğla (8) ile örtülmüş ekseriya etrafı açık «Haymalık» denilen bir hangar bulunur. Bu hangarın münasıp bir yerinde dört beş metre uzunluk, iki metre derinliğinde çok geniş bir ocak vardır. Bu ocağın içinde pekmez kaynatmağa mahsus hususî tarzda yapılmış «küre» denilen diğer bir ocak, yufka etmeği pişirmek için «tandır», şıra kestimeğe, çamaşır ve suyunu kaynatmağa yarayan büyük kazan koyulabilecek başka

bir ocak daha vardır. «Haymalık» da ayrıca bağ «üzüm» zamanında üzümler ezilir şıra yapılır. Reçeller, pekmezler pişirili ve çarpılır, çamaşır yıkanır, boş köşelere odun, yığınları istif edilir. Bir tarafında da bağdan üzüm getirmeğe mahsus «şınavat» lar, (9) «şapşal» lar (10) ve üzüm «cibrelerini sıkan» cendere bulunur. Bu gibi daha bir çok işlere yarayan «Haymalık» yerli evlerinin hepsinde halâ vardır.

---

(7) Kazan; büyük, küçük bilumum tencire

(8) Tuğla; kiremit

(9) Şınavat; 2 buçuk, 3 metre uzunluk 0,60 derinlik ve genişliğinde tahtadan yapılmış oluk

(10) Şapşal; üzüm taşımağa, pekmez koymağa mahsus altı dar üstü geniş fuçu şeklinde tahtadan yapılmış küfe

40. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

(Çorumlu Maniler)

Derleyen : Eşref ERTEKİN

— 37 inci Sayıdan Devam —

1153

Ay doğmuş par par yanar
Nazlı yar beni anar
Vefasızlık etmeyim
Hepeller beni kınar

1154

Açtın sineme yâre
Ey gözleri sahhare
Rahmet halime yârim
Kıl derdime bir çare

1155

Ayrılık büyük derttir
Sabreden ana merttir
Ahtini unudanlar
İnsan değil namerttir

1156

Ayva bitermi nardan
Aşık geçermi yardan
Gözü çıkası felek
Beni öldürdü ardan

1157

Aşıklar çalar sazı
Kanlı yaş döker gözü
İflah olmaz ölürsek
Aman unutman bizi

1158

Aşkın meyini içtim
Canile serden geçtim
Yârimin yolunda ben
Yaş yerine kan saçtım

1159

Aşkınla ciğer yandı
Közüm kana boyandı
Gam yuları boynuma
Günden güne dolandı

1160 (2)

Ak üzüm daneleri
Damlıyor şireleri
Oğul balına benzer
O yarin memeleri

(1) 72 Nolu maninin başka bir türlüsü

(2) Bundan sonraki maniler Alaca ve Mecidözü ilçeleri köylerinden derlenmiştir.

1161

Ay doğar sini gibi
İkindi günü gibi
yarım kokun geliyor
Mısırın gülü gibi

1162

Ay gidiyor gidiyor
Gözüm ayı güdüyor
Mermer bilekli yarim
Nerde talim ediyor

1163

Ay doğdu öze düştü
Çifte ben yüze düştü
İlin yari yanında
Ayrılık bize düştü

1164

Armudun dalı suda
Birin kes birin buda
Öptüm öptüm uyardım
Ale gözler uykuda

1165

Ağla hey gözlerim ağla
Hasret kalurmu böyle
Gözüm çıksın görmedim
Al yağlık ile bağla

1166

Al kaftan kaldır kaldır (1)
Su akar güldür güldür
Yarim üstüne bindi
İncitme siyah düldül

1167

Adilem seki bağlar
Kâkülier seki bağlar
Dilberler adetidir
Alnına çeki bağlar

1168

Bahçalarda yar olmaz
Hayvalarda nar olmaz
Eğil bir yol öpeyim
Bundan tenha yer olmaz

1169

Büyük bir gama daldım
Sinem denize saldım
Yarim bana rahmeyle
Biçare olup kaldım

1170 (2)

Bağa vardım üzüme
Çubuk değdi gözüme
İnkâr etme sevdiğim
Yüzün değdi yüzüme

1171

Bahçelerde kestâne
Dökülür tâne tane
Dünya dolu yâr olsa
Seveceğim bir tane

1172

Bahçenizin duduyum
Toplayın ben yuduyum
Komşumuzda üç kız var
Çoban tutun güdüyüm

(1) Kaftan denilen elbise ve geyilöpte yirüdüğü zaman çıkardığı ses

(2) 206 Nolu maninin başka türlüsü

40. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

1173

Bir ay doğdu kenarsız
Gezilmiyo fenarsız
İki karpuz bir elde
Gezilirmi imansız

1174

Çıkrığın urganıyım
Üstünün yorganıyım
Hangi yola gidersen
O yolun kurbanıyım

1175

Çıkrığım elli parmak
Ayıpmı yare varmak
Her yiğidin kârımı
Yar elinden gül almak

1176

Çay aşağı düz gider
Bir kınalı kız gider
Kız yolunu şaşırmış
Yanlış yere iz gider

1177

Didelerim giryandır
Ciğerciğim büryandır
Yarim bu yalan dünya
Sensiz bana zindandı

1178

Deryadaki kayıklar
Suda oynar balıklar
Azemdeki kemikler
Yar yar diye sayıklar

1179

Dam başında yakacak
Yarin posta kalkacak
Ben askere gidiyom
Memeni kim sıkacak

1180

Deniz üstü tekneli
İçine gül dikmeli
Kolayca sevda olmaz
Biraz zahmet çekmeli

1181

Dere geliyor dere
Kumunu sere sere
Al dere beni götür
Yarin olduğu yere

1182

Dağda tavşan yayılır
Kemikleri sayılır
Kız oğlanı görünce
Arka üstü bayılır

1183 (1)

Dağlar dağladı beni
Gören ağladı beni
Bir ölüm bir ayrılık
Verem eyledi beni

1184

Dam üstünde denedir
Başım ağrır Semedir
Her kese güneş doğar
Bana bulut bu nedir.

(1) 941 Numaranın başka türlüsüdür.

1185

Ey Kekili gül yarım
Kaş ucları mil yarım
Gözümden akan yaşı
Lütfeylede sil yarim

1186

Etme yiğit ahüzar
Yarene melhemler sar
Yolum uğradı gördüm
Yarinin selâmı var

1187

Erik dalda bi sıra
Yarim gitme Mısıra
Koyun olsam yayılsam
O kızın arkasıra

1188

Erik dalda beşimiş
Dan yerleri ışımış
Ak memenin üstüne
Gün düşmemiş üşümüş

1189

Evinin önü bükler
Bükte keklikler öter
Yarim gelinmi oldu
Yolunu sadıç bekler

1190

Etaldım direminen
Öldürdüm vereminen
Böyle muhabbetmi olur
Bir kuru selâmınan

1191

Ekin ektim biçerim
Yolum budur geçerim
Ne başkasın severim
Ne senden vaz geçerim

1192

Ekin ektim ot bitti
Dalında bülbül öttü
Ötme bülbülüm ötme
Yarim gurbete gitti

1193

Firkat bir yanar nardır
Dahlar sinamı kardır
Her vuslatın sonunda
Bir ayrılığı vardır

1194

Fincan fincan içinde
Fincan zarfın içinde
Sen orda ben burada
Kaldım zindan içinde

—Sonu var—

40. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Çorum Haberleri

Zafer bayramı :

Türklüğü bu günki benlik ve İstiklâline kavuşturan 30 Ağustos zafer bayramı münasebetiyle resmî müesseseler, Parti, Halkevi binaları, dükkân ve mağazalar bayraklarla süslenmiş, saat 10,30 da garnizon komutanlığında kutlulama töreni yapılmıştır.

Saat 11 de Atatürk Anıdına gidilerek Vilâyet, Askeri Garnizon Komutanlığı, Belediye, Halkevi taraflarından çelenkler konulmuş, evimiz bandosunun çaldığı İstiklâl marşını müteakip Üstteğmen Cemâl Erbil tarafından günün önemini belirten heyecanlı bir söylev verilmiştir.

Saat 17 de şehitler abidesine gidilerek aziz şehitlerimizin mübarek hatıraları hürmetle anılmış, manevi varlıkları saygı ile selâmlanmıştır.

Halkevi meydanında, Bando, Davul ve Zurna ile marşlar, yerli havalar çalınarak şenlikler, Evimiz Spor Kolu tarafındanda çeşitli idman gösterileri yapılmıştır.

Gece her taraf aydınlatılmış, Evimiz salonunda verilen balo neş'eli bir hava içinde geç vakte kadar devam etmiştir.

Sayın Hamit Zübeyr Kuşay Çorumda

Sayın bilginimiz, Umum Müzeler Müdürü Hamit Zübeyir Kuşay ve arkadaşları bayram tatilinden istifade ederek şehrimize gelmişler, kültürel araştırma ve incelemeler yaparak Alaca Hüyüğe avdet etmişlerdir.

MES'UL MÜDÜR : NURİ UĞUR
— Çorum Vilâyet Matbaası —

Osmancıkta Koyunbaba Zaviyesine Ait Vesikalar

No. 245

El emrü hasbema hurrire fihi harrerelfakir
ileyh süphanehu ve tealâ Süleyman elkadı
bimedinei Osmancık gufire leh ve afa anhü

MÜHÜR
Tevekkülî ala Haliki
Abdûhu Süleyman

Hususu atil beyanın mahallinde istimağ ve fassıl ve hatmi iltimas olunmağın bu fakir vilâyeti Anadoluda medinei Osmancık kurbinde medfun merhum ve mafurun leh seyyidil budala koyunbaba Sultan kuddise sirrehül azizin zaviyesine maşruta ve kallesi âyende ve revendeye ve sair fukayaya vakıf yine medinei mezbur muzafatından yüçek nam karye sınuru dahilinde vaki iki bab vakıf değirmenin kadimi harkı olan karğın hark demekle şehir harkın bendinin üzerine varılup zeyli vesikada muharriril esami müslimin huzurunda akti meclisi şeri nebevi olundukta merhumu mezburun tekyesinde tekye nişin olup zaviyei mevkufei mezkûrenin meşrutiyet üzre zaviye dari ve tekye nişini olan işbu rafi'il kitap Veli Dede bin Recep nam kimesne meclisi makudû mezkûrda medinei mezkûr mahallatından Gazi Ferahşad mahallesi sakinlerinden Elhaç Osman bin Recep ağa mahzarında üzerine dava ve takriri kelam edüp ben merhumu merkum Koyun baba Sultan tekyesinin tekye nişini olup yedimde olan işbu milkname ve mükarrer namei hümayun mucibince sureti defteri hakani ile salatini maziyadan bu ane değin azizi müşari ileyhin arazıi mevkufesini ve vakıf değirmanlarının gallesini ayende ve revendeye ve sair fukaraya tabhi

40. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

taam ve itamı taam edûp milk namei hûmayun mucibince arazi ve emlâkini zabıt ve tasarruf eder iken halâ marrûl beyan yûcek nam karye sınıru dahilinde vaki iki bab vakıf değirmanın kadimi harkı olan karğında harkın bendini seyli azım mûnhedim edûp harkı mezkûr muattal ve marrûl beyan değirman harabe mûşrûf olup vakfa kadir olmağıla değirmanı mezkûrû ihya ve genduye mahsus olan su yolunu kadimi bendinden settedûp kadimi olan harka cereyan mûmkûn olmamağın vakfı mezkûre zarar terettûp eylediği ecilden bamarifeti sahibi arz zikri mûrûr eden karğın harkın ihya ve mahsus olan suyunu icrayı miyahe izin birle marli beyan iki bab değirmoni ihya etmek murad ettiğimde harkı mezkûrûn kurbû civarında vaki mezbur elhaç Osman ağanın tarlasından gayri mahalden icrayı miyahe mahal olmamağıle mezbur Osman ağanın tarlasından değirmanı mezkûrûn kadimi olan karğın harkına icrayı miyah edecek miktaril vefa tarla ahzedûp seddi bendetmeğe mezbur Osman ağa mani olur sûal olunup takriri tahrir ve yedimizde olan senedatımız ve fetvayı şerifelerimiz mucibince muarazadan men olunmak muradımdır dedikte gabbessûal mezbur elhaç Osman ağa cevabında mûddeiyi mezbur Veli dedenin iddiası olan marli beyan iki bab vakıf değirmanın kadimi harkı olan zikri mûrur eden karğın hark olup genduye mahsus olan suyu bundan aktem dahi benimle tarlam içinden mûrur ederdi. Seyli azım bendimi hedmedûp harkı mezkûru muattal olmağıla elan talep eyledikleri harkın bendini mevzıı benim milkim olduğuna binaen mani olurum deyu mukabele edicek zaviyei mezkûr tekye nişini olan Veli dedenin yedinde olan fetvayı mûnifesine nazar olundukta ayende ve revende ve sair fukaraya gallesi vakfolan değirmanın bendi ve harkı mûnhedim olup mezburuna zarar terettûp edûp civarında vaki zeydin tarlasından gayri mahalden icrayı miyahe mahal olmamağıle lidefizzararılam zararı zeyde tehammûl olunup tarlasından miktaril vefa ahzolunurmu deyu istifta olundukta cevabı ba savabında olunur deyu buyrulup ve kûtûbû muteberat tetebbu olundukta (وقد يحمل الضرر الخاص لدفع الضرر العام لأنه الضرر العام) deyu tasrih buyrulmağın mucibile mezbur elhaç

Osman ağa bi vechin muarazadan meni ve zikrolunan vakıf değirmanın harkına icrayı miyah olunacak miktaril vefa tarladan seddû bend etmeğe badel hukûm vettenbih ma vaka bittalep ketbolundu tahriren fil yevmil rabi aşer min şehrı rebiıl ahır lisene sitte ve selâsin ve mie ve elf 1136.

Şûhudûl Hal

Elhaç Ahmet — Bayram bin Yuvan (gibi okunuyor),
Elhaç hasan ağa bin Osman, — diğer Hasan ağa bin Ali ezzaim
Ali ef. bin Ahmet — Elhaç Ali ağa bin elhaç Ahmet
Serdar Ahmet ağa bin Ali — Elhaç Mehmet — Ahmet Be.

No. 246

Dûsturu mûkerrem mûşiri mûfahham nizamûl âlem mudebbiri ûmurûlcûmhur bilfikrissakibi mûtemmimi muhamûl enam bir re'yissaip mûmehhidi bûnyaniddevleti vel'ikbali mûşiril erkânûl adeti vel'iclâl elmahfufû bi sunufi avatıfil melikil alâ Sivas Valisi vezirim paşa edamallahu tealâ iclâlûhu ve kutvetûl kuzati velhûkkâm madenil fazlı velkâlâm Osmancık kadıları zide fazluhûma tevkii refii hûmayun vasıl olucak malum olaki medinei Osmancık kurbinde medfun seyyidil budala kutbul arifin Koyunbaba kuddûse sırrehûl azizin zaviyesinin bilfiil ba beratı şerifi hûmayun zaviyedar ve vekfının mûtevellisi olan sulehadan kutvetil emasil zide salahehu sûddei seadetime arzuhal edûp zaviyei mezbur vakfının defteri hakanide mukayyed karyelerinden Osmancık kazasına tabi sarı alan nam karyesinin mûmtaz ve muayyen hududu dahilinde kadimdenberû öşûr ve resmi canibi vakfından alına gelen yerlerin öşûr ve resimden aharin alâka ve medhali olmayup bir tûrlû dahil ve taarruz olunmak icap etmezken zeameti karyeleri mûltezimi olan mulla Mustafa bin Hacı Abdullah demekle maruf kimesne zuhur şerrete sûlûk ve zikrolunan sarı alan karyesi toprağında tahminen yetmiş kile tohum istiap eder yerlerin öşûr ve resmi mûltezimi

[40. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!](#) [CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ](#)!

olduğu kemankeş Mustafa nam zaimin oğlu tarafından ahz ve kabz olunur imiş deyu hilâfı defteri kadime mugayir nizaa tasaddi ve o yerlerin öşür ve resmine fuzuli müdahale ve bundan akdem mahalli nizaın üzerinde vaki olduklarında başkayadan inen yolsıra doğru pamuk belenden pelide ve ondan geyik tepesine andan taşgun hama seyfi andan karanu dereye andan kıran sıra kızılca pınara andan yolsıra imam tarlasına andan dahi yoldan kıransıra çoban taşına ve andan çal dibinden karşı sardarlage ve andan kıransıra su akıntısından iki çay karıştığına andan kıransıra mazkûr başkayaya müntehi altmış kilelik yerin öşür ve resmi tarafı vakıftan alına geldiğini ehli vukuf müsün ve ihtiyar kimesnelerin ihbar ve şehadetlerile şer'an zahir ve muarızadan men'i birle canibi şeriden hücceti şer'iyye verilmiş iken mugayir hücceti şer'iyye ve kadime tekrar müdahale ve teaddi etmekle hücceti ser'iyye mucibince amel olunan ol yerlerin öşür ve resmi kadimi üzre canibi vakıftan ahz ve kabz ettirüp mezburun hilâfı kanun ve defteri hakani ve hücceti şer'iye müdahalesi meni ve refi

ve bir türlü kadime mugayir dahil ve taarruz ettirilmemek babında mukaddema istid'a ve kanun üzre amel olunmak için hüdavendigâr sabık merhum ve mağfurleh karındaşım Sultan Mahmud han zamanında emri şerifi verildiğini bildirüp tecdiden rica etmeğin vechi meşruh ve kanun üzre amel olunmak emrim olmuştur ve buyurdumki bu beratı şerifim vüsul buldukta bu babda sadır olan emrim üzre amel ve hususu mezburu temam hak üzre tekayyüd ve tefahhus ve canibi vakıftan süddei seadetimden ihraç olunmuş mühür lü sahih sureti defteri cedit hakani talep ve hücceti şer'iyyeye nazar edüp göresiz niza olunan mahalle dahil eden mezburun mültezimi olduğu karyei merkumun mümtaz ve muayyen hududu dahilinde kadimden öşür ve resmi zeamet tarafından alına gelen yerden olmayup filvaki zaviyei mezburenin defterde mukayyid salifülbeyan karyenin mümtaz ve muayyen hududu dahilinde kadimden öşür ve resmi zaviyei tarafından alınagelen yerden iken fuzuli müdahale ve şer'ile görüldükte minvalı meşruh üzre olduğu şer'an sabit ve muarızadan men'i berle hücceti şer'iyye verilmiş iken müdahale

eylediği vaki ise meni ve defi ve ber minvalı meşruh ol yerin öşür ve resmi kadimi emrinde zaviyei mezbur tarafından ahz ve kabz ettirüp mezburü hilâfı kanun ve defteri kadim dahil ve taarruz ettirmiyesiz ve dahil olup şimdiye kadar canibi vakfa ait mahsul ve rüsumdan füzuli nesnesin almışlar ise badessübut hükmedüp alıverüp mugayir kanun ve kadime ve hücceti şer'iyyeye ve emri hümayunuma muhalif kimesneye iş

ettirmeyüp kazıyede alâkası olmıyanı kat'iyyen karıştırmayup eslemeyeni yazup der aliyeye arz ve ilâm eyleyüp bu hususa bir dahi emrim vermeü eylemiyesiz şöyle bilesiz alâmeti şerifeme itimat kılasız. Tahriren filevahiri Recep sene seman ve sitteyn ve mie ve elf. 1168

Tabaka asluhu

Mühür

Hüseyin bin Hüsamettin
Mehmet

No. 247

Kutvetil kuzatı vel hükkâm madenil fazlı vel kelâm mevlâna Osmancık kadısı zide Fazluhu tevkii refii hümayun vasıl olucak malum olaki sulahadan kutvetissulahai salikin şeyh Ali zide salahuhu süddei seadetime arzuhal edüp bunun zaviyedar ve vakfının mütevellisi olduğu Koyun baba zaviyesinin defterde mukayyet karyesinden kazai mezbure tabi bayır nam karyesinin muhtar ve muayyen hududu dahilinde kadimdenberü öşür ve resmi tarafı vakıftan alına gelen yerlerinin öşür ve resmine hilâfı kanun aherden dahlolunmak icap etmez iken ci-

varında vaki malikâne karyelerinden ovacık suyu nam karyenin mutasarrıfı seyyit Esat nam kimesne fuzuli niza ve bundan akdem selefleri zamanında bu husus için mürafaal şeri şerif olduklarında bayır ve deynek çukuru ve dızdar yeri ve ırmak kenarı ve kara dut Veli ve ince para nihayetine varınca mahdut olan yerlerin öşür ve resmi kadimden beru tarafı vakıftan alına geldüğü bigaraz vukufu tammi olan kimesnelerin şehadetlerile sabit ve canibi şeriden hücceti şer'iyye verilmişken mugayiri hücceti şer'iyye müdahale olunduğun bildirüp hücceti

[40. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!](#) [CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ](#)!

şer'iyyeler mucibince amel olunup mezburun hilâfı kanun zahir olan teaddisi meni ve defi ve veçhi meşruh üzre yerleri öşür ve resmi kadimisi üzre tarafı vakıftan ahzü kabz ettirilmek babında emri şerifim reca eyledüğü ecilden kanun üzre amel olunmak emrim olmuştur buyurdumki vusul buldukta bu babda sadır olan emrim üzere amel dahi hususu mezbure temam mukayyet ve tarafı vakıftan siddei seadetimde ihraç olunmuş mühürlü sahih sureti defteri cedidi hakani talep ve hücceti şer'iyyeye nazar edüp göresiz öşür ve resmi niza olunan yerler dahleden mezkûrun mutasarrıf olduğu malikâne karyesinin muhtar ve muayyen sınuru dahilinde kadimül eyyamdan beru öşür ve resmi malikâne tarafından alına gelen yerlerden olmayup fil vaki bunun zaviyedar ve vakfının mütevellisi olduğu zaviyenin defterde mukayyet karyesinin muhtar ve muayyen hududu dahilinde kadimül eyyamdan beru öşür ve resmi tarafı vakıftan alına gelen yerlerden iken mezkûr hilâfı kanun ve defter ve mukaddema selefleri zamanında mürafaa ve verilen hücceti şer'iyyeye mugayi niza eylediği vaki ise meni ve refi ve veçhi meşruh üzre olan yerlerin öşür ve resmin kadimisi üzre tarafı vakıftan kanun ve defter mucibince ahz ve kabzettiresin ve dahlolunup şimdiye değin canibi vakfa ait olan mahsul ve rüsumdan kimesne fuzuli bir nesne almış ise badessübut hükmedüp alıverüp min bait hücceti şer'iyyeye ve kanun ve kadime ve emri hümayunuma muhalif kimesneye iş ettirmeyüp ve kazıyede alâkası olmayanı karıştırmayup eslemeyeni yazup dersaadetime arz edüp hususu mezbur için bir daha emrim vermelü eylemeyesiz şöyle bilesiz alameti şerife itimat kılasız. Tahriren fi evahiri Recebül mürecceb sene semanin ve mie ve elf. 1180

Bi Makamı İstanbul
Mahrusa

Abdalataya Ait Arapca Vakfiye Suretleri (1)

No. 248

بسم الله الرحمن الرحيم

ثبت مضمون عندي بشهادة من اعلمت على رقم شهادته آخر
بعلامة معهودة بين القضاة وهي شهادة عندي وقبلت
فامضيته مسؤلا امضاءه صحيحاً شرعية حرره عبدالرحمن
بن محمد المصلى القاضي بمدينة اماسيه عفى الله عنهما في
في الرابع والعشرون من رمضان لسنه اربعين وثمانمائة هجريه

الحمد لله الذي وفق مراد عباده الاعداء زاد المعاد واعان من شاء من خلقه على ادخار الثواب واشهد ان لا اله الا الله وحده لا شريك له شهادة يلتق عنه الشر والعناد واشهد ان محمداً عبده ورسوله سيد الامجاد واصلي على اله واصحابه الامجاد صلاة دائمة الى يوم التناد ثم ان سيدة العفيفة سيدة المخدرة شاه خاتون بنت المرحوم موسى بك لما علمت ان الدنيا دار عبور لا دار سرور وان ليس للانسان الا ما سعى وان سعيه سوف يرى ثم يجزيه الجزاء الاوفى فما اكل فاني ولبس فابل وتصدق فابق وان ليس العواقل من دخلها من باب الخيرة وراء عليها بعين العبرة لحصر الله تعالى لعطشها الصادقة بالاثار المتواترة ان ابن آدم اذا مات انقطع عمله الا عن ثلث صدقة جارية وعلم ينتفع به وولد صالح يدعو له وقفت وحبست و تصدقت في حال كمال عقلها ونفاذ تصرفاتها الشرعية من القولية و الفعلية طوعاً ورغبة لا كرهاً ورهبة بل حسبة لله تعالى وطلباً لثوابه الكريم وهرباً من عقابه الاليم يوم لا ينفع مال ولا بنون الا من اتى الله بقلب سليم ومعتقداً لقوله تعالى انما هذه الحياة الدنيا متاع وان الاخرة هي دار القرار جميع حصتها في قرية اروجاق وجميع حصتها في قرية [illegible] مسجد وديوان تركيك من توابع چوروم التي انتقل اليها من ابنائه المسمين حسن و حسين ويعقوب من اولاد سلامت بك والقريتان المذكورتان من املاك سلامت بك المذكور مستقلتان عن التحديد لشهرتها عند اهلها بجملة حدودها وحقوقها وكافة مرافقهما وعامة منافعهما الداخلة فيهما والخارجة عنهما عامرها وغامرها وتلالها وجبالها واشجارها المثمرة وغيرها انهارها الظاهرة والكامنة على تمام الوجود كلها والاسباب بامرها على زاوية الموسوم سيد المقابع اجلال برهان وجعلت التولية لمن يكون فيها متوليا يجلس فيها بشروطها القديمة المرعية وضوابطها المعتبرة وشرطت لا يصرف الغلة اولا الى عمارة فما فضل منها الى الفقراء الساكنين فيها وقفاً صحيحاً شرعياً وحبساً

(1) 30 uncu nüshanın vesika kısmında bulunan notta bahsedilen vesikalardır.

40. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

يحاً صريحاً مؤبداً مخلداً بنية صافية غير فاترة جامعاً لشرائطه وقواعده خاليا عن نواقضه وموانعه
يباع ولا يوهب ولا يورث الى ان يرث الله الارض ومن عليها وهو خير الوارثين فمن بدله بعد
سمعه فانما اثمه على الذين يبدلونه ومن سعى فى ابطال هذا الوقف فعليه لعنة الله والملائكة والناس
ين ولعنة اللاعنين الى يوم الدين فلما اقرت الواقفة المذكورة اقترن الحكم الشرعي بصحته ولزومه و
لك الحكم وقع التحرير والاشهاد فى اوائل رجب لسنه ست وعشرين وثمانمائة هجرية نبويه (826)

يشهد بالامضاء	يشهد بالامضا	يشهد بالامضا
محمد بن حاجى ابن ادريس	احمد بن حاجى اسماعيل	ابراهيم بن سليمان الخطيب

يشهد بالامضاء
بجايش بن ادريس المتفقه

صح ما فيه عندي
حرره العبد الفقير لطف الله بن عبد الواسع القاضي
بمدينة چوروماو عفى عنه

و يوسف بن بدر الدين
و احمد بن صوفى

شهدا به عندي
وقبلت حرره عبد الرحمن
المصلى القاضي باماسيه

يشهد بما فيه كله
بان بكر بن قزال
وحاجى حسن بن حسين
وعوض بن الوان
و شيخ على بن رسول
ويوسف بك بن بان
وطرخان بن امير بك
وحاجى احمد بن محمد
وشيخ عوض بن حسن
وبجايش بن حاجى بايزيد
وعوض بن طوبران
وبابر بك بن ملك شاه
وكوك بن عبد الله

يشهد بما كله
وبكوك حاجى
وچاشنكير بن حسن
وعلى بن حاجى
ودوك حاجى بن كمش
وحاجى عوض بن خضر
وقتلو پاشا بن چاشنكير
وحسن بن حمزا
وشيخ حاجى بن على
وفتح خليل

40. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Mahmut Selim GÜRSEL 1991

ÇORUM

SANAL KİTAPLAR

2024

ÇORUMLU 1942--1944

KAYNAK ESERLER DİZİNİ:23

ÇORUMLU

1942-1944

SAYI: 41

Mahmut Selim GÜRSEL

CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

41 SAYI İÇİNDEKİLER

BİZİM TESLİSİMİZ

PARTİMİZ

AHİLER

ÖLSEM DİYORUM

MUASSIR AHLAKIN HEN'ŞEİ ÜZERİNE BİR TEKKİK

ÇORUM'UN ESKİ ÇOCUK OYUNLARI

SİVASTAPUL DEBTANİ

ÇORUM ESKİ YEMEK VE MUTBAHLARI

ÇORUMLU MANİLER

41. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

ÇORUMLU

Çorum Halkevi Dil ve Edebiyat Şubesi Tarafından
Ayda Bir Çıkarılır

Te'sis Tarihi : Nisan 1938

SAYI : 41

1 I Teşrin 1943

Basıldığı yer : Çorum Vilâyet Matbaası

ÇORUMLU

Çorum Halkevi Dil ve Edebiyat Şubesi Tarafından
Ayda Bir Çıkarılır

Sayı : 41 1 I Teşrin 943 Kuruluşu: Nisan 938

Bizim Teslisimiz

Ortaokul Müdürü
ZİYA ATAMAN

Cumhuriyet Halk Partisinin 20 inci yıldönümünü Çorum Parti binasının mütevazi ve samimî salonunda büyük sevinçle kutladık; geçmiş kara günlerimize bir gözattık; bizi karanlıklardan nura kavuşturanları saygı ile andık.

Ne idi o kara günler! Dünya huzur ve sükûn içinde yaşarken ordularımız çöllerden karlı dağlara, yalçın tepelerden havasız vadilere sürükleniyor. Yurdun öz yavruları bu mezbahalarda öldürülüyordu.

Yalnız malûllerle anaların kaldığı Anadolu'nun çıplak bağrında bakımsız halkı hastalıklar kırarken, kemirecek iskelet arıyan sırtlanlar ve sultanlar da halkı sırf kendi nefis nefisleri için soymakta kusur etmiyordu. Daha sonraları yurt her taraftan istilâ edildi. Akla gelmedik facialr başladı; dört bucak, inliyen Türk'ün feryat ve figaniyle doldu.

Tarihin her karanlık devrinde karanlığa başeğdirici başlar yaratan Türk gene başını buldu: Ebedî Şef Mustafa Kemal ve onun fedakâr ve vefakâr arkadaşı Millî Şef İnönü Türk ufuklarına doğdu.

41. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Kahramanlık örnekleri yaratmak için yaratılan Türk, İstiklâl savaşı destanını yarattı; Yurt kurtarıldı; İstiklâl kazanıldı. Fakat iş şimdi daha çetin bir safhaya girmişti. Taassubun kara pençeleriyle ezile ezile körleştirilmiş bir halk kitlesi, harabeye çevrilmiş bir vatanla karşı karşıya idik. Müdafaai hukuk adiyle Büyük şefinin buyruğunda İstiklâl kavgasını yapanlar daha büyük bir savaşa mecburdurlar. Bu, yurdu mes'ut bir yuva yapmak, halkı cehaletten, karanlıktan kurtarma savaşıydı.

İstiklâl savaşını başaran Müdafaai hukuk, bu yeni ve çetin işi de üzerine alıyor, bu defa Büyük Önder'in işaretiyle Halk partisi adiyle ortaya atılıyordu. Yeni parti, dört elle değil, altı nurlu koluyla yurdu ve halkı kucakladı. Yalnız vatan aşkiyle, yalnız halk sevgisiyle çarpan kalplerin teşkil ettiği aziz Partimiz, ilk verimini saadetimizin kaynağı olan Cumhuriyet'le verdi. Ve kendisi de CUMHURİYET HALK PARTİSİ adını aldı.

Artık yurt imar ediliyor, demir ağlar döşeniyor, ülkeler arasındaki mesafeler kaldırılıyor; kıyafette, düşüncede, harfte, dilde inkılâplar başlıyor ve başarılıyordu. Ve gene bu büyük ve aziz teşkil, dünyanın her yerinde ateşler fışkırırken yurdumuzu cehennem ortasında bir cennet gibi yaşattı; her akından korudu ve koruyor.

Partimiz bütün enerji kaynağını yurt ve halk'tan aldığı gibi, yurt ve halk ta Parti'nin mukaddesliyle yükseliyor: Yurt, halk ve Partiyi bu gün birbirinden ayırdetmek imkânsız oldu.

İşte bizim teslisimiz!. Biri üç ve üçü bir olan hakikat güneşi:

YURT. HALK ve PARTİ!....

Partimiz

Ferit DEDEBAŞ

9 Eylül 1943 Partimizin kuruluşunun yirminci dönüm yılıdır.

Partilerin harp tufanı önünde devrildiği şu dağdağalı günde böyle bir idrak bahtiyarlığı gönüllerimize inşirah veriyor...

Bu gün bayramını yaptığımız Parti, halen enkazı temizlemekte olan partiler gibi, öyle bir kaç kişinin kafasından doğmuş, doktrinal bir mahiyet arzetmekten çok, kanımız ve canımız pahasına kazanılan bir zaferin şuurlu bir in'ikasıdır. Şöyle ki:

Mondros'tan sonra, memleketi işgale kalkan, düşman kuvvetlerine karşı yer yer beliren müdafaayı birleştirmek maksadı ile toplanan Erzurum ve Sivas kongrelerinden (Anadolu ve Rumeli Müdafaayı Hukuk Cemiyeti) doğmuştu.

Müteakiben 23 Nisan 1920 de Ankara'da açılan Büyük Millet Meclisinde müzakeratın bir disiplin altında cereyanı ve birlik manzarasının idamesi için, Mustafa Kemal ve arkadaşları tarafından, (Anadolu ve Rumeli Müdafaayı Hukuk Gurubu) namı ile bir teşekkül vücude getirildi ki işte şu teşekküle «Halk Fırkası» nın nüvesi nazarı ile bakabiliriz.

Büyük zaferle vatanın düşman istilâsından kurtarılması gerçekleşince, memleketin muhtaç olduğu inkılâbatı da gerçekleştirmek için açık ve ma'nalı esaslara dayanan bir fırka kurmak zarureti hasıl olmuştu. Esasen vatanın düşman istilâsından kurtarılması maksadını istihdaf eden Müdafaayı Hukuk cemiyeti ve ona dayanan Müdafaayı Hukuk gurubu mezkûr gayenin tahakkuku ile vazifesini bitirmiş olduğu gibi ayrı ayrı Rumeli ve Anadolu tabirlerine de ihtiyaç kalmamıştı.

İkinci Büyük Millet Meclisi'ni kurmak üzere intihap dairelerinden Ankara'ya gelen Meb'uslar 7 Ağustos 1923 te toplanıp res-

41. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Ahiler

IV

Terim ve Törenler

Nazmı TOMBUŞ

Sair tarikatlarda olduğu gibi Ahi tarikatının da kendine mahsus terim ve törenleri vardır. Bu bahis fütüvvetname adlı kitaplarında uzun uzadıya fakat çok karışık olarak yazılmaktadır. Bunları bütün teferrüatiyle burada yazmak imkânsız olduğundan, müteaddit Fütüvvetnamelerden iktibas edilen rivayetlerin en mühimlerini kısaltarak yazacağız.

MAHFİL

Ahiler, toplantı yerlerine «Mahfil» derler. İbni Batota buna kendi diyârının tabiriyle «Zaviye» diyor. Başka tarikatların tekyesi karşılığıdır.

Mahfiller güzel Türk halıları ile, kandillerle, Irak camından yapılmış avizelerle süslenir. Ayrıca «Çırağ Paye» denilen üç ayaklı bakır bir kandil, bunun içinde fitil koymak için bir boru, erimiş iç yağı bulunur. Yanında iç yağı ile dolu ayrıca bakır bir kap, çırağ fitillerini kesmek için hususî biçimde yapılmış bir de makas vardır. Ahilerden biri çırağ işlerine bakar buna çırağcı derler. mahfilin ortasında müsafirlere mahsus peyke vardır

Mahfillerde (Naehil ağyar nazarından mestur olarak) tarikat mensuplarının iştirakiyle ayin ve merasim yapılır. Gelip geçen yabancılara ziyafet verilir. Güzel sesli hafızlar kur'an ilâhi okurlar semâ ve raksedilir. (1)

(1) Fütüvvetnameler, ve İbni Batota seyahatnamesi S: 313

ŞECERE

Şecereler umumiyetle iki dürlüdür:

1 - Tarikat büyüklerinden her hangi birinin baba, dede büyük dedelerinin adlarını bildiren «Soy kütüğü»

2 - Yekdiğerinden ahzi tarikat ve usul eden tarikat pirleri isimleri yazılı olan «Yol kütüğü» dür

Görebildiğimiz fütüvvetnamelerde bu iki türlü şecere, yekdiğerine karıştırılarak çeşitli suretde yazılmış, menkıbevi bir şekle sokulmuştur. Yalnız Ahi icazetnamelerinde pek az farklarla yekdiğerinin aynı olarak yazılan «Yol kütük» lerinin hakikate daha uygun olması muhtemeldir. (2)

Bunlardanbaşka Ahilerde bir de fütüvvet şeceresi vardırki, bu şecere; Fütüvvet meslekinin esas ve umdelerini bir ağaç resmi ile timsali olarak belirtmektedir. (3)

Fütüvvet şeceresini fütüvvetnameler şöyle tarif ediyor:

(Selef rahimallahü taâlâ ki fütüvveti bir ağaca teşbih eylemişlerdir. Tanrı sıfatıdır, budakları enbiya sıfatıdır. Yaprakları evliya sıfatıdır. Yemişleri mü'minler sıfatıdır. Ve ol ağacın kökü tevhit ve ihlâstır. Budakları sıdk ve safadır ve ahde vefadır. Yaprakları edep ve hayadır. Ve yemişi marufetullahtır. Lezzeti keren ve sehadır. Suyu rahmeti hudadır.)

ŞET, BEL BAĞLAMAK

(Şet) Luğatte bağlamak manasına arapça bir kelimedir. Ahilik ıstılahında ise «Kuşak bağlamak, bel bağlamak» anlamında kullanılan bir terimdir. Tarikate intisabın en önemli şartlarından biri ve birincisidir. Mahfillerde «şet» merasımı hususî toplantılarla yapılır. Ahilik tarikatının «Kavlî», «Şazli», Seyfî» diye ayrılan üç kolun da şet, bağlayış tarzı itibariyle üçe ayrılır. 1 - «Selman şedi» ki elif derler (ا) dır. 2 - «Suheyp şedi» lâmelif derler (لا) dır. Rum ehlinindir. 3 - «Yemen şedi» dirki hemzeye benzetilir (ء) dir.

(2) Çorumlu dergisi S: 38-S: 1121

(3) Çorumlu dergisi S: 38 S: Fotoğraf

41. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

İŞARETLER, RUMUZLAR

Ahilikte, sual cevap tarzında bir çok muayyen ve kapalı sözler vardırki, bir kimsenin tarikatten olup olmadığını ve derecesini anlamağa yarar bunlar çok uzundur. Bir kaç misal vermekle iktifa edeceğiz.

Sual — İşaret nedir, Rumuz nedir ?

Cevap — İşaret elin tutmaktır. Rumuz üç parmağın yumup şehadet getirmektir.

Sual — Pirinden ne gördün ?

Cevap — Taşra çık, içeri gir

Sual — Dünyada kaç müsafir vardır ?

Cevap — Dörttür: ay, güneş, yel, su birbiri üzerine dönerler.

Sual — Pir nereden kaldı ?

Cevap — Kaçan kim İskender zülkarneyn Karadenizi geçti.

Sual — Kangı kapıdan girdin, kangı kapıdan çıktın ?

Cevap — İradet kapusunda[n] girdim icazet kapusundan çıktım.

Sual — Emaneti kime teslim ettin ?

Cevap — Siz erenlerin icazetiyle şehre girdiğimiz yerde ima[n] ehline teslim ettik.

Yâr, ağyar muayyen hareketlerden de anlaşılır. Bu hareketle[ri] fütüvvetname şöyle yazıyor:

«Erkânda beş nişan görüce[k] kabul etmek vaciptir. Çıkup, girince ehli erkân malum olur. B[u] remzi avâma duyurmıyalar. Ma[…] ola. Zira bir kerre eksiklük ahkâm[ı] tamam olur. Evvel nişan budurki icazet istiye, yerinden kalka. İkinc[i] nişanı; erenlere ardın çevirmeye[…] ardın ardın kapuya vara üçüncü [s…] ayağın taşra koyup çıka, dördüncü; bir ekmeği eline alup gel[e] evvel sağ ayağın içeri koy[a…]

(العارف يعرف من الاشارة)

DERECELER, MERTEBELER

Ahi tarikatı mensupları (eshabı tarik), (erkânı tarik) diye ikiye ayrılır yedi derecedir. Salikler istidat ve meziyetlerine göre derecelere yükseltilir. Bu mertebeler sırasiyle şunlardır:

1 - Nadüşt Muhip; Henüz tari[…]kate intisap etmemiş fakat, mahfillere devamı ve tarikate muhabbet[i] olanlar.

2 - Nim tarik; yol atası, yo[l] kardeşi tutmuş, anlardan terbiy[e] görmüş olan, fakat üstadı bulunmıyan ve beli bağlanmamış olan

3 - Müfre Sahip meyanbeste; yol atası, iki yol kardeşi, üstadı olan ve beli bağlanmış-şet erkânını görmüş bulunan.

4 - Başarış = Desti naip; mahfildeki hizmet erbabına nezaret eden, bunları işe alıştırmak ve yetiştirmek vazifesiyle mükellef olan nakip yardımcıları.

5 - Nakip; Mahfil teşrifatcısı

6 - Nakip el nükaba; Usul, merasim ve teşrifat da mümaresei kâmilesi olan baş teşrifatcı ki, yedi taifeye hizmet etmiş, bunların adet, etvar, ıstılahlarına, sırlarına vakıf bulunan kimsedir. Yedi taife: A- Mülûk, Ümerâ, Vüzera, Erbabı kalem. B- Ülema, Müftiler, Kadılar, Müderrisler, Vaızlar. C- Meşayıh. D- Nimet ve mal sahipleri. E- Çiftciler, müstahsiller. F- Tüccarlar, G- Sanat ve hirfet ehli.

7 - Ahi; şeyh halifesi ve kaymakamı olanlar fakat seccade sahibi olmıyanlar. (4)

8 - Şeyh; Seccade sahibi olan mahfil reisleri.

9 - Şeyhil meşayıh; Bütün eshap ve erkânı tarikatin reisi, metbuu ve mercii olan.

TARİKATA ALINMASI MEMNU OLANLAR

Ahilik, bazı meslek erbabı ile kötü huy ve itiyat sahiplerini mensubini meyanına almamaktadır. bunlar; A- Kâfirler. B- Münafikler. C - Kâhinler müneccimler. D- Ayyaşlar. E- Tellakler. [*] F- Dellallar. G- Cüllahlar. H- Kasaplar. I- Sayyatlar. J- Ammallar : Yani: Amel tutup bitat edenler. K- Muhtekirler, matrabazlar.

---

(4) Bu izahattan da anlaşıldığı üzere (Ahi) tabiri tarikatda bir mertebenin adıdır. Sonradan tarikate alem olmuştur.

(*) Fütüvvetname, Eşref Ertekin deki nushadan : eğer sual ederlerse kim bu kitap içinde dellaklere şet yoktur demişler halbudurkim şimdiki zamanda görürüz, dellakler birbirinin belin bağlarlar. Şet ve erkân devamın kılarlar. Cevap oldurkim; Muhammet Mustafanın hicretinden 827 yıl geçmişdi Amasya şehrinde ehli erkân arasında - Şeyhi Şia Alâettin oğlu Latif - vardı. Ehli hisat ve kitap ve hikâyet han kişi idi. Ol zamanda dellekler arasında şet ve erkân söylenmezdi . . . . ol şeye zamanında Acemden bir canavar baz kişi geldi. Ol kişiye «Ahi İrakı» derlerdi. Canavarbaz Şadi. Katinde olurda. Kastamoniye şehrinden küçücük Mehmet adlı bir dellak geldi ol ali iraki küçücük Mehmedin belin bağladı. Küçücük Mehmet Kastamonuda Pambukcu oğlunun belin bağladı. Baki dellaklerin silsilesi Ali İrakidendir. Ali İraki canavarbazdı. [العاقل يكفيه الاشارة]

41. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

TARDI MUCİP SUÇLAR

Tarikat mensuplarından aşağıdaki suçları yaptığı sabit olanlar ve suçları üzerinde musır bulunanların (şetleri) çözülür. Yoldan çıkarılır. A- Zina, lıvata, koğculuk, münafıklık etmek. B- kibir ve azamet göstermek. C- Yavuz gönülü olup saf kalpli olmamak. D- Hasut olmak, kin gütmek. E- Kastan yalan söylemek, vadinde durmamak, emanete hiyanet etmek. F- Kötü gözle namahreme bakmak.

CEFNE

Cefne, Arapca lügatlerde (deveyi boğazlayıp etini çanaklar içinde nase it'am eylemek manasına dır. Ve büyük çanak, büyük taski andan on kişi doyarola) diye izah edilmektedir. Ahiler; mahfillerde, şet bağlanması töreni münasebetiyle yahut arifâne yapılarak veya sair suretle verilen ziyafete ve (helva) suhbetlerine (Cefne) derler.

BİR NÂDÜŞT NASIL YOLA GİRER

Mahfilde tarikat, erkânı sıra ile yerlerine otururlar. Başariş ve nakipler vazifeleri başına gelirler. Güzel sesli hafızlar kur'an, evliya menakibi ve ilâhiler okuyarak suhbet ve sefa ederler. Sonra nakip bir tas su alarak eşikte durur. etrafına bakmaksızın yavaş yavaş edeple yürüyerek suyu şeyhin önüne getirir. (5) Ve arka üzre geri geri çekilerek eşiğe kadar meydanı sular. Süpürgeyi sağ eliyle alır sol koltuğu altında tutar tekrar şeyhin önüne gelir seccade önünde bir dizini çöker, diğerini biker, efil çeker, tazim gösterir. Yine ayağa kalkar geri geri eşiğe kadar gider, süpürge koltuğunda ayakta durur. Bu hareketler merasimin başlangıcıdır. Mahfil olduğuna işarettir.

Bundan sonra nakip talibin sol elini sağ eliyle tutup insaf yerine varır. (Esselâmü Eleyküm ya ehli mürüvvet velkerem velsafa esselâmü aleyküm ya ehli şet velahd velvefa esselâmü aleyküm ya ehli kerem vessaha, durmaklığımız Tanrı için, gelmekliğimiz Tanrı için söylemekliğimiz Tanrı için işbu mü'min kardeşimiz, siz uluların ayağı toprağına gelip bu makamı insafta durmaklıktan muradı oldurkim; siz azizlerin silsilesine bağlanup, katarlarına çekilip, erkân görüp, yol sahibi olup, şahı merdan kapusuna beli bağlı kul ola, şahı vilâyet emirelmü'minin hanedanının aşıklarının hizmetkârı bu aşık hakkında ne buyurursuz) der. Mahfilde bulunan eshabı tarik (Ehlühû ve mahallühû muavafıkı maslâhat görürüz mübarek olsun) derler. Talip eshabı tarikten iki kişi yol kardeşi bir kişi yol atası ve bir ihtiyar kişiyide üstad olarak seçer. Bunlara münasıp hediyeler verir. Ve atasının önüne diz çöküp oturur. Yol kardeşlerinin biri sağa diğeri sol yanına otururlar. Ata ile oğul sağ ellerini ileri sunup baş parmakları birbirine mukabil olarak el tutuşurlar. Sonra bir kâmil pir, nadüşte (استغفر الله استغفر الله. الخ tövbe kıldım. Cemii menahiden) diyerek tövbe telkin eder. Ve ataya, bu kişi seni (Yol atalığa) kabul etti. Sende oğulluğa kabul etdin mi? der. Seme'na kabul ettim cevabını verir. Şöylece ahdederler:

—(Yarın hak dergâhında Peygamber huzurunda kabûl benim olursa sensiz cennete girmem eğer kabûl senin olursa bensiz cennete girmeyesin, bana şefaat kılasın.)

Bu ahd üzerine fatiha tekbir okunur, Gülbank çekilir sonra ol kâmil kişi ata ve talibin elleri üzerine bir örtü örter beyat ayetini ve buna müteallik hadiseleri okur.

(Pirinden) (ان الذين يبايعون . . . الخ) yüz döndermeyesin, farzı terk etmeyesin, sünnete kâhil

—Sonu Var—

(5) Seyfiler bu suya tuz katar Fütüvvet şerbeti yaparlar.

[41. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!](#) [CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ](#)!

Ölsem Diyorum

Yaşar Nezihe Bükülmez

Kaderin elinden zehir içerek
Ağlaya ağlaya cihane geldim.
Ömrümün baharı, yazı geçerek
Sürüne sürüne hazane geldim.

Cefadan usanmaz bu bahtı zalim,
Bin kerre ağlatır; bir kerre gülsem.
Az daha yaşarsam ne olur halim
Ömrümün kışını görmeden ölsem;

Baharı çiçeksiz, yazı güneşsiz
Geçen bu hayatı istemiyorum;
Hazanı da geçti neş'esiz, eşsiz;
Bari kış gelmeden ölsem diyorum.

ŞARKI

Hastasın, muhtacı dermansın gönül
Sen, esiri derdi hicransın gönül
Ta ezelden çünkü viransın gönül.
Zarü nalânsın, perişansın gönül.

Gamdan, hicrandan rehayap olmadın
Pençesinden mihnetin kurtulmadın
Ağladın, yandın, sükûnet bulmadın
Zarü nalânsın, perişanım gönül

Muasir Ahlâkın Men'şei Üzerinde Bir Tetkik

(Sayın Afet Kobak'a)

Kemal ONSUN

İnsanın ruhî hayatında olduğu kadar haricî hayatında da te'siri altında bulunduğu bir kuvvet ve içtimaî bir baskı vardır:

Buna ahlâk diyoruz. Ahlâk, hukuk kaideleri kadar cemiyet içinde yaşıyan insanları riayete mecbur tuttuğu bir çok kaideleri ihtiva etmekle beraber hukuktan müeyyidesinin olmaması noktasından ayrılır.

Biliyoruzki, insanların kendi kendilerine farkında olmadan koyarak inandıkları bu kaideler muayyen hudutlarla çerçivelenmiş bulunuyor. Bu hududun dışına çıkmak ahlâk kaidelerinin ihlâli olurki, ona, cemiyet iyi gözle bakmaz; Bu kaideler, bütün o cemiyetteki insanlar tarafından sanılan ve kabul edilen hükümlerdir.

Yalnız, Kant tarafından kabul edilen bu fikir Hegel tarafından red ediliyor: Hegel, «umumca kabul edilen kaidelerin ahlâkî olmasını kabul edemeyiz; Zira o kaidenin umum tarafından kabul edilmesi bazan bir zaruret olur ve bazanda mücbir sebeplerden neş'et eder: Ezcümle, vahşiler arasında mubah ve belkide ahlâki olan çocuklarını öldürmek, kabileler arasında kan davası gütmek gibi hareketler ve kaidelerle bu günkü medeni milletler arasında bile cari olan idam, sayin istismari, sınıflar arasındaki müsavatsızlık gibi kaideler hepimizin vicdanlarını sızlatıyor» diyor.

Görülüyorki, ahlâk mefhumu ve prensipleri için ne menşe ve nede katiyet ifade etmek mümkin değildir. Biz burada sadece ilmî bakımdan bu yolda ileri sürülen fikir ve konmak istenilen kaideleri hulasatan zikr etmekle iktifa edeceğiz.

İnsanların cemiyet halinde

41. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

yaşamağa başlandığı zamandan beri cemiyet hayatını tanzim eden ahlâk kaidelerinin tekemmül ettirilmesi ve yeni bir ahlâk sistemi vazedilmesi münakaşa edilmiş ve bunun üzerinde de bir hayli mesai sarf edilmiştir. Lâkin, nasıl bir ahlak sistemi konulmalıdır? bu suale müttehit bir cevap silsilesi bulunamamış ve muhtelif devir ve çağda bilginler bu vadide uzun uzun mütalaalar serdederek fikirler ileri sürmüşlerdir. Hatta bu gün müsbet ilimler sahasında fevkalâde ilerlemiş bulunan medeni milletler bile beşeriyeti yeni ve ilmi esaslara müstenit bir ahlâk kaidesine kavuşturmamışlardır. Halbuki, tanzim edilmiş bir ahlâka ne kadar ihtiyaç vardır; Bir bilginin dediği gibi: öyle bir ahlâkki, muasır ilimler gibi dini eknomlardan ve metafizik efsanelerden âzade olmakla beraber muasır insan ve onun tarihi hakkındaki malûmattan alınan yüksek hissiyattan ve necip ümitlerden mülhem olsun.

«Darvin hayat mücadelesi nazariyesinde kavilerin zayıfları imha etmesinin bir tabiat kanuuu olduğunu söyliyor ve bunun yanı başında da nev'in fertleri arasında bir mütekabil yardımın, bir teavünün mevcudiyetini kab[…] ediyor. İşte bu sebepledirki, mü[…] cadele bir nev'in inkişafına ve b[…] diğerinin mahvına sebep olmasın[…] mukabil teavün, nev'in inkişaf[…] mucip oluyor. Bu teavün, öyle b[…] histirki, egoizmden daha ileri[…] ve belkide analık hisleri gibi ve[…] daha yüksek bir altrüist düşünc[…] ve bir sempati saikidir. İşte Da[r]vin, ahlgkın mebdeini, vicda[…] sırf bu saikte bulmaktadır. Bu[…] göre: fertler, nev'in bakası iç[…] nefislerini feda etmekte zer[…] kadar mahzur görmemişlerd[…] Şu halde, tabiat bu hissi fertle[…] nev'in hesabına telkin ederk[…] ahlâkın ilk temellerini atmiş b[…] luuuyor.

Ahlakın temellerini ilk tab[i]atta arayan ve bir takım metaf[i]zik faraziyelerle onu kuvvetle[n]dirmeye çalışan amprik felsef[e]ye karşı tekamülcüler hayvan nev[i]leri arasında bile büyük bir m[ü]cadele olduğuna göre yüks[ek] hissin tabiattan ve metafizik f[a]raziyelerden neş'et etmesi hiç b[ir] vakit doğru olamaz dediler [ve] ahlâkın tabiattan değil cemiyett[en] geldiğini ve bütün kaidelerin ce[…] miyet tarafından konulduğu[nu] izah etmeğe çalıştılar. Her [ne] kadar tekamülcüler, insanlar ar[…]

[…]ında vaz olunan bütün kaidelerin [p]ayidar olmıyacağı ve hatta birbi[r]ini mütezat bulunduğunu kabul etmekte, bilfarz kominizmin, anarşizmin muvaffak olamayacağına inanmakta ısrar etmelerine rağmen ahlâk kaidelerinin tabiattan değil cemiyetten, ilimden geldiğinde ısrar ediyorlar. Metafizikten doğacak ahlâk kaideleri hiç bir zaman insanı takyid edemez, onlar sun'idir diyorlar. Kand, «öyle hareketleki bu hareketin herkes için bir nümune, bir prensip olsun.» derken hiç bir vakit ilâhi bir kuvvete istinad veyahutta her hangi meçhul bir kuvvetten istiane etmiyor yalnız, beşerin hareketini ve kendisini kendisine nümune ittihaz ediyor. Nitekim vazifeye verdiği kıymet te aynıdırr: O, insanlığa sırf kendi hareketiyle hitap ederek «Herçibat abat neye mecbursan onu yap! «diyerek vicdan ve hareketler arasında bir ahenk temin etmiştir.

Muasır ilim Schopenhauer'la birlikte Kantın bu ahlâk düsturuna hücum etmeye başladı. Lâkin o, dini ahlâk gibi Tanrının emrini, muayyen bir zümreye hitap eden bir dinin, bir inanışış emirler silsilesini taşımadığı için yapılan hücümlar tesirini bütün şiddetiyle gösteremedi.

Darvin inkişaf ve tekemmül nazariyesini kurduğu zaman hatıra defterine «benim bu nazariyem, felsefi düşüncelere yol açacaktır diye yazmıştı vakıa öyle oldu: yalnız biyolajik bakımdan nazariyesini ileri süren Darvin bilâhare kendisi de «ahlâk hislerinin menşei» ne dair yazdığı eserinde ahlâkın menşeini tetkik ve Sheftesbury ve arkadaşlarının açtığı çığırda yürümüş ve vazifeyi uzun uzun anlatmıştır. Darvine göre ahlâk hislerinin menşei cemiyettir. Bir insan doğduğu zaman ahlâk hisleriyle mütehassis değildir. O, ancak cemiyetten bu hisleri alır. Bu noktadandırki, Darvin Kantdan ayrılıyor ve babalık ve analık duyguları gibi zekâ ve lisan duygu ve melekeleri de her hangı bir hayvandan insan kadar tekemmül edebilseydi ahlâk hisleri de o derece insana yaklaşırdı diyor. Zira; Darvine göre: hayvanlar arasında bile topluluk bir teavün ve binnetice ahlâkı doğuruyor. «Toplu bir halde yaşayan hayvanlar belki eğlence zamanında birbirlerine yardım etmezler fakat tehlike ve felâket esnasında birbirlerinin yardımına koşarlar.» Diyor ve av vesair hallerde

41. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

müteaddit hayvanların vaziyetlerini izah ve tahlil ediyor bununla toplulukta yaşayan hayvanlarda bile müşterek bir vicdan ve hissin ve binnetice ahlâkın mevcudiyetini anlatmak istiyor. Nitekim Herbert spenser de Principles Of ethic adlı eserinde hayvanların vicdanından uzun uzun bahs etmiştir. İnsanlara gelince: insan ahlâkiyatı da hayvanlara benzemekte ve onlar gibi menşeini topluluktan almaktadır her ne kadar hayvanların topluluklarında cinslere göre bazı ayrılıklar ve hususiyetler göze çarpmakta isede insan cemiyetlerinin de bunlardan bir çoğuna benzeyen müşterek vasıfları taşıdığını isbat eden Darvin, misal olarak amele arıların çalışmayanlarını öldürdüklerini zikrederken buna benzer insanlar arasında konulan bir takım kaideleri ezcümle Tevratın vazettiği diyeti ve diğer taraftan bütün zulme karşı hilmiyetle mukabeleyi tavsiye eden hristiyanlığı, hatta bunun esası olan budizmi ve onun vazettiği her türlü fenalığın affı düsturlarını misal getirerek izah ediyor. Bu suretle Darvin ahlâkın menşe ve inkişafını müşterek bir unsur olarak cemiyetcilik insiyakında buluyor ve insiyakın ne demek olduğunu izah ediyor. Biz, burada umumi ahlâk prensiplerinin tetkik ettiğimiz cihetle. «İnsiyak» üzerinde durmıyacağız.

Metafizik ahlâka yapılan hücumda bilhass «Acaba insanlar niçin sırf zekâsiyle bulduğu kaide ve neticelere, ahlâk kaidelerine iitaat etmek mecburiyetini kendilerinde buluyorlar, bu mecburiyet duygusunun menşei nedir? bu duygu nereden geliyor.?» İşte Kant da buna cevap veremiyor ve uzun bir mesaiden sonra ahlâkın mebdeini izah edemediğini itiraf ederek onun ilâhi olduğunu kabul etmekten başka çare bulamadığını söyleyerek işin içinden çıkıyor.

Orta çağlarda tabiat henüz lâyikıyle tetkik edilmemiş ve tabiî ilimler çok kısır bir vaziyette bulunduğu için ahlâkı da tabiî ilimlerle muvazi olarak yürütemiyorlardı. Onlara göre: hayat, nefsi düşünerek yaşamaktan ibarettir. Tabiî olan bu halin haricine çıkabilmek için fekat tabiı bir kuvvetin müdahalesi zaruri idi. Bu düşüncenin pek tabii bir neticesi olarak da başkaları için nefsini feda etmek bir faziletti. İşte bu fazilettirki, cisme ruhun ve maneviyatın bir galebesi sayılıyor ve bir haslet olarak kabul ediliyordu.

Lamark ve Darvinden çok evvel Bakon, İnstaurtion magna isimli eserinde «bütün varlıklar bir kendi nefislerine, bir de mensup olduğu cemiyete karşı temayül gösterirler. Fakat cemiyete karşı gösterdikleri temayül nefislerine karşı gösterdiklerinden daha üstündür ve ancak bu sayededirki, nefislerinin muhafazası temin edilmiş oluyor.» Diyerek cemiyet fertlerin yerlerini ve ferdin hayat ve hissiyatında cemiyetin mevkiini izah etmiş oluyordu. Cemiyetin bu vergisi insanlar üzerine müessir olmadan havyanlar arasında mevcut bulunuyordu. Çok ince tetkikler göstermişti ki, maymunlar arasında iyi bir cemiyet, hele çok sıkı bir âile bağı mevcuttur: Bunların, bir birleriyle yaptığı kavgalar parçalayıcı değil ancak münazaa şeklindedir. Hatta ihtiyar baba maymuna yapılan hürmet şayanı hayret derecedir. Bundan başka bu gün bile en yırtıcı hayvanlar hem cinslerini parçalamıyorlar.

Görülüyorki hayvanlar arasında da bir cemiyet hayatı ve onun vazettiği bir çok kaideler vardır.

İlk insan zümreleri hayvanlardan büyük dersler almışlar, belkide cemiyetin esasını oradan alarak kurmuşlardır. Bu gün, eski devirlerden kalma resim, heykel gibi (iptidai de olsa) onların duygularını temsil eden esaslara bakacak olursak hep hayvanların mevcut olduğunu ve hele mithologie de yine bir çok hayvanlara rasgeliyoruz hatta insanlar açlık zamanlarında hangı ağaçların meyvelerini yiyeceklerini yine maymunlardan öğrenmişlerdir keza bu gün en modern kanunların bile kabul ettiği: «âile birliğinin reisinin koca kalması..»hayvanların en esaslı kaidelerinden biridir : yuvasında yavrusunun yetişmesiyle meşgul olan dişi leylek her seferinde yuvaya ihtiyaç olan maddeyi getirmekte olan erkek leyleğin her gelişinde derhal ayağa kalkar ve onu selâmlar. Şu başit misallerle anlaşılıyorki, insan cemiyet telakkisini ve «ben» in «biz» içinde erimesini hayvanlarla birlikte yaşayarak ilerletmiş ve tekâmül ettirmiştir. Bu erime, bu hayat telâkkisi Kandın inperatif catagoriesidir ki, ahlâkın ilk nüvesi, ahlâki düşüncenin başlangıcıdır.

—Sonu Var—

41. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Çorumun eski çocuk oyunları

NAÇ OYUNU

Lütfi ÜNSAL

İki üç veya dört çocuk tarafından oynanır. Bu oyunu oynıyan çocuklar ellerine oyundan önce tedarik ettikleri yassı aynı zamanda düzgün atıp fırlata bilecekleri büyüklükte naç taşları ile toparlak yani küre biçiminde bir taş yahut taşların vurulduğu zamanda dayanabilecek kısa ve bodur bir kemik temin etmişlerdir.

Kemik veya taş düzgün bir yere dikilir. Bu oyuna iştirâk edecek oynıyacak çocukların dört olduğunu kabül ederek şimdi oyunun sureti ceryanına geçelim: Oyun esnasında söylenecek deyimlerin de önceden tuyumlanmış (1) olması lâzımdır. Deyim şunlardır.

[Naç kıç (2) kır üç kırk dört
kırkbeş kırkaltı kırkyedi kırksekiz
kırkdokuz elli bahası belli ala dana
kara dana şükür bizi yarada, innela,
incik hala değirmenci konyala, ay-
nız buynuz kız bimurt iki murt üç
murt dört murt beş murt altı murt
yedi murt sekiz murt dokuz murt
on murt commurt çık git kör murt
esesine mesesine tütün koydum ali
dayının kesesine herru merru çık
git körro.]

(1) Tuyumlamak. Ezber etmek, hıfzetmek.
(2) Kıçı ayak

Dikilen kemiğin iki iki buçuk metre öütesinde bir çizgi çizilir oyuna başlamak zamanı geldiğinden ve her çocuk hazır bulunduğundan ilk defa naç taşını hodağın yanına yakın atabilmek için açık göz oyunculardan birisi bağırır ökçülüm arkasından diğeri ortancılım diğeri ankarlayım obir diğeri bunlardan aşağı durmamak için ankarlanın ardıyım diyerek oyuna başlanır. Bazan ben söyledim sen söyledin diyerek naç taşının ilk önce atılması için aralarında münakaşalar bile çıkar fikirler birbirini tutmadığı ve sözü tesirli bir çocuk bulunmadığı takdirde oyun da bozulabilir. Ökcülüm diyen çocuk elindeki naç taşını dikilen hodağa değmemek üzere atar sırasile her çocuk naçını hodağa yakın durmak üzere atarlar hodağa en yakıu kimin ise o oyuna ilk başlar dikili bulunan hodağa naçların değmemesi gerektir. Değerse tekrar çocuğun atması veya bütün çocukların naçları yeniden atması icabeder. Yakın anlaşamamazlığı bozan olurki saatlarca devam eder. Hodağa en yakın naçı olan çocuk naçını eline alarak arkadaşların naçlarına teker teker vurarak şöylece sayar naç kıç kırk üç şimdi naçların sayımı bitmiştir. Sıra ortada dikili hodağa gelmiştir. Ona da bütün şiddet ve kuvvetiyle vurur fırlamasın ve çok gitmesine çalışır. Fırlayan kemik eski yeriyle durduğu yer arası ayakla sayılmağa başlanır. Kırk dört 45, 46, 47, 48, 49, 50 bahası belli ala dana kara dana şükür bizi yaradana hodağa gelindiğini kabul edecek olursak tekrar arkadaşlarından birinin naçına vurmak lâzımdır. Üçüde önceki kalede yan yana olduğu için isabet çok zaman vakidir. Ve sayar innala incikhala değirmenci ondan sonra yine hodağa atar. Vurursa saymağa devam eder. Fakat ekseriyetle isabet vaki olmaz artık ikinci yakın olan çocuğa sıra gelmiştir. Yakınında bulunan naçlardan o da başlar. Naç gıç hodağa yakın naça atarak 43 der ondan sonra dodağa vurarak arkadaşının saydığı gibi devam eder. Böylelikle her dört çocuk ilk önce hodağa yakınlık yönünden sıra ile atarak ve vurarak oyuna devam edilir. Her çocuk hangi sayı ve deyimde kaldığını bizzat beller ve diğer çocuklar onu kontrol ederler. Oyundan çıkan çocuk böbürlenerek diğer arkadaşlarını seyreder ve hakem olur. Oyunun bozulmamasına çalışır. Diğer çocuklar devam ederler. En sona kala-

41. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

cak olan çocuk cezasını çekeceği için elinden geldiği kadar oyunu kazanmağa ve bitirmeğe çalışırlar. En sona kalan çocuk şu cezayı çeker: İlk defa çıkan çocuk eline naçını alır. Ve sona kalan çocuk bacaklarını ayırarak arasına hodağı diker galip gelen çocuk naçı ile vurur ve arkaya geri geri kaçar. Malûp çocuk hodağı getirip yerine dikmeğe ve kaçan çocuğu yakalamağa ve tutmağa çalışır. Tuttuğu yerde sırtına bindirir ve kaleye kadar getirir galip çocuk bundan son derece kıvanç duyar ve bir takım şaka ve lâtifelerle kaleye varır. İkinci ve üçüncü galip çocuklar da bu şekilde malup olan çocuğun sırtına binmek suretiyle oyuna nihayet verilir. Bazan bu binme yerine sırtına vurmada olabilir. Gerek binme ve gerekse yumruklamada malup çocuk hodağı koşarak getirirken galip çocuğun geri geri kaçmasına dikkat etmesi lâzımdır. Dikkatsiz çocuklar bu yüzden çok zopa yemek veya binilmek zahmetine katlanırlar.

Cönklerden Derlemeler:

Sivastapul Destanı (1)

Derleyen : Eşref ERTEKİN

1

Sene bin ikiyüz altmış dokuzda
Uyandırdı gaflet Âli Osmanı
Gel serdari Ekrem ey Ömer paşa
Cemeyle askeri tiği temrani

2

Allahümme barik bizdedir nusrat
Vakitler temamdır kalmadı müddet
Tefzirin kavlince islâmda kuvvet
Lik padişahim harbi ilânı

3

Gazi penahi Abdul Mecit han
İki ismile fethi nümayan
Encami çıkınca kılıçlar kından
Çok insan dökicek honi revani

4

Sancağı çariyar ve Fethin nasip
İslâmi askere yardımcı habip
Zi kuvvetin esedullahi galip
Şerefi islâmü nuri rahmani

(1) Sivastapula dair bir başka destan - Çorumlunun 24 üncü sayısında neşredilmiştir.

41. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

5

Ömer paşa derki ey rusiyeli
Yerinden oynadı dünya temeli
Destime almışam tam dört düveli
Gel rüsvay olmadan haddini tanı

6

Rusyalı dediki ey Ömer paşa
Cemetsen başına askeri dünya
Kazak inadı var bende evvelâ
Kabul etmem tanzimatı mizanı

7

Oemer paşa derki gel itme inad
Kuş olsanda sana açtırmam kanat
Dört düvelden bana hazırdır imdat
Yeniden seyreyle nuhu tufanı

8

Rusyalı dediki at sürmeyin çok
İngilizle Fransadan pervam yok
Yıldızda hisap var askerime yok
Süngü ile durdururum asmani

9

Ömer paşa derki gelür serine
Edebini takın otur yerine
Beş nefer katarım on nefrine
Her biri bu vaktin rüstemi sani

10

Rusyalı dediki eylemem beli
Elbet ölür varsa gelen eceli
Gerek timur kapu gerek rumeli
Askerile donadırım her yanı

11

Ömer paşa derki gelme beriye
Beş defa hamlettin Silistiriye
Rusvay oldun kaçtın yine geriye
Arap tabiyesinden yedin Fişani

12

Rusyalı dediki denizçe girdim
Üç alabandeli tapu çevirdim
Sinup limanına bir ateş verdim
Asümane çıktı tozu dumanı

13

Ömer paşa derki kahbelik senden
Lağamla hırsızlık her işin andan
Yüz bin asker senden elli bin benden
Kuralım seninle mertce meydanı

14

Rusyalı dediki çıksa can tenden
Belki muradımı alamam senden
Bu kadar çalıştın ne aldın benden
Daha kesilmedi dizim dermanı

15

Ömer paşa derki işte bu isbat
Şekvetilde Selim paşayı hayat
Gitti elden çatanile kalafat
İsmail paşadır cenk kahramanı

16

Rusyalı dediki duyuldu elbet
Bir fırsandın düşürürüm akibet
Ayaz sofya içre okutmak niyet
Bucık kırımında avadirani (2)

(2) Ermeni dilince İncilin adıdır.

41. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

17

Ömer paşa derki pek oldun rüsva
Balıklu elmalu gözleve hatta
İngirman Melegof bendedir hâlâ
İslâm okur camilerde kur'ani

18

Rusyali dediki ne bu macera
Ölünceye kadar etmem mudara
Zencir gerdim vermem bir dane zahra
Kiliete düşürem o âsitani

19

Ömer paşa derki kâdirdir yezdan
Çok acele etme alurum sizden
Ümidin kesildi Kara denizden
Vardın bir körfezde ettin iskâni

20

Rusyalı dediki duyuldu adın
Senin benimle nedir inadın
Çünkü her taraftan gelür imdadın
Şimdi biz fehmettik yahşi yamanı

21

Ömer paşa derki be şaşkın deni
Kuşattım askerle sağile solu
Gel vir tatlılıkla Sivastapulu
Dört düvel üstüne eder cevlâni

22

Rusyalı dediki ne bu alâmet
Vermem sana kopmayınca kıyamet
Hisapsız top ile verdim metanet
Kuş olsan uçmanın yoktur imkânı

23

Ömer paşa derki ey kalbi hain
Üç düvel üstüne eyledim tâyin
Bende merdlik vardır hazır ol yarin
Görelim ne yapar yezdani yani

24

Rusyalı dediki işte ben varım
Askerle hınca hınç doludur Kırım
Ne zaman istersen gelin hazırım
Niçün taşımalı çıkacak canı

25

Ömer paşa derki yedinmi sille
Yağmur gibi yağdı başına gülle
İngiliz Fransız Sardünya bile
Çevirdi salkım topi havani

26

Rusyalı dediki vermedin haber
İki taraftanda oldu çok keder
Lağam attım telef oldu çok asker
Kuş gibi göklerden geldi figani

27

Ömer paşa derki nedir niyetin
Merçikofla senin eski adetin
Yirmi bir gemidir telefiyetin
Gorçikof deldirdi ittin ziyanı

28

Rusyalı dediki bumıydı kastın
Şimdi kılıcını meydane astın
Kuvvet metanet verince bastın
Olzaman binaye verdin suzani

41. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

29

Ömer paşa derki gitti kanat kol
Rü'ya oldu sana bu Sivastapul
Yaktınsa yaptırırım küçük İstanbul
Su getürür Sultan Mecit zemani

30

Rusyalı dediki vardır kuvvetim
Böyle değil idi benim niyyetim
Andan başka benim çok memleketim
Bir yan yeter yıkılırsa bir yanı

31

Ömer paşa derki varmi haberin
Artık bu tarafta kalmadı yerin
Telef oldu şu kadar bin askerin
Kan kesildi Sivastapul limanı

32

Rusyalı dediki ey Ömer paşa
Bu kadar kastınız nedir bu dâva
Yoruluncaya kadar ederim gavga
Kolaylıkla size etmem emani

33

Ömer paşa derki ettin kararı
Bu dağvada çok çekersin zararı
Üç düvel üstüne cenk kumandarı
Omenlikli Ahmet paşa arslanı

34

Rusyalı dediki gelme bu yana
Çok can telef olur söyleyim sana
Kırım kalesine uç alabanda
Top dizdim gözedir gelen düşmanı

35

Ömer paşa derki ey şaşkin ahmak
Kalmadı kıl kadar sende tutamak
Osmanlı askeri çekmedi çakmak
Tire pola dikecegim nişanı

36

Rusyalı dediki nedir bu meram
Nedir bu alâmet nedir bu hengâm
İcra olunacak vakitler temam
Yakamazsam cızladıram ummanı

37

Ömer paşa derki hiç durmaz dilin
Sivastapul gitti kırıldı belin
Ne ayağın tutar şimdi ne elin
Felek orta yerden kırdı urğanı

38

İnşaallah daha ederiz bayram
Şükür bu suretle bulduk ihtişam
Bin iki yüz yetmiş ikide temam
Radi söyledi işbu destani (3)

(3) Bu destanın şuradan Eğiali Mehmet Rad efendinin olduğu anlaşılmıştır.

41. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Çorum eski yemek ve mutbahları

II

Mutbah Eşyası

Nazmı TOMBUŞ

Anadolunun her tarafında olduğu gibi Çorumda da mutbah eşyası bakırdan yapılmış çeşitli kaplardan ibarettir. Bakırcılık sanatı Çorumda ötedenberi inkişaf etmiş bir haldadır. Civar vilâyetlere bakırdan mamûl âvani ihracatı bile yapılmaktadır. Bu kaplar dövme bakırdan kalın ve çok sağlam olarak yapılır. İki üç yüz senelik mazisi olan bakır kaplardan sapa sağlam duranları ve elyevm kullanılanları vardır.

Biz yalnız Çorumda şekil ve isim hususiyeti taşıyan mutbah eşyalarını yazacağız.

Tencere ve kazan:

Çorumda tencere tabiri kullanılmaz, küçük, büyük bu cins kapların topuna birden (kazan) derler. Kazanlar, büyüklük ve biçimlerine göre çeşitli ad alırlar.

1 - Çay kazanı (1); İki tarafı kublu çamaşır suyu, bulgur kaynatmağa, büyük toplantılarda ve bilhassa köy düğünlerinde keşkek pişirmeğe vesair bu gibi işlere yarayan büyük kazan.

2 - Banma; çay kazanından bir az daha küçük; alt tarafı meilun şapka gibi yuvarlak kazankî; bunda çamaşır kaynatılır, pekmez bulanır, daima karışması lâzımgelen şeyler pişirilir.

3 - Kuzu kazanı; bütün kuzu pişecek büyüklükte olan kazan.

4 - Küpeli kazan; Kuzu kazanı büyüklüğünde iki tarafı kulplu kazankî: bunda ekseriya süt pişirilir.

(1) Ekseriya çamaşır işlerinde kullanılan bu kazanların göçebe hayatında çamaşırın dere kenarlarında yıkanmakta olmasından bu adı almış olması ihtimali vardır.

5 - Culuk (2) kazanı; Bütün bir hindi pişecek genişlikte kazan.

6 - Helva kazanı; alel'ade yemek tenceresi büyüklüğünde fakat dibi banma gibi yuvarlak olan tencere. Meyane yapılırken (3) un ile yağın karıştırılmasında alt tarafının yuvarlak olması kolaylık temin eder.

7 - Keklik kazanı; En küçük tencere,

8 - Kuşane tam üstüvane şeklinde tencere.

Kapaklılar:

1 - Çorumda bakır yemek tabaklarına yani sahanlara kapaklı derler bu tabakların üzerinde yine bakırdan kapakları bulunması bu adla anılmalarına sebeb ola bilir. Yuvarlak veya beyzi biçimde yapılırlar.

Yalnız mıklama kapaklısı diğerlerinden farklıdır. Bunun kenarlarında ateş üzerinden kolayca alınması için iki kulak vardır. Aynı zamanda diğerlerinden derindir.

Ağzı kapaksız büyükçe sahanlara ise tepsi derler.

(2) Culuk — Hindi

(3) Meyane; unla yağ karıştırılarak helva yapmak için kıvam haline getirilen madde.

Masaflar:

Çorumda tepsiye masaf derler büyüklüklerine ve kenar yükseklikleri̇ne göre ad alırlar.

1 - Baklava masafı; kutru 80 santimlik büyük tepsi

2 - Börek masafı, baklava masafından küçük orta büyüklükte tepsi

3 - Mantı masafı, börek masafından daha küçük ve kenarları yüksekçe olan tepsi

4 - Divan sinisi; yemek sofrası olacak etrafında sekiz on kişi yemek yiyecek büyüklüteki en geniş tepsi

legenler:

Bildiğimiz karavana şeklinde bakırdan yapılmış muhtelif büyüklükteki kaplara ileğen (Lenğer) derler.

1 - Bağ ileğeni; kürede yani pekmez ocağında pekmez pişirmeğe yarayan büyük lenğer.

2 - Çamaşır leğeni; bağ leğenin küçüğü

3 - Aş ileğeni karavana büyüklüğünde küçük leğen

4 - El ileğeni; el yıkamağa mahsus, malûm ve maruf şekildeki peçeli leğenler.

41. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Tavalar :

Büyüklüklerine göre yağ tavası, mayalı tavası gibi isimler alırlar. Bunlardan hususî karektter taşıyan yalınız mücmer tavasıtır. Bu tavanın altında yağların birikerek göllenmesi için beş altı tane yuvarlak çukurlar bulunur.

Muhtelif eşya :

1 - İlistir. Bakır süzgeç.

2 - Helke; Bakır kova

3 - Tokat helkesi; küçük kova, ekseriya bununla sulu yemekler bir yerden diğer yere naklolunur.

4 - Ok; Uzun ve ince oklağı ki; bununla gayet ince ve geniş baklava yufkası açılır.

5 - Bisürgeç; Tandırda yufka ekmeği pişerken sac üstündeki yufkayı çevirerek pişirmeğe yarayan bir metro uzunluğunda beş altı santım eninde ince tahtadan yapılmış sürgü.

6 - Ersin. Yufka ekmeği yaparken - hamur kesmeğe ve her hangi bir kap içindeki donmuş yağı keserek çıkarmağa yarayan el ayası genişliğinde sapı uzunca keskin demir parçası. (4)

7 - Güğüm; su testisi makamında kullanılan malûm bakır kap;

8 - İteği; yufka ekmeği yaparken yufka açılan tahtaların altına serilen sergi ki, uğra ununun saçılmaması ve zayi olmaması için kullanılır. Ekseriya şaplanmak suretiyle dibağat ettirilerek at derisinden yapılır.

(4) Ayrıca birde (öllük ersini) vardı Ateşte kızdırılarak öllüğü yani küçük çocukların bez yerine altına konulan kırmız toprağı ısıtmağa yarayan daha büyük demir parçasıdır.

— DÜZELTME —

Yanlış	Doğru	Sayfe	Sütün	Satır	Sayı
Ocak köşesi :	Ocak eşeği	1203	0	26	40
Ocak eşiği :	Ocak eşeği	1203	2	27	40
İski :	Eski	1204	1	12	40

(Çorumlu Maniler)

Derleyen : Eşref ERTEKİN

1195

Gedersem söz olmasın
Mangalda köz olmasın
Seni benden ayıran
Can verüp kurtulmasın

1196

Gece gündüz ağlama
Seller gibi çağlama
Hak kerimdir gül yarim
Dertli sinem dağlama

1197

Gerçektir biriz yaşta
Aşk esri var başta
Sakın ahimi alma
Ah eser eyler taşta

1198

Gel sobamız yakalım
Keyfi keyfe çatalım
Kuş tüyünden döşeğe
Sarılalım yatalım

1199

Hay ne söyler ne söyle
Gözlerin gel gel eyler
Bu gidişle sevdiğim
Aşkın beni deleyler

1200

Hay güleser güleser
Zülfinde güller eser
Yarimin gerdanini
İncitmesün yeleser

1201

Hay gülderen gülderen
Güller verüp güldiren
Yarmidir gölgemidir
Şu bahçede gül deren

1202

Hicran ölmeden beter
Yaktın yüreğim yeter
Yarim sensiz dünyayı
Bu aşık kulun nider

1203

Iraflarda bal kabak
Gerdanı altun tabak
Horuz çenen çekilsin
Cek cekten maldın sabak

1204

İstanbulu öğerler
Soyun öğme gülerler
Kaçma civanım kaçma
Öldürmezler döğerler

— Sonu Var —

41. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

razadan meni birle canibi şeriden hucceti şeriye verilüp ve ol hücceti şeriyenin balasına mürafaa ve müarazadan meni birle dört defa imza dahi olunmuşuken sipahii mezbur bir dürlü mücap ve mündefi olmayup mücerret taciz için hilafı kanun ve mügayiri kadim ve senedatı şeriye yine ol vechile fuzuli müdahale ve tegallüben uşür mahsulatı ahzedüp gadreylediğin bildirüp yedinde olan senedatı şeriyeleri muciplerince kanun üzre amel olunup ol yerler kadimisi üzre zaviyei mezbur vakfı tarafından zabıt ve uşûr ve resmi ahiz ve kabzettirilüp sipahi mezkûri hilafı kanun ve mügayiri kadim ve senedatı şeriyeye muhalif bir dürlü dahil ve taarruz ettirmeyüp meni ve defi olunmak babında hükmü hümayunum reca ve divani hümayun kaleminden kanunu süal olunan uşûr ve resmi nizağ olunan yerlere dahleden sipahinin mütasarrıf olduğu timari karyenin mümtaz ve muayyen hududi dahilinde kadimden uşür ve resmi timari tarafından ahiz ve kahız oluna gelen yerlerden olmayup fil hakika zaviyei mezbur vakfının defterde mükayyet karyelerinden Ovacık suyu karyesinin mümtaz ve muayyen hududu dahilinde kadimden uşrü resmi zaviyei mezbure vakfı tarafından ahız ve kabzoluna gelen yerlerden iken sipahii mezkûr ol yerler için timarim karyesi arazısındandır deyu kadime mügayir fuzuli müdahale eylediği vaki ise meni ve defi ve ol yerlerin uşür ve resmi zaviye vakfı tarafından ahiz ve kabzettirilimek muvafıkı kanundur deyu tahrir olunmağile müktazayı kanun üzre amel olunmak emrim olmuştur buyurdumki fermani şerifim vusul buldukta bu babda sadır olan emrim üzre amel dahi hususu mezburi mahalli nizağ üzerinde husama müvacehesinde temam hak üzre mukayyet ve huccec ve ilâm ve senedatı sairesine nazar ve süddei seadetimden ihraç olunmuş mühürlü sahih sureti defteri cedidi hakani talep edüp göresiz münazaun fıha olan mahalle dahleden sipahiyi mezburun marizzikir karyesinin mümtaz ve muayyen hududi dahilinde kadimden uşür ve resmi timari tarafından alına gelen yerlerden olmayup filvaki zaviyei mezburun vakfının defterde mukayyet karyelerinden sabıkızzikir Ovacık suyu karyesinin mümtaz ve muayyen hududu dahilinde kadimden uşrü resmi zaviyei

mezbur vakfı tarafından ahiz ve kabzoluna gelen yerlerden iken sipahiyi mezkûr hiläfı kanun ve kadime mügayir olvechile fuzuli müdahale ve tegallüben zabıt ve uşûr ve mahsulatı ahzedüp gadir ve bundan akdem ledel mürafaa bervechi muharrer canibi şeriden huceci şeriye verilmişken mügayiri huceci şeriye ol vechile fuzuli müdahale ettiğü vaki ise meni ve defi ve kadimisi üzre zaviyei mezbur vakfı tarafından zabıt ve uşrü resmin ahzü zabtettirüp sipahiyi mezkûri hilafı kanun ve mügayiri senedati şeriye dahlü teарruz ettirmeyesiz ve dahlolunup zaviyei mezbur vakfı tarafına ait mahsulat şimdiye değin fuzuli bir nesne almış ise badessübut hükmedüp bittemam tahsil ve bikusur aliverüp minbait kanun ve yedinde olan senedati şeriyeye ve emri hümayunume mühalif kimesneye iş ettirmeyesiz hususu mezbur için bir dahi emrim varmalu eylemiyesiz şöyle bilesiz alameti şerife itimat kılasız tahriren fi evahiri şehri cemaziyel ahir sene mieteyn ve elf 1200

Be makamı kostantiniyetil mahrusa

No. 250

Kutvetil kuzatı vel hükkâm madenil fazlı vel kelam mevlana Osmancık kadısı zide fazluhu tevki'i refi'i hümayun vasıl olucak malum olaki tahti âli bahti osmani üzre cülusi hümayunu meymenet makrunum vaki olup umumen tecdidi ahkâm fermanım olduğuna binaen ashabı hayrattan.. Nam sahibil hayir kazai mezbure tabi ([illegible]) oğlan nam karye toprağında vaki mülkiyyet üzre mütasarrıf olduğu malumetil hudut arsasını tescili şeri ve teslimül mütevelli birle vakfeyledikte tasarruf ve hasıl olan ğallesini Osmancıkta medfun kutbül arifin Koyun baba kuddise sırrehül aziz zaviyesinde sakin fukara ve dervişane ayende ve revendeye itamı

41. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

taam için tayin ve tevliyetini dahi zaviyei mezburede zaviyedar olanlara tahsis eylediği vakfiyei mamulün bihasında mukayyed ve zaviyedarlık ve tevliyeti mezkûre evlâdiyet ve meşrutiyet üzre sulahadan eşşeyh Hüseyin zide salahahunun üzerinde olmağile bermucibi şartı vakıf ol yerleri tasarruf ve hasıl olan ğalesini zaviyei mezburede dervişane ve ayende ve revendeye itamı taam murad eyledikte aharden dahlolunmak icab etmez iken karyei mezbure sakinlerinden ecanip ve ashabı eğrazdan malumil esami kimesneler hilâfı şeri şerif ve müğayiri şartı vakıf vakfiyei mamulün bihaye muhalif fuzuli müdahale ve zabıt ve tasarrufuna mümanaat ve vakfı şerifin ibtaline bais ve badi ve ledeyytterafi vechi meşruh üzre olduğu şeran sabit ve şartı vakıf üzre zabt ve tasarruf ve mezburların müdahaleleri meni ve defi birle canibi şeriden hücceti şeriye ita olunmuşken müğayiri hücceti şeriye men ve defi olmayup yine tazrirden hali olmadıklarını mezbur şeyh Heseyin ba arzuhal ledeyil inha vel istita hücceti şeriye ve vakfiyei mamulün biha mucibince amel olunup mezburların hilafı vaki şeri şerif ve müğaviri hücceti şeriye ve vakfiyei mamulün bihaye mühalif olvechile vaki olan müdahale ve teaddileri meni ve defi olunmak babında emri şerifim sudurini istita etmekle mahallinde şerile rü'yet olunmak babında hüdavendigâri sabık zemanında bin iki yüz dört senesi evaili rebiil evvelinde sudur eden emri şerifi ibraz ve tecdidin reca ve niyaz etmekle hilafına emir yoğise vechi meşruh üzre amel olunmak emrim olmuştur buyurdumki fermanı hümayunum vasıl oldukta bu babda sadır olan emrim üzre amel dahi mukaddema bir defa şerile görülüp faslolunmayan husuları temam hak ve adil üzre mukayyet ve hücceti şeriye ve vakfiyei mamulün bihaya nazar edüp göresin inha olunduğu üzere vakıfı mumaileyh milkiyet üzre mütasarrıf olduğu arsasını tescili şeri ve teslimül mütevelli birle vakfeyledikte tasarruf ve hasıl olan ğallesini dahleden merkumlara şartetmekle müdahale ederler olmayup filvaki tasarruf ve hasıl olan ğallesini zaviyei mezburede sakin fukara ve dervişane ayende ve revendeye itamı taam için şartı tayin ve tevliyeti dahi zaviyedar olanlara tahsis eylediği

vakfiyei mamulün bihasında mukayyet ve şeyh mumaileyh dahi hala zaviyei mezburun zaviyedarı olup ber mucibi şartı vakıf ol yerleri zabtu tasarruf ve hasıl olan ğallesini zaviyei mezbure dervişanine ve âyende ve revendeye itamı taam eder iken ecanip ve ashablağrazdan mezburların müğayiri şartı vakıf ol vechile fuzuli müdahale ve zabıt ve tasarrufuna mümanaat ve ledetterafu vechi meşruh üzre olduğu şeran sabit ve tarafı şeriden hüküm ve mezburların müdahalesi meni birle hücceti şeriye ita olunmuşuken müğayiri hücceti şeriye yine nizağ ve teaddi eyledikleri vaki ise olbabta müktazayi şeri şerif ve mazmunu müvafıkı şer olan hüccet ve vakfiyei mamulün biha mucibince amel edüp dahi mezburların hilafı şeri şerif ve müğayiri hücceti şeriye ve vakfiyei mamulün bihaye mühalif fuzuli müdahale ve mühalefet ettirmeyüp olvechile zahir olan teaddilerin meni ve defeyleyüp min bait şeri şerife ve vakfiyeye ve hücceti şeriyeye ve emri hümayunuma muhalif iş ettirmeyüp hususu mezbur için bir dahi emrim varmalu eylemiyesin şöyle bilesin alameti şerife itimad kılasın tahriren fi evasıtı şehri şavvalil mükerrem sene isna ve işrin ve mieteyn ve elf 1222

Be makamı kostantiniyye

41. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Abdalata köyünden gelen vesikalardan ( )

(2) (واقفنامة بكاجوق)

No. 251

هوالموفق

ىالاشهاد مضمونه عندى .... عرض ... والعدن مرعيا وما عرض على وطالعته..موافقا للشرع
لشهادته احره بعلامة معهودة ولى القبول حرره وانا الفقير.. حرره حاجى محمد . . . .
اما بين قبلت وامضيت امضاء شرعيه عماد القاضى بتوقات حمت
سئولاً منى حرره الفقير. عطاء الله عن الافات
دكا محروسة مرزيفون فى تاريخ. . . .

رض على هذا السفر الشرعى طالعته فوجدته
موافقاً للشرع القديم وقبلته حرره الفقير
مد بن عبد الرحمن المصلحى القاضى باماسيه
غفر ربه العلى

عرض على الوثيقة المذكوره عندى صحيح حرر
شرعى حرره سيدلر مالى القاضى بن ء
بناحية مجيدوزى وقع التحرير بعد
اول ربيع الاول سنه اربعين عفى
وثمانمائه هجرية نبويه

Buralar yanmıştır

مافيه كافيه وسنح خاطرى تحقق ما . .
وانا الفقير مصطفى بن حواجه التكوسى الحنق
القاضى بمحرسته قونيه . . . . . .

ثبت مضمونه عندى وانى حكمت
بصحته الوقفية حرره حسن بن امير الله
النائب املاك عن قبل الشرع
تحريرا فى اوائل محرم الحرام سنه سبع وخمسين وثمانمائه

لما تحقق لدى مضمون هذه الوقفية الشريفة
بشهادة اخى لطف الله بن احى حاصبك
وعلى بن حمزه امضيته ونفذته وانا الفقير
معروف بن طرسون الحاكم بجوروملوا المحروسه

(1) Bu vakfiyenin baş tarafı eskimiş kopmuş olmakla beraber, sol taraf kenarından bazı yerleride yanmıştır. Yanık ve yırtık ve okunamayan yerlere nokta konmuştur.

(2) Yırtık yerin arka tarafında baş kenarda böyle yazı vardır.

الحمد لله كاشف ظلام الظلم بنور الشريعة المفيئة و مثبت الاحكام . . . . والحكام بالاين
العلية ومظهر الاسلام بمحمد سيد البرية صلى الله عليه وعلى . . . . اما بعد فان الدنيا موطن
غرور لا موطن سرور ومدار بوار لادار قرار نعيمها ظل زائل ومقيمها ضيف راحل لذاتها محققة
غاياتها متلفة فالفايز من جعلها زاداً للمعادة لادخار زاده واوقف حسنته تجدد فوائدها فى حالتى البقاء
والفناء وطورى الممات و الحيوة على ماقال سيد المرسلين وامام المتقين صلوات الله عليه (اذا مات ابن آدم
انقطع عمله الاعن ثلاث علم ينتفع به وولد صالح يدعو له وصدقة جارية) ولما وفق الله تعالى . . . سيدة
المحدرات نتيجة العلى والسادات صفيه صفحى خاتون بنت مرحوم ومغفور امور وصدقت السيده العفيفة المكرمة
دولت خاتون بنت مرحوم مؤيد بك وخلق الاكابر والاعاظم بولاد بن قوج حسن وشيخ بوكد بن بو
قتلو وسيدة الخواتين شاه پاشا خاتون بنت مرحوم سلامت بك وخلق الاكابر والاعاظم مراد بك و..
انباى مرحوم مغفور حمدى بك دام عزهم وهم حتى علمو انما الكليا الانسان فقد افناه وما ليس فقد الا
وما تصدق به فقد ابقاه ووقفوا وحبسوا وسبلوا وتصدقو تقربا الى الله تعلى وابتغاء المرضاته وهربا من
عذابه الوبيل وطلباً ثوابه الجزيل ماذكرو وا . . . . تصرفهم الى حين صدور هذه الوقفيته منهم
وذالك جم . . . . من اعمال جات حميت عن الافات وحصرهم فى هذه العد . . . .
المذكورة وربعها لدولت خاتون المذكورة وثمنها المخدومين المكرمين . . . . پاشا خاتون و
مراد بك ومروت بك بجهت الارث بجملة حدودها وحقوقها ومرافقها وتوابعها ومراسمها واراضيها
واشجارها واثمار المثمرة وغير المثمرة وعيونها وآبارها وكل حق داخل فيها وخارج عنها على تناهى الوجوه
كلها والاسباب باسرها على سيد المشايخ والعارفين قطب الاولياء والساكين سيدى على بن مرحوم
مغفور رجب دده طاب الله ثراه وجعل الجنة مثواه المتمكن فى قرية يكاجوق وقفاً صحيحاً شرعياً وحبساً
صريحاً مرعياً . . وانعاماً مخلداً ومؤبداً لايباع ولا يوهب ولا يورث ولا يرهن ولا يوجر فوق ثلث
سنين ولا يورث الى ان يرث الله الارض ومن عليها وهو خير الوارثين ثم الابناء وابناء ابناءه بطناً بعد
بطن وقرناً بعد قرن واذا انقطع نسله العباذ بالله تصرف من الحكام من ملك اوقاضى اووال ان يسعى
فى تبديله ويقصد الى تحويله ومن سعى فى ابطاله وقصد الى اهماله فعليه لعنة الله وملائكته ورسله
والمؤمنين (فمن بدله بعدما سمعه فانما اثمه على الذين يبدلونه ان الله سميع عليم) وقد حكم بصحة
هذا الوقف ولزومه حاكم من حكام المسا . . . . نافذ الحكم جايز الامر والدم واشهد على جمله مابدل ه
حطه جماعة من العدول والامناء وذلك حرر وصدر فى اوائل محرم الحرام لسنه تسع وعشرين وثمانمائه
هجرية نبوية المصطفويه (829)

شهود الامضا ويشهد بما فيه كله

سعد الله بن عبد الفتاح — وانا الفقير حمزه ابن محمود الديوان
وحاجى محمود بن حجى عيسى — محمود بن ابراهيم بك
ابراهيم كتخدا بن اماعه
لطف الله بن محمدى
حاجى مؤمن بن جلال

41. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

حاجی یوسف بن حاجی احمد	لما شهدت علی امضائی
محمد بن سلیمان شاه	مولانا ادهم بن بکر بك
حسین بن محمد	ومعلوم بن حسین الجندی
اخی لطف الله بن اخی حاجبك	ومحمد بن بوز بك
ابراهیم بن حسین النائب بولایت املاك	وایدك فقه بن سلیمان
حسین فقه بن خواجه امام ابنه غازی	واحد بن محمود الدیوان عسکر امامی سیواس
مولانا حسن بن اسرائه	
محمد فقه بن حسن فقه	
بختایش بن قتلو شاه	
حسین بن یوسف	
محمود کتخدا المشهور بطاق محمود	
حسین بن ابراهیم	
مسعود بن محمود	
محمد بن بالی امام	
یوسف بن بالی امام	
طورسون بن بکیجه	
اخی منتشا بن خواجه عمر	
مولا محمد بن شمس الدین الخطیب	

محمد بن جنید بك	و حجی خلیل کتخدا بن محمود من قریة حرسان
محمود بن حاجی علی الخطیب	و سید علی اغا بن حجی علی من جملة بکلر چلبی بواقف المذکور فی هذا الکتاب
یعقوب بك النائب بلادیق من تابع اماسیه	و مرادفقیه بن شاهلو من دیوان ترکیك
الحاجی ابراهیم بن الحاج عثمان المشتهر بولد طات الاقرى	و حسن بن طمان ارسلان من قریة جولوس
وسعدالله چلبی بن عبدالفتاح القاضی ایوب چوروملو فی زمانه	و اوزابش بن قیا من قریة قره پیکار
واخی لطف الله بن سید محمود	و میرزا بن شیخ احمدالجندی من قبل الأمیر مد ظله
ومهدی فقیه بن بختایش لادیق	
واسحق فقیه بن حمزه النائب فی املاك مرقبل عثمانق	
ومحمود کتخدا بن مسعودالمشتهر بعلیك محمودی	
وحمزه بن علی حاجی من قریة ایوك	
ونورالدین کتخدا ابن ابراهیم من قریة بالدکین	

Abdalataya ait bir vakfiyenin bu kerre ele geçen şahit isimleri olup metni Çorumlu sayı 5, vesika kısmı 13 sıra No. sunda neşredilmiştir.

41. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

ÇORUMLU 1942--1944

KAYNAK ESERLER DİZİNİ:23

ÇORUMLU

1942-1944

SAYI: 42

Mahmut Selim GÜRSEL

CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

42 SAYI İÇİNDEKİLER

CUMHURİYETİN YİRMİNCİ YILINDA DUYUŞLAR

AHİLER

CEFNE SOFRA ADABI

ŞARKI

MUASSIR AHLAKIN MEN'ŞEİ ÜZERİNDE BİR TETKİK

ÇORUM'DA MANİLER

KARA MÜFTÜ

KOÇ KÖROĞLU

ÇORUM'UN ESKİ YEMEK VE MUTBAHLARI

TARİH'TE BİR GÜNEŞ

ÇORUM HABARLERİ

ABDALAATA

42. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

ÇORUMLU

Çorum Halkevi Dil ve Edebiyat Şubesi Tarafından
Ayda Bir Çıkarılır

Kuruluşu : Nisan 1938

H-E

SAYI : 42

1 II Teşrin 1943

Basıldığı yer : Çorum Vilâyet Basımevi

ÇORUMLU

Çorum Halkevi Dil ve Edebiyat Şubesi Tarafından
Ayda Bir Çıkarılır

Sayı : 42 *1 II. Teşrin 943* *Kuruluşu: Nisan 938*

Cumhuriyetin 20 inci Yılında Duyuşlar

Geçip ardımızda bıraktığımız yirmi yıl, ebediyet hiyabanında bir an, fakat imkânlar ikliminde bir - belki birkaç - asırdır.

Yirmi yıldır, öyle öpülesi ellerle idare edildik, öyle tapılası kafalarla yönetildik ki, Poseidon un sevk ve tahrik ettiği en garazkâr ve amansız dalgalar bile gemimizi yolundan alıkoyamadı ve hiçbir kuvvet, hiçbir zaman buna muvaffak olamıyacaktır.

Tarih; her zaman yüzünü ağartan ve biricik öğüncü olan evlâdını, Türk'ü asla kılıcı elinden düşmüş görmek talisizliğine uğramıyacaktır. Türk olmasaydı, tarih boş bir kaptan fazla mâna ifade eder miydi?

«Cihan, son Türk bileğini de bir kılıç kabzasında görecektir.» Asırların şanlı destanlarından dokunmuş, asil damarlarımızın şafağından renk almış bayrağımız, hiç bir zilletin gölgesiyle kararmıyacak.

Her şeyimizi varlığına borçlu olduğumuz ve kanlarımızla sula-

42. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

dığımız genç Cumhuriyet; step çınarı gibi, ta derinlere, şuurlara ve vicdanlara kök salmıştır.

Dün kanlariyle bu çınarın toprağını sulıyanlar, bu gün onun gölgesinde rahat; tasasız, endişesiz ve tehlikesiz, siperlerdeki çocuklarının mektuplarını okutuyor, torunlarına geçmişi anlatıyorlar. O gün doğanlar, bu gün sınırlarda bu en aziz emaneti kem gözlerden koruyorlar.

Melteminde barut ve yangın dumanlarına bedel, defne ve başak kokuları esen bu mübarek toprakları, kanlarımızla değil asil terimizle suluyoruz.

İnsanlığını unutmuş ve kana susamış bir cihan ortasında, başımızda defne ve meşe dallarından bir çelenk, yaralı ve muztarip dünyanın yaralarını saracak, dertlerini sağaltacağız. Dünya bir defa daha öğrenecektir ki, düşmanına bir kartal olan Türk, dostuna her zaman anne güvercin şefkati gösterir.

Rivayet kitapları, yalancı cennetler yaratan yalancı peygamberlerin efsaneleriyle doludur. Bu gün öyle bir cennette yaşıyoruz ki, yarının büyük meçhulünden endişemiz kalmamıştır.

Türk yurdu ve Cumhuriyeti eşsiz bir Başbuğun omuzlarında emin ve müsterihtir.

Bu yurdun kurtarıcısı ve Cumhuriyet'in kurucusu ölmez ATA mızı minnet ve şükranla anarken, istiklâlimizin, şerefimizin ve barışın koruyucusu, Büyük Şefimiz, yıllarca gözümüzde ışık ve gönlümüzde inan olarak yaşasın.

«Ebediyete akıp giden her on senede bu büyük millet bayramını daha büyük şerefle, saadetlerle huzur ve refah içinde» kutlulıyalım. Öyle ki, sevinç âvâzelerimiz idraksiz ve çığrından çıkmış dünyanın, top sesleriyle sağır kulaklarında çınlasın; onlara insanlık yolunu göstersin.

ÇORUMLU

Ahiler

IV

Terim ve Törenler

Nazmı TOMBUŞ

— 41 inci sayıdan artan —

olmıyasın, dinini, malini, halini, sakla, bildiğini lâzım kılasın. Nereye varır isen izzetle; hürmetle var, öyle otur, söylersen hikmetle söyle, yoksa kulak ur, hizmete dur, elinle koymadığını alma) diye nasihat eder. Fatihalar, tekbirler okunur; gülbankler çekilir ve bir nâdüşt bu suretle (nim tarik) mertebesine erer, eshabı tarik arasına girer.

Ehli hırfet ve ehli mizan (6) arasından bir şakirdin mahfile kabûl olunması demek olan bu törende her meslek erbabına göre bazı ayrılık ve ilâveler daha varsa da bunların bütün teferruatiyle yazılmasına şimdilik imkân görülememiştir.

ŞAKİRD REVAN ETMEK ŞET BAĞLAMAK TÖRENİ

Bir şakirdin revan olması beli bağlanarak ustat çıkarılması için evvelce bir üstat yanında bin bir gün hizmet etmesi, çile çıkarması sonra üstadından ruhsat alması lâzımdır. Bu müsaade alındıktan sonra yukarda tarif edildiği veçhile mahfil açılır. Üstat şakirdini yanına alır. Evvelce nakip tarafından hazırlanan seccade üzerinde bir halvet yerde iki rikât namaz kılarlar. Şakird; şeyha, üstadına, nakiplere vesair erkânı tarikat ve ihtiyarlara hediyelerini verir. Hediye takdim ettiği kimseler önünde başını eğerek tapu eder. Usulü

(6) terazi ve ölçü kullanan esnaf.

42. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

veçhile ve merasimi mahsus ile nakip tarafından katlanarak hazırlanmış olan kuşağı üstat nakipten alır. (Dua ve hütbeleri okunur.) Kuşağı eli üzerinde tutarak getirir ortasından öper. Şeyhin seccadesi önüne kor. Arka üzeri yürüyerek eşiğe kadar geri gider, nakibin yanında durur. Nakip meclise selâm verir.

(Bu mü'min kardeş siz erenler icazetiyle fülân üstadım hizmetinde durmuş, şeraiti yerine getirmiş, hizmetini hora geçirmiş, üstadının rızasını almıştır. Üstadıda üstatlık ve atalık hakkını yerine getirip bu gün siz azizlerin rızasiyle huzuru şerifinizde ana icazet ve destur vermek ister. Taki helal kisbile meşgul ola, üstatların çırağını uyandıra, şeriate, tarikate muhalif amel kılmayup emrinize muti ve münkat ola, bu şeraiti yerine getirmeği kabûl eylemiştir. Bu sadık hakkında ne buyurursuz) der. Mahfil ehli üç kerre tekbir getirirler. (Münasıptır, mübarek olsun) cevabını verirler, selevat getirirler şeyh nasihata başlar.

(Oğul ! can kulağile dinlegil, nefse şeytana uyma, farzı, sünneti terk etme, kimseye kem nazarla bakma, kibir, haset, garaz etme, pahil olma, büyüklere hürmet küçüklere muhabbet et. Bir elinle kazan bir elinle ihsan et, elinden gelen hayırı işle bu şartları kabul ettin mi ?) der. (Kabûl kıldım) cevabı ver. Şeyh elini kaldırıp dua eder. Şakirt sağ el solun üstünde olmak üzere iki elini başının üstünde tutar, ayakta durur. Şeyh (şeriatde üstüvar, tarikatde payidar, hakikatten haberdar hanedanı resûl ile yar, düşmanlariyle ağyar ol. Zehirnüş ol. Hamuş ol. Ayıp puş ol) der.

Tekbir getirilir. Kuşak usulü mahsusa ile şakirdin beline bağlanır. Şeyh tekrar, (Oğul ! hak al, hak ver, kimsenin hakkını yeme, yakın bilesinki helale hesap, harama azap vardır. Ana göre dirlik etmek gerektir. Allah kazancına, ömrüne bereket vere) diye nasihat ve dua eder ?

Elleri başında duran meyanbesteye, bağlanan şede (cemii mahfil ve tarikat ehli safa nazar ederler). Meyanbeste, şeyhin nakibin mecmuu eshabın yollu yolunca ellerini öper, musafaha eder. Musafaha temam olduktan sonra el bağlayıp hizmet yerinde durur. Ana yer gösterirler varıp edeple oturur.

CEFNE VE SOFRA ADABI

Yukarda yazılan törenden sonra meyanbestenin verdiği ziyafet başlar. Nakip, hazır olanlara selâm verir.

(Bir tarikat kardeşi taam pişirmiş. Lâtif, nazif, tayyıp, tahir, hakkında ne buyurursuz) der. Taamı ne için eyledin ?

-Revanım ecli için ve Allah için. Sual ve cevabı teati edilir. (Bizde Allah için yeruz) derler. Nakip sağ dizini ve el arkasını yere kor.(إنا فتحنا لك فتحا مبينا . . .) hanedani Muhammet, dergâhı Ali, eksüklük bizden, tamamlık siz erenlerden, Allah dost, zülcelâl, bercemâl, Tanrı bir Peygamber hak, hu erenler! gülbankini çeker.Dört kapu selâmın verir. Sufrayı mahfil ehlinin en büyüğünün önünden sermeğe başlar. Mertebesine göre her kesi yerli yerine oturtur. Yemek esnasında (caba) yani lokma sunma merasımı başlar. Nakip sofradaki yemekten bir lokma alarak ilk defa şeyha sunar. Ve şehy hakkında ne buyurursuz ? diye sorar, mahfil ehli tekbir getirirler şeyh (Paygamber canına selevat der. hep birden selevat getirirler, şeyh lokmayı nakibin elinden alır, öper. İsmini anarak yanındaki halifeye sunar. Halife, nakibe, nakip başarışa, başarış müfrede bu suretle lokmalar sunarlar. En son [arap ve acem lokması] (7) sunulur. Bu lokmanın yalınız şeyhe; şeyh bulunmazsa derece sırasiyle sofrada bulunan en büyük tarikat erkânına sunulması kâfidir. Yemek hitamında şeyh şu gülbangi çeker.

(Nımeti celil, sofrayi halil, on iki imam, on dört masumu pak azemetullah (عظمة الله) esselâmı aleyküm ey erenler, hakikat kıblesin kâbe görenler, gözüyle görüp eteğiyle örtenler).

Sonra (يطعمون الطعام على حبه . . . .) ayetini okur. (Elkudreti lillâh. Elhikmeti lilla. Lâ ilâhe illallah. Muhammed resulullah (القدرة لله، الحكمة لله، لا إله إلا الله محمد رسول الله) düası okunur sofra kaldırılır.

(7) Arap lokması " Hazreti resul ", Acem lokması " sırrıkıyamet " tir. Fütüvvetname Çorum Millî Kütüphanesi 1/18 No.

42. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

HELVA TAKSİMİ VE SÜHBETİ

Helvanın mahfilde pişmesi, tekbir ve tehlil ile şeyhin önüne getirilmesi şarttır. «Cefne» lerde helvadan başka yemekleri herkes istediği kadar yer. Fakat helva mertebelere göre mahfil ehline terazi ile taksim olunur.

Eğer arifane ile cefne yapılmış, helva pişirilmiş ise mahfil ehli mertebelerine göre para verir. Ve helva hisselerini de o nisbette alırlar. Cefne erkân akçası ile yapılmış ise yine mertebeye göre hisse taksim edilir. Arifane de herkes müsavi akça verdiği takdirde hisseler de müsavi olur. Mertebelere göre aşağıdaki veçhile hisse taksim yapılır. Şeyh dört halife, üç nakip, iki buçuk başarış 2. 1/4 müfret iki nim tarik bir akça verirler. Helvadan şeyhe iki halifeye bir buçuk, nakibe 1. 1/4 başarışa 1. 1/8, müfrede bir, nim tarika yarım nüğü (8) hisse verilir bu helvadan yakın şehirlerdeki mahfillere hediye gönderilmesi kısmet sahiplerinin de ehil ve ayaline hisse götürmesi usuldendir.

SUÇLAR VE CEZALAR

Esnaflar arasında; tarikat usul ve adabına ve fütüvvet şeraitine aygırı harekette bulunanların üç gün dükkânı kapatılır. Suçu üzerinde israr ederse yakası kesilir, bürüğü alınır, mertebesi tenzil edilir. Kabul etmeyecek olursa ocaktan reddolunur. Eğer suçlu tevbekâr olursa üç gün sonra (taziri hakikat degneği ile uruldaktan sonra makremesini) yani mendilini boğazına takıp mahfil kapusuna yüz sürer ve kurban asar. Meclis yapılır, suçu af edilir. Postuna oturtulur.

---

(8) Nüğü : yarım okka — 641 f ramdır.

Şarkı

Yaşar Nezihe Bükülmez

Yadınla harabım acaba nerdesin ey yar
Görmem yüzünü sevdiğim aylar, seneler var.
Hicrinle kan ağlattı beni talii gaddar.
Görmem yüzünü sevdiğim aylar seneler var.

Mehtaba, nucuma bu gece hep seni sordum,
Siz söyleyiniz, sevgili yar nerde diyordum.
Andım o geçen demleri, çok zihnimi yordum.
Görmem yüzünü sevdiğim aylar, ceneler var.

Herşey seni söyler bana güller, kelebekler;
Yadettirir her yerde seni dürlü çiçekler.
Bir aşıkı mihnetzede hala seni bekler.
Görmem yüzünü sevdiğim aylar, seneler var.

42. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Muasir Ahlâkın Men'şei Üzerinde Bir Tetkik

(Sayın Afet Kobak'a)

Kemal ONSUN

— 41 inci sayıdan artan —

toplu halde yaşamak neticesinde bir takım adetler ve örfler vücuda gelir bunlar düşüncelerde esası teşkil ederler nihayet öyle bir zaman gelir ve öyle bir hal olurki, bu örf ve âdetler artık yaşamak için birer zaruri unsur mahiyetini iktisap ederler. İşte bu unsurların mevcudiyeti ve kutsiyeti büyükler tarafından küçüklere talim ve tatbikinde azami derecede itina olunur. Nihayet bu mükadesat onlara emanet olur.

Hayvan cemiyetlerini esas alarak teşekkül etmeye başlayan insan topluluklarında bu suretle husule gelen ahlâk telakkilerinin ilk basit cemiyetlerde tetkik edilmesi mümkün olmamıştır.

Lâkin, bu gün yaşayan iptidaî insanların şeraiti hayatiyesi ta ilk cümudiye devirlerindekine o kadar benzemektedirki, bir çok âlimlerin bu kabileler arasında uzun seneler kalarak bunların yaşayış, telâkki ve ahlâk anlamlarını incelemişlerdir. Yapılan tetkik neticesinde «meselâ; alautlar, eskimular, cukcularda» ahlâk iki kısma ayrılmıştır:

Birincisi : bilâ kaydü şart riayeti mecburi olan kaidelerdir: adam öldürmemek gibir,

İkincisi : riayeti ihtiyari olan kaidelerdir: kabile efradının hukukuna riayet etmek gibi.. Birinci kaidelere riayet etmemek mücazatı, diğerine riayet etmemek ise o cemiyetten bir «ayıp» kazanmayı mucip olurdu.

Basit ve ilk zamanlara ait ahlâk telâkkileri nihayet kadim Yunan devrinde daha mütekâmil bir şekil aldı. Yıldızları bir beşer olarak kabul eden ilyada ile başlayan Yunan telâkkiyatı nihayet tabiatı tetkik ederek insanı anlamak istiyen tabiiyon ve ondan sonrada tabiatta tetkik edilecek cevherin insanın zekâsının erişemiyeceği düşüncesiyle ona metafizik bir varlık izafe eden mabadet tabiye düşünce hakim oldu. Sırasiyle bu gün dahi felsefede ve ahlâkiyatta mühim mevki tutan ve fikirleri daima hürmetle yad olunan sofistler, Eflatun, Aristo ve Epikurciler zuhur etti. Burada bunların felsefi fikirlerini telhis dahi etmeğe makalemizin vüsati müsait değildir. Sadece bunların ahlâk telâkkilerini bir satırla izah etmeğe çalışacağım.

Sofistlerin, bilhassa bu mektebin banisi protogoranın düşüncesine göre ahlâk; cemiyetin geçirdiği tekâmül devirlerine bağlı olarak kurulan içtimaî telâkkilerdir.

Sofist düşünceye karşı Sokrat çıktı ve esas olarak insanın aklını, fazileti aldı, fazilet için de tabiî ilimlerden ziyade içtimaî ilimleri bilmek lâzım geldiğini ileri sürdü.

Eflatun, Aristonun şakirti idi fakat düşünüş itibariyle daha ziyade lâdinî ve metafizik idi onca; ahlâkın menşei kâinatın kuruşundaki esasda idi. Ona göre; kâinatta bir çok adaletsizlikler ve fenalıklar olmasına rağmen iyiliklerinde menşei oradadır çünki; kâinatın esasında mevcut olmayan bir şeyin dünyada zuhur etmesi imkânsızdır.

Fikir itibariyle daha zengin olan Aristo Sokratla Eflatun düşünceleri arasında eklektik bir fikire sahipti. Buna göre ahlâkın menşei : bizzat insan hayatındadır, insan ise hayatını ancak kâinatı tetkik ve mütalaa ederek anlar. Ahlâk telâkkisinin esası fizik hayatın olaylarındadır Aristo ahlâkın kuruluşunda en büyük mevkii akla vermiştir.

Rasuonalisteler, bilhassa hops ve Lok üzerinde ve Larofukon ve Nitsche üzerinde büyük tesir yapan Epikür bambaşka bir düşünceye sahipti: Onca, ahlâkın gayesi ve hatta mebdei saadettir. Bunun içinde akla asla yer vermez. İnsanı saadeti aramağa, lezzetleri taharriye sevk eden kuvvet sadece tabiattır der. Epikür zevk ve lezzet mevhumunu sadece cismanî zevk olarak kabul etmez ona göre bu kabil zevkler bir hayat için kâfi

42. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

değildirler zira bunlar çabuk geçen ve sönen şeylerdir. Halbuki, insanda bir ruh alemi vardırki anda hatıralar ve ümitler doludur. Bunlar insana ruhi zevklerin en büyüğünü telkin eder.

Zenon tarafından kurulup Romada senek ve Mark orel tarafında kuvvetlendirilen itoisistler ahlâkın menşeini Darvin ve Bakon gibi tabiatta aradılar ve ahlâk kaidelerinin nihayet tabiatı idare eden kaidelerden başka bir şey olmadığını ileri sürdüler. Fakat bu mezhebe mensup filozofların bir çoğu ezcümle Çiceron dinî düşüncelere saplanmakta tereddüt etmediler.

Umumiyetle istoik telâkki ahlâkın akla müstenid olmasındadır. Şu ufak izahattan çıkaracağımız netice şudurki: muhtelif düşünce tarzları ve metodlariyle nihayet Yunan ahlakiyatı insandaki ahlak telakkisinin menşeinin tabiat ve akıl olduğu kanaatına varıyor.

Nihayet servet sahiplerinin tahakkumu altında inlemekten usanan fukara halka ahirette saadet vadeden hıristiyanlık filistin de intişara başlıyor ve Yunanistan, Sicilyadan İtalyaya kadar yayılıyor. Bidayet intişarında diğer dinler gibi haşin bir tanrıya yaranmak için korkak hareket etmek değil mülâyim ve hayırhah bir tanrının emirlerini yarine getirmek şeklinde kaideler vazederek yalnız hayatı iyilik ve af kaideleri ile tanzim etmeğe ve bir yüzüne tokat vurulduğunda öbürüsünü çevirmeyi telkin eden bu din sonraları papasların elinde hüşunetini azamî dereceye vardırdı ve malum engizisyonları meydana çıkardı. Bu hıristıyanlıkta, kardaşlık müsavat ve adalet prensipleriyle yürüyen ahlâk kaideleri vazetti.

Bir zulmet gibi Avrupaya çöken orta çağ taassup ve zihniyeti her şeyde olduğu gibi ahlak sahasında da ilâhiyatı mebde ittihaz ve başa aldı. Tabiatta ahlâk kaideleri aramak değil, tabiatı tetkik etmek bile en büyük günah sayıldı. Nihayet bu kızıl taassubun korkunç hareketile yok edilen Yunan ve Roma ilim ve fennî şarktan Avrupaya nakledilmek suretiyle islam ilminin ve felsefesinin sayesinde devri intibah başladı. Avrupanın üzerinden o kalın sis tabakası kalktıktan sonra Beacon, Hugo, Grotius gibi âlimler ahlakın bizzat insanın tabiatında mevcut olduğunu, binaanaleyh metafizik kuvvetlerden, metafizik menbalar-

dan istiane etmeğe lüzum olmadığını, bizzat tabiatın tetkik edilmesi lüzumuna kani olarak bu yolda eski Yunan fikir ve etikasını ihya ettiler.

Bu ceryanın muarızı ve yunan ahlâkıyatını baltalayan Hobbs oldu. Aristo herşeyi insanın kendinde görüyordu ve onun içindirki, İnsana «zoo politik» içtimai varlık« demişti. Halbuki Hobbs temamen bunun aksi bir fikir ileri sürerek

«Homo homini lupus» insan insanın kurdudur » dedi. ve daha çok ileri giderek insanın cemiyet halinde yaşaması sırf menfaati içindir. Şayet cemimet varsa bunun kurulus sebebi iyi yaşamak ve hürmet görmek içindir, Yoksa başkalarını sevmek için degildir. Cemiyetler kurulduktan sonra büyümeğe başlaması kendinden büyük diger cemiytlerin onu yok etmesine mani olmak için yani sadece korkuya müstenittir . diyordu . bu düşünceleri ile cemiyeti Rousseau gibi bir içtimai mukaveleye istinat ettiriyor demek oluyordu. ve ahlâkın menşei de onca içtimai mukavele ve binnetice insan ihtiraslarının susturulmasıdır. Hülâsa edecek olursak: Hobbs'a göre ahlâk: Hodgâmlık endişesinden doğmadır.

Hobbs'ın bu şiddetli fikirlerine adeta ahlâk ilminin birçok prensiplerini vazeden Spinoza sadece ahlâkı tabiatın haricinde aramak nokdasıtan iştirak eder. Spinoza, Ahlâkı aklı beşerin hiçbir tazyik neticesi olmadan kurdugunu kabul ve temamen ladini eudemonipue fikirlerini izah ederek : «Haricî bir sebep fikriyi taşıyan meserrete muhabbet, yene haricî bir sebep fikriyi taşıyan eleme de nefret.. » diyerek ahlakın esaslarını kurmağa çalışıyor.

Bundan sonra Spinoza'nın muasırı ve usulde Dekart'ın muakıplerinden Lok bütün 18 nci asır ahlakıyatına müessir olacak düsturlar vaz ve bunlarında » Hükümet hakkında mütalaa» adlı eserinde gayet ilmî nüfuzlu bir surette şerh ve izah etmiştir. Lok'a göre: Ahlâk, tabiatta mevcut degildir, hiçbir tabii insiyak yokturki beşeriyetçe tereddüdsüz kabul olunsun. Bütün insanlıga bilâ tereddüd kaideler vaz ve kabul ettiren kuvvet, cemiyetti . diyor . ve ahlâkı riyazî ilimler gibi müsbet ve riyazî düsturlarla ifade olunacak kadar meucut kabul ederek ahlâkın temel taşın «Adalet» mefhumuna istinat ettiriyor.

Buraya kadar kısaca saydığımız İngiliz filozoflarının ahlâkiyat

42. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

üzerindeki tesirlerinden başka Fransada bilhassa inkilabı hazırlayan mütefekkiler, ezcümle volter, Monteskyo, Didero ve Ruso büyük tesirler icra ettiler. ezcümle bunlardan Ruso, Kontra sosyalı ile cemiyetin kuruluşunun iradı olduğunu ve cemiyet bir kerre kurulduktan sonaa onun içinde yaşayan fertlerin bir takım kaidelere zarurî olarak bağlı kaldıklarını ve esasen riayete de mecbur olduklarını anlattı. Bununla bir kerre Cemiyetin İnsan iradesi ile kuruluşunda İnsanın Cemiyet yaratması ve onda bii takım kaideler vaz etmesi demek oluyorki. her şeyin ve bütün Cemiyet hayatı ve kaidelerin menşei İnsan iradesinin olduğunu kabul etmekti. Bununla beraber Cemiyete verilen büyük ehemmiyet de yukarıdan beri izaha çalıştığımız Filozofların bilhassa Yunan mütefekkiri Epikür'ün fikirlerinin nihayet tekrarından ibaret kalıyordu.

İnkılâbın mübeşşirleri ahlâkın evel emirde adâlet ve hüriyet prensibleri üzerine kurulduğunda müttefik idile. Bunların her biri ayrı ayrı yollarla ve muhtelif ifadelerle maksatta birleşiyorlardı: Buda, iyi bir Cemiyetin, iyi tanzim edilmiş bir idarenin ahlâk ve İnsan yaşayışında büyük tesiri olduğu ve nihayet tek bir ifade ile; adâlet ve hüriyet! İşte bu parola Fransız inkılâbını hazırlarken cihan efkârında büyük bir değişme yaptı: Bu değişme, devlet bünyesinde ve hatta cemiyet telâkkisindeki azim tesirleri bütün kalpleri huşu ile önünde eğiyordu. Vaktaki inkilâp vücut buldu ve bunun neticesi olarak da dünyada büyük muharebeler ve ölümler serisi birer tablo halinde canlandı derhal düşüncelerde de bir durgunluk ve istikametle bir değişme meydana getirdi: Bu değişme, tabiatı bırakarak metafiziğe daha ziyade yaklaşmak idi. İşte inkilâptan sonra doğan felsefe ve etika !..

Yeni çağlardaki düşüncelerin en kuvvetlisini Alman felsefesinde görüyoruz. Başta Kant olmak üzere Fthte, Şellink, Hegel birer abide gibi fikir hayatında yükseliyorlar.

Kantın ve Hegelin düşüncelerinden yukarıda bir münasebetle bahsetmiştim. Burada ancak Fıhte ve Schleyrmach'ın metafizigi evci balâsına çıktığını ve eski Yunan felsefesine bağlı kaldığını, fazla olarak bizzatihi ahlâkın kendisinden de bir çok şeyler istediklerini işaret etmekle iktifa edeceğim.

(Çorumlu Maniler)

Derleyen : Eşref ERTEKİN

1205

İşim oldu ahuzar
Anarmola beni yar
Ne güzül konuklarsız
Sizde yar kokusu var

1206

İbrik koydum pınara
Doldu geldi kenara
Altun yüzük yolladım
Belgüzardır o yâre

1207

Kavak başı bir tutam
Altun atam gül tutam
O yar benim olursa
Altmış bir oruç tutam

1208 (1)

Kale kaleye kırşı
Kalenin içi çarşı
Bir domurcuk gül olsam
Açılsam yâre karşı

1209

Kaya dibinde durdum
Bir çift güverçin vurdum
Gençliğime pek yazık
Derdinden verem oldum

1210

Kaya başı kibritlik
Aşkından oldum iplik
Yine aklıma düştü
Kafeste duran keklik

1211

Kayaların yılanı
Gel dolanı dolanı
Ettim kabca döşeği
Yat böleni böleni

1212

Kayalardan kalkta gel
Yılan olda akta gel
Benim çok ikbalim yok
Dört yanına bakta gel

(1) 529 nolunun başka türlüsü

42. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

1213

Kayalardan kayarım
ufak para sayarım
Köylü beni everin
Kızınızı severim

1214

Karşıdan giden atlı
Altında kilim katlı
Anam babam sağ olsur
Hepisinden yâr tatlı

1215 (1)

Karanfilim ek beni
Has bahçana dik beni
Eğer meyve vermezsem
Kazma alda sök beni

1216 (2)

Kanafilim taburda
Selâmet var saburda
İkimiz bir ölelim
Çift yatalım kabirde

1217

Kalenin burcu menim
Dil bilmez gürcü menim
Ak memenin üstünde
Salinen inci menim

1218

Kekliğim taşta gezer
Ağzında şeker ezer
Benim yarim pek titiz
Herkesten hile sezer

1219

Kekliğim boz dağanlı
Topuğu dizi kanlı
Ölürüm kapunuzda
Ederim sizi kanlı

1220

Kamiş kamişe benzer
kamiş gümüşe benzer
Şu Harzadın (1) kızları
Kısır çebişe benzer

1221

Kaya dibi karimiş
Yel vurmuşta erimiş
Yedi türlü meyveden
En tatlısı yarımış

1222

Lâleli der hu beni
Al koynuna ko beni
Başmağın kefen eyle
Göz yaşile yu beni

(1) 509 nolunun başka türlüsü
(2) 520 nolunun başka türlüsü

(1) Zarzat: Mecidözü kazasına bağlı bir köydür.

1223

Mani defterin açtım
Gene (2) kaynadım taşdım
Ayrılık şerbetini
Yâr doldurdu ben içtim

1224

Manimiz bitmemişti
Postamız gitmemişti
Daha çok yazacaktık
Vaktimiz yetmemişti

1225 (3)

Maniciyim manici
Eteğim dolu inci
Anam babam verirse
Varıcıyım Varıcı

1226

Maşa maşaya benzer
Köşe köşeye benzer
Yenile bir yar sevdim
Billor şişeye benzer

1227

Nideyim yar nideyim
Meşveretler edeyim
Yer bilmem göği bilmem
Ben nereye gideyim

1228

Neler var
Geçti ülfet neler var
Demeki ben güzelim
Şu cihanda neler var
Söyletme beni yarım
Derunumda neler var

1229

Nazlı yarlar naz eder
Nazı geçer naz eder
Vakti geçmiş nazlılar
Neyleyeyim nazeder

1230

Oğlan adın irecep
Günmü buldun gelecek
Aramızda engelin
İkisi bir ölecek

1231

Pnceresi perdeli
Çiçek açtı zerdeli
Kınamayın komşular
Bu yıl başım sevdâlı

1232

Parmağında dar möhür
Etme sevdiğim kahir
Sensiz içtiğim sular
Oluyor bana zehir

(2) Yine demektir.
(3) Bu mâni: 676 nolunun başka türlüsüdür.

42. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

1233

Suya indi tavşanlar
Yine oldu akşamlar
O benim nazlı yarim
Nerelerde akşamlar

1234

Sabah oldu ışıyor
Bülbüller ötüşüyor
Ötme bülbülüm ötme
Ciğerim tutuşuyor

1235

Sarı yazmalı yârim
Gönül ezmeli yârim
Sen orada ben burda
Nasıl gezmeli yârim

1236

Sinide baklavayım
Gümüşten oklavayım
Yârim bize gelirse
Sinemde saklayayım

2237

Şu giden üçe benzer
Yüklenmiş göçe benzer
Önde giden yâr benim
Kalanı koça benzer

1238

Tekkenin ardı bırçak
Tırpan getirin biçek
Ben yarimi bilirim
Orta boylu mor çiçek

1239

Teneşir tahtın idi
Mumları yaktın idi
Ne deyimde ağlayım
Ölecek vaktin idi

1240

Yarim kanefil satar
Oh ne güzel söz atar
Ben yatakta yatamam
Tikendir bana batar

1241

Yunaklıkta iki taş
Biri kuru biri yaş
Bizi yarden ayıran
İki dinli bir kallaş

1242

Yâre yine
Yâr açtı yâre gine
Dost melhem etmeyince
Başlarız zâre gine

1243

Yare söylen
Yaremi yare söylen
Dost melhem etmez ise
Ölürüm yare söylen

1244

Yüreğime
Dert indi yüreğime
Dost melhem etmeyince
faydetmez yüreğime

Kara Müftü

İhsan Sabuncoğlu

((Kara müftü demekle meşhur Elhac Abdulkadir efendi bin elhac Mehmet efendi ruhiçin elfatiha Sene 1201))

ÇORUMLU' nun 1 Nisan 940 tarih ve 21 sayılı nushasında fotoğrafisi neşredilmiş ve daha evel sayı 10 sahife 292 de işaretlenmiş olan bu Kitâbe, Çorumda Ulumezarda kuzay taraf kapu ile Mezbaha arasındaki bölgede, mermer taşlı, yuvarlak başlı durumu ile bir başkalık gösteren mezar taşındadır. Bu taş Deli Müftü namile memleketimizde tearüf etmiş ve 1327 R. de ölmüş olan Ahmet Feyzi tarafından yaptırılmıştır. Bittabi bu Kitabedeki vasıf ve tarih de Mumailey'hin (1) tesbiti bulunmuştur.

Kara Müftü oğulları diye Çorumda mevcut ailenin yaşlılarından toplanan rivayete göre (Emirler yahut Emir Ahmetler) diye anılmış bir ailenin çocuğu bulunmuş olan Abdulkadir, genç yaşında iken babasının ölümü ile öksüz kalmış ve yerli dokuma iş ve sanatlarının süyğün olduğu o zamanlar, boycılık sanatile iştiğal eden diğer iki büyük kardeşinin çalışmalarına işrtrak etmiyerek Anasından, Göğüslük tabir edilir ziynet Altununu harçlık olmak üzerere alup okumak emelile İstanbula gitmiş ve orada zamanın icabettirdiği tahsilini ikmal ile Çorum Müftülüğünü alarak avdet etmiş ve benzinin esmer olması hasebile (Kara Müftü) diye anılmış ve kırk sene kadar Çorumda Müftülük yapmiştır.

(Tezkiretül Makamat) isimli Çorum Millî Kütüphanesinde 136/942 numarada kayitli ve Çorumda

1 Ahmet Feyzi: Leblebici oğullarından Hacıali Arif efendinin oğludur. 1255 de doğmuştur. Osmanlı müellifleri isimli malum eserde sahife 250 de (Ahmet Feyzi efendi fazıl bir zat olup Çprumludur. Memleketi Müftisi iken 1327 tarihinde irtihal etti deniyor ve yedi adet eserinin isimleri sayılıyor)

Ahmet Feyzi merhumum 1315 de şahsî teşebbüsü ile tesis etmiş oldnğu Feyziyye isimli Kütüphanesinde 6112 adet Kütübü Nefise var idiği 1318 senesine ait resmi salnamede kayitlidir.

42. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

medfun bazı maruf şahsiyetleri icmalen bildiren 1201 tabı tarihli risalede Kara Müftü rahmetullahı Aleyhin ismi şerifinin Abdulkadir olduğu, Ecilleyi Nakşibendiye hülefasından bulunduğu, kırk sene Müftilik ettiği ve Velediye Risalesi üzerine Şerh telif eylediği yazılıdır.

Çorum Adliye binasında eski evrak mahzenlerinde saklı iken Maarife devredilerek Ankaraya giden eski Mahkemei Şer'iye sicillerinden birinde bahsettiğimiz Müftülük rivayetini teyid eder başka bir kayit (2) görülmüştür ki : Dürri zade Mustafa efendinin 1175 H. de başlıyan ikinci Şeyhülislamlığı zamanında verilmiş olan bu menşure göre Kara Müftü nün 1176 H, de Çorum Müftülüğüne tekraren tayin oludğu anlaşılmaktadır. Menşur şöyledir:

(İzzet meab, Sabıka Çorum Muftisi Esseyyid elhaç Abdulkadir Efendi,badesselam inha olunurki Beldei mezkûrede halen Müftü olan Eşşeyh Mehmet efendinin ademi ehliyeti ve senin mukaddema mahcuriyetin hilafı inha ile olduğu arz ve mahzar ile inha ve yine mezuniyetin istida olunmağla mezbur Eşşeyh Mehmet hacir ve yerine kema filevvel iftaya sana izin verilmiştir. Gerektir ki ledelistifta eshabı akvali eimmei Hanefiyye aleyhim rahmetü rabbülberiyye ile ifta edüp kütübü mutebereden nakli sarih ve imzalarında Çorumda Müftü olduğunu tasrih eyliyesin vesselam fi evasıtıcemazilahir lisene sitte ve sebine ve mie ve elf 1176)

Kara Müftüye ait birde fetva ele geçirilmiştir. (3) Bunda şu mahlas ve imza mevcuttur: Elmüfti Esseyid Elhakir Elhac Abdulkadir Be Çorum)

Bu fetvanın münderecatı (Zeyit sıhhatinde yeri arzı miri ve kürümü mülk olan bağının sagir oğlu Amre hibe ve iylam ve işhad ettikten sonra zeyd düyunu terekesinden ezyet olduğu halde fevt olsa zeydin dayinleri bağı mezburu kısmeti guremaya idhal ederiz demeğe kadir olurlar mı elcevap olmazlar)

2—3 Bahse mevzu olan menşur ve fetva Kütüphane memuru E. Eetekin tarafından bulunmuş ve bana verilmiştir.

Kara Müftünün metrukâtında bir çok kitaplarının Mumaileyh Ahmet Feyzi târafından Üçtutlar mahallesi Emir Ahmet semtinde ki Hamam yakininde (Feyziye Kütüphanesi) kârgir olarak yaptırılıp kurulduğu sırada oraya nakledilmiş ve medreselerin kapatılmasında bu güzel kütüphane binasınında yıktırılması hasebile diğer kitaplarla birlikte Millî Kütüphaneye intikal ettiği malum bulunmuştur.

Kara Müftünün ne gibi telifleri olduğu hakkında tam bilgi edinemedik. Ancak Millî Kütüphanede 2309 / 37 numarada (Kadiriyye) ismile kayitli yazma bir risale vardır. Adâba taallûk ettiği anlaşılan ve arabca yazılı bulunan 73 sahifelik bu risalenin baş sahifesinde (Saçaklı zadenin Velediye isimli arabca risalesinin (4) Çorumda şerhi bulunmadığından Kadiriyye ismini vererek bir şerh yaptığını yazan müellif ismini (Esseyidi Abdulkadir bin Esseyidi elhac Mehemmedil Çorumi) diye kaydediyor ve sonundada şu beyitler yazılı bulunuyor

Dila Alem fena ender fenadır
Eser kalmaz ise senden cihanda
Çu bildim yok bu çarhın hic sebatı
Pes ettim bu risale şerhine say
Gidersem ben huzuru esdikadan

Derunuhem serapa pür anâdır
Yakınbil cümleten küllü hebadır
Su üstünde kurulmuş bir binadır
Garaz ehli ilimden bir duadır
Bu şerhim anlarınla aşinadır

---

(4) Velediye Risalesi yazma olarak Millî Kütüphanemizde 2310/38 numarada mevcuttur. Müellifi Saçaklı zadenin Gazi Ayintab da medfun bulunduğu şimdiki Çorum Muftüsü M. Ergun tarafından haber verilmektedir.

42. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

(Koç Köroğlu)

Derleyen : Eşref ERTEKİN

Kaçan bir Mecliste olsa bir deccal
Ol Meclisin halkı perişan olur
Orta yerde bir Kahraman törese
Donanır o Meclis ürişan olur

✶

Sağsak Bülbül olsa yakışmaz Güle
Kaçan bir Eskici Bezirgân olâ
Bir züğürdün eli beş para göre
Mühür bende deyü Süleyman olur

✶

Viranei bekler divane biçar
Serçenin gönlünden Şahinlik geçer
Muhanet gavğayı görünce kaçar
Gider tenhalarda kahraman olur

✶

Koçköroğlu derki korkmazam mertten
Tilki der Arslanı kaldırsam yurddan
Bir Keçi selâmet kurtulsa Kurttan
Bakar buynuzuna Gergedan olur

⁂

Varsağı

Yine yardan ayrı düştüm
Ağlama gözüm inleme gönlüm
Eğlen bir zaman
Ya bu derde nedir çare
Ağlama gözüm inleme gönlüm
Eğlen bir zaman

✶

Bu bir dertti çeken bilir
Çekmeyen anı ne bilir
Çekeyüni elden ne gelür
Ağlama gözüm inleme gönlüm
Eğlen bir zaman

✶

Beni getürdün ilimden
Sunalar uçtu gölümden
Beni koyma yar dilinden
Ağlama gözüm inleme gönlüm
Eğlen bir zaman

⁂

42. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Seyredüp kuşların gördüm ahvalin
Herbiri bir türlü söylerler lisan
Tanrı kudretinden vermiş dilleri
Anların dilinden bilemez İnsan

Her biri Tanrının ismini okur
Dinle imdi Bülbül gör nice şakır
Kırlangıç sanasın kitapdan okur
Güzel keklik güzel öter her zaman

Çil keklik özenir her demde söze
Bayğuş öğüt verir her günde bize
Ala kise yekta hep kamu söze
Tutu adam gibi söyleyor eycan

Tavusta Cennetten çıktıda ağlar
Papağan coşupta su gibi çağlar
Kumru öttüğünde inleyor sağlar
Üğü derviş gibi hu çeker her ân

Serçecikler eyler ancak zikrini
Tonğurlak yeyüben söyler şükrünü
Çimbek eyler her dem anın zikrini
İshak kuşu zikretmede pehlüvan

Çam delen virdini ağaçta eder
Karga tesbihini havada çeker
Sağsak durmayuben ne diller döker
Çaylak der virt edüp sonra av avlan

Doğan ismullaha etmiş itibar
Şahin tesbih ile olmuş bahtiyar
Atmaca virdeder seksen bir hezâa
Kara kuş zikrile hem sahip kıran

Kerkesin zikreder daima dili
Akbaba virdeyler bükülür beli
Kuzgun virdeyleyüp geziyor ili
Kartal zikreyleyüp uçuyor heman

Leylekler zikredüp gezer illeri
Toy zikriyle bekler yüce belleri
Turna zikriyle geçti gölleri
Kazın dili virtden kalmaz bir zaman

Güverçin zikreyler insanı sever
İbibik virdeyler tüğmenin eğer
Kara bakal virdile rızkını arar
Öveyik dervıştir coşar der cihan

Hopan virtle dağları yurt eylemiş
Sığırcıklar birlikül zikreylemiş
Arı kuşu gökte rızkın beklemiş
Gökce karga zikreder sevinir insan

Cekcek zikrile bekler deliği
Balıkcıl zikrile gözler balığı
Ördek virdile alır soluğu
Angıt virtle geçer çayları heman

42. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Sarı gebe virdile ağaçta öter
Seyfi zikreyleyüp ellerde gider
Sunğur virdedüp keskince öter
Anka zikrile oldu kuşlara sultan

«Niyazi» seyredüp bunları gördü
Her birinden dürlü ibretler aldı
Tanrının zikrine gönlünü verdi
Gelin zikredelim biz dahi rahman

∴

(Diğer Hayvanlar Destanı) (1)

Seyredüp gördüm hayvanat halin
Cümlesinden nefi olur insane
Bizlere müsahhar eylemiş Mevlâm
Şükredelüm daim ulu yezdâne

Gör imdi deveyi nice oturur
Ağır ağır yüklerini gölürür
Gidenleri maksuduna yetürür
Beyte gider ve hem şahi sultana

---

(1) Bu destan noksan olduğnn dan kime ait olduğu bilinmiyor sada bir biri peşinden yazıldığına bakılırsa bunun dahi Niyazının olması ihtimali vardır:

Koşu kömüşünün (2) çoktur kuvveti
Anları koşanlar görmez killeti
Bu da bize Hakkın büyük nimeti
Yarattı bunları verdi insane

Dişisinin çoktur südü kaymağı
İfrat ile çıkar anların yağı
Hane sahibinin yüzünün ağı
Yedirirler andan gelen mihmane

Öküzün hassası çabucak gider
Sahibinin cümle işleri biter
Tosunları olan tacire satar
Bazısını verir anın kurbane

İnekleri yazılara giderler
Sütlerinden sarı yağlar süzerler
Yemeyüpde bu yağları niderler
Yemek için gelmişturur cihane

Keçi nimet değilmidir desene
Kılından çul çuval yapup sersene
Koyunun yoğurdun her dem yesene
Peynirinde yeyüp şükret Hannane

Atların üstüne Gaziler biner
Ana binüp cümle maksuda irer
Katır çok dayanır her işe girer
Karışınca yolda yörür kervane

∴

---

(2) Camus ve Mandaya Çorum da Kömüş derler. Buna bakılır - sa bu şairin Çorumlu olduğu an laşılıyor.

42. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

(Mecnun adlı bir Şairin Koşması)

Dilber gül vermeğe girem bu bağa
Ben seni değişmem yüz güle dilber
Zülfün ucu dokunursa buçağa
Lebler bala döner yüz güle dilber

Kul olayım gonca nihal gül yüze
Bilirim sevmezsin bari gül yüze
Bu gün bağa girmiş düzmüş gül yüze
Gör ne şüle verir yüz güle dilber

Bakışın kıyamet kaldırma gözün
Bağrım kebap oldu daldırma gözün
Bana hışmeyleyüp döndürme yüzün
Öyle bak yüzüme yüz güle dilber

Ne incidir ne sadeftir ne mine
Ne meclistir ne saki dir ne mene
Mecnunun gözünden akan demine
Belki rahme gele yüz güle dilber

∴

(1) Bu koşma Sabit Leblebiciye ait kitabın kenarından yazılmıştır.

Çorumun eski yemek ve Mutbahları

II

Nazmı TOMBUŞ

YEMEKLER

Çorum yemeklerinden söz açılınca, seksen beş kat yufkadan yapılan ve benzeri pek az bulunan Çorumun meşhur (Has baklava) sı ile hakikaten isminin müsamması olan (Balbaşı) pekmezini anmadan geçmek doğru olmaz. Has baklavanın özelliği, seksen beş kat olmasına rağmen alt, üst kattaki yufkaların kızarmaksızın hatta penpeleşmeksizin kâğıt gibi bembeyaz pişirile bilmesindedirki, bu parlak rengin temini, baklavanın hususi saçlar, gayet hafif hararet neşreden küllü kor ateşleri arasında sürekli bir dikkat ve itina ile pişirilmesine mütevakkıftır. Diğer bir hususiyetide muayyen miktardaki şekerle sekiz, dokuz santim kalınlığındaki yufka tabakalarının temamen ve müsavi surette tatlandırılması, şekerin ona göre nufuzunu temin ederek hiç bir tarafının ne kuru kalmasına, nede fazla ıslanarak hamur olmasına meydan verilmemesi, baklavanın ağızda zahmetsizce dağılıvermesi keyfiyetidir. Bu nefaset ve kıvamı temin etmek doğrusu (her benim diyen), varlık iddia eden ev kadınının kâri değildir. Ancak eski gün görmüş ünlü hatunların veya onlardan uzun müddet terbiye alanların başara bileceği çok önemli mutbah işlerinden birisidir.

(Balbaşı) na gelince, bazı özel usullarla pişirilen şiraların, küre (1) başlarında genç kız ve gelinlerin (Keklik burnu) rengindeki kınalı el ve parmaklarile Keklik ötüşü (kıkkubak.. kıkkubak... kıkkubak.... kıkkubak) ahenkleri ârasında çarpılarak beyazlandırılması, süzme bal renk ve kıvamına getirilmesi, sevilmeye ve görülmeye değer eski yaşayış zevklarının ayrı bir örnegidir. (Küre başı) alemlerinin tarif ve tasviri ise ayrıca bir konudur.

(1) Pekmez pişirilen huşyî şekildeki ocaklara (Küre) derler.

42. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Bu enfes tatlının Çoruma mahsus munhasır olduğunu söylemekle çok yerinde bir hakikat belirtilmiş olur. (2)

Çorum ve kazalarında da, civar vilâyetlerde olduğu gibi mayalı ekmek yemek itiyadı yoktur. Evlerde ara sıra yapılan Mayalı, yağlı ve cevizli ekmekler çörek çerez nevinden olarak kullanılır. Bu ihtiyaç evlerde tandırda pişirilen mayasız yufka ekmeğiyle temin edilir. Yufkalar « Kes » denilen kalın saman alevi ile en az 15 günlük ihtiyacı karşılıyacak kadar pişirilir. Kurutulan bu yufkalar üst üste istif edilerek muhafaza olunur. Her gün lüzumu kadar ayrılır. Gayet hafif su serpilerek yumuşatılır, sofraya getirilir. Bu ekmekler icabında çorba değilse de daha az sulu yemeklerde kaşık yerinde kullanılabilir. Fakat bu işe evelden alışkın olmak gerektir. Bu konu ile ilgili birde (çarık burnu) (3) fıkrası vardır.

FIKRA

Mayalı somun ekmeği yemek itiyadında olan bir kimse ile yufka ekmeğine alışkın Anadolulu biri arkadaş olmuşlar, yemek yiyorlarmış, ekmekleri yetişecek kadar yufka, yemekleri ise az miktarda fasulyadan ibaretmis, somuncu ekmeği ayrıca ağzına almış, fasulyayıda kaşıkla yemeğe başlamiş.

Anadolulu yook arkadaş demiş kaşıkla yemek olmaz. Sonra yemek biter ekmek artar. Sunak benim gibi ekmekle yede birbirine denk gelsin.

Doğru söze ne denir, Somuncu pek iyi demiş, arkadaşına bakmış ekmek lokmasının ucunu kıvırmış, sahana daldırmış, daldırmış ama, yemekden ne bir damla su, nede bir dane alamamış, yalnız ekmeği ıslatmakla kalmış. Anadolulu ise ekmek parçasının ucunu kıvırmış güzel bir « Sunak » yapmış (4) her hamlede sahandan kaşık kadar fasulya keldirmağa başlamış, somuncu bakmış olacak gibi değil;

Yook arkadaş demiş kaşıklı yemek yok ama çarık burnu yapmakta yok demiş.

---

(2) Bir heyli zahmet ve emekle meydana gelen bu tatlıların fazla miktarda iştihasl ve ...tışa çıkarılması mümkün olmadığından her tarafa yayılması ve tanınması kabil olamamıştır.

(3) Çarık burnu; yufka lokmasının parmaklar tarafına gelen kısmı büküllüp kıvrılarak kaşık gibi sunak yapılır ki bu kıvrıntı hakikaten çarık burnuna benzer.

(4) Sunak (sunmak mastarından) dır.

ÇORBALAR

Halk arasında umumiyetle çorbaya « Aş » denilir. Eskiden sabahları çay içmek adeti yoktu. Kuşluk zamanı Aş, Peynir, Pekmez, Kıyma, Sucuk, Bastırma ve sâire gibi kuvvetli gıdalarla kahvaltı yapılırdı.

AŞ ÇEŞİTLERİ

1 — Helle aşı; (5) yağla kavrulmuş undan yapılır.

2 — Bulgur aşı; Çorbadan az pilavdan çok sulu olarak bulgurdan yapılır.

3 — Düğül aşı; Çok ince çekilmiş bulgurdan yapılır.

4 — Toyğa aşı; Katıkdan yani yağsız yuğurttan yapılır.

5 — Sütlü aş; Yarmaya (6) süt karıştırılarak yapılır.

6 — Yoğurtlu aş; Yoğurt karıştırılarak yarmadan yapılır.

7 — Çatal aşı; Mercimek ve yarma karıştırılarak yapılı.

8 — Tutmaç aşı; Mercimek erişte, sarımsaklı yuğurt karıştırılarak yapılır ki bunun Fatih zamanında yapılan saray yemeklerinden olduğu 848 tarihli saray mutbahı masraf defterindeki kayitlerden anlaşılmaktadır. Vakıa ماست برای تتماج پاشایان عن یداو (mâst berayı tutmaç pâşâyân an yedi o) kaydi notunda Refik bey merhum bir nevi « Pekmez tatlısı » diye izahat vermişse de yemekte yoğurt bulnnmasına göre bunun tatlı nevinden olmadığına hüküm edilebilir. (7)

9 — Tatar aşı; muska biçiminde içi kıymalı hamur aşına sarımsaklı yuğur katılarak yapılır.

HAMUR İŞLERİ

10 — Mantı; Bu yemek teFatih zamanından beri malûm olan eski Türk yemeklerindendir. Sözü geçen (Mutbahi âmire) (8) masraf defterinde ماست برای مانتی پاشایان عن یدو (mâst berâyı mantı pâşâyân an yedi o) kaydine tesadüf edilmektedir.

Mantı, kuru, sulu kısımlarına ayrılır.

Kuru mantı; kalınca açılmış hamur, daire şeklinde kesilir, içine kıyma konur. Altı kulaklı olarak bükülür. Masafa dizilir. Susuz olarak iki tarafı kızartılır. Üstüne sarımsaklı yoğurt ekilir. Sulu mantı; açılmış hamur kare şeklinde kesilir. Hamur parçalarının içine kıyma konur. Dört kulaklı olarak bükülür. Masafa dizilir, et suyu ve ya yağlı su ile pişirilir, üstüne sarımsaklı yoğurt ekilir. Kuru

---

(5) Çorba kıvamından daha koyu halde su ile karıştırılmış una helle derler.

(6) Kendüme, çorbalık, aşûralı gibi çeşitli adlarla anılan, dövülerek kabuğu soyulan yarılmış buğdaya Çorumda yarma derler.

42. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

mantının iki tarafını kızartmak için masaltaki dizileri bozmaksızın çevirmek oldukça el uzluğu ister bir iştir.

11 — Cızlak; Helle halindeki mayalı hamuru kızgın, yağlı bir saç üzerine dökülerek pişirilir.

12 — Mayalı; Tava ve saç mayalısı diye ikiye ayrılır.
Tava mayalısı; Tavada kızdırılan yağın içinde, açılmış yuvarlak hamur parçaları kızartılarak yapılır.
Saç mayalısı; Katıca yuğrulmuş kalın, yuvarlak hamur parçaları kızgın saç üzerinde pişirilerek yapılır. Buna bazı yerlerde « Bazlambaç » da derler.

13 — Katmer; Yağlı yoğrulmuş hamurlar, mayalıdan daha ince olarak açılır, yuvarlak olarak kesilir. Bu parçanın üzerine soğanla kaynamış kıyma veya peynir konularak tekrar üstüne bir kat daha açılmış hamur yapıştırılır. Ve tavada kızdırılmış bol yağ içinde kızartılır ki bir nevi börek demektir.

14 — Kızartma; Yufka ekmeği su ile ıslatılır, içine kıyma serpilir. Dört köşe katlanır. Bol yağ içinde iki tarafıda kızartılır.

15 — Kömbe; (9) Mayasız hamur ya kızgın bir taş üzerine yapıştırılır veya kızgın küle kömülerek pişirilir. Bilhassa değirmenlerde yapılanı meşhurdur ki ekseriya tuzsuz pişirilir.

16 — Pezi ; Yufka ekmeği pişirilirken, daha küçük kıtada yapılan sıcak yufkânın üstüne tereyağı sürülür. Buna yağlı ekmek de derler. (Kocabaş) denilen şeker pancarının büyük cinsinin yaprrklarına da (Pezi) derler. Bundan da ayrıca sebze yemeği yapılır. Fatih zamanı mutbah masraf defterinde bunun da ismi « Pâzi » diye geçmektedir.

17 — Yanıç ; Yine yufka ekmeği pişirilirken yapılır. Yufka hamurunun içine kıyma veya peynir veyahut ıspanak konularak saç üzerinde pişirilir. Basit şekilde yağsız bir nevi böreklir.

18 — Oğmaç ; Islatılmış yufka kızartılmış yağ içine parça, parça doğranır, bir veya birkaç yumurta ilâvesile karıştırılarak pişirilir. Buna Höşmerim de derler.

(7) Tarihi Osmani encümeni mecmuası 49, 62çüz. Fatih devrine ait vesikalar mekaler Ahmet Refik S. 30,.39' 40, 48, 48

(8) Aynı eser Sı 28, 36, 39, 41

(9) Gömmeden galat olsa gerektir.

Tarihte bir güneş

Macide Ataman

Kadirkan Ormanlarından Demirkapı dolaylarına kadar geniş bir ülkeye sahit olan Göktürk Hakanları buyruklarını dört bucakta yörütüyor ; Dünyanın anılır taçlı başlarına baş eğdirip, diz çöktürüyorlardı. Fakat bir zamen geldiki Hakanlar öz göreneklerini bırakıp el âdetlerine : Ulus büyüklerini hiçe oayıp yabancı uzmanlara uymağa başladılar ve işte bu günden sonra Göktürklerin geniş ülkesinde bulutlar birikmeğe ve bu bulutlar yayılıp bütün ülkeyi sarmağa başladı. Ve bir gün bütün ülke düşman eline geçti. Bir çok uluslar kılıç altında can verdi. Türklük bitti denildi.

Çiniller kılıç artığı Türkleri de toplayıp Çine yerleştirdiler. Amaçları Türkleri Çinlileştirmek, nice yüz yıllar kendilerini bunaltan ulustan böylece kurtulmaktı. Türklerin bu tutsaklığı elli yıl sürdü. 630 / 681

Bu elli yıl içinde kalkan Türk başları ezildi, Açılan gözlere toprak doldu. Fakat Türklerin kanı değişmedi. Kan yine Kadirgan ormanlarından Ddmir kapı dolaylarına kadar geniş bir ülkeye sahip, buyruğunu dört bucakta yörüdüp dünycnın anılır taçlı başlarına baş eğdiren, diz öprürenlerin kanı idi. Çinlilerin dayanılmaz cefalarına Türk can verdi fakat aman dilemedi. Çiniler binlerce kahraman Türk başını ibret taşlarında kokuşturdular. Lâkin anası, atası kahraman olan bir millette kahramanlara son olurmu ?

İşte bir kahraman daha. Kutlu Han (Elteriş Han)

27 kişi ile dağa çıktı. Çine meydan okudu. « Tutsaklarına bile ortak gözile bakan bu büyük ulus tutsak edilirmi ? Atamın Kurt başlı bayrağını açıyorum. Bu bayrağın altında atamın insanlık töresi yaşayacaktır. Haydi tutsak Türk-

42. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Çorum Haberleri

İHTİFAL TÖRENİ

Büyük Atatürkün ölümünün beşinci yıl dönümü günü olan 10 / 11 / 943 günü evimiz salonunda ihtifal töreni yapılmıştır. Törende Vali, Parti başkanı ve bütün memurlar Parti, Belediye ve müessiseler hazır bulunmuştur. İhtiram sükûtundan sonra Murat Bombacı tarafından Atatürkün hayatı izah edilmiş ve Atatürkün anıdına saygı ile çelenk konmuştur.

ACI BİR GAİP

Evimiz Köycülük şubesi üyelerinden Çorum Doğum evi Baş Hekimi Çocuk mütehassısı Doktor Vasfı Toker 17 / 11 / 943 çarşanba günü daha pek genç yaşta hayata göz yummuştur. Sevgili ve değerli Doktorumuzun cenazesi büyük törenle ve bütün Çorum halkının göz yaşları arasında toprağa gömüldü. Evimizin bütün mensuplarına baş sağlığı dileriz.

---

ler amâcımız Göktürk ülkesi, ileri..» diye haykırdı. 27 yiğit birdenbire 70 oldular. Savaşa tutuştular. Yanık bağırlı yiğitler savaşta arslan kesildiler, düşmanlar kırıldı, bunlar arttı. Sayıları beş bin olunca Kutluhan han ilân edildi.

Türkler bir sel oldu, dört bucağa coştu. Ana yurt kurtuldu. Türkleri tutsak eden Çinliler Türklerden aman dilediler. Taçları başlarında kalsın diye baç verdiler. Göktürk Hakanlığı güneş oldu. Dünyanın taçlı başları gelip baş eğdiler, dize gelup diz öptüler.

Osmancıkta Koyunbaba zaviyesine ait Vesikalar

No. 552

Kutvetil kuzatı ve hükkâm madenil fazlı vel kelâm Mevlana Osmancık Kadısı zide fazluhu tevki'i hümayun vasıl olucak malum ola ki tahtı âli bahtı Osmani üzere cülusu hümayun mütemeyyen makrunum olup umumen tecdidi ahkâm ve berat fermanım olmağın Osmancık kasasında medfun kutbül Evliya Koyun baba kuttise sırrahül aziz zaviyesinin zaviyedar ve vakfının evladiyet ve meşrutiyet üzre mütevellisi olan sulahâdan kutvetissulehâiselikin eşşeyh Hüseyin zide salahuhu rikâbi hümayunuma gelüp zaviyei mezbure vakfının defterde mukayyet karyelerinden kazai mezbure tabi Ovacık suyu karyesinin mümtaz ve muayyen hududu dahilinde kadimden uşür ve resmi zaviyei mezbure vakfı tarafından ahiz ve kabz oluna gelen malumül hüdut yerlerin uşür ve resminde aherin katan alâka ve medhali olmayup bir veçhile dahli taaruz olunmak icap etmez iken erbabı timardan ve müteğallibeden nam sipahi zühur ve ol yerlerin mutasarrıf olduğum Timarın karyesinden nam karyenin arazisindendir uşür ve resmin ben alurun deyu hilâfı kanun ve muğayiri kadim fuzulî müdahale ve bundan aktem muralaai şer'i şerif olduklarında ol yerler karyei Ovacık suyu mezburenin arazısından ve uşür ve resmi kadımden zaviyei mezbure vakfı tarafından ahzu kabz oluna geldiği Osmancık kasabasında sakin ulema ve suleha ve eimme ve hutebâ ve müsin ve ihtiyar ve sair biğaraz kimesnelerin huzuru şeride şehadetleri ve yedinde mevcut iki kıta huccec ve bir kıta ilâm ve üç kıta sair senedatı şer'iye muciblerince şer'an sabit ve canibi vakıftan kadimisi üzre zabıt ve uşür ve resmi zaviyei mez-

[42. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!](#) [CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ](#)!

bur vakfı tarafından ahzû kabz ve bi vechin muarazadan men'i birle canibi şeriden huccet şeriye ita ve ol hucceti şeriyenin balâsına murafaa ve muarazadan men'i birle dört defa imza dahi olunmuşuken sipahi i mezbur bir dürlü mücap ve mündefi olmayup mücerret taziz için hilafı kanun ve muğayiri kadim ve senedatı şer'iyeye muhalif ol veçlile fuzulî müdahale ve tegallüben uşür mahsulâtını ahzedüp gadretmekle yedinde olan ferman mucibince kanun üzre amel olunup ol yerler kadimisi üzre zaviyei mezbur vakfı tarafından zabıt ve uşür ve resmi ahzu kabız ettirilip sipahi i mezkûri hilâfı kanun ve muğayiri kadim ve senedatı şer'iyeye muhalif bir dürlü dahli taaruz ettirmeyüp men'i ve def'i olunmak babında inayet istida ve divanı hümayun kaleminden kanunu ledel sûal uşür ve resmi nizağ olunan yerlere dahleden sipahının mutasarrıf olduğu Tımari karyesinin mümtaz ve muayyen hududu dahilinde kadimden uşür ve resmi Tımari tarafından ahz ve kabzolunna gelen yerlerden olmayup filhakika zaviyei mezbure vakfından defterde mukayyet karyelerinden zikrolunan Ovacık suyu karyesinin mümtaz ve muayyen hududu dahilinde kadimden uşür ve res[...] zaviyei mezbure vakfı tarafınd[...] ahzu kabız oluna gelen yerlerd[...] iken sipahi mezbur ol yerler [...] Tımarim karyesi arazısındand[...] deyu kadime muğayir fuzulî mü[...]dahale eyledüğü vaki ise men'i [...] def'i ve ol yerlerin uşür ve res[...] ve zaviyei mezkûre vakfı taraf[...]dan ahzû kabız ettirmek muvaf[...] kanundur deyu tahrir olmağ[...] muktazayı kanun üzre amel olun[...]mak babında pederi valâ güher[...] cennet mekân firdevsaşiyan mer[...]hum ve mağfiret nişan Sultan Ab[...]dulhamit han aleyhil rahmeti ve gufran zemanında bin ikiyüz se[...]nesi evahiri cemaziyel ahirind[...] emri şerif verildiği inha ve mukad[...]dem sudûr eden emri münifi mez[...]kûrun tecdidin reca etmekle hava[...]lei emri şerif yoğise mukaddem sâdır olan emri alî mucibince ame[...] olunmak emrim olmuştur buyur[...]dumki fermanı şerifim vusul bul[...]dukta bu babda mukaddema ve halâ sâdır olan emri âlî mucebince amel dahi hususu mezburi mahalli nizağ üzerinde husama muvace[...]hesinde temam hak üzre tekayyü[...] ve huccei şer'iye ve ilâm ve senedatı sairesine nazar ve südde saadetimden ihraç olunmuş mü-

hürlü sahih sureti defteri ceddii hakani talep edüp göresin münazaun fîha olan mahalle dahleden sipahi mezburun marizzikir karyesinin mümtaz ve muayyen hududu dahilinde kadimden uşür ve resmi Tımari tarafından alına gelen yerlerden olmayup filvaki zaviyei mezbure vakfının defterde mukayyet karyelerinden salifizzikir Ovacık suyu karyesinin mümtaz ve muayyen hududu dahilinde kadimden uşür ve resmi zaviyei mezbure vakfı tarafından ahzû kabız oluna gelen yerlerden iken sipahii mezkûr hilafı kanun ve kadime muğayir ol vechile fuzulî müdahale ve tegallüben zabıt ve uşür mahsulâtın ahzedüp gadre tasaddi ve ledelterafu bervechi muharrer canibi şeriden huccei şeriye verilmişiken muğayiri huccei şeriye ol vechile fuzuli müdahale eylediği vaki ise men'i ve def'i ve kadimisi üzre zaviyei mezbure vakfı tarafından zabıt ve uşrü ve resmin ahzü kabız ettirüp sipahii mezburi hilafı kanun ve muğayiri senedatı şeriye ahzü taaruz ettirmesin ve dahlolunan zaviyei mezbure vakfı tarafına ait mahsuldan şimdiye değin fuzuli nesnesin almış ise badessübut hükmedüp temamen tahsil ve alıverüp min bait fuzuli kadime ve emrü hümayunuma muhalif kimesneye iş ettirmeyüp hususu mezbur için bir dahi emrim varmalı eylemiyesin şöyle bilesin alameti şerife itimat kılasın tahriren fi evahiri şehri şavval sene isna ve işrin ve mieteyn ve elf 1222

Bi Makami Kostantiniye

42. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

No. 553

Ma fihi minel muarazantı ve meni vakaa indi namikahu ileyhi azze sanihi Esseyyit Mehmet Sait elmev lel hilâfe bi kazai Osmancık gu-. fire lehu

MÜHÜR
Mehmet
Sait
1230

Sebebi tahriri kitap... budurki Medinei Osmancıkta medfun kutbül arifin Şeyhül vasılin meadeni keramet menbaı vilâyet Koyun baba kuddise sirrihül azizin tekyesinde post nişin olan Şeyh Mustafa dede meclisi şer'a gelüp şöyle dava ve takriri kelâm eder ki tekyei mezbur muzafatından (گوك) nam karyede vakıf mezraanın üzerine selefimiz merhumu mağfur Şeyh Huseyin dede tekyei mezburda sakin fukara ve ebnai sebilin taamiyelerine meşrut olarak (Kuru Gevrek) nam kimesneye yevmiye ve ücretile malumetil hudut ve indel ciran on iki adem amel eder bi kıta bağ gars ve ihya ettirüp külliyen dahl ve taaruz icap etmez iken (سبكان) karyesi sakinlerinden Mustafa beşe bin Hasan beşe dahli taaruz eder şerile süal keffi yedine tenbih olunmak matlubumdur dedikte gabbessüal ve akıbil inkâr merhum Şeyh Mustafa dededen davasına mutabık beyyine talep olundukta ahrarı ricali uduli müsliminden (گوك) nam karye sakinlerinden Ahmet bin kürt Ahmet ve değirmenci Alinin torunu Kocur İsmail naman kimesneler li ecliş şehade Meclisi şer,a hâzıran olup ledeyil istişhad filhakika mukaddem post nişin olan merhum Şeyh Hüseyin dede bağı mahdudül mezkûrü (Kuru Gevrek) nam kimesneye ücret ile gars ve ihya ettirdi tekyei mezburun fukarasına ve ebnai

sebilin taamiyelerine gallesini meşrut kıldı lillah şahidiz ve şahadet dahi ederiz deyu her birleri edayı şehadeti şer'iye eylediklerinden şehadetleri hayyizi kabulde kılınup ber mucibi şehadetima ve fetevayı şerifi mezbur Mustafa beşe muarazadan men'i ve defolunup bağı mahdudü mezburu gallesi ve ekli tekyei mezburun fukarasını ve ebnai sebile meşrut olarak zabtı temlik için merkum Şeyh Mustafa dedenin yedine işbu vesika ketip ve imlâ ve ita olundu ve aktihacatta ihticac oluna hürrirehu fil yevmissabi min şehri recep lisene selâsin ve mieteyn ve elf 1230

ŞÜHUDÜHAL

Damad zade Serdar Seyyit Mustafa ağa
Halil efendi zade Seyyit Mehmet ağa
Ramazan zade seyyit Ahmet ağa
Haci osman oğlu seyyit Mehmet ağa
Fahrül müderisin kerim zade Mehmet ef
Amil zade Hüseyin efendi
Gök göz oğlu Mehmet bey
Eçe meçe zade İbrahim ağa
Medrese oğlu Mustafa beşe
Batman oğlu Mehmet
Hacı hafız Mehmet Emin efendi
Kâtibi mahkeme ve gayrühüm

42. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Abdalata Zaviyesine Ait Diğer Bir Vakfiye (1)

No. 254

ثبت مضمون عندى وانا الفقير اليه تعالى
عبدالوهاب القاضى بمدينة چوروملو

وثبت مضمون عندى وانا الفقير
لطف الله القاضى بقره حصار تمرلو

ثبت مضمون عندى وامضيه وتنفذته
وانا الفقير شيخ حسن القاضى بمحروسه توقات
فى سنه اربع و خمسين وثمانمائة

عرض على هذا الكتاب وقبله وارتضيه
وانا الفقير الى الله الغنى البارى على بن يوسف
العبادى القاضى فى العسكر المنصور عفى عنهما

عرض على هذا الكتاب ولماطالعه وجدته موافقاً
للشرع القديم والنهج المستقيم فقبله ثم امضيه
وانا الفقير محمد القاضى بمحروسه اماسيه

الحمد لله رب العالمين . . . . وهذه حجة شرعية ووثيقة
. . . ناطقة بذكر ما اشترى شيخ الزاهد العابد . . الورع سيد محمد بن شيخ المكرم . . ابن الشيخ

(1) Bu vakfiye aslından istinsah edilmiştir. Baş tarafı yırtık olduğundan kadı tasdi[ki] evvelce kopya edilmiş olan diğer bir nushadan alınıp yazılmıştır. Güve tahribatına t[ers] edüp okunamıyan kelimelerin yerine nokta konmuştur.

رجب بن اميرالمكرم محمد بن داوود ابن . . اميرالكبير شيخ باشا ابن امير موسى ابن اميرالكبير
عمر بك بن كوك اغا ابن امير تاجر ابن اميرالكبير . . . كان حقه وملكه . . . . صادر
هذه البايعة . . وذلك ربع البايع من قريه المسمى شجار من ديوان دولت من اعمال چات
حاماه الله من الافات بجميع الحدود الحدالاول الطريق العام ينتهى الى طاروازى والحدالثانى مانتارفراكى
ينتهى الى قريته فاضل والحدالثالث وادى كوك ينتهى الى يصى ايوك ينتهى الى الوادى چدده والحدالرابع
قريه حاجلر ينتهى الى طريق العام بجملة حدودها وحقوقها وجبالها وتلالها وعيونها وانهارها واشجارها
مثمرة وغير مثمرة ومزارعها ومراعيها ومواطنها ومساكنها وبكل حق داخل فيها وخارج عنها و
ينسب اليها ذكر اولم يذكر . . وعلى مايشاهد الوجوه والاسباب بثمن قدره مبلغه خمسه ماه درهم
من الدراهم الفضة الرايجة المسكوكة العثمانية والموصوف المربع النصف من ذلك تأكيد لبيان الاصل وتحقيقاً له
مائتين وخمس درهم من النقد المذكور والموصوف المعوث شراً صحيحاً شرعياً وبيعاً صريحاً مرعياً مرضياً جامعا
لشرائط الصحة خالياً عن موجبات البطلان والفساد مشتملاً على ايجاب شرعى وقبول مرضى بعد التامة الصحيحة
وقد حصل له سهم القابض فى الثمن والثمن تاماً كاملاً عن مجلس القبول فيه بالابدال على الاقوال عن
تراضى و تشاور وضمان الدرك على من يوجبه الشرع ووضع الطاحون الخرابه كبها المشهوره بطاحون عمر
والطاحون المذكور فى القرية المذكور فيها . . . . المذكورين بجملة ماينسب بها حكم المسجل اعلاه بصحه
لمتابعه ويكون الملك المشترى سرى المذكورين فله ان يتصرف فى الربع المبين بصرف الملاك المطلق كيف شاء
واراد من غير مانع ومزاحم ومعارض ومنازع ومدافع وجرى ذلك فلما توقف الواقف مقدم داوودى
شيخ باشا على حديث النبوى انه قال رسول الله صلى الله عليه وسلم (اذا مات ابن ادم انقطع عمله الا ثلث
صدقة جارية وعلم ينتفع به وولد صالح يدعو له) وقف وحبس وتصدق فى حال كمال عقله بتصرفاته الشرعية
من الولاية والعملية طوعا ورضيا لاخوفا ورهبة بل حسبة لله وطلباً ثوابه الكريم وهرباً من عقابه الاليم
(يوم لاينفع مال ولابنون الامن اتى الله بقلب سليم) ربع من قريه صجان المذكور بجملة حدودها وحقوقها
على زاوية المرحوم شيخ ابدال آتا وجعلت التولية الشيخ الزاهد العابد سيد محمد بن شيخ مرحوم رجب نسلا
بعد نسل وشرطت ان يتصرف غلته اولاً لاعمارتها فا فضل عنها الى الفقراء والمساكين وقفاً صحيحاً شرعيا
وحبساً صريحاً مرعياً فلا يباع ولا يوهب ولايورث الى ان يرث الله الارض ومن عليها وهو خير الوارثين
(فمن بدله بعدما سمعه فانما اثمه على الذين يبدلونه) ومن سعى فى ابطال هذا الوقف فعليه لعنة الله والملئكة
والناس اجمعين وجرى ذلك وحرر فى نصف رمضان من شهور فى سنه اربعين وثمانمائه 840

يشهد بما فيه كله
الياس ابن يعقوب مصطفى بن قرالى
طورحسن ابن يكيجه سليمان بن قرا احمد

شهد على الامضاء كله
سيدى صالح بن ابوالوفا الكاتب فى مجلس الشرع بمدينه چوروملو
حسن فقيه النائب فى مجلس الشرع بمدينه چوروملو

42. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

طورمش بن بكبجه، پیر حسن بن طورمش الجل، طورمش بن الحاج قیا پاشا طاب ثراه

محمد بن حسن الفقیه   حسن بن حوجه بك   علی بن مظفر بن محمد الیرواقی غفر لهم

پیر حسن بن اسماعیل   اسکندر بن صاق   بخشایش فقه بن ادریس دانشمند

بخشایش بن سفر   کرم الدین بن حوجه   شیخ پاشا القصوی

سلیمان بن قتلو بك   ایدین بن حوجه   سعید بن بالی الحاکم

...شا بن ملکشاه   ایدین بن کرم الدین   شهدا به عندی وانا

ولی فقه بن سلیمان   یوسف بن طورمش   یوسف بن بدر الدین   حرره عبدالرحمن الصالحی القاضی

تکین بن الوبك التوزی   جنید بن وبر   احمد بن منیق   [illegible] عفا الله

اورمه بن قیا

حسن بن طورمش

محمد بن عمر الفقیه التوقادی

42. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

ÇORUMLU 1942--1944

KAYNAK ESERLER DİZİNİ:23

ÇORUMLU

1942-1944

SAYI: 43

Mahmut Selim GÜRSEL

CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

43 SAYI İÇİNDEKİLER

ACI KAYBIN YIL DÖNÜMÜ

ÇORUM'DA OĞUZ BOYLARI

HU'YAMIN SAHİLLERİNDE

MU'ASSIR AHLAKIN

BİR MÜHLÜZ DESTANI

ÇORUM'UN ESKİ YEMEK VE MUTBAHLARI

GÖRÜŞLER

TÖREYE BAĞLILIK

ÇORUM HABERLERİ

II. TEŞRİN HALKEVİ ÇALIŞMALARI

OSMANCIKTA KOYUN BABA ZAVİYEBİNE AİT

ADAL ATA ZAVİYESİ

43. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

ÇORUMLU

Çorum Halkevi Dil ve Edebiyat Şubesi Tarafından
Ayda Bir Çıkarılır

Kuruluşu : Nisan 1938

[redacted]SAYI : [redacted] 43

1 - 1. Kânun - 943
[redacted]

Basıldığı yer : Çorum Vilâyet Basımevi

ÇORUMLU

Çorum Halkevi Dil ve Edebiyat Şubesi Tarafından
Ayda Bir Çıkarılır

Sayı : 43 *1 1. Kânun 943* *Kuruluşu: Nisan 938*

Acı kaybın yıl dönümü

Türkçe Öğretmeni
Bahri Mıyak

10 İkinci teşrin 1938 Bu gün, geniş ve lekesiz Türklük semasında bir husûfun kara tarihidir. Bu gün, tekmil insanlığın engin sevgisini bağrına sığdırmış o yüreğin durduğu, damarlada geniş insanlık ideâlını dolaştıran o nabzın sustuğu, yanar dağlâr kaynağı o başın soğuduğu kara günün kara yıl dönümüdür.

Geçen beş yıl, acılarımızın şiddetini dindirecek yerde daha ilimleştirdi, daha derinleştirdi. Gelecek asırlar, rûh acılarımızı dalî sancılar derecesinde hissedilir hale sokacaktır.

Onun ölümüle yandığımız ilk an, milletçe kalbimize saplanan hançer, yılların akışile, burgulanarak daha derinlere işliyecek, ve bu acı, eski bir muharibin göksünde saplanmış kalmış kurşun parçası gibi bedenimizin, ruhumuzun bir parçası haline gelecektir. Bu acı gönlümüzde burkuldukca içlerinde semaları aksettiren o göksel gözleri, güneşin ışıklarından çekilmiş tellerle örtülü o başı ve en kalın zırhlarla kaplı gönüllere bile kolayca işleyen o radyomlu bakışı taptaze ve dipdiri içimizde hissetmekteyiz.

43. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Kalplerimiz, nabızlarımızın damarlarımızda dolaştırdığı hayat mayii kadar, onun eşsiz hatıralariyle da çarpacaktır.

Türk tarihi onunla en yüksek irtifaa çıkmıştı; Şimdi onun aydınlattığı izden giden en büyüğümüz, bu yükseklik rekorunu yine onun ilham ve hatıralarından hız alarak kırmaktadır.

Bu gün, o, ardımızda kalmış şerefli bir mazi, ilham ettiği ülküyle önümüzde koşan ışıklı bir hal — hatta daha fazla birşey — bir istikbaldir. Şöyle düşünmek ve söylemek mümkündir.

« Ondan geliyoruz ve ona koşuyoruz »

O bir güneştir, bizler yıldızlar... Onun yaktığı nurla ışıklandık. Ufulünden sonrada onun nuriyle parlıyoruz.

Eşsiz inkılâplar mihrakı (Atatürk) gönüllerimizde hüriyet ve ve istiklâl ateşini yakan büyük promete! Milletin sana ölmez bir minnetle bağlıdır.

Çorumda Oğuz Boyları

Neşet Köse oğlu

Sayın dostum Hüseyin Namık Orkun' nun Oğuzlara dair yazdığı, derin araştırmalara dayanan değerli eseri o tarihe kadar yazılan makalelerle bir iki kitabın en önde gelenidir. Bu kitap Oğuzlara dair yapılacak her araştırmada ilk ışığı verecek ve yazılan her yazı bunu tamamlayacaktır.

Çorumda Oğuz boylarının yerleştiği bölgeleri ve köyleri tesbit ederken bu kitabı ihmal etmemize imkân yoktu. Okurlarımız arasında bu yazıda adı geçen Oğuz boyları hakkında umumî bakımdan izahat almak isteyenler olursa bu kitaba baş vurmalıdırlar.

Çorum'da Oğuz yayılışı konusu üzerinde incelemelere başlamazdan evvel Oğuz Han ile oğulları ve bunlara bağlı olan boylar hakkında esas bilgiyi vermeği okurlarımıza kolaylık olsun diye faydalı bulduk.

Oğuzların kabile teşkilâtı Oğuz destanında açıkca görülüyor. Bu efsanede şu malumat vardır.

Oğuzhan, kendi namına bir hükûmet kurmuştu, sağlığında altı oğlunu ava gönderdi, avda oğullarının üçü bir altın yay, diğer üçüde bir altın ok buldular. Oğuz han, oğullarını, bulduklarına göre ikiye ayırdı. Üç kardeşlerin büyüklerine Bozok, küçüklerine de Üçok adını takdı. Bu altı çocuğun adları şunlar idi.

1 — Deniz han
2 — Dağ han
3 — Gök han
4 — Yıldızhan
5 — Ay han
6 — Günhan

Oğuz öldükten sonra yerine Güuhan geçti, veziri olan Irkılhaca kabile teşkilâtını genişletti. Oğuz hanın altı oğlundan her birinin dört çocuğu oldu. Hepsi 24 olan bu çocukların adı ile 24 kabile kurulmuş oldu. Bunlara Oğuz boyları denilmektedir. İsimleri de

43. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

aşağıda yazılıdır.

Denizhan'ın oğulları
- Kınık
- Yıva
- Büğdüz
- Iğdır

Dağhan'ın oğulları
- Urakır
- Eymür
- Alayundlu
- Salur

Gökhan'ın oğulları
- Peçenek
- Çepni
- Çavdur
- Bayındır

Yıldızha'ın oğulları
- Çarukluğ
- Kargın
- Beydili
- Avşar

Ayhan'ın oğulları
- Yıparlı
- Töker
- Doturga

Yazgır

Günhan'ın oğulları
- Kara evli
- Alka evli
- Bayat
- Kayı

Bu ikili teşkilatta Osmanlılarda (1) Selcukilerde (2), Göktürklerde (3), Hiyoğ-nu'larda (4) raslanmaktadır.

Oğuzlarda birde 24 lü teşkilât vardır. Selçuknamelerde, Oğuzler 24 boyun çerileridir, Oğuz'un 24 boyu, tabirleri vardır. (5) Fatih kanunnamesinde « Yörük rüesâsının 24 kişiden ibaret » olduğunu görmekteyiz. Karaman Devletinin 24 veziri bulunurdu. (5) Oğuz'un 24 lük teşkilâtına ait daha bir çok vesikalar vardır. (6) Fakat burada incelemek istediğimiz nokta bu 24 oğuz boyunun Çorum bölgesinde yayılışını göstermek olduğundan neşredilmiş olan bu vesikalar üzerinde

(1) Rumeli beylerbeyi, Anadolu beylerbeyi

(2) Sağkol, Solkol beyleri vardı. Sağkol, Bayat ve Kayı beyine, Solkol da Bayındır ve Çavundur beyine verilmişti.

(3) Burada da şark, garp Hidivleri vardı.

(4) Hükümdar maiyetinde bulunan iki büyük Kumandan memleketi idare ederlerdi. Bunların biri şark diğeri garp kumandanı idi.

(5) Oğuzlara ait S. 16. H. N. Orkun.

(6) Bu mevzu üzerinde daha fazla malumat almak isteyenler Hüseyin Namık Orkun'un (Oğuzlara dair) adlı eserine baş vurabilirler.

durmağı mevzuumuza uyğun bulmadık.

Çorumda Oğuz'un 24 boyundan 22 sinin adı ya köy veya mevki adı olarak bu günde yaşamaktadır. Bu isimlerin bir kısmı yalnız yerlerine gidilmek suretile, bir kısmı da 800 veya 900 yıl önceki vesikalarda bulunarak bu gün bulundukları yerlere gidilmek ve incelemek suretile teyit edilerek tesbit edilmiştir.

Oğuz boylarından en çok bu bölgede köy ve yer adı bırakanlar Bayat, Eymir, Kargın, Yapar, Çavundur boylarıdır. Bu iş için hazırladığımız cetveli okurlarımıza sunuyoruz.

Adı		Cinsi	Kadın	Erkek	Toplam
Büğdüz	(7)	Köy	390	364	754
Büğet	(8)	»	340	308	648
Bayındır	(9)	»	171	145	316
Bayındır ovası	(10)	Mevki			
Bayat	(11)	Köy	74	76	150
Bayat gediği	(11)	Mevki			
Bayat mezarı	(12)	»			

(7) Çoruma bağlı bir köydür. Abdalata denilen köyün cenubundadır.

(8) Çorum'un şarkı şimalisinde sıklık buğazının batısındadır. Bu buğazın adı da eskidir. Bu buğazın Türkler eline geçtiği ilk andan itibaren bu ad yerleşmiştir.

(9) Bu köy Mecidözü kazasına bağlı bir köydür. Çorum vilâyeti dahilinde çok az olan bayındır izlerinden biridir.

(842—1438) tarihli Mehmet paşa vakfiyesinde bayındır divanına bağlı şu köyler ve mevkiler yazılıdır.

Bergi	Köyü	Kara bürçek	Köyü
Yenice	»	Sondul	»
Karınbayat	»	Çaytagaçar	mevki
Kuyumcu	»	Dikenlik	»

Bayındır, divanının merkezi olduğuna göre buraya bağlı olan köylerin de aynı aşirete bağlı oldukları söylenebilir.

(10) Çorum'un Kuyumcu köyünde bir mevki adıdır.

(11) Çorum'un şimalinde Yeni köy'ün yanında bir dağ gediğidir, köy de Çarum'a bağlıdır.

(12) Bayat köyü etrefında bir mevki adıdır. Çorum merkez kazasına bağlıdır.

43. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Bayatlı oğlu	(13)	Sülâle			
Bayat kırı	(14)	Mevki			
Bayat çayı	(15)	Çay			
Bayat pınarı	(16)	Pınak			
Tepe bayat	(17)	Köy	226	218	444
Bayat su kavsıdı	(18)	Mevki			
Karin bayat	(17)	»			
Beydili	(18)	Köy	173	164	337
Beydili	(19)	»	215	199	414
Becek	(20)	Mevki			
Alayundlu	(21)	»			
Afşar	(22)	»			

(13) Çorum merkezinde bir sülale adıdır.
(14) Bayat köyüne yakın bir mevki adıdır.
(15) Bunlarda birer mevki adıdır.
(16) İskilib'e bdğlı bir köy adıdır.
(17) 756 - 1355 tarihli Keçi hatun vakfiyesinde adı geçer.
(18) Çorum merkez kazasına bağlı bir köydür.
(19) İskilip kazasına bağlı Belveren köyüne yakın başka bir köy olu; mahalle halinde idare edilmektedir.

Birinci Beydili köyünün adı (756 - 1355) ve (834 - 1430) tarihli il Çöplü bey vakfiyesinde ve (1005 - 1596) tarihli mahkeme sicillerinde adı geçer. Buna nazaran eskilik derecesinin tesbiti mümkündür. Bey dili hakkında bilgilerini derinleştirmek isteyenler varsa Çornmlu dergisinin 12 inci sayısındaki Gazi Beydili adlı yazımıza bakabilirler.

(20) Gerçi Çorum havalisinde Becenek'lere ait bir köy izi yoksada Elvan çelebi köyünde bir ören yeri vardırki adına Becek derler, bu işin üzerinde dnrulmağa değer.

(21) Çorum merkez kazasına bağlı olan Çatak ile Şeyh Hamza köyleri arasındaki arazi parçasına Alayuudlu dedikleri gibi Ayas köyü dağlarında Alayund yaylası adlı bir yer olduğu köylü tarafından söylenmektedir. (683 - 1281) tarih'i Melike hatun ve Arif çelebi vakfiyelerinde Hüyük divanına bağlı köy olarak adı geçer. Hüyük bu gün Etilere ait kazı yapılan köydür. Yukarda adını yazdığımız yayla çok muhtemeldir ki vakfiyede adı geçen yer olsun.

Afşar divanı	(22)	»			
Eymir	(23)	Köy	277	253	530
Eymir	(24)	»	214	200	414
Eymir çayı	(25)	Mevki			
Eymir halife	(26)	Mahalle			
Eymir çiftliği	(27)	Mevki			
Eymir sırtı	(28)	»			
Eymir	(29)	»			
Dodurga	(30)	Köy	581	623	1254
Döker	(31)	Meyki			

(22) Osmancık'ta kızılırmak sahilinde ve Kargı karşısında hem bir köy ve hemde bir dağ adı vardır. v Çorum merkezinde birde « Avşar oğlu diye aile yaşamaktadır.

Birde (851 - 1447) tatihli Hamdi bey vakfiyesinde o zaman Kara hisar Temürlü kazasına bağlı olup bu gün Alaca ve bir kaç yüz yıl öncede Hüseyinabad adı ile anılan kazada Afşar divanı adlı bir bölge vardırki bu gün bir mevki adı halinde yaşamaktadır.

Çorum'un başka yerlerinde bu aşiretin izlerine tesadüf edilememiştir.

(23) Sunğurlu kazasında bağlı bir köy adıdır. İstatistik Umum Müdürlüğünün 1937 de çıkardığı Çorum sayım Bürosunda yanlış olarak İmirli tarzında yazılmıştır.

(24) Çorum merkez kazasına bağlı bir köy adıdır. ve Eymir gölüde meşhurdur.

(25) Alaca kazasının cenubunda Döl deresi altındadır.
(26) Çorumde bir mahalle adıdır.
(27) Oomancıkta bir mevki adıdır.
(28) Çorum'un Misler Ovacığı adlı köyünde bir mevki adıdır.
(29) Çorum'a bağlı Ovacık köyünde bir mevki adıdır.
(30) Oomancık'a bağlı bir köydür. (842 - 1438) tarihli Mehmetpaşa vakfiyesine göre bu köy büyük bir divan merkezi idi.

(31) Çorumda bu adda bir köy yoktur. Yalnız (842 - 1438) tarihli Osmancıklı Mehmet paşa vakfiyesine göre Sazsıva divanına bağlı köyleri sayarken Çorum'a bağlı olup bu gün hala yaşayan köylerle beraber köy olarak Döker adı da geçer. Bu divanda bağlı köylerin adları şunlardır.

Bölücek	köyü	Kılıçlı	köyü
Eymir	»	Karavar	»
Döker	»	Çeltikçi	»
Çakal	»	Muradlı	»
Ali paşa	»	Gerdel	Mezrea
Karımış	»		

43. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Çarukluğ	(32)	»			
Çavundur	(33)	Göl			
Çepni	(34)	Mahalle			
Çetmi	(35)	Köy			
Çepni deresi	(35)	Dere	104	90	194

(32) Bu gün Çorum'da bu adla bir köy yoktur. Mevki adınada tesadüf edemedik. Yalnız eski vesikaları tetkik ederken (764 - 1362) tarihli Taybu vakfiyesinde Çorum civarında Çaruk adlı bir köye tesadüf ettik. (850 - 1446) tarihli Mürüvvet bey vakfiyesinde de adı Çaruk olan bir köy geçer.

(33) Bu isme Çorum'da tam olarak yalnız bir yerde rastlanmıştır. Oda (756 - 1355) tarihli Keçi hatun vakfiyesindedir: O zaman Kara hisar Temürlü denilen kazada bir gölün adı olarak yazılıdır. Çavundur gölü şeklinde yazılan addan başka Çavundur izine tesadüf edemedik.

(34) Çorumda mahalle adıdır.

(35) İskilip Kazasına bağlı bir köydür. Ayni mevkide bu adda bir Dere vardır.

Hüyamın Sahillerinde

Yaşar Nezihe Bükülmez

Yine sahilde seni dün gece andım yanarak,
Dayadım bir taşa öksüz başımı ağlıyarak,
Orda hüsranım ile başbaşa yalnız kalarak.
Seni enginlere sordum içerim sızlayarak.

Kamerin nuruna garkoldu denizler, kayalar;
Kanadı dilde o yıllarca unulmaz yaralar;
Sardı benliğimi tatlı ve acı hatıralar.
Seni yıldızlara sordum içerim sızlayarak.

Ağladım hıçkırarak sahili optükce deniz.
Ne vücudundan eser var, nede kumlarda bir iz.
Hani ayrılmayacaktık gene makberde de biz.
Seni sahillere sordum içerim sızlayarak.

İşte ayrıldı, ebedî birleşen eller orada,
İşte çiğnendi, heder oldu emeller orada,
Şimdi pür neşe gezer başka güzeller orada.
Seni genç kızlara sordum içerim sızlayarak.

43. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Muasır ahlâkın men'şei üzerinde bir tetkik

(Sayın Afet Kobak'a)

Kemal ONSUN

— 42 inci sayıdan artan —

Fihte'nin ahlâkiyatı Alman gençliği üzerinde büyük tesirler icra etti. Fihteye göre ahlâkın esası: Şuurdadır, şuur ise; ancak İnsanda mevcut bir hal olduğuna göre ahlâkın menşeine insandır. Bu, yüksek varlık için Fihte mücazat ve mükâfat gibi şeylerin mevzubahs bile olmaması icap edeceği kanaatında idi.

Yeni çağlar bilhassa ondokuzuncu asır felsefe bakımından ençok nazarı dıkkatı celp eden fikirleri ve zenginliği ihtiva eden ve büyük mütefekkirleri sinesinde taşıyan bir devirdir, bu zamanda Positivisme, Evelutionisme, Socialisme gibi büyük felsefe cereyanları hâkim olmuş ve her sahada inceden inceye işlemeler, çalışmalar neticesi olarak bu cereyanların kökleşmesini intaç etmiştir. Bu üç esaslı cereyandan başka bir çok mektepler vücuda geldi, her mektep kendisine bir haylı taraftar ve hatta muakip toplamaktan geri kalmadı. Lâkin bunların cümlesi yukarıda söylediğim mekteplerin göz kamaştırıcı ışığı altında sönük kaldılar. Bu tâli mekteplerden Spiritualisme'in ve Şopahaner'in fikirleri şayanı dikkattır.

Şopanhavr Euoist, Pesimistdir. Buna göre ahlâkın kaynağı acımaktır. İnsan inkişaf ettikçe kendisini salıyor ve kendi kendine acımağa başlıyor. Lâkin bu inkişaf daha ziyade tekâmül eder ve cemiyet hayatıda büyüyecek olursa acıma yalniz nefsine değil bütün insanlığa ve nihayet hayvanlara kadar varır işte bu acıma ahlâktır diyor.

Pezitivzim August conte tarafından Fransada kuruldu. Bu mektep, kendinden evvelki bütün düşünceleri bi aman bir şekildetenkit ilefaaliyete başladı. İlimde yalnız tecrübeyi esas tutan bir meslek, ahlâkı insan yaşayışının fevkında bir kuvvet olarak kabul ediyordu. Physipue sociyale adlı eserinde Kont, ahlâk hakkındaki düşüncelerini izah etmiştir. Ona göre: İnsanda mevcut altruiste düşünce kendisile birlikte bütün beşeriyet ve hatta hayvdnları bu insiyak'ın tesirinde tutar. Haddizatında bu insiyak, insanın hilkatinde, tabiatında mevcuttu. Bir takım Âlimlerce tenkit edilmekle beraber şayanı terviç olan Kont'un asil fikri ahlâkın inkişafında aileye verdiği kıymetteeir. Bu gün dahi ahlâk hakkında bir çok düşünceleri telhis ve bazıları inkâr ve bazıları kabul eden mütefekkirler nihayet ahlâkın cemiyet içinde inkişaf ettiğinde müttehit bulunuyorlar. Halbuki cemiyetin nüvesi âiledir. Fert, ilk cemiyet olarak âileyi görür, nihayet âilelerin toplanması cemiyetleri teşkil eder. Hatta o kadar ileri gitmek mümkindir ki cemiyetlari « Fert toplulukları » diye değil âile topluluğu diye tavsif etmek daha doğru olur.

Kont, âileye verildiği kıymet ile bu günkü cereyanların piştarlığını yapmıştır. Bundan başka Kont'un asıl ahlâk telâkkisi « Fert » ictimaî vazifeleri arasından şahsî menfaatları ikinci dereceye bırakmalıdır. Bu suretledirki, beşeriyete hizmet edilmiş ve bilnetice ahlâkın temeline vasıl olunmuş olur. İnsan beşeriyet içinde nihayet bir atomdan başka bir şey değildir. Atomların gayesi ferdî yaşama değil, kendilerinin teşkil ettikleri vücudu yaşatmaktır. Şeklinde izah ederek ileriden beri söylediğimiz « Fert cemiyete feda edilmelidir » düsturunu kabul etmiş oluyor.

Bu kuvvetli cereyandan sonra bir çok tarafllar toplayan ve bilhassa idarî bakımdan aşağı tabakaya hitap etmekte mütemayil bir mektep geliyorki oda sosyalizmdir.

Bu, tarihi bir çok sebepler dolayisile bir reaksiyon neticesi olarak meydana çıkiyor. Bilâkayduşart müsavat prensibini kabul eden bu cereyanın daha ilk doğu-

şunda Fourier, Seasimon, Roberteyon bulunuyordu. Nihayet bu ceryan. Almanyadan Karlmaks ve muakipleri ile kuvvet buldu ve Rusyaya atlayarak bir rejim halinde tatbikat sahasına vaz olundu.

Bu felsefi düşüucenin ahlâkta cemiyet ve tabiat insiyakından başka bir şey değildir. Yalnız cemiyette görülen (Fransız inkilâbındaki herçümerç ve bir sınıf halkın fevkalâde ezilmesi gibi) ademi müsavatın önünü almak, her şeyi say esasına istinat ettirmek bir işci müsavatı kurmak fikrinden ileri geliyordu. O müsavatki insanlar arasında en yüksek ideal halinde yaşamağa çalışan Yunan felsefe ve metalizıği nihayet hayat sahasına tatbik olunduğu zaman bir nebze bile yerinden hareket etmeyen büyük bir ağırlık halinde sürüklene gelmiştir. İnsanlar; ancak müsavi olarak doğarlar. Yoksa doğuştan ölüme kadar müsavi bir hayat tarzına maddeten imkûn yoktur. Zira; say ve zekâ farkı derhal müsavi kılınan fertleri az zaman içinde bir biri ardınca dizilmeye münner kılacaktır. Çalışan ve zekâsını işleten kimse ile kör kurdun nasibini veren Allahtan nasibini bekleyen bir insan arasında elbetteki müsavat tasavv olunamazdı. İşte bu sebepledir sakat düşüncelere saplanup kal sosyalizm kendisine bir çok tar tar toplamakla beraber hakiki bi gi ve cemiyet hayatı üzerinde te kikleri ilerlemiş kimselerin de p haklı tenkitlerine maruz kald Nihayet bu gün unutulup bir tar atılmak ve sadece felsefe tar tetkik olunurken mevzubahs o mak ve prensiplerine şöyle b göz atılmak gibi kendisine yaraş mevkiini aldı.

Son zamanların en tanın âlim ve filozofu Herbert Spense faideci düşüncenin başında geliy ve ahlâkın da bu düşünce üzer kuruyor. Onca, Egoizim Altau den daha ön planda gelir. Ferd fedakâr olmasını ve kendisini ba kalarına feda etmesini vazifed ziyade Egoizm'de bulur. Ona gö re, en iptidai hislerin başında Eg izm gelir. Yalnız Egoizm değ Spenserinen kuvvetli düşüncele arasında adâletde yer bulmuştur. Hatta, ahlâka ait yazdığı büyü eserinde Spenser « iyi ve kötü ha reketler toplu bir halde yaşaya hayvanlarda bile görülür, ferdi değil nev'in bakasına hizmet ede ve adâletin ilk tezahürü olan iyi hareketlerdir. » diyor.

İyilik veya fenalık, bütun ahlâk telâkkileri cemiyetten ve tabiattan geldiğine göre gerek Egoist ve gerekse cemiyetci düşünceye nazaran bu fikirleri fert. acaba iktisap suretiylemi, yoksa vilâdi olarakmı edindiği hususu bir hayli münakaşalara yol açmıştır.

Bu gün terbiye dediğimiz şey bile cemiyette iktisap edilmesine rağmen insanın tabında mündemiç bir viladi terbiye ve bir vilâdi ahlâk telâkbisi mevcuttur. Halbeki arasında âile terbiyesi denen bu hususiyet Biyolajide' Fiziyolojide olduğu kadar noral sahada da irsiyeti kuvvetle kabul ettirir. Möktesep terbiye insana belki iyi sosyeter bir vasıf verir. Fakat, bu vasfın arkasında meknuz bulunan asıl kanın icabı ve âileden mevrus bir ahlâk, bir terbiye sistemi vardırki o kendisine müsait zemin buluncaya kadar sükûnet içinde kalır. Fakat müsait zemin ve zaman bulunca derhal faaliyete geçer. Biz buna, « Tıynet » diyoruz.

Nebati ilimlerde de uyumuş tomurcuklar tıpkı böyledirler. Bunlar; hakikatta görünmez ve faal değildirler, lâkin diğer tomurcukları faaliyetten kalan veya bütün dalları kesilen bir ağacın gövdesinde bulunan ezrarınaimaler derhal vazife alarak hayat ifadesini tezahür ettirirler. İnsan vücudunda muattal gibi duran fakat ufak bir zaaf veya müsait fırsatta faaliyete geçen hastalık mikropları gibi.

İşte âilenin, ceddin intikal ettirdiği bu telâkkiler nihayet ferdin bütün hayatında müessir olan ve bütün hasletleri fenalıkları bundan ibaret kalır. Mücrimler üzerinde uzun tetkiklerde bulunan Lombrozo'da tevarüse büyük mevki ayırmıştır. Bundan başka Şeltshur ahlâk duygularının vilâdi ve fıtri olduğunu ve buna göre ahlâkın esasının tabiatta bulunduğunu kabul ediyor.

Tevarüs kaidesini kabûl ederek cemiyetten âileye ve âileden ferde indirdiğimiz takdirde bütün ahlâkın esasını ferdin zatında mündemiç olarak ve nihayet o günkü ferdde cemiyetin kurucusu kabul ettiğimize göre ahlâkın menşeini yine cemiyette bulmak lâzımdır. Hülâsa: Ahlâkın menşei vilâdidir, çocuk âilenin kanını taşır ve onun tesirindedir. Âile ise cemiyetin nüvesidir. Binanaleyh ahlâk cemiyetten gelir.

43. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Cönklerden Derlemeler :

(1) « Bir Mühlüz (2) Destanı »

Derleyen : Eşref ERTEKİN

Bir zamanlar bakkal idim hem esnaf
Ahbaplarım yanıma gelirdi saf, saf
Derlerdi biz sana söylemek (3) bilâf
Esnaflar içinde emsal kalmadi

Ehbaplarbir gece sıra gezdiler (4)
Ali, Veli adlarımız yazdılar
Taam geldi yemekleri dizdiler
Keşik (5) bize geldi ehmal kalmadı

(1) Bu Destanı söyleyen çorumludur. Halk şairlerinden idi. Çorumda yapılan düğünlerde saz çalar, Emrah, Nuri, Ceyhuni gibi usta şairlerin Koşma ve Kalendarilerinden okurlar, bazanda kendilerinden söylerlerdi. Asıl adı " Hacı Ömer „ olan bu şair hicri 1325—1330 arasında tahminen 45 - 50 yaşında ölmüştür. Son zamanlarda kireç sıvacılığı yapardı.
(2) Arapça "Müflüs kelimesi yerinde kulkullanılır ;
(3) Söylemeyiz yerinde kullanılır. Aynen ağzından çıktığı gibi yazılmıştır.
(4) Çorumlu dergisi no. 27, s. 824 Çorumda yüzük oyunu, sıra gezme ev sıraya dizme)
(5) Keşik,sıra, arpça nevbet karşılığıdır.

Sabahlayın vardım dükkâne erken
İyi oluyordu biz ilden (6) yerken
Gaz yağı (7) tuz büber ve kibrit derken
Şeker ile pirinç, bal, yağ kalmadı

Kahve ile çay paketle tütün
Kıyma tekerleri gitti büsbütün
Erik ile üzüm bamya ve zeytun
Fındık, limon portakal da kalmadı

Hazır mal hiç dayanırmı deliye
Sermayeyi yedin gel gir çiliye
Borç hesapsızlandı Ali, Veliye
Hakkını istemedik Rical kalmadi

Borçlunun içinde birisi yüncü
Çaycı ve kahveci ile tütüncü
Dülgerle sıvacı ekmekci, uncu
Attar ile bezaz bakkal kalmadı

Kebapcı ve aşcı hem dahi kasap
Nalbantla bıçakcı gördüler hesap
Kirkorla Mıgırdıç vermişler şarap
Elekçi, cingâne abdal kalmadı

(6) Herkeş kendinden başkasına il derler Arkadaşlarını kasdediyor.
(7) Çorumda lambaya gaz ve gaza " gaz yağı „ derler. Şair sıra davetlide lâzım olacak malzemeyi yazıyor.

43. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Borçlular biriküp geldi kapuya
Sen, ben diye hep düştüler çabıya
Sarıldılar sırtımdaki abıya
Örtünecek çul ve çuval kalmadı

Başımızda kaldı bin eski sarık
Ayamızda kaldı sırımlı (8) çarık
Bağları sattık hep karık, karık
İlice, Ayarık, Mursal (9) kalmadı

Baltayıda sattık yaktık sapını
Evimizde koymadık saman çöpünü
Beş kuruşa verdik turşu küpünü
Çanak, çömlek, soba, mangal kalmadı

Sözümana kalmadı hiç bir diyecek
Yarma, bulgur yoktur evde yiyecek
Yalın ayak kaldım yoktur giyecek
Çarık çorap eski postal kalmadı

Bilmem bu dünyaya böyle ne oldu
Dert belâ bir biri üstüne doldu
Zenginle fukara heosi bir oldu
Yapuşup tutacak bir dal kalmadı

„NAKTİYA" halini ettin ifade
Aman yarap kaldım böyle fenada
Sen varıken kime gidem imdada
Halim pek perişan mecal kalmadı

---

(8) Sırım, bir nevi çarık yaması ki yepli gönün kenarlarından ince sicim gibi dilerek onlarla çarığın delik yerlerini çorap çitir gibi çitirler.
(9) Bu üç isim Çorumun meşhur bağlarından üçünün adlarıdır.

(Türküler)

Dolandagel şu dağın her yerin dolan
İflâh olmaz canım aşkına yanan
Ben seni sevmişem can ile inan
Ölürüm ayrılmam sevdiğim senden

*

Eğilde şu selvinin dalları eğil
Ben sana vermişim gayette meyil
Gönlüm ile sevdim zor ile değil
Ölürüm ayrılmam bir danem senden

*

Şu dağın başına varayım dedim
Gül yüzlü yarimi göreyim dedim
Sevdayı başımdan ırayım dedim
Ölürüm ayrılmam gül yüzlüm senden

*

Şu dağın başına bir varan olsa
Gülün sünbülünü bir deren olsa
Yarın haberini bir veren olsa
Ölürüm ayrılmam ciğerim senden

. .
.

43. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

(Diğer bir Türkü)

Elem çekme gönül böyle kalınmaz
Tek serim sağ olsun yârmi bulunmaz
Kulunum kapunda kadrim bilinmez
İşte gidiyorum şunda nem kaldı
Karşıki dağlarda bir danem kaldı

*

Gidem dedim yârenlerim darıldı
Gitme deyu yâr boynuma sarıldı
Kısmet bize bu yerlerde verildi
İşte gediyorum şunda nem kaldı
Karşıki daălarda bir danem kaldı

*

Suya gider destisini doldurur
Destinin üstüne bülbül kondurur
İl dostuna bir selamın gondürür
İşte gidiyorum şunda nem kaldı
Karşıki dağlarda bir danem kaldı

*

Suya gider bir incecik yolu var
Kemere sıktırmış ince beli var
Niçe ayrılayım tatlı dili var
İşte gidiyorum şunda nem kaldı
Karşıki dağlarda bir danem kaldı

∴

(Diğer Türkü)

Ben babamın evin yıktım
Beş bin altun alup çıktım
Ne dönüp ardıma baktım
Kalk gidelim canım oğlan
Kolum yastık saçım yorğan
Gel gidelim paşam oğlan

*

Kıratımın nalı yoktur
Arkasında çulu yoktur
Beş gecelik yemi yoktur
Ben gidemem Türkmen kızı

*

Feracemi çul edeyim
Bileziğim nal edeyim
On gecelik yem vereyim
Sar gidelim canım oğlan

*

Anan duyar baban duyar
Ardımıza atlı koyar
Gelen atlı cana kıyar
ben gidemem Türkmen kızı

*

Anam duysun babam duysun
Ardımıza atlı koysun
Gelen atlı beşyüz olsun
ben yeterim canım oğlan

*

43. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Ben bu gün işe bulaştım
Aşkın şarabını içtim
Ben bu sevdadan vaz geçtim
Ben gidemem Türkmen kızı

☼

Helva yaptım yağlı ballı
Şu benim ciğerim dağlı
Yörüksün yiğidin oğlu
Sar gidelim yiğit oğlan

☼

Türkmen kızı Türkmen kızı
Sen allar gey ben kırmızı
Sabahın sabar yıldızı
Git gidemem Türkmen kızı

☼

Sen bir akar çeşme olsan
Bende susuzluktan ölsem
Senden gayri yar bulmasam
Suyun içmem Türkmen oğlu

∴

(Diğer Türküler)

İnelim gidelim ormana doğru
bize bu yerlerde durmak elvermez
Yiğidin eyisi gezgince gerek
Yiğit gezmeyince payın alamaz

✶

Fafuru fincandan içtiğim şarap
Pazarcığın bir yanın eyledim harap
Arkadaşım sorarsan küpeli arap
Sılaya bir nizam ver haci nasip

✶

Saraylar yaptırdım bir uçdan uca
İçinde yatmadım bir gün bir gece
Kurbanlar keseyim sardığım gece
Sılanın nizamın ver haci nasip

✶

Gel belam günüdür gelmen yanıma
Aman diyenlerin kıymam canına
Kılıcım karar kıldı sokun kınına
Dönmem döğüşürüm diyenlerdenim

✶

Çifte tabancayı çaktım almadı
Dört yanıma baktım kimse kalmadı
Bana yoldaşlardan imdat gelmedi
İmdada gelmeyeni as dere beyi (1)

∴

(1) Bu türkü'edin hepisi Çorum Milli Kütüphanesinde 2116 — 187 no. da kayitli Cönkten yazılmıştır.

43. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Çorumun eski yemek ve Mutbahları

III

Nazmı TOMBUŞ

TATLILAR

19 — Unutma beni ; Kuru yufka ekmeği parçalanarak bir kaba konur. bir tavada pekmez, yağ karıştırılarak kaynatılır. Yufka ekmağinin üstüne dökülür. bir miktarda ceviz ilâve edilir. Buna « Züğürt baklavası » da derler.

20 — Karaçuval helvası ; bir az yağ ile un kızartılır. Pekmez ilâvesile helva haline getirilir. Sıkılarak küçük topaklar yapılır.

21 — Kaykana ; Kenarlı bir Masafa kızgın yağ dökülür, unla yumurta sulu halde karıştırılır. Masaftaki kızgın yağın içine yayılır. İki tarafı kızartılır. Üzerine pekmez sürtülür. börek biçiminde kesilerek parçalara ayrılır.

22 — Teltel ; Kış günleri yapılır. Limon tuzu ile şeker kestirilir Ağda haline gelince bir masafa

konulur. Soğuk havada dond
rulduktan sonra masaftan alın
İki kişi karşı karşıya geçer. A
dayı ellerile sıkarak sündürüp,
zatırlar, tekrar katlarlar yi
uzatırlar, bu suretle beyazlatırl
Sonra bu ağdayı daire haline ç
tirirler. kavrulmuş un içine yatır
lar. bir kaç kişi yine ellerile h
fifce sıkarak çevirmek suret
daireyi genişletirler. Tekrar k
larlar, yine çevirirler. bu a
liye ağdanın kıvamına göre aza
22 defa tekrar oluna bilir. bu s
retle şeker ağdası ve un birbiri
karışır, tel halinde ince parçala
ayrılır. Kızarmış un yerine « H
va meyanesi » gibi bol yağlı m
yane kullanılırsa daha nefis ol
buna « Meyaneli teltel » derl
bal ve pekmezden de yapılır. «T
tel çekme» kış gecesi toplant
nın başlıca eğlencelerindendir.
Ayrı bir yazı konusu olmağa
değer.

23 — Hasıda ; Su, şeker veya pekmez ile nişasta hafif ateş üstünde topakcıklar haline gelinceye kadar bir miktar yağ ilâvesile karıştırılarak yapılır.

24 — Hedik ; Çekilmemiş bütün yarmaya az miktarda nohut, fasulye karıştırılır. Koyu çorba halinde pişirilir. Pekmez ilâve edilerek üzerine ceviz serpilir. bir nevi pekmezli « aşûra » dır.

ÇEŞİTLİ YEMEKLER

25 — Cilbir ; Soğan, kıyma, yumurtaya bir miktar su ilâvesile kaynatılarak yapılır.

26 — borhanı ; Çok eski Türk yemeklerindendir. Meşhur Arap gezgini İbni batota Deşti kapçak ...rımdaki seyyahatı esnasında tanıdığı bu yemeği « Türkler kuvvet ve şiddet ve hüsnü mizaç sahibidirler. bazı vakitlerde (borhanı) tesmiye ettikleri taamıda yerler. bu yemek bir nevi hamur olarak, küçük küçük kesip ortasına bir delik açtıkdan sonra bir tencereye koyarlar. Piştiği zaman üzerine yoğurt dökerler » diye anlatıyor. (10)

Sultan Fattihin matbahı âmire masraf defterinde de « (ماست براى بوراني خاصه عنيديو) (Mast.berâyı boranı hassa enyedio) kaydi vardır. (11) Tarihi Osmanî Encümeni Mecmuasındaki bu yazı notunda « boranı » Ahmet Refik bey tarafından « Ispanak kavurması » diye izah edilmiş isede bunun ola lara uyğun olmadığı kanaatındayız.

Ancak bu yazıda başka bir kayitde (اسفناخ براى بوراني) « Isfanah berâyı boranı » denilmesine göre boranının esasen yoğurtlu bir yemek olduğu ve bu yemeğe ıspanakta katılarak başka çeşidinin de yapıldığı anlaşılmaktadır.

borhanı; hamurlu, yumurtalı, mantarlı adlariyle üçe ayrılır.

Hamurlu borhanı ; Açılmış hamur küçük parçalara ayrılır. İçine kıyma konur. Suda haşlandıktan sonra üstüne sarımsaklı yoğur, kızartılmış yağ dökülerek yenilir.

Yumurtalı borhanı ; Kırılarak su içinde haşlanan yumurta üzerine sarımsaklı yoğurt. kızartılmış yağ, nane dökülerek yapılır.

Mantarlı borhanı ; Yağda haşlanan Mantarların üzerine sarımsaklı yoğurt dökülür. Kızartılmış yağ ekilir.

(10) Seyyahatnameyi İbni Batota ; Matbaayı amire, İstanbul 1333, Mehmet Şerif tercümesi - 1. S. 326

(11) Tarihi Osmani ; Cüz. 62 — 49. S. 28, 31, 33, 34, 35, 49, 51

43. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

27 — Helise ; Az miktarda yağ ile pişirilen yarma ayrıca pişirilmiş yagsız et parçalariyle beraber bir tokmakla dövulurek karıştırılır. uzerine kızarmış yag çekilerek yenilir.

28 — Çullama ; Un ve yag ile yapılan karnitur pişmiş hindı veya kaz eti parçalarının üzerine dökulerek yapılır.

29 — Mücver ; Yumurta, maydanuz, kıyma karıştırılır. Bu malzeme hususi şekildeki tavaların çukurlarında toplanmış olan kızgın yağ içine atılarak kızartılır.

30 — Mıklama ; Peynir veya pastırma, kıyma veyahut ıspanak üzerine kırılan yumurtaya kızgın yağ dökülmek suretiyle haşlanarak yapılır.

31 — Közleme ; (Kulbastı) ya kézleme derler.

32 — Madımak ; Semiz otu nevinden bir nevi yabani ot sade yağ ile haşlanır. Su ilâvesiyle pişirilir, içine az mihtarda pastırmada konulur ; ki Çorum'un en mebzul ilkbahar yemeğidir. bu ota «Pancar» da derler.

33 — Sasak beyni ; Yoğurtl[a] pekmez karıştırılarak yapılır.

Şimdi kısmen unutulmağa baş[-]lıyan eski Çorum yemeklerinde[n] hatırlıya bildiklerimiz bunlarda[n] ibaret olmakla beraber başka türlü maruf bilumum yemeklerin d[e] Çorumda ötedenberi yapılmakt[a] oldugunu bir defa daha tekra[r] ederiz.

Yalnız Domatis ile halk arasında «Kumpur» diye anılan Patates Çorum da ancak bir asır evvel tanınmağa başlamıştır. Evelce «Topbatlıcan» adı verile[n] ve domatis'in daha küçük, yuvarlak nevi olan sebze, yeşil halinde iken yemek yapılarak yenilir. Kızardığı zaman ise çürümüş olduğ[u] kanaatiyle atılırmış. Domatis ve patates isimlerine Fatih zamanındaki Saray matbah masraf defterinde de tesadüf edilemiyor. bu sebzelerin yurdumuza başka yerlerden sonradan geldiği anlaşılmaktadır.

Görüşler

Çorum ağzı, Garp Türkçesi'nin en su katılmamış diyeleklerinden (1) biridır. Coğrafi yeri, ona bir çok yabancı tesirlerden uzak kalmak mazhariyetini vermiş ; hiç değilse, bu dış tesirlerin aşırı etkilerini önlemiştir. Bununla beraber, Çorum ağzı, örnek İstanbul konuşmasından önemli ayrılıklar gösterir. Bu özellikler, bazan Garp Türkçesi'nin genel kurallarından taşmakta, bazan da bu kurallarla ilgili olmıyarak, temelli aykırılıklar göstermektedir. Bunları, sevimli ve güler yüzlü hemşerilerimin kusurlarını göstermek iddiası ile değil, ileride yapılacak herhangi bir ilmî araştırma için faydalı olabilecek materyaller hazırlamak isteğiyle yazıyorum; esasen bu farkları kusur saymak gaflettir.

1 — Sesli harfle biten bir kelimeden sonra, başında k ve g harflerinden birisi bulunan diğer bir kelime geldiği takdirde, çorumlu bu harfleri talâffuz etmemekte ve iki seslinin yanyana gelmesinden doğan kulak tırmalayıcı tesiri de bu iki sesliyi uzatmak ve birbirine eklemek suretiyle gidermektedir.

Dolmakalem yerine *Dolmaalem*
Burayagel yerine *Burayael*

İki sesli arasına rastladıkları zaman, bu iki suçsuz harfin neden hoşa gitmediğini bana hiç bir çorumlu izah edemedi.

2 — Türk dilinin fonetik kurullarına göre, (-Çİ) eki yalnız süreksiz sert sessizlerle (2) nihayetlenen kelimelerden sonra gelebilir: Sepet - Çİ, yoğurt - ÇU olur, demir - Çİ, odun - ÇU, yalan - Çİ olamaz.

Halbuki bu selbi hüküm çorum ağzı için geçer değer değildir. çorumlu külfetsizce, yalan-Çİ, toptan -ÇI diyebiliyor.

Bunun gibi, kelime içindeki bazı süreksiz yumuşak sessizler (3)

(1) Şive
(2) P. T. Ç. K
(3) B. C. D. G

43. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

de Çorum ağzında sertleşebiliyor: Geçe, koça, niçe gibi ...

3 — Çorumlu, çoğu defa U harflerini O suretinde, geniş olarak talâffuz etmek temayülündedir. *Nuri* yi *Nori* *Memnun* u *Memnuon*, *Fünun'* u *Fünon* *Malum'* u *Malom* telâffuz etmekte hususî bir zevk duydukları sanılabilir.

4 — Çorum ağzının diğer bazı Anadolu diyeleklerile müşterek bir özelliği de şudur:

Şimdiki zaman ve geniş zaman kiplerinin çoğul birinci şahıs takıları - YORUZ ve RIZ değil, -YOK ve RIK olarak kullanılıyor. Geliyok, istiyok, bekliyok; okuruk, gelirik, isterik gibi...

Hele bu sonuncuların "olumsuzları, masdarlarla karışarak hoş bir karışıklık meydana getiriyor:

Gelemeyiz yerine *Gelmek*,
İstemeyiz yerine *İstemek*,
Kalmayız yerine *Kalmak*.

Bu satırları yazmaktan maksat, yukarda da söylediğim gibi, hiç bir zaman kusurlarını belirterek, yüksek değerli hemşerilerimi kınamak değildir; bilakis, bence bu ağız ayrılıkları onların en hoş ve sevimli özelliğini teşkil etmektedir.

Her kese benzememeği, öğülen bir hususiyet sayarım; ancak, zamanı gelince kolayca vaz geçilmek şartıyle ...

DİLMEN

Töreye bağlılık

Macide Ataman

Tukyo Devletini en parlak yükyüksekliğe ulaştıran büyük Hasan Mohan Han (553 - 572) büyük kardesi Kolo Hanın vasiyetiyle tahta çıkmıştı. Ve ölürken küçük kardeşi Topo Hanın yerine geçirilmesini vasiyet ederek ölmüştü.

Hanlık babadan oğula geçerdi, Kurultay bu kardeşten kardeşe geçen Hanlığa neden itiraz etmemişti.? Töre hanedan içinde birinci derecede asâlet, ikinci derecede başarı ve nihayet üçüncü derecede sıra arardı. Kurultay töreye en uygun bulduğunu Han ilân eder, ulus bu Hana biat ederdi.

Mohan hanın vasiyeti Kurultayın isteklerine uygun düşmüştü. Derhal Topo Han ilân olundu ve kendisine biat edildi. (572-581) Bu suretle büyük Hanın vasiyeti yerine getirildi:

Topo Han da ölürken varis olarak karşısında üç kişi görüyordu. Büyük ağabeysi Kolo Hanın oğlu Şetu, Mohan Hanın oğlu Tolopiyen, kendi oğlu Ganlo. Hak ve töre icabı kendi oğlu Ganlo'nın Han olmasını gerektiriyordu. Fakat kendisine Hanlığı bırakan Mohan Hana karşı büyük bir minnet duyuyor ve bu minnet borcu olarak Hanlığı Mohan Hanın oğlu Talopiyen'e bırakmayı tasarlıyordu. Tahtdan mahrum ettiği oğlu Ganlo'nın gönlünü almak ve ileride kardeş çocukları arasında bir gerginliğe meydan bırakmamak için oğlu Ganlo'yı çağırdı.

— Oğlum her baba oğluna karşı zaiftir. Oğlunun her yaptığını iyiye yoyar ve oğlunu bütün akranları içinde üstün görür. Her babanın istediği oğlunun üstün-

[43. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!] [CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ]!

lüğüdür. Bende bir babayım. Bu zaaflar bende de var, fakat kardeşim Mohan Han da bir baba idi. Bu zaafların onda da bulunması tabii değilmi? İşte amcan oğlunu tahttan mahrum ederek yerine beni bırakmak büyüklüğünü gösterdi. Onun bu fedakârlığı sayesinde ben Han, sen Han oğlu oldun. Şimdi benim vazifem tahttan mahrum olan Mohan Hanın oğlu Toloplyen'i hakkına kavuşturmaktır. Benden sonra Han Toloplyen olacaktır ve sen ona itaat edeceksin dedi.

Oğlundan istediği sözü alan baba hastalığın acıları içinde fakat bir borcu ödeyenlerin rahatlığı ile dünyaya gözlerini yumdu.

Ganlo babasına verdiği söze sadık kalarak bir beyanname ile babasının son arzularını millete duyurdu. Hanlığa Toloplyen'in geçirilmesini istedi. Fakat Kurultay bu çekilmeye ve beyannameye rağmen Ganlo'yu Han ilân eyledi.

Kurultay Ganlo'yu Han ilân ederken; bir vasiyeti yerine getirmediğini, Hanlığını kabul etmediği Tonloplyen'in daha muktedir, daha cesur ve ulusa daha faydalı olabileceğini takdir ettiği gibi verdikleri kararın Hakan oğulları arasında gerginlik çıkaracağını da tahmin etmişti. Nitekim öyle de oldu. Fakat Kurultay her şeye rağmen töreyi çiğneyemezdi. Toloplyen Mohan Hanın asil olmıyan karısından doğma bir çocuktu. Ganlo'nun anası asil bir Türk soyundandı. Töre Han olacakta ilk önce asâlet arardı. Türkün büyük faziletlerinden biri de töreye bağlılığıdır. Dünya değişebilir. Fakat yasa değişmez.

Osmanlı Devletini kuran birinci Osman'ın da iki oğlu vardı. Büyüğü Alâettin, küçüğü Orhan'dı. Birinci Osman'dan sonra Orhan babasının yerine geçmiş ve Sultan Orhan olarak tarihe geçmiştir. Alâettin'in tahttan feragati hakkında tarihlerde (Alâettin ilme düşkündü, Orhan askerdi, hükûmet işlerile daha ilgili idi, Alâettinin rizasiyle tahta geçti.) gibi bir çok fikirler beyan ediliyor. Fakat hakiki sebebin; babadan oğula ve oğuldan oğula sürüp ge-

len töre olduğunu kabul etmek neden hatıra gelmiyor.

Sultan Orhanla Alâettin paşanın anneleri ayrı idi. Ve Orhan'ın annesi zamanında daha asil tanınmıştır. Töre buna nazaran saltanat hakkını Sultan Orhan'a veriyordu. Daha sonraları Osmanlı hanedanında töre de, Kurultay da unutuldu. Hanedan tarihi bir kan deryası halini aldı. Orada katil babalar, babalarını öldürmüş oğullar, kardeşlerini öldürmeği bir kanun borcu bilen Padişahlar görünüyor.

43. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Çorum Haberleri

YER DEPREMİ

26 - 27 / 11 / 943 tarihine raslayan Cumartesi gecesi saat biri yirmi dakika geçe 25 saniye devam eden şiddetli bir yer depremi olmuş, Çorum kasaba ve Köyleriyle mülhak Kaza ve Köylerinde nufus zayiatına ve ehemmiyetli hasarlara sebebiyet vermiştir. Bu müessif hadisenin vukuunu müteakip Sayın Valimiz ve ilgili Memurlar tarafından derhal âcil yardım tedbirleri ittihaz edilmiş, felâket mıntıkalarına gidilerek ilaç, çadır giyim eşyası dağıtmak suretiyle yardımlarda bulunulmuştur.

	İNSAN		HAYVAN	EV	
	Yaralı	Ölü	Ölü	Hasar gören	Yıkı[illegible]
Merkez kaza	20	7	68	659	18[illegible]
Alaca			15		4
Mecidözü	13	6	5	324	16[illegible]
Sungurlu					19[illegible]
İskilip	43	85	815	867	15[illegible]
Osmancık	141	520	4472	1842	202[illegible]
	217	618	5375	3692	255[illegible]

II inci Teşrin Halkevi çalışmaları

1 — Halkevi İdare Heyeti mutad toplantılarını yapmıştır.

2 — Işık ve ısıtma ihtiyaçlarını te'min etmekte müşkilât çeken okul öğrencilerine bir yardım olmak üzere evimiz Kütüphane salonu ile başkaca bir salon açılmasına ve Kütüphanemizin açılma ve kapanma saatlerinin de buna göre ayarlanmasına karar verilmiştir. Sene başından itibaren bu kararın tatbikatına geçilmek üzere tertibat alınmıştır.

3 — Köycülük Şûbesi İdare Heyeti toplanmış, Şehrimizin pazarına raslayan Çarşanba günleri köylülerin getirecekleri hasta hayvanlarının saat 13 den 15 e kadar Evimizde bulunacak Baytar tarafından muayene ve tedavileri ile Toprak Ofisine mal veren köylülerin paralarını almalarının kolaylaştırılması için teşebbüsatta bulunulması kararlaştırılmış, tatbikinede geçilmiştir.

4 — Güzel Sanatlar Şûbesinde, haftanın mutad günlerinde isteklilere müzik dersleri verilmiş, ayrıca bir Koro heyeti teşkili için de hazırlıklar yapılmıştır.

5 — Her gün muayyen saatlerde açılan Spor Şûbesi salonunda istekliler Ping-Pong ekzersisleri yapmışlardır. Evimiz önündeki sahada (Voleybol, Basketbol) çalışmalarına devam edilmiştir.

43. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

6 — Son yer depreminden kırılan dolap ve camekânların tamiri ikmal edilerek Kütüphanemiz salonu okuyuculara tekrar açılmıştır.

7 — Tarih ve Müze Şûbe tarihî vesikalar, folklör ve etnografya eşyası toplamağa devam e miştir.

Osmancıkta Koyunbaba zaviyesine ait vesikalar

No. 255

Kutvetül nüvvabül mütegerlin Osmancık naibi mevlanâ zide ilmühu tevki' refi'i hûmayun vasıl olucak malum olaki Eşşeyh İlyas ve Şeyh Mehmet süddei saadetime arzuhal edüp Çorum sancağında Osmancık nahiyesine tabi Osmacık tevabiinde karyei Ovacık suyu sınurunda Tutluca pınarı ile ve Kızılca ırmağı ile ve kızıl kaya ile ve karyei Arduç ile ve nefsi Tambılı ile mahdut olan yeri ve yine Osmancıkta Bayır nahiyesinde Sarı alan nam karye sınurunda Muzaffer Fakı tarlası ve . . . . . . demekle maruf yer ile ve Çanak pınarı ile mahdut yer ve yine Osmancıkta Kara kaya demekle meruf yerde Koyun ağılı ve bağ ve bahcalar Koyun baba zaviyesi vakfı olduğu defteri hakanide mukayyet olmağile zikrolunan hudut ile mahdut olan yerler ve koyun ağılı ve bağ ve bahçelar Koyun baba zaviyesi vakfı tarafından zabtolunmak murat olundukta dahlolunmak icap etmez iken mescidi imamı olan Mehmet nam kimesne ol yerlere hilâfı defteri hakani fuzuli müdahale ve zabıt daiyesinde olduğunu istida etmelerile defter hanei amiremde mahfuz defteri müfasala muracaat olundukta . . . ile sureti vakfı zaviyei seyyidil budala Koyun baba budurki zikrolunur zaviyei mezburede sakin olan Şüyuhdan ve hademdenki ellerinde ve tasarruflarında olan emval ve emlâk ve memaliklerindenki şarholunur . On iki nefer abdi müştera ve bin koyun ve mevaşı cinsinden ve çırasından ve esbab ve edevatı zaviyei mezbure ve cemii bağlarınki hududi şöhreti ecilden zikirden müstânidır zaviyei mezbureye vakfedüp . . . hücceti şeriyeleri mucibince Sultan Baya-

43. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

zit Han ve Sultan Selim Han'dan sadaka olunup ferman sâdır olmağın zaviyei mezbureye müteallık olan bağlardan ve yerlerden uşür talep olunmaya ¡ve koyunlarından resim alınmaya deyu huccetì şeriye ve ahkâmı şerifelerin götürüp gösterdikleri sebebden vechi meşruh üzre kaydolunup ve vakfeden dervişlerinki hademei zaviyei mezburede esamileri ¸bunlardırki zikrolunur ber mucibi hükmü şerifi Sultan Bayazıt ve Sultan Selim Han ve tahdinde Osmancık tevabiinde karyei Ovacık suyu . . . ve Tutlu pınar ve Kızıl ırmak ve Kızıl kaya ile ve karyei Arduç ile ve nefsi tambılı mahdut olan yeri merhum Koyun baba zaviyesine koyun kışlağı için iki bin akçа tapusun alup verdim deyu sene tison ve tisa mie 909 tarihile müverrah tapu kâhadı ibraz olunup ve ehalii şehir dahi bu zemane gelince tasarruflarındadır deyu haber vermelerile . . defter olundu ve kazai mezburede Bayır nahiyesinde Saru alan nam karye sınurunda Muzaffer Fakih zaviyesile ve ve demekle maruf yer ile ve Çanak pınar ve gareri ile mahdut yer hali olup kimesnenin tahtı ziraatinde olmadığı sebebden yirmi akçe

resmî tapu alup merhum Koyu baba abdallarına verdim deyu se ne¸sitte ve tisamie 906 tarihile mü verrah tapu kâhadı ibraz olunup ve ehaliyi şehir dahi bu zemane ge- linceye tasarruflarındadır deyu şe- hadet etmeğin septi defter olunu ve kazai mezburede Kara kaya demekle maruf merhum Koyu baba dervişanının koyun ağılı ve bazı bağ ve bahçacık edüp mez- bur dervişlerin tasarruflarında imiş ber mucibi mektubu tapu deyu defteri mefasılda müharrir kale- lemile tahrir olunup bu taktirce ber muktazayı defteri hakani zik- rolunan hudut ile mahdut olan yerler ve koyun ağılı ve bağ bah- çalar Seyyüdül budala Koyun ba- ba zaviyesi vakfı tarafından ka- dimisi üzre zaptolunmak iktiza eyledüğün bil fiil defter emini olan iftihari emacidi vel ekârim Hasan Tahsin dame mecdühu arzetmeğin emin mumaileyhin arzı mucebince kanun üzre amel olunmak emrin olmuştur buyurdnmki fermanı şe- rifim vusul buldukta bu babda sa- dır olan emrim üzere amel dah- senki naibi mnmaileyhsin defter hakani ve emin mumaileyhin arz mucebince zikrolunan hudut ile mahdut olan yerler ve koyun ağ ve bağ bahçalar Koyun baba zav

yesi vakfı tarafından kadimisi üzre zaptettirüp merkum Mehmedi hilâfı defteri hakani dahil ve taaruz ettirmeyüp meni ve defeyleyesin min bait defteri hakaniye ve emri hümayunuma muhalif kimesneye 'İş ettirmeyüp hususu mezbnr için bir dahi emrim varmalu eylemiyesin şöyle bilesin alâmeti şerife itimat kılasın tahriren fi avasıtı zilkadetişşerife sene tisa ve selâsin ve mieteyn ve elf (1239)

Bi Makamı Kostantiniyetil Mahrusa

No. 256

Kutvetül ulamaül muhakkıkın Osmancık kazası naibi ve Müftisi zide ilmühüma ve mefahiri emasili ve akran müdiri kaza ve vücuhü memleket zide kadrühüm tevki'i refi'i hümayun vasıl olucak malum olaki eşşeyh Hasan zide salahuhu kazai mezburda vaki Koyun baba zaviyesinin evkaf muhasebesinden verilen beratı şerifimle vazifei muayyene ile zaviyedarı olup uhdesine edası lâzım gelen hizmetini sadâkat ve istikamet üzre rü'yet ede gelüp zaviyedarlığı ümurine aharden dahlolunmak icap etmez iken ecanipden bazı kimesneler zaviyedarlığı ümurine biveçhin bilâ berat ve bilâ senet füzuli müdahaleden hali olmadıkları beyanile mahalinde şerile rü,yet ve merkumların nın bivechin bilâ berat ve bılâ senet vaki olan müdahaleleri meni ve defolunmak babında emri şerifim sudurini merkum Eşşeyh Hasan bu defa ba arzuhal istida etmekten naşi mahallinde ber nehci şer'i rü'yet olunmak fermanın olmağın imdi sizki mumaileyhsiz merkum Eşşeyh Hasan zaviyei mezburenin bilfiil berati şerifimle zaviyedarı olup uhdesine edası lâzım gelen hizmetini sadâkat ve istikamet üzre rü'yet ede gelür iken ecanipten olan merknmların zaviyedarlığı ümurine bivechi bi-

43. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

lâ berat ve bilâ senet füzuli müdahale eyledikleri mahallinde meclisi makutten ber nehci şeri tebeyyün ve tahakkuk eylediği halde merkumların zaviyedarlığı ümurine bivechin bilâ berat ve bilâ senet vaki olan müdahalelerinin men'i ve def'i hususuna mübaderet olunmak babında fermanı alişanım sadır olmuştur hükmi şerifimle vusul buldukta bu babda vechi meşruha üzre şerefyaftei sudur olan fermanı vacibil ittiba ve lâzımıl imtisalımın mazmunu itaat makrunile âmil olasız şöyle bilesiz alâmeti şerife itimat kılasız tahriren fi evaili zilkadetişşerife sene sittin ve mieteyn ve elf 1260

Bi Makamı Kostantiniye

No. 257

Çorum Sancağında Osmancık Nahiyesinde vaki Koyun baba zaviyesinde sakin olan Meşayih ve sair huddamı milkiyet üzre tasarruf edegeldikleri yerleri ve değirmenleri ve bağları ve koyunları bilcümle.. vakıf eyledikleri yerlerden resim alma deyu ecdadı izamımdan merhum ve mağfurunleh Sultan Selim han tabe serah hazretleri tarafından bir kıta mukarrer namei hümayun verilerek vilâyet tahrir olundukta defteri hakaniye kayit ve ellerine sureti defteri hakani ita olunmuş badehu ecdadı izamım eskenehumullahü tealâ berahinühüm hazeratı zemanı saltanatlarında dahi mukarrer ve kabul tutularak tevarihi muhtelife ile başka başka mukarrer tecdiden namei hümayun arzani kılarak badehu zikrolunane mlâki ber mucibi defteri hakani zaviyei merkumenin mesarifine sarfolunup uşür ve resim talep olunmamak üzre 1256 senesi şehri cemaziyelevvelinin yirmi yedinci gününde cennet mekân firdevsi âşiyan merhum ve mağfiret nişan daderi ekremim hüdâvendigâri sabıkizzeman zemanı saltanatlarında dahi temdiden muharrer namei hümayun verilmiş olduğundan bahsile tahtı

âli bahtı osmanı üzre cülusu hümayunu saadet makrunum vaki olup umumen tecdidi ahkâm ve berat fermanım olmaktan naşi zaviyei mezburenin mutasarrıfları kutveiil sulahâizâkirin Ahmet Naimi ve Mehmet Sait ve Ömer Fevzi ve Ali Riza zide selâhihim taraflarından mukarrer namei hümayunumun tecdidin ba arzuhal istita olunmuş ve kuyûde ledel muracaat vakfı mezkurun zaviyedarlık ve şeyhı mumaileyhin elyevm uhdelerinde olduğu ve milkiyet üzre tasarruf edegeldikleri mahallerden ve değirmenlerden uşür talep olunmamak ve Ovacık karyesinde koyun kışlağı yeri ve Sarıalan karyesinde bir kıta beratıyle Koyun baba dervişlerinin koyun ağılı ve bazı bağ bahçe ve karyei mezkûrda kâin Kara kaya demekle arif mahal ve karyei mezbure ile Ucarı karyesinin divan hissesi canibine ait mahsulât ve rusumâtı ile asiyâbın zaviyei mezbure vakfı tarafından zaptolunması iktiza edeceği ve eizzei kiram hanikâhlariyle sair turuku aliye tekâyâ va zevâyâsının vakfının fukara ve dervişânı itamı taamlariyçin tayin ve tahsis olunmuş kura ve mezarı hasılâtından uşür ve tekâlif mutalebesiyle teaddi olunmamak ve zaviyedar ve şeyhları taraflarından mücerret kendi için şundan bundan ba tapu arazi veya senedi şer'i emlâk almış bulunanlardan ehaliyi saire misillû tekâlif alınmak iktizayi nizamından idiğü vakfı mezburun yetmiş dokuz senesi gayesine değin muhasebesinin rüyet olunduğü ve müehheren bir günâ arazi tedarik ve peyda olunmuş yahud isticar ve istikra kılınmış olduğu halde ehali,i saire misillû icap edecek tekâlif tahsil olunmuş ve yedlerinde bulunan sureti defteri hakani minelkadim zaviyei mezbureye merbut mahallerden bir günâ tekâlif mutalebe kılınmamış ve beher sene muhasebesinin nizamına tevfikan rüyet olunmak üzere teçdiden ibkası evkafı hümayunum nazareti behiyyesi caniplerinden ba takrir ilam ve ifadei ilham olunmuş ve ol veçhile icrası hususuna iradei aliyyem tealluk eylemiş olmagın mucebince işbu mukarrer namei humayun mumaileyhin Ahmet Nami ve Mehmet Sait ve Ömer Fevzi ve Ali Riza zide salahühüm sureti

43. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

defteri hakani mucibince mutasarrıf olup dua ve devamı ömrü aliyeti şahaneme iştigal ve muvazabet eyleyeler deyu mukarrer namei hümayun ita olunmuş ve keyfiyet mulum olmak ve iktiza eden mahallere ilim ve haberi verilmiş olduğu mukayyettir ,

Kaleni divanı Hümayun

Möhür Hasan Hüsamett[in]

Abdalata zaviyesine ait diğer bir vakfiye (1)

258

هو المعين
جميع ماذكر في هذا الكتاب صحيح لدى
حرره العبد الفقير لطف الله بن
عبد الواسع القاضي بمدينه جرملو
عفى عنه تحريرا في اوائل جماذي الآخر
لسنه ثمان واربعين وثمانمائه

ثبت مضمونه عندى فبلت و امضيت
هذ الكتاب وانا العبد الضعيف الراجى
رحمة ربه الصمد عبد الرحمن بن محمد الصالح
القاضي بمدينة اماسية المحروسة

عرض على هذا السفر الشرعى والمدا
. . . . موافقه امضيت
مصطفى بن خواجه . . .
. . . .

هذا ذكر ما اشترى الشيخ الصالح مفخر السالكين شمس الدين سيدى محمد بن المرحوم المغفور شيخ دا[ر]
بر . . . . من سيدة المخدرات بابوخاتون المولودة من بطن يوزى قتلو بنت الامير المكرم عيسى بك بن المرحوم
محمد بك قياث هى . . . بكر چلبي حال صحة اقريره شرعا اقرارا واعترافا صحيحين شرعيين ان الاراضى
. . . . . . الشيخ الاخر خلف المشايخ سيدى محمد بن المرحوم شيخ رجب الى يومنا هذا وقف و حبس
على زاوية الشيخ المرحوم ابدال اتا . . . . . . ينتهى الى المجموم قريه ستارما و منها الى القري[ه]
حورصان ومنها الى القريه بوكدى ومنها الاراضى قريه خز . . . . و منها الى القريه خواجه كوى و منها
الى القريه يكدز و منها الى قريه بوغاباش و منها الى القريه . . . . ولا طلعة الاخر بكر چلبي بن چلبي
چلبي بن بكر چلبي المذكور بوجه من الوجوه و سبب من الاسباب في حدقريه يكاجوق المذكوره في الحدود
الاراضى المتصرفة الى الان على مصالح زاوية الشيخ المرحوم ابدال اتا المبنية باطن قريه يكاجوق المذكوره

(1) Bunun dahi baş tarafı kopok olduğu gibi vakfiye parçalanup sonra bese yapıştırıldığından aralarında noksan parçalar kalmıştır .

43. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

بالحدود المتصرفة الى هذا الزمان من جملة اوقاف زاوية الشيخ المغفور ابدال‌آتا المذكور فلسيدى محمد المذكور ولاية التصرف فيها على موجب الشرع و شرط الواقف كيف يشاء اورد من غير و مزاحم ومعارض ومزاحم و بجميع ذلك وقع الاشهاد و التحرير في التاسع والعشرين من جمادى الاولى لسنة ثمان و اربعين وثمانمائة .

يشهد به	يشهد به	يشهد به
محمود بن حاجى على	... بن يوسف	حداد بن احمد
الخطيب	شهد به عندى و قبلت حرر	يوسف بن عمر
	القاضى بتوقات	عفى لهما

يشهد بما فيه	يشهد بما فيه
محمد بن جندالحود	يعقوب بن بكى بك النائب
	بلاديق من توابع اماسيه
	عفى عنهما

المحضـــــــــرون

الحاج ابراهيم بن الحاج عثمان المشهور بولد طات الاقرى
و سعدالله چلبى بن عبدالفتاح القاضى ابن بجرملو فى زمانه
و اخى لطف الله بن سيدى حواجه
و مزيد نفر بن بختايش اللاديق
و سعيد فقه بن دليم المثقفه
و اسحاق فقه بن حمزه النائب فى املاك من قبل حاكم عثمانجق
و محمود كتحدا بن مسعود المشهور بعليك محمودى
و عالم بن حسين من قرية اين كوى
و حمزه بن على من قرية ايوك
و نورالله كتحدا بن ابراهيم من قرية باندكين
و حاجى خليل كتحدا ابن محمود من قرية حورصان
و اوزابش بن فنا من قرية قره بيكار
و سيدى على اغا بن حاجى على افندى
و مولانا حاجى مراد بن اسماعيل
و بالى بن حمزه
و مظفر بن اسحاق

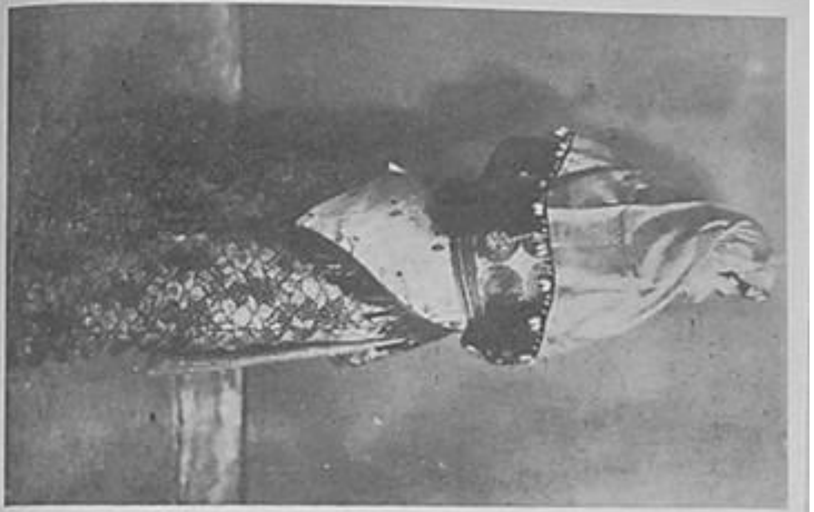

Çorumun yüz yıl önceki kadın kıyafeti örneklerinden

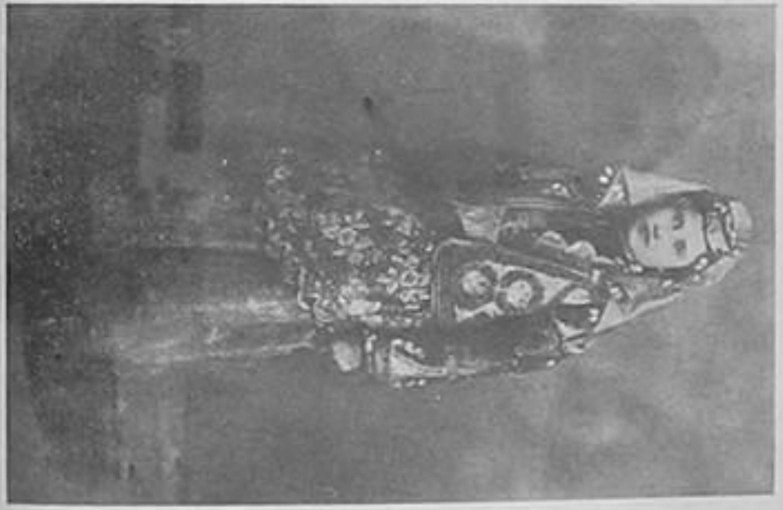

(Çorumlu dergisi)

43. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

KAYNAK ESERLER DİZİNİ:23

ÇORUMLU

1942-1944

SAYI: 44

Mahmut Selim GÜRSEL

ÇORUMLU 1942--1944

CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

44 SAYI İÇİNDEKİLER

PARTİ KAZA HEYETİ KONGRESİ TOPLANTILANINDA

ÇORUM'DA DEDESİ AŞİRETİ

VESİKALAR

ŞARKI

GONUL

ÇORUM'DA ÇOCUK OYUNLARINDAN HODAK OYUNU

ÇORUM HALK ŞAİRLERİNDEN RECEP NAHMİ TANKAYA

ÇORUMLU MANİLER

GELİN KIZ DESTANI

TÜRKÜLER

DESTAN

ÇORUM HABERLER

44. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

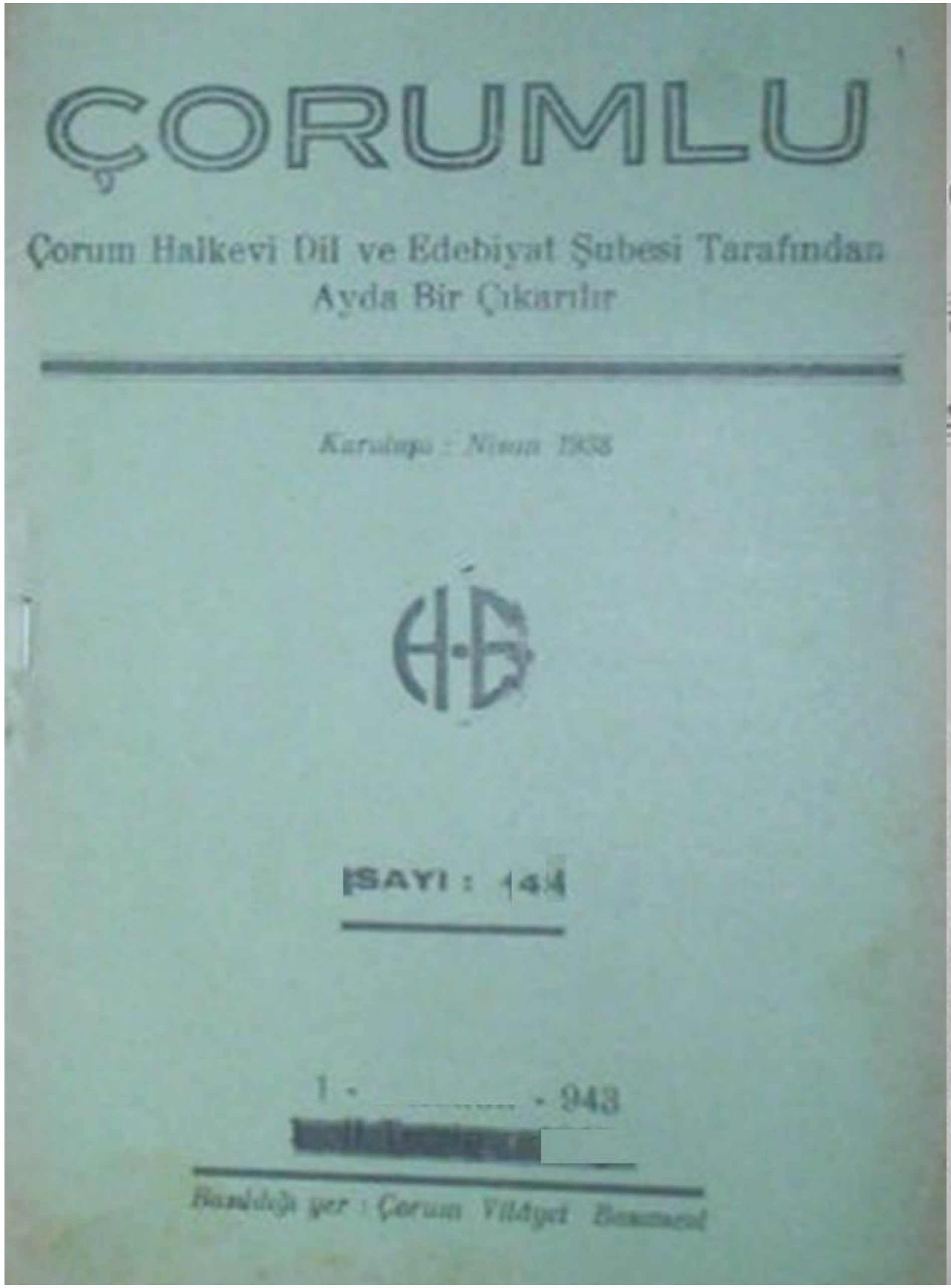

ÇORUMLU

Çorum Halkevi Dil ve Edebiyat Şubesi Tarafından
Ayda Bir Çıkarılır

Kuruluşu : Nisan 1938

SAYI : 44

1 - .... - 943

[redacted]

Basıldığı yer : Çorum Vilâyet Basımevi

ÇORUMLU

Çorum Halkevi Dil ve Edebiyat Şubesi Tarafından
Ayda Bir Çıkarılır

Sayı : 44 *1 II. Kânun 944* *Kuruluşu: Nisan 938*

Parti Kaza Heyeti Kongresi toplantısında duyuşlar :

Ortaokul Müdürü
ZİYA ATAMAN

Yurdun ve Ulusun kurtuluş; egemenlik ve yükseliş mihrabı olan Partimizin sıcak ve sevimli salonunda yine toplandık . Parti Kaza kongresi oluyor . Parti Müfettişimiz Ankara Meb'usu sayın H. Oğuz Bekata Reislik yerini aldı . Başta Valimiz olmak üzere Vilâyetimizin büyük Memurları da kendilerine ayrılan yerlere oturdular . Formalitenin istekleri yerine getirildi; ikinci Reis seçildi, seçilen kongre kâtibleri yerlerini aldılar, yoklama yapıldı, geçen yılın çalışma raporu okundu, Encümenler hesapları incelediler, yeni Parti Kaza İdare Heyeti seçildi, Partililerin istekleri saptandı . Bu arada münakaşalar ve neticede fikir birliği oldu . Büyüklerimize olan saygı ve bağlılığımızı bir daha anarak ve bunu bir daha arzetmeği bir borç bilerek toplantı sona erdi .

Buraya kadar hiç bir olağan üstünlüğü göstermeyen bu toplan-

— 1307 —

[44. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!](#) [CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ](#)!

tıdan ne derin duyğular ve ne büyük ümitlerle ayrıldık. Kalplerinden birbirine bağlı üyelerin göğüsleri kabarık, vicdanları rahat, dağılışları bile zevkle görülecek şeydi, « Burada münakaşalar ve neticede fikir birliği oldu » cümlesile kısaca bahsedip geçiverdiğimiz o lezzetli konuşma, üzerinde durulacak bir olaydır.

Herkes düşündüğünü hiç bir korku bilmeden söylemiş ve hiç bir sebep ve suretle susturulmamıştı. Her üye münakaşaya „ sırası geldikçe " karışmış, inandırılıncaya kadar konuşturulmuş, fakat hiçbir fikir ve mütalea küçümsenmemişti. Hiç bir kaydo bağlanmayan fikirlerin serbestçe ve yalnız vicdan diliyle konuşulduğuna şahit oluyoruz. Yurt işlerinde eksikler ortaya atıldıkça, yurddaşların büyük bir ilgi ile işi kavrayarak canla, başla çare araştırdıklarını gördük. Büyüklerimiz fikirlerini küçüklerinin gönüllerine sindiren sözlerle ortaya dökerken, küçüklerimiz büyükler gibi fikirlerini açıkça söylediler. Münakaşalar fikirleri birleştirdi; doğru meydana çıktı; karara bağlandı.

İşte bir toplantı ki: Bir ev halkı gibi samimi, bir ev halkı gibi birbirini içten tanımış insanların toplantısı ...

Öyle bir münakaşa ki: Ortada küçük, büyük; söylenmemiş ve dinlenilmemiş fikir yok: Şahsiyet değil fikir hakim ...

Partinin bu hayranlık veren disiplini karşısında da; yurdun bütünlüğü, ulusun eğemenliği temellerine dayanarak yurdu bir medeniyet yuvası mâmureye; ulusu bilginin, sanatın en ileri safhasına ulaştırmak amacı ile Partiyi kuran necip milletimin Ebedi Şefi büyük A t a t ü r k' ün diliyle ve en büyük inancı ile tekrarlıyoruz:

« *Ne mutlu Türküm diyene* »

Partinin nuru Türk milletinin ruhunda bulunan kabiliyetleri birer birer dünyaya tanıdırken dünyanın hayranlığı artıyor; bunu görüyoruz.

Atamız'ın gösterdiği amaca ulaşacağız; buna inanıyoruz. Çünkü bu amacın yolunu nurlandıran Partinin başında, Türkün güneşi İ s m e t İ n ö n ü var ...

ÇORUM'DA DEDESLİ AŞİRETİ

Neşet Köseoğlu

Orta anadolu'da aşiretlerin yayılışı bakımından Çorum vilâyeti en önemli bir mevki almaktadır. Bize bu suretle bir hüküm verme imkânını 600 - 1203 tarihinden itibaren elimizde bulunan vesikalar vermektedir. Bunların bir kısmı Çorumlu dergisinde neşredilmiş, bir kısmı da bu makalemizde kullandığımız başlık altında müteakip yazılarımızla neşredilecektir.

Çorum'da 1100 - 1698 tarihinden itibaren yerleştirilmiş aşiretler arasında ,Cerit, Mamalı, Dedeşlü Selmanlu, Karakeçilu, Alamaslı' Cihanbeyli, Kangal, Alembeyli, Bozdoğan aşiretleri önde gelir.

Bu tarihden daha evvel Çorum ve bölgesini Selcûkiler nam ve hesabına almış olan esaslı Oğuz boylarından Kınık, Büğdüz, Eymir, Alnyundlu, Salur, Peçenek, Çepni, Bayındır, Kargın, Beydili, Afşar' Dodurga, Bayat, Kayı aşiretleri hakkında yeniden elde ettiğimiz bilgileri okurlarımıza yine bu sütunlarda sunacağız. Bu yazımızla Dedeşlu, bu gün Çorum'da adı Dedesli suretinde kullanılan bu aşiretin Çorum'da yayılış bölgesi hakkında elimize geçen malûmatı bu sütunlarda yazmağa başlıyacağız.

(1200 - 1785) tarihlerinden sonra Çorum bölgesinde gezicilikten kurtulan aşiretler arasında en çok köy kuran ve geniş bir sahaya yerleşen Dedesli aşiretidir.

Bu aşiret 1139 - 1726 târihinde Maraş civarında yerleştirildikleri halde, etrafta bulunan köylerde birçok zararlar yaptıklarından gösterilen yerlere gitmeyüp etrafta bulunan diğer aşiretler arasına katılarak verilen emri dinlememişlerdir. Bunun üzerine Halep, Antep, Maraş Voyvodolarına bir buyrultu ile, gösterilen yerlere derhal gitmeleri ve ev bark yapmaları tekrar emrediliyor. (1)

(1) Ana dolu Türk aşiretleri. S. 168

44. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Dedeşlu aşireti kısmen Halep'te Alacahan'a yerleştirildikten sonra aynı yere iskân edilen Döğerli aşiretin 1146 - 1723 tarihlerinde Dedesli aşiretine ve diğer köylere ve gelip geçenlere tecavüzde bulunduklarından şikâyet edilmiştir. Buna rağmen Dedesli'nin bu bölgede yerleştirilmeleri emredilmiştir. Gönderilen bu emrin bir sureti de Mamalı aşiretine o zaman kumanda eden Mamalı beyi Mamalı oğlu Kantemir'e de bildirilmiştir.

Bir taraftan Devlet, diğer taraftan da etrafta bulunan diğer aşiretler tarafından yapılan tazyik üzerine Dedesli aşireti Anadolu içlerine dağılmış ve büyük bir parçası Çorum,un şimalinde bulunan Kızılırmak nehrinin cenup ve şimal sahillerine yerleşmişlerdir.

Bu bölgede yerleşen Dedesliler Çorum'un 21 yerinde kendilerine kışlak ve yayla temin etmişlerdir. Bunlardan başka bazı yerlere de adlarını koymuşlardır. Aşiretin yerleştikleri köylerin bugünkü durumunu gösterir cetveli aşağıya koyuyoruz.

KÖY ADI		KADIN	ERKEK	TOPLAM
[illegible]aci ahmet deresi	(1)	183	181	364
[illegible]erhatlı	(2)	189	172	361
[illegible]eniz	(1)	213	159	347
[illegible]ere	(2)	189	172	361
[illegible]aci bey (Aksoku)	(2)	72	72	144
[illegible]nsan değin	(2)			
[illegible]elkavak Boztepe	(2)	152	143	295
[illegible]eli (kızılkır)	(2)	130	119	249
[illegible]ımçeltiği	(2)	183	190	373
[illegible]nder (Torunları)	(2)	127	124	251
[illegible]ni köy	(1)	109	104	213
[illegible]dan (Karakeçili)	(2)	149	130	279
[illegible]veren	(2)			
[illegible]lı armud	(1)	119	116	235
[illegible]ıçdere	(2)	272	259	531

Kertme (Babaoğlu)	(2)	145	115	260
Kızağlı	(2)	166	166	332
Tutpınar (Köpeç)	(2)	178	206	384
İnalözü	(3)	221	182	403
İnalözü muhaciri	(1)	64	71	135
İnalözü sülüklü	(1)	400	376	776

(1) Bu köyler Çorum merkez kazasına bağlıdır. Bunlar arasında İnal ve İnal özü adı geçmektedir. Bu köylerde oturanlar da Dedesli aşiretine bağlı iselerde tarihte geçmekte olan İnal ve İnallu kelimeleri hakkında izahat vermeği bu münasebetle lüzumlu bulduk.

İnalözü, Çorum'a bağlı iki köy halindedir. Birincisinin nüfusu 64 ü kadın olmak üzere 135 dir. Digerinin ise 400 kadına karşı 376 erkeği vardır.

(1240 - 1834), 1260 - 1844), (1275 - 1855) tarihli salgın defterlerinde bu köylerin Dedesli aşiretine bağlı oldukları yazılıdır. Bulundukları ovadan geçen dereye de İnalözü derler.

(1102 - 1593) tarihli Raka beylerbeylerine yazılan bir buyrultuda bu havaliye yerleştirilen Bozulus Türkmenlerinden Avşar, İnallu, Cumalu, Burakla ve Ulaşlu aşiretlerinin yerlerini bırakarak Anadolu içlerine yayıldıkları yazılıdır. Çorumlu dergisinde neşredilen III sayılı vesikaya göre 1170 - 1756 tarihinde Çorum'da İnalin nahiyesi bulunduğu yazılıdır.

İnallu beylerinden Mirza Ali bey'in Avşar ve İnallu aşiretlerine mütesellim tayin olunduğu 1141 - 1728 tarihli kendine yazılan bir fermandan yazılıyor. Bu ferman A. T. A. S. 183 de neşredilmiştir.

Çorumlu dergisinde Dağlı oğlu tarafından neşredilen 16 sayılı ve 991 - 1573 tarihli bir vesika Çorum beyine ve İnallubaltu kadısına hitap etmektedir. Bu tarihlerde Çorum'a bağlı olan ve İnalözü bölgesinde bulunan İnallubaltu, Çankırı Vilâyeti teessüs edinceye kadar Çorum'a bağlı kalmış, sonradan Çankırı'nın Kızılırmak Nahiyesine bağlanmıştır. Bugün adı Kâhyalı'dır. İnallubaltu adı, 665 - 1266 tarihli Karahisar Temürlüde İzzetüddin tarafından yapılan medresenin vakfiyesinde adı geçer.

Bütün bu vesikalara göre esas İnallu aşiretinin çok eskiden bu bölgeye geldiği, sonradan gelenlerin eski aşiretin bulunduğu yer etrafında yerleştikleri anlaşılmaktadır.

İnallu kelimesi eski bir kelimedir. Besim Atalay tercümesinde kaşgarlı Mahmut lugatinde (Babası ortalık adamlardan olan gençlere İnal derler.) demektedir. Yine Besim Atalay Türk büyükleri adlı eserinin 28 inci sahifesinde (İnal, Sultan zade demektir, Divanı Lügat-it-türk böyle yazar.) denilmektedir. Aradaki farkın takdirini okurlarına bırakıyoruz.

(2) Bunlar İskilip kazasına bağlı köylerdir.

(3) Bu köy Osmancık'a bağlıdır. Bu köy ada dağı üzerindedir.

44. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Bu köy adlarından başka Dedesli izlerine mevki adı olarak da rastlanmaktadır. Bu adlar da şunlardır.

İnalözü (4)
İnal deresi (4)
Dedesli (5)
İnal kışlası (6)

Eğer harita üzerinde incelenirse bu köylerin Çorum'un şimali garbisinde Kızılırmak nehrinin iki sahilinde oldukları görülür. Bunların bir kısmı sıtma tehlikesini göze alarak sahillere, bir kısmı da yine ayni bölgede dağlık yerlere konmuşlardır. Kızılırmağın dağlık kısmında bulunan Dedesli köyleri İskilib'e aşağı kısmında bulunanların bir kısmı Çorum merke[z] kazasına, bir kısmı da Çorum'u[n] bir kazası olan Sunğurluya bağ[lı]dır.

Ded sli aşiretinin bulunduğ[u] köylerdeki nüfusunu gösterir ce[d]vel tetkik edilirse kadın sayısını[n] erkekden daha fazla olduğu görü[l]ür. Bunun sebeblerini aramak için daha gerilere gitmek ve yaşayış tarzlarını incelemek lâzımdır. Çorum'da ve diğer araştırma yaptığımız vilâyetlerde elde ettiğimiz neticeler, aşiretlerde kadın sayısının % 95 nisbetinde erkeklerden daha fazla olduğudur.

Sebeblerini başka bir yazımızda izaha çalışacağız.

(4) Çoruma bağlı olan arazi sahasında bir derenin adıdır. Dedesli'lerin bulunduk[ları] [kö]ğe içindeddir.

(5) Çorum'un bir çok bölgelerinde yer adı olarak ismine rastlanmaktadır. Çorum'[un] ...akır köyü yakınında Dedesli adında bir mevki olduğu gibi Domu köyü civarında da yin[e] [De]desli adında bir adak yeri vardır. Bu köy civarında bulunan köylerde bu aşirete men[sup] [bi]r çok aileler bulunmaktadır.

(6) Alaca kazasına bağlı bir mevki adıdır.

BU YAZIMIZDA DAYANDIĞIMIZ VESİKALARDAN BİRİNİ AŞAĞIYA KOYUYORUZ.

VESİKA :

Dedeşlü ve Selmanlu cemaetleri in Halep tarafında iskânlarına [da]ir Halep Valisine ve Ayıntap Valisine ve Maraş mütesellimine ve [Ki]şvan Voyvodosına ve Boy Beğine hüküm ki :

Meraş sakinlerinden Dedeşlü ve Selmanlu cemaati mukataa[sı]nın suevi bin sekizyüz elli beş buçuk kuruş mali ve zamanı zabtı [M]uharrem ibtidasından olup elhaç Hasan ağa'nın uhdesinde olduğu [m]ukayyet olmağla zikrolunan Dedeşlü cemaati Türkmani ve Kabak[la]r ve Kıllular ve eshabı Kehf reayaları ve sair perakende cemaat[le]r konup ve göçtükleri mahallerde reaya fukarasına cevrü eziyyet [ed]üp mürur ve uburlarından ibadullah mutazarrır olmalarından naşi [şe]rrü mazarratlarından fukarayu te'min içün mukaddema Halep ta[ra]fına iskânları ferman olunub ibadi bilâd emniyet ile münşer (İhü[z]ad olmuşlar iken bir tariyk ile mahalli iskânlarından göçüb ke[ma]fil evvel fesadü şakavete teaddi ve uğradıkları mahallerde vaki [ka]ridestan raiyete cevrü teaddi itmeleri fukarayı raiyyeti mezahim[de]n siyanet içün tavayifi mezburenin yine Halep etrafına iskân olun[ma]ları lâzımei halden olduğu senki Veziri müşarüdileyhsin kaimen [v]e ilâm itmenle dahi memleket ve fukarayı raiyyete bir dürlü teaddi [o]lduğuna rizayı hümayunu Padişahnem olmamağle mezburların fesa[d]ü şekavetlerini def'ü izale birle ibadullahı teaddilerinden irahe [iç]ün kemafil evvel Haleb etrafına naklü iskân olunmaları içün hattı [hü]mayunu şevketmakronu şerefsadır olmağla bu husus senin uh[de]i kifayetine ihale kılınud tarafından mukaddem mübaşir tayin ve [ir]sal ve zikri mürur iden Dedeşlü ve Selmanlu ve maan konub ve [gö]çen maruzzikir cemaatler perakendeleri her hangi kaza ve kasa-

44. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

bat ve kura ve ve cemaat arasında bulunurlar ise cümlesi ihrac
bir ferdü geriye kalmamak şartiyle bilcümle ehlü ayâl ve 'devab
mevoşileriyle kaldırılup naklü tesyir ve Haleb etrafına iyva ve isk
olundukl arından sonra haneler binasına şüru ve mübaderet itdiril
ve hanelerin bina idinciye dek rehinleri alunub ve fimabaad zer
hars ile iştiğal ve bir ferdin mal ve hayatına zararu güzend irişti
meyüb kendü halleriyle ikamet eylemeleri şartiyle kavi nezre bağl
nub mahalline kayid içün hücceti şer'iyesi deri saadetime irsal olu
nak ve bu hususta Ayintab naibi ve Meraş mütesellimi ve Rişva
voyvodası ve Boy beyi mumaileyhim siz sâki ittifak üzre kıyam idü
ayifei mezbure her kangilerinin kaza ve kura ve kasabat ve cem
tleri içlerinde bulunur ise bilâ tevakkuf cümlelerini ihrac idüb t
afına teslim eylemekte bezli vüs'ü kudret eylemeleriüçün Diva
ümayun'un emri şerifim tahriri babında iftiharül ümarai vel ekâb
ilfiil baş Defterdarım olan elhaç İbrahim damê ulüvuühu ilâm e
eğin mumaileyhin ilâmı mucebince amel olunmak içün yazılmıştır.

Fi evasıtı r. 1139 (A. T. A. S. 169)

Yaşar Nezihe Bükülmez

ŞARKI

Düştü bir zalimi hunhare gönül,
Tiği hicran ile pür yâre gönül,
Yandı beyhude yazık nare gönül .

Bakmaz artık güle, gülzâre gönül
Gül için oldu esir hâre gönül .

Katlanır cevrile azare gönül,
Söylemez halini ağyare gönül,
Bulamaz derdine bir çare gönül .

Bakmaz artık güle, gülzâre gönül,
Gül için oldu esir hâre gönül .

∴

44. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Yaşar Nezihe Bükülmez

GÖNÜL

Sen cüdayı bezmi canansın gönül;
Vâdii hasrette puyansın gönül;
Küşei vahdette nâlansın gönül,
Gâg tufan, gâhi volkansın gönül.

Gâh dalarsın kârına zulmetlerin,
Gâh çıkarsın fevkine izzetlerin,
Çektin herbir dürlüsün mihnetlerin;
Gâh fakirsin, gâhi sultansın gönül.

Daima hasretle suzansın gönül,
Gün begün öyle perişansın gönül,
Kendine kendin de hayransın gönül,
Gâh mâmur, gâhi viransın gönül.

Gâh eder vaktin saadetle güzar,
Gâh olursun derdi gamle bikarar,
Gâh coşarsın, yok sana haddü kenar,
Gâh katre, gâhi ummansın gönül.

Kâh tutar dünyayı namu şöhretin;
Gâh gezer dillerde fakrü zilletin,
Ölmeyince kimse bilmez kıymetin;
Neyleyim beyhude giryansın gönül.

∴

Çorumun eski çocuk oyunlarından Hodak oyunu

Lütfü Ünsal

Hodak; mahallî oyunların başında gelen oyanlardan biridir. Bu oyunun pek çok çeşidi olup biz burada ikisinden bahsedeceğiz. En çok oynananlarda bu oyunlardır.

1 — Tek emenli Hodak

2 — Bir çok emenli Hodak

Her iki çeşit hodak oyunu da 3 - 6 çocuk tarafından oynanır. Üç oyuncudan azında oyunun tadı olmıyacağı gibi altıdan fazla olursa kargaşalığa mahal verileceğinden oyun heyecansız ve zevksiz olur.

Çocuklar oyun oynamak için oyuudan öuce birer metre uzunluğunda, dayanıklı cinsinden değnek tedarik ederler. Bu değneklerin fazla uzun veya kısa olmaması, çocukların boyu ile mütenasip olması gerektir.

Aksi halde oyuncu çocuk, oyun esnasında zorluk ve güçlük çeker ve oyundan fazla yorğun ve bitgin bir halde çıkacağı muhakkaktır. Hodak oyununa başlamadan önce kimin güdekçi olacağını seçmek lâzımdır. Bir de hodak elde edilmesi icap eder. Hodak, hayvan kemiklerinin kısa ve yuvarlak olanından yapılır. Oyunda ebe yâni güdekçi olmak çocuklar arasında bir kaç türlü ayırt edilir. Tek emenli oyunu oynamak için düz bir alan üzerine derince bir emen kazılır. Bu emenden tahminen bir iki adım ötesine hodak dikilir. Diğer oyuncu çocuklar dağılmış ve hodağın gideceği yöne doğru sıralanmış bir durumdadırlar. Bu oyunculardan birisi hodağın yanında kalıp güdekçi de obir dağılan oyuncular meyanındadır. Hodağın yanındaki çocuk hodağı oyunculardan

44. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

tarafa vurur. Güdekçi hodağın arkasıra koşar. Diğer oyuncular da koşarlar, hodağa vuran çocuk güdekçinin değneği ile kendisine değmesine meydan vermez. Güdekçi eğer değerse o çocuk güdekçi olur. Diğer çocuklar hodağı alıp götürürler. Güdekçi olan hem güdekçilikten kurtulmağa, arkadaşını güdekçi yapmağa çalışır hemde hodağı yakalamağa çabalar, Hodağı elile tutar emenin 5 - 6 adım kalarak « tuzlu godağım » der, [fırlatır. Hodak durmadan güdekçiden gayri olan oyuncular hodağa vurabilirler. Durunca vurmak oyuncular için yasaktır. Hodağın durduğunu kabul ederek oyuna devam edelim. Güdekçi olan çocuk, yavaşça iterek hodağı emene sokmak ister. Az vurur çunki diğer çocuklar « tuzlu hodak » ın oynamasından istifade ile vurarak kaçarlar. Hodak tuzlu iken vuran güdekçi olur. Tuzlu iken vurulup vurulmadığını oyuncuların ekseriyetinin vereceği hükme bağlıdır. Güdekçinin oynatması ile tekrar duran hodak gene tuzlu sayılır. Durunca vurulamaz. Eğer bu şnkilde güdekçi hodağı emene sokarsa en yakin oyuncuya güdekçi değneğini dürter ve o güdekçi olur. Oyunu b[u] şekilde devam eder. Emene so[]karken oyuncular daima hodağ[ın] yakınında bulunurlar ve hodağı[n] emene girmemesine çok çalışırlar. Hodak oynarken çok dikkatli o[l]mak lâzımdır.

Çok emenli hodağa gelince:

Bu hodağı oynamak için her o[]yuncu kendine ait bir emen ka[z]mak mecburiyetindedir. Oyuncu[]lardan biride « cin emeni » kazar. Ebe olarak seçilen çocuk hodağ[ı] eline alarak, yağlı veya tuzlu d[e]yerek cin emene doğru atar. C[in] emene doğru atılan hodak yağ[lı] denirse her çocuk vurmak hakkın[a] haizdir. Vururken dikkat edece[k] bir şey varsa emenine güdekçinin değneğini sokmaması lâzımdır. Bazanda yanındaki komşu emen[in]de bulunan oyuncu çocuk değneğin[i] sokar, güdekçiye hem bililtizam yardım etmiş olur, hemde bir m[a]ziplik yapabilir. Emensiz kala[n] çocukta güdekçi olur. Oyuna deva[m] edilir, bu oyunda hodağa vururke[n] dikkatsizlik yüzünden arkadaşla[]rının bacaklarıne vuranlar da çok görülür, gülerek oynamaya gide[n] küçükler ağlıyarak, sızlıyarak ev[]lerine döndükleri çok görülmüştü[r].

Çorum Halk Şairlerinden

RECEP RAHMİ TANKAYA

B. Mıyak

RECEP RAHMİ TANKAYA, Çorum'da Türkler Eğitmen bölgesinin gezici Başöğretmenidir. Bu, onun kültür derecesi hakkında gereken fikri verecektir.

Şiirlerinde Rahmi mahlâsı kullanır. Sohbeti hoş, sevimli bir zattır. Halk şiiri tarzını ihtiyar etmesi tab'ının bu yola şiddetli temayülündendir. Kitap halinde basılmış eseri yoktur. Şiirleri el yazısıyle, iki kalın defterde toplanmıştır. Bunlardan bir kısmı Çorum gazetesinde ve Çorumlu dergisinde neşredilmiştir.

Defterlerinden birisini gördüm. Diğeri yanında değildi. Kemmiyet ve keyfiyet bakımından daha üstün olan bu cilt, şu bölümleri ihtiva ediyordu.

1 — Kısaca tercümei halim.

2 — Oğluma öğüt ve vasiyet.

3 — Önemli hadiselerin manzum tahkiyeleri.

4 — Destanlar, mersiyeler, ve diğer manzum yazılar

5 — Okul manzumeleri

6 — 300 dane mani (tamamen orijinal)

[44. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!](#) [CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ](#)!

Defterdeki kayıtlere göre RECEP TANKAYA, 1895 de Bayburd'un Balahor köyünde doğmuştur. Çil oğlu molla Hüseyin isminde fakir bir adamın oğludur.

Okumak en büyük zevki ve ihtirası idi. Fakat fakir olduklarından şehir mektebine gidemedi; köylerinde açılan üç sınıflı okulda okudu. Geceleri, isli bir teneke idare lambasının cansız ışığı altında derslerini hazırlardı. Yaz mevsimini Balahor köyündeki tarlalarının başında geçiren Bayburd medresesi müderislerinden Oslu zade Hüseyin efendiden hususi ders aldı.

Cihan harbinde Bayburd Rus işgali altına girince Çorum,a geldi. Ve İstiklâl harbi sırasında açılan medresenin üçüncü sınıfına devama başladı. Dördüncü sınıfta iken öğretmenlik sınavına girip Seydim köyüne öğretmen vekili oldu. Bir zaman sonra ehliyet name imtihanlyle öğretmen muavini ve ardından da Kayseri A kursuna devamla Muallim oldu. yirmi bu kadar yıldır tükenmez bir feragatle çalıştığı bu meslekte muvaffak olmuş ve âmirlerinin haklı tadirlerini kazanmıştır.
Nazmında halk şiirinin, bilhassa anonim halk destanlarındaki naz-

mın külfetsizliği açıkca görül
tedir. Yarım kafiyeler (A
nance) ve ölçü zarureti y
den, isimlere lâhık olan (i) siz
ulü sarihler, (*) bu münevver
bir halk sanatkârının cana y
tesirini yapmaktadır.

Hadiselerin telkin ettikleri
hassûslerden kolaylıkla ve ç
cak müteessir olan bir kar
vardır. İçten bir naivite bu
lifsiz mısrâların en büyük değ
dir. Onlarda hiç bir tasanun
gelenmez, hiç bir özenti sezil
Davası realiteyi mümkün old
kadar sadâkatle aksettirmek
Bir çeşit realizma yapar gibi
Büyük hemşerisi Zihni gibi, h
selerin trajik karakterli olanla
dan daha üstün tahassüsler e
diği muhakkaktır.

Hiç bir pirden destur alma
hiç bir ak sakallı koca, ona e
deki ayakdan dolu sunma
hiç bir suna, pınar başında a
kızıl gülünü onun göksüne tak
mıştır. Fakat bunlar onun a
zamanda halk şairi olmasına m
ni değildir.
Bu son satırları yazdıktan so
kendisine okudum. « Çok ya
mışsınız, dedi, ben ilham suna
bir « ak sakallının » değil; bir «

[*] O mübarek elini öpenler gibi ol
Ben elini öpmezdim öperdim ayak

açlı» (**) nın elinden içtim.
Göksümde en büyük aşk ateşini
akan suna; YURDUMDUR.»
Kır çiceklerini severmisiniz bil
m? Hele, rasgele topladığınız bu çiçeklerden hiç bir seçme yapmadan bağlayıverdiğiniz demet ne hoştur. İşte; size bir demet kır çiçeği:

BAHAR VE ORTAKÖY

Yine nazlı bahar geldi erişti.
Şenlendi bağların senin. Ortaköy
Çâyır çimen birbirine karıştı;
Canlandı dağların senin Ortaköy.

Pelitler yeşerdi, açıyor yaprak;
Çamların püründen görünmez toprak
Misk gibi kokuyor bin dürlü çiçek
Cennet mi dağların senin Ortaköy?

Kırlarda sürüler otluyor kekik
Köyün etrafında ötüşür Keklik
Candan aşık olur seni gören Türk
Sevilir her yanın senin Ortaköy

∴

Kır sevgisi, pastoral zevk ne güzel yaşatılmış!...

[**] İsmet İnönü.

44. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

MİLLİ ŞEFİ GÖRDÜM .

Kaç gündür, gece gündüz yollarını gözlerim;
Şükür olsun tanrıya bu gün gördü gözlerim .
Hey gözlerim, gözlerim ! oh, sizlere ne mutlu !.
Gördüğünüz simayı yıllar varki, özlerim .

Bıkmadan, usanmadan yollarını beklerim .
Gözler kadar bahtiyar olmadı dudaklarım :
O mübarek elini öpenler gibi olsam,
Ben elini öpmezdim; öperdim ayakların .

∴

Ne içten, ne lirik, ne hisli bir sevinç tezahürü !... Söyliyecek sözü ola[n] onu ifade edecek vasıtayı her zaman bulur .

HASAN OĞLANA GİDERKEN

Çantalara baktım : bağlanmış simit
Gözlerine baktım parlıyor ümit .
Talebe, Eğitmen, bir takım yiğit
Sevinçle gidiyor Hasan oğlan'a .

Askeri kıtaya ne hoş benzerler,
Yıkıcı değiller, yapıcı erler .
Atacaklar her an sağlam temeller;
İşleri, güçleri hizmet Vatana .

Yüzlerce talebe teşyiye geldi .
Milli marş sesleri kat kat yükseldi .
Alkış tufanları gökleri deldi .
Türk sesidir, çıkar ta asümana .

Ey köylü yavrular, köylü yoldaşlar,
Yormadı ve yormaz sizi savaşlar .
İşlenmiş elinizde ağaçlar, taşlar,
Türk işçisi hayret verdi cihana .

∴

[...]i anlaşılmış ve iyi duyulmuş bir ülkünün iyi ifade edilmiş bir örneği !... Du-[...]ş ve ifade aynı değerde .. Güzellikte birbiriyle yarışıyorlar .

[ACI HABER] Ağıtından bir parça

Değıldı bir acı haber,
İşiden hemen ağladı;
Sanki olduk zirüzeber;
Biz değil cihan ağladı .

Dediler A T A T Ü R K ölmüş .
« Türkiye'nin gülü solmuş »
Hep gözler yaş ile dolmuş,
Ben değil, her can ağladı .

Görmüşken çok kara günü,
Ağlamamıştı İ N Ö N Ü .

44. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Ağlattı A T A T Ü R K onu;
Bak; o kahraman ağladı .

Kan ağlıyor bütün Türkler,
Gençler, kocalar, bebekler ,
Dayanmaz buna yürekler,
Zemin, asûman ağladı .

Bak, solmuş bahçeler bağlar,
Ağlaşır hastalar, sağlar,
Diyarbakır, Urfa ağlar
Mersin, kağızman ağladı .

Ağlar İstanbul, Ankara,
Eskişehir, Sivas, Zara,
Kim ağlamaz böyle yâra ?
Mısır, Hindistan ağladı .

,, Rahmi " buna durma ağla;
Coşkun sular gibi çağla;
Al yerine kara bağla :
Türkistan, Balkan ağladı .

∴

Veysel'den nişan verir bir hassasiyet ! bu mısralar, kalemden çıkmar
sanki bizzat şairin yüreğinden damla, damla sızmıştır .

* * * * *

30● ü bulan manilerden de bir tutam, bir demet, bir büket - ne derseniz
deyin - sunmalıyım . Temamen orijinal olan bu şirin kıtacıklar, pek güzel
ve ve sevimlidirler .

Ay doğdu akşam üstü,
Nazlı yâr bana küstü .
Çok geçmeden barıştık;
Yine bağrına bastı .

Camdan ayna yaparlar,
Güneş vurunca parlar .
Yolculara görünme ..,
Yollarından saparlar .

Çaydan akar tatlı su,
Yüreğim dolu kaygu .
Yarin koynuna girsem,
Gözüme girmez uyku .

Gül açılır baharın,
Gül dibi olur serin .
Yanağında tomurcuk
Güller var nazlı yarın .

Gemiye bindim geldim .
Kenarda incim geldim .
Gurbetele giderken,
Yâr için döndüm geldim .

44. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Atının nalına bak,
Toz olmuş yoluna bak.
Nerde kaldın sevdiğim?
Gel benim halime bak ..

∴

Esas karekterleri itibariyle, şen, şakrak, çapkın olan mâni çeşidinin biricik kusuru, birinci ve ikinci mısrâların, kıt'anın asıl manasiyle hiç alâkası olmayışıdır.

Tankaya, bu kusuru ortadan kaldırmıştır. Manilerinin her mısraı, kıt'anın umumî ve asıl manâsının hizmetindedir. Bunlardaki eşsiz güzelliğin sırrıda bu ...

(Çorumlu Maniler)

Derleyen : Eşref ERTEKİN

1245 [*]

Ay gider bulut ile
Zincirli kilit ile
İrak yola gidiyom
Sevdiğim yiğit ile

1246

Arpalar deste deste
Beni babamdan iste
Eğer babam vermezse
Beni allahtan iste

1247

Ben varamam inekliye
Ayranı sinekliye
Verirse babam, versin
Omuzu silahlıya

1248

Pinlik üstünde kürek
Yine ah çekti yürek
Her dertlere dayandın
Buna da dayan yürek

2249

Develer gitti tuza
Geldi oturdu düze
İnşallah kavuşuruz
Ya bahara ya güze

1250

Ekmekçinin kel oğlan
Akşam bize gel oğlan
Akşam bize gelmezsen
Sabahacak öl oğlan

[*] Bu maniler Çorum'un Hışır köyünden bir kız çocuğu ağzından toplanmıştır. 25-1-944

44. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

1251

Evleri hüyüktedir
Yeşil perde yüktedir
Benim sevdiğim oğlan
Beşinci bölüktedir

1252

Gediyok halılara
Kuş konmuş çalılara
Bizde heves ediyok [**]
Başı şapkalılara

1253

Hey halvara halvara
Çınğı dbştü şalvara
Dudaklarım kurudu
Kız yalvara yalvara

1254

Hey hemende hemende
At oynatır çimende
Karayağız gencoğlan
Pek havesim var sende

1255

Hey hınamış hınamış
İller bizi kınamış
Sakallının koynuna
Bekâr kızlar dünemiş

1256

Hey huvarda huvarda
Aynam kaldı duvarda
Her gün aklıma düşen
Su başında pınarda

1257

[***] İlenğerde tuz olsam
Böyük evde kız olsam
Yâr kapudan geçerken
Evde yalınız olsam

1258

Kayaların kıycısı
Tükenmeyor yolcusu
Gel bile oturalım
Nazlı yârin bacısı

1259

Kayalar kırçı duttu
Dibinde purçu bitti
Ben yâr ile yatanda
Mahleyi sancı duttu

1260

Kağnı çokca kıcılar
Şimdi gelir hacılar
Allah bize gösterme
Bundan böyük Acılar

[**] Çorum şivesidir; ediyoruz demektir.

[***] Çorum'da leğene, ileğen denildiği gi
Hışır köyünde de leegere, ileager derlermiş

1261

Keten gömlek millemiş
Yâr kapuyu bellemiş
Yâri kapudan görünce
Telli mendil sallamış

1262

Sıra sıra destiler
Destiye gül bastılar
Bir bacının yoluna
Beş kardeşi astılar

1293

Şu dağların harını
Kürüseler karını
Şu mübarek günlerde
Gönderseler yârimi

1264

Tut ağacı tut verir
Yaprağını kıt verir
Oturmuş mınafıklar
Nazlı yâre fit verir

1266

Yârim çıkma başaçık
Arpalar kara kılçık
Hakikatlı yârisen
Al bohçanı yola çık

44. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Cönklerden Derlemeler:

Derleyen : Eşref ERTEKİN

(Gelin ile kız destanı)

Bir kız ile bir gelinin bahsi var
Anlarda uğraşmış şer'a durmağa
Arzuhal eyledim Sultan Murada
İkisinin davası da görülsün

*

Kız ederki ben âlemde hûriyim
Aşıkımın servetiyim malıyım
Tazece sağılmış oğul balıyım
Yanaklarım dolu dolu bal benim

*

Gelin derki alvalalı [1] başım var
Kudretten çekilmiş kalem kaşım var
Sen kız isen bir gecelik işin var
O bir gece kervan geçer yol olur

*

[1] Al bezden, gelinlerin başına koydukları bir çeşit örtü ve süs.

Yaz olunca lâle boynun eğmezmi
Ak gerdanda çifte benler olmazmı
Bir gecemde bin geceyi değmezmi
Var git gelin var git oğlan benimdir

*

Çift öküzüm birbirine eş olur
Zelve bağlamasam boynu boş olur
Orta yaşlı gelin sevmek hoş olur
Var git kızım var git oğlan benimdir

*

Oduncular dağdan odun indirir
Gözüm yaşı değirmeni döndürür
Kız oğlanın susuzluğun kandırır
Var git gelin var git oğlan benimdir

*

Gelin derki ben gideyim pazere
İnce beli sıktırayım dizâre
Bir yük yemiş göndereyim pazara
Olmuşunmalurlar olacağın mı

*

Kız da derki ben gideyim yoluma
İnce beli sıktırayım yârime
Aşıkları bakıdayım gülüme
Solmuşunmalurlar solacağın mı

***

44. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

(T ü r k ü l e r)

Dağlar bana dağlar bana
Bahça sana bağlar bana
Kalmışam gurbet illerde
Kimsem yok ağlar bana

Gelindi (1) zülfü kemendim
Boyu boyuma menendim (2)

*

Evlerinin önü kaya
Kayadan bakarlar aya
Ol senin ince belini
Sara bilsem doya doya

Gelindi zülfü kemendim
Boyu boyuma menendim

*

Evlerinin önü taştan
Sen çıkardın beni baştan
Senin için a hâin yâr
Ayrı düşmüşem kardaştan

Gelindi zülfü kemendim
Boyu boyuma menendim

*

[1] Gel imdi yerinde kullanılır. Çorum şivesidir.

[2] Farsça (Mânendin) yerinde kullanılır. Çorum ve köylerinde denk, eş gibi anlamlarındadır.

Evlerinin önü kafes
Kafesten alırlar nefes
Gel benim şivekâr yârim
Soyuu gir koynuma dalfes

Gelindi zülfü kemendim
Boyu boyuma menendim

∴

(Diğer türkü)

Henüz oldum bir tüleğin (1) meftunu
Tüleğime melek desem yaraşur
Sırma teller ile örmüş saçını
Buna ıtır şahlar sürsem yaraşır

*

Ayağına giyer yüksek nâlini
Gider evine salini salini
Kimse görmüş değildurur tenini
Tüleğime hürü desem yaraşur

*

Bir bakışla akılcığım alıcı
Cümle âlem sana olmuş görücü
İki memeleri sakız turuncu
Usulcacık sıkıversem yaraşur

∴

[1] Tülek, arabça (Fettan) kelimesinin Türkçe karşılığıdır.

44. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

(Diğer türkü)

Oğlan ne gezersin iller yanında
İl adamın susuzluğun kandırmaz
Bakar bakar ah ederim yüzüne
Bakmıyayım dedim emma candurmaz

❊

Aşkın deryasına salmış gemisin
Sığa (2) koymuş dilberlerin hepisin
Bilemedim benim yarim hangisi
Ayda bâri bir selâmın göndermez

❊

Yüksek olur atmacanın öyünü
Değme bir güzele verme payını
Bilemedim o güzelin soyunu
Ayda bâri bir selâmın göndermez

❊

Alayım gideyim gurbet illere
Benim gezmediğim yerler kalmadı
Gurbet ilde belkim alam selamın
Başıma gelmedik haller kalmadı

∴

[2] Sağ. sığanaktan göz kapağını almak demektir.

(DESTAN)

KÜFT SEYYİT ÖMER BODİN DER ÇORİMİ

Fatihim Sultan Süleyman cenkedüp küffar ile
Sahibi seyfi keramet oldu bu esrar ile
Nagihan koptu kıyamet ebşıma ahcarile
Kaplayup bahri melâmet kalmuşam ağyârile
Ey hüda def'eyle lütfet kalmıyam küffarile

❊

Şöyle bilki seddi islâm olmuşuz âdâya biz
Sulhile fasl olmuşuz baisi gavğaye biz
Gayreti din eyleyüp salman bizi ferdâye siz
Milki din oldu harap siz gelin imarile
Ey hüda def'eyle lütfet kalmayım küffârile

❊

Geldi küffâr üzerime saldurubdur ğafleten
Desti âdâda esirdir ehli beytim cümleten
Ol Muhammet hakkı ey hak acı bize rahmeten
Kıl halâsın sen müyesser ağlaşurlar zârile
Ey hüda def'eyle lütfet kalmayım küffârile

❊

Nuri islâm oldu ihraç girdi çün narı giran
Niçeler ol nar içinde verdiler yolunda can
Bu alâmet var ise eşratı saatten nişân
Hanı tiryak padişahım ağulandım marile
Ey hüda def'ele lütfet kalmayım küffârile

44. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

(Nazirei destanı Bodin) [1]

Göklere çıkmaktadır âhi eninim der Bodin
Firkati islâm ile pek dil hazinim der Bodin
Ben kilidim güncü islâme muinim der Bodin

Ehli küffâr olmasın yârap eminim der Bodin
Gel meded kıl bana ey şahi güzinim der Bodin

Darbı küffare tahammül kılmadı cenk erlerim
Sevbi pür heybetle berbat ettiler her yerlerim
Kırdılar ben bir hümayi uç iken şehberlerim
Koyma yârap kâfiri bildne kinim der Bodin

Şol zamanki bağladı düşman benim her yanımı
Sandı cebhanem tutuştu seyredenler âhimi
Şirki müşrikten arıt yine ibâdetgâhimi
Ehlidil olsun ilâhi hemnişinim der Bodin

Canibi haktan olur elbette pendi fethibap
Bu hususta kimseye kılmam behaneyle hitap
Ya ilâhi kıl halâs eyle düâmı müstecap

Kalmasun bendi belâde ehli dinim der Bodin
Gel meded kıl bana ey şâhi güzinim der Bodin

Kat'i ümit etmezem kaldım dalâliçre garip
Olmaz ise bu asırda söylekim fethim nasip

Zannım oldur hazreti Mehti hurucidir garip
(Seyyidâ) tarihi firgat dır ile 1097
Ey hüda def'eyle lütfet kalmayım küffârile [2]

---

[1] Bu destanları, şair Bodin kal'ası ağzından söylemiştir.
[2] Bu destanlar dahi Kütüphanede 2116 - 187 noda kayitli Cöngün 15 inci sahifesinden alınmıştır.

Çorum haberleri

ÇORUM HATIRALARI

1 — Parti müfettişimiz Ankara Mb'su Sayın Hıfzı Oğuz Bekata şehrimize gelmiş ve teftiş bölgesini geçmiştir.

2 — Yer debremi dolayisiyle Çorumu teftiş eden sayin Sıhhiye Vekilimiz Hulusi Alataş mülhakada ziyaret buyurarak felâketzedelerin âcil ihtiyaçlarının temini hakkında kıymetli diraktifler vermişlerdir.

3 — Çorum merkez kaza Parti İdare Heyetinin kongresi salonumuzda icra edilmiş ve İdare Heyetinin seçimi de yenilenmiştir. Yeni İdare Heyetine Hayri Kavukçu Tevkik Ergun, Rüştü Çağlar, Rüştü Eren, Hulusi Tüzman, Osman Asal ve Suavi Tombuş seçilmişlerdir.

4 — Şehrimizde Belediyenin müzaharetiyle bir Şehir Kulubu tesis edilmiş, gerekli mubilye temin ve binasının tertip ve tanzim işlerine başlanmıştır.

5 — Debremin yaptığı zararları telâfi edebilmek gayesiyle Vilâyet ve Partimizin müzaharetiyle bir yardım komitesi teşkil ettirilmiş ve halkımızın bağışları kabul edilmiştir.

HALKEVİ ÇALIŞMALARI

OKUMA KURSU :

1 - Evimiz kurslar şûbesi hiç okumıyanlara mahsus olmak üzere, dört ay devam edebilecek bir okuma kursu açmıştır. Aynı zamanda bu maksatla ceza evinde de okuma kursu açılmış ve ders levazımı yardımında bulunulmuştur. Bu kurslara

44. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

180 yurddaş devam etmektedir .

SOSYAL İŞLER :

- 2 A) C. H. P. Genel Sekreterliğince Evimize gönderilmiş olan giyim eşyasından artakalanlar bu defa debremden zarar gören halka temamen dağıtılmıştır .

B) İlkokullar fakir talebelerinin defter, kalem, kâğıt gibi ihtiyaçları temin edilmiştir .

C) Evimiz soysal yardım kolu debremden zarar gören fakir halka teberru kabul etmek üzre ücretsiz bir yılbaşı balosu tertip etmiştir .

3 - Halkevi aile toplantısı ya
mış ve Halkevliler pek tatlı bir
ce geçirmiştir .

2 - Evimiz salonunda icra ed
düğün balosu unutulmaz hatır
bahçeden bir gece olmuştur .

5 - Evimizin bütün şûbeleri m
tazaman haftalık toplantılarını y
mış ve gelecek yıl programla
hazırlıyarak önümüzdeki yıl ça
malarına azımlı ve imanlı baş
mıştır .

[redacted]

[1]

[redacted]

[2] *(Çorumlu dergisi)*

[1 - 2] . Çorumun 150 sene evvelki [illegible] örneklerinden :

44. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Osmancıkta Koyunbaba zaviyesine ait vesikaların son kısmı

No. 261

Evkaki mülhakadan Osmancık kazasında gazi ferehşat mescidi şerifi vakfından almak üzre vazifei muayyene ile imâmet cihetinin tevcihine dair varid olan inha üzerine kuyud lâzimiyesi bilihraç muamelei kalemiyesi ledelicra olbabda mahkemei teftişi evkafdan olunan nâm mucibince ciheti mezkûre mutasarrifı havace Ali bin Alinin bilâ velet fevtiyle mahlulundan bilimtihan ehliyeti nümayân olan işbu rafii tevkii refiişşan hakani hafız Emin ibni lutfullah zide salahahu her mucibi nizam bilnefsi bilâ kusur edayi hidmet etmek ve terk ve tekâsül vuku bulur ise ref'inden âhere verilmek şartiyle biltevcih yedine beratı âlişânım ita olunmak babında makamı nazâreti evkafı hümayunumdan batelhis ifade- kılınmağle mucibince tevcih olunmak fermânım olmağin bin üçyüz on üç senesi rebiulâhirinin on üçüncü günü bu beratı hümayunumu verdim ve buyurdumki mumaileyh salifizzikir imâmet cihetine vazifei muayyenesi ile şartı mezkûr üzre mutasarrıf ola tahriren filyevmissâbimin şehri zilkadeti şerife sene selaaşer ve selâsemive elf 1313

Kostantiniye
Mahruse

44. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

No. 260

Evkafı mülhakadan Osmancık kazasında vâki Koyun baba zaviyesi vakfının vazifei muayyene ile zaviyedarlık ve meşihat cihetinin üç rübü hissesine mutasarrıf olan Ahmet Hilminin yedinde bulunan beratı kazaen zayi olmakla müceddeten berat itası mahallinden inha edilmiş ledeyil tetkik zaviyedarlık ve meşihat cihetinin üç rübü hissesi sağir biraderi Ali Şemsettin dergâhta birlikte iskân ve inşe etmek şartile kebir Ahmet Hilminin uhdesinde olduğu kayden anlaşılmış olmağile mucibince zayiinden berat ita edilmiştir. 8 Ramazan 1319

Osmancık kasabasında Koyun baba dergâhı şerifi zikir meydanı üzerine dergâhi mezkûr şeyhi Ömer Fevzi ibnişşeyh Hafız Ali Şemseddinin müceddeden bina ve inşa eylediği mescidi şerif için banii mumaileyhin bir bab âsiyabi vakfı gallesinden almak üzere senevi iki yüz kuruş vazife ile hitabet cihetinin tevcihine dair varid olan inha üzerine kuyudi lâzımasın bilihraç muamelei kalemiyyesin ledeyil icra ciheti mezkûre mutasarrıfı banii mumaileyh Ömer Fevzinin vefatı vukuile mahlulinden ledeyil imtihan ehliyeti nümâyan olan sulbi kebir oğlu işbu rafii tevkii rafiişşani hakani eşşeyh Ahmet Hilmi efendi zide salahahu uhdesine tevcihi mahkemei teftişten tanzim olunan ilam üzerine makamı nazareti evkaf hümayunumdan ba telhis ledeyilarz bin üç yüz yirmi altı senesi šabanı şerifin yirmi altıncı günü tarihinde şeref sunuh ve sudur eden hattı hümayunu şevket makrunu şahanem mucebince hitabeti mezbure mumaileyhe tevcih olunmağin bu beratı hümayunumu verdim ve buyrurdumki

mumaileyh sabıkızzikir hitabet cihetine vazifei muayyenesile bilâ kusur edâyı hüsni hizmet etmek terk ve tekâsül ederse relinden ahere verilmek şartile mutasarrıf ola tahriren fiiyevmil sabi min şehri zilkadei şerife sene sitte ve işrin ve selasemie ve elf 1326

Kostantiniyei
Mahruse

No. 257

Çorum sancağında Osmancık kazasında medfun sâdâtı kiramdan Koyun baba zaviyesinin evkafı ba fermanı âli käffei tekaliften mafüv olduğu halde bunlardan Saltık karyesile Sarı alan mezreasının müterakim vergisinin tahsiline kıyam olunduğundan bahsile zaviyei mezbure post nişini tarafından vuku bulan muracaat ve istida üzerine şûrayi devlet maliye dairesinden mukaddema kaleme alınmiş olan mazbatada gösterildiği üzre marizzikir zaviyeye meşrut mahallerden uşür ve tekâlif alınmaması olbabdaki fermanı âlide muharrer ve binaen alazalik bu cihet müstanli bahsolup zaviyei mezkûre meşrutatınca bin iki yüz seksen üç senesine kadar şeref sâdır olan mukarrer namei hümayunlarda zaviyei mezkurelerde milkiyyet üzre taşarruf olunan mahallerde uşür ve tekâlif mutalebesile ashabine teaddi olunmaması fakat bu hususa dair kuyudi hakaniyye haricine çıkılmaması yani sonradan alınmış yerler olmaması ve öyle yerler var ise ahalii saire misillü tekâlif alınması dahi mün-

[44. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!](#) [CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ](#)!

deriç olmasına nazaran zaviyei mezkureye aitarazı ve saireye bahsolunan mafüvviyetin emlâk vergüsünede şümulü tabii oldugundan mevzu bahsolan arazinin maliye nazareninin iş'rı muçibince teşkıl kılınacak bir hiyet tarafından tahdit ve haritaları tanzim kılınmak ve mafüvviyeti kadime emlâk vergüsünede şamil olmak üzere bin iki yüz seksen üç senesine kadar cari olan istisnaların teyidini mutazammın beratı hümayunumun ıstarı meclisi vükelâyı fihamımdan bittanzim huzuru hümayunu mülakâneme arz ve takdim olunan mazbatada beyan ve olveçhile icrayı iktizası hususuna iradei seniyyei şahanem şeref sudur etmiş olmağile zaviyei mezkureye kuyudi hakaniye mucibince minel kadim mevkuf olan mahallerin ber minvali mebsutteşkil kılınacak bir heyeti murahhasa marifetile tahdidi icra ve haritası tanzim olunarak yalnız bu mahallerden usür ve tekâlif ile emlâk vergüsü mutalebe kılınmaması ve mumaileyh post nişin ile zaviyenin sair huddamı taraflarından düayi devamı şevket ve ikbali devleti âliyyeme muvazabat olunması zımnında bin ikiyüz seksen üç tarihine kadar musaddak bulunan istisnai teyitten işbm mukarrer namei hümayunum istar ve ita olundu tahriren fi yevmissaniaşermin şehri rebiulahir lisene tison ve işrin ve selasemie ve elf 1329

Bi Makemı Kostantiniyyei
Mahrusa hamahallah

Defteri Hakani Nazareti
Kuyudu Hakani kalemi
Adet
1618

262

Sureti Nahiyei Osmancık Der livai Çorum

Vakfı zaviyei seyyidilbudalâ Koyun baba tabe serrah budurki zikrolunur.

Zaviyei mezburda sakin olan şuyuhdan ve hademeden ki ellerinde ve tasarruflarında olan emvâl ve emlâk ve memaliklerinden ki zikrolunur on nefer abdi müştera ve bin koyun ve mevaşi cinsinden âleti harasetten ve eşya ve avanii ve zaviyei mezburde cemi'i bağlarındaki hududi şöhreti aslındada zikirden müstağnidir zaviyei mezbureye vahfedüp ellerinde hücceti şer'iyeleri mucibince hükmü Sultan Bayazit hâni tabe serah ve Sultan Selim hanı halledallâhü milkehu ile sadaka olunup fermanı kaza cereyan şöyle vaki olmuşki zaviyei mezbureye müteallik olan bağlardan ve yerlerden uşür talep olunmaya ve koyunlarından rüsum alınmaya deyu haliyyen hücceti şer'iyelerin ve ahkâmı şerifelerin getürüp gösterdikleri sebebden vechi meşruh üzere kaydolunup ve vakfeden dervişlerinki hademei zaviyei mezburedir esamileri bunlardırki zikrolunur.

Ber mucibi hükmü şerifi Sultan Bayesit ve
Sultan Selim han halledellahü milkehu

44. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Tarihi hükmü sultan Bayezit han
Fi evasıtı cemaziyelevvel sene
tisin ve semane mie
890

Dervişan Adet 18 — 263

Tarihi hükmü Sultan Selim hâni fi evahiri
şabanil muazzam sene seman aşer ve
tisa mie
918

Tarihi hücceti şer'iye fi evail
Rebiulahir sene sittün ve tisamie
906

Osmancık tevabiinden karyei Ovacık suyu sınurunda Tutluca pınarı ile ve kızılca ırmağile ve Kızıl kaya ile oe Karyei arduç ile ve nefsi damile mahdut olan yeri merhum Koyun baba zaviyesine koyun kışlağı için iki bin akça tapusun verdim deyu sene tisün ve tisamie tarihile müverrah tapu kâğadı ibraz olunup ve ehalii şehir dahi bu zemane gelince tasarrufları ndadır deyu haber verdikle ecilden septi defter olundu.

Ve kazayı mezburda Bayır n... hiyesinde Saru alan nam karye s... nurunda Muzaffer Fakıh tarlası ve Kara sicek ve Köyceğiz çatağı demekle maruf yer ile ve Çak... pınarı ile mahdut olan yer hâli o... lup kimsenin tahtı ziraatinde olm...

...ğı sebebten yirmi resmi tapu alınıp merkum Koyun daba abdallarına verdüm deyu sene sitte ve tisamie tarihile müverrah tapu kâğadı ibraz olunup ve ehalii şehir dahi bu zemane dek tosarrufları ndadır deyu şehâdet etmeğin septi defter olundu.

Ve kazayi mezburda Kara kaya demekle maruf yer merham Koyun baba dervişlerinin koyun ağılı ve bazı bağ ve bahçecik edüp mezbur dervişlerin tasarruflarında imiş ber mucibi mektubu tapu.

Karyei

Ucari tabi'i Divanı bayır malikâne temam vakfı türbei mevlânâ Kadı ferahşat mezbur karye harabe ve hali anii reaya olup Koyun baba zaviyesinin koyunu kışlayup mezbur zaviyenin varidine külli mesarifi olup inayeti şehinşahiyye sezavar oldnğu rünkü azam sahip kiran hazretlerine arz olundukta mezbur karyenin divanisi mezbur zaviyenin koyun kışlağı olmak üzere tayin buyurdukları ecilden mezbur karyenin divanisi koyun kışlakları olup şöyleki ihya olnp şenlene mahsulü mezbur zaviyeye müteallık olmak üzere defteri cedide kayıt olundu.

Sureti kaydi hakani ba emri alii nezaret penahi balaye aynen ihraç kılındı tahriren fi şehri muharremil haram sene tis'un ve isrin ve ve selasemie ve elf. 1329

Mukabele olunmuştur.

Mühür
Kuyudü Hakani

[44. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!](#) [CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ](#)!

Makamı Vilayetin Koyun baba vakfı hakkında 17 temmuz 1330 tarih ve 20911 - 382 nolu telgrafı suretidir

Koyun baba vakfının müstesna Evkaftan olmamasına mebni Maliye Nezaretinin olbabdaki tebliğatı vakıası vechile ciheti Maliyece idaresi lazım geleceği Meclisi İdarei Vilayet ifadesile tebliğ olunur. 17 Temmuz 1330

VALİ
MAZHAR

44. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

ÇORUMLU 1942--1944

KAYNAK ESERLER DİZİNİ:23

ÇORUMLU

1942-1944

SAYI: 45

Mahmut Selim GÜRSEL

45 SAYI İÇİNDEKİLER **CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!**

ÇORUM'A YÜKSELME VE GÜZELLEŞME CEMİYETNİ SELAMLIYORUS

YURT BÜYÜK KULLARINDAN BİRİSİNİ GAİP ETTİ

CEHRİLİK YARENLİĞİ

MİLLİ ŞAİR MERHUM MEHMET EMİN YURDAKUL

YER ADLARININ ÖNEMİ

ÇORUM'UN ESKİ ÇOCUK OYUNLARINDAN COŞ OYUNU

YABANCIDAN TÜRK'E EŞ OLUR MU?

TÜRKİYE'Yİ MUSTAFA PAŞA

KÖROĞLU

KUL MUSTAFA

ÇORUM'DA SÖYLENEN ATALAN SÖZÜ

ÇORUM HABERLERİ

OSMANCIĞA AİT VESİKALAR

OSMANCİK'TA KADI FERAHŞAD'A İAT BİR VESİKA

45. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! **CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!**

ÇORUMLU

Çorum Halkevi Dil ve Edebiyat Şubesi Tarafından
Ayda Bir Çıkarılır

Kuruluşu : Nisan 938

SAYI : 45

1. Şubat 1944

Basıldığı yer : Çorum Vilâyet Basımevi

ÇORUMLU

rum Halkevi Dil ve Edebiyat Şubesi Tarafından
Ayda Bir Çıkarılır

Sayı : 45 — 1. Şubat 944 — Kuruluşu: Nisan 938

Çorum'u yükseltme ve güzelleştirme Cemiyetini selâmlıyoruz

Ortaokul Müdürü
Ziya Alaman

Ulusum; cehlin, taassubun, is-
bdadın ve osmanlılığın ezici bas-
ı altında asırlarca inleyip, ezil-
kten sonra Milletler arasında da
biliyetsiz damğasını alarak esa-
te mahkum edilmişti . Bütün
tbuu olduğu Uluslara necabet
hşeden bu necip Millet, « Tür-
üm » demeyi bir hakarete maruz
lmanın müradifi gibi kabul ede-
k « Türküm » deyebiliyordu .
Tarihimizin inkilâblarla bezen-
iş yapraklarında, görülmemiş
haşmette, yıldırım kadar hızlı, şim
şekler kadar keskin parlaklıkla bir
inkilâp daha oldu . Kurtarıcı el-
ller karanlığı boğdu; öldü denilen
Türk, o kurtarıcı ellerin yarattığı
Turk Cumhüriyeti güneşinin ılık
ışıkları altında, dinç ve gürbüz
dünya sahnesinde kendini bir daha
gösterdi . Bu güneş harabe olan
Yurdu cennete döndürdü; Yurdun
en ücra köşelerinde varlıklar fış-
kırdı . Her doğan güneş Türki-
yede yeni bir yükseliye şahit ola-

— 1339 —

45. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

rak batıyor. Asırlarca geri kalmış Yurt ve Ulus, asırlarca geri kaldığı medeniyet dünyasına baş döndüren bir hızla koşuyor. Ona yakında ulaşacağız ve medeniyet güneşi tarihte olduğu gibi yakında Türk yurdundan doğacak, dünyanın gözlerini kamaştıracaktır. Buna inanıyoruz. İnanıyoruz çünkü örnekler önümüzde serilidir. Her doğan güneş ateş ve kandan başka bir şey görmediği dünyada her gün Türkiyenin yeni bir yükselişine şahit olarak batıyor.

Yakın bir kara mazide üç kişinin başbaşa verip konuşması şüpheli görülür ve başlarına musibetler yağdırılırken bu gün yurdumuzda her gün yepyeni bir hayır cemiyetinin kurulduğuna şahit olmakla ne kadar bahtiyarız.

Yurdumuz aydındır. Çünkü onun en uzak köşesinde kurulan bir hayır kurumu bile nurunu bütün ülkeye salıyor. Biz Çorumlular bugün sevinç içindeyiz. Sevinmekte haklıyız; çünkü memleketimizde bir çırağ daha yandı; « *Çorum Yükseltme ve Güzelleştirme Cemiyeti* » kuruldu. Bütün hayır sever yurtdaşları hayırlı bağrına çeken bu kurumu, onun hayırlı kurucularını, hayır sever üyelerini saygı ve minnetle selamlıyoruz. İnanm[…] tık ve inanıyoruz: Yurdumuz cennet olacak; yurt ve ulus a[…]larca geri kaldığı medeniyet dünyasına baş döndüren bir hızla koşuyor. Medeniyet güneşi tarihte olduğu gibi yakında Türk yurdundan doğacak.

Ey Türkü bir tanrı kudretiyle karanlıktan nura ulaştıranlar! Türk, ulusiyle, yurdiyle size m[…]nettardır.

YURT BÜYÜK KULLARINDAN BİRİSİNİ GAİP ETTİ

B. Mıyak

Nihayet MEHMET EMİN YURDAKUL'u da, o müşahhas fazilet timsalini, o büyük adamı da Allahın rahmet ve gufranına tevdi ettik.

Mehmet Emin Yurdakul, 1868 de İstanbulda doğmuştu. Babası Salih Reis'tir. İlk tahsilini mahalle mektebinde bitirdikten sonra Beşiktaş Rüşdiyesine girmiş, orayı bitirince Mülki İdadisine kayit olunmuştu. Buradan tastikname ile ayrıldı. Bir müddet Sadâret kalemlerinde çalıştı. Sonra Hukuk tahsiline başladı. Fakat Amerikaya gitmek fikriyle Fakülteden ayrıldı. Bununla beraber bu seyahati yapmağa muvaffak olamamıştır. 1890 dan itibaren Rüsumat memurluklarında, Valiliklerde bulundu. Nihayet Meb'us seçilerek ölünceye kadar bu vazifede çalıştı.

Eserleri: Türkçe Şiirler, Tan Sesleri, Ordunun Destanı, Ey Türk Uyan!, Türk Sazı, Fazilet ve Asalet, Turana Doğru, Türkün Hukuku, Dante, Zafer Yolunda, Dicle Önünde, İsyan ve Dua, Ankaradır.

Mehmet Emin Yurdakul, Türklük duyguları, milliyet fikirleri ulus ve Vatan sevgisi bakımlarından bir divdir, bir titandır. Yalnız bu duygularla çarpan büyük kalbiyle büyük bir insandır. Millet ve Milliyet fikirleri en kıymetli hazinesi, en değişmez iymânıdır:

Türk birliği... Bu benim mübarek bir iymânım;
Bu mukaddes aşkı ben
Bize ayrı yurd veren, ayrı dille söyleten
Allahımın birliği gibi yüce tutarım.

45. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Bana Rabbi Kâbeler, Tûrlar nasıl söylerse,
Buna dahi Altaylar şahadetler ediyor.
Kur'an benim kalbimden nasıl birşey dilerse,
Tarihim de bu kalpten öyle bir şey istiyor.

Daha Tisalya harbleri sırasında, Türklüğün taun gibi Osmanlı sınırlarından koğulduğu, Bingöl, Toros dağlarında „ Ferman Padişahın, dağlar bizimdir. " diyen b kaç bin halis Türkün kırmızı de- liler gibi avlandığı bir zamanda ;

Ben bir Türküm, dinim, cinsim uludur
Sinem, özüm ateş ile doludur.

Diyen kahramanın başına defneler ve hatırasına ebediyetler gerektir.

Türklüğün ölümsüzlüğüne o kadar inanmıştı ki bu iyman kuvveti, millî ihtilâlden yıllarca evvel, ona kurtuluşun büyük kahrama nını keşfettirmişti : Şair; Musta Kemalin Samsuna çıkışından dö yıl önce, „ Ey Türk Uyan ! " ad kitabında :

Bu gün senin taliinegam çektiğin bu devleti
Bir iymanlı kahramanın yine cana getirir.
[Türk beşiği dehâların yatağıdır] dedirir.

İyman her zaman mucizeler kaynağı oluyor. Böyle bir azize nur hâleleri gerektir.

O, inkilâbın en değerli rükünlerinden biriydi. İnkilâbe ve onu yaratanlara milletin alkışlarını de- yuran eşsiz mısralar yazdı.' Elin- de millî şiir bayrağı, ardında bay- ranlarından ve müritlerinden b ordu, milletin takdirkârlığında

defneler ve çelenkler topledi.

Edebiyatı yabancı tesirlerin yosunu kaplamış, şiirine aruzun kâbusu çökmüş, dili arabın gulgulesi, acemin keskin harflerile çetrefilleşmiş bir millete öz vezni, öz duygulariyle haykırabilen, garpten iğreti alınmış edebî telâkkiler yerine millî anlayış ve kavrayışı getiren, çehresinin görünüşü, beyaz sakalının kesilişiyle alafıranga görünüşe rağmen, büyük yüreği yüzde yüz Türk duygulariyle tam ve mükemmel bir şarklı olan bu adam, bunlardan başka hiç bir şey yapmamış olsa bile büyük inkilâpçı olarak tanınmağa sezâdır.

Millî kurtuluşun ilk ve karanlık yılları içinde, kuş uçmaz, kervan geçmez Anadolu yollarından, her köşe başını tutmuş yol kesenlerin ve baş alanların arasından geçerek kutsal bir meş'ale gibi şehir şehir, kasaba kasaba, köy köy dolaştığı ve kandırıcı, inandırıcı, sürükleyici sözleriyle bigâne halkı uyandırdığı, millet, vatan ve din duygularını tahrik edip ayaklandırdığı o günleri düşünelim. Türklüğün en kara günlerinde bu misyonu ne kadar muvaffakiyetle başardığını hatırlıyalım.

Yalnız bunları yapmış bir büyük insanın hatıralarının ebedileşmesi için başka hiç bir şeye lüzum yoktur.

(*İnsan vatanının kuludur.*)

Diyen ve hakkiyle yurda kul olan ou eşsiz adamı, millî şair, büyük inkilâpçı, büyük Türkçü, büyük mücahit ve nihayet büyük insan olarak selâmlarım.

45. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Cehrilik Yârenliği

Fahrettin Ünsal

Duyup dinlediğime göre yakın bir mazide ne gam, ne gaygu ve ne maişet zoru ve darlığı varmış. Basit ve zevkli hayat, kolay ve neşeli kazanç, güler yüz, güldüren söz; hülâsa her bakımdan refah berkemalmış.

Dinlediğime göre: Çorum - Samsun şosasının Hastane ilerisindeki buğaza, giriminden çıkımına kadar uzayıp giden dere [Sıklık buğazı] ve bu dereyi şimal cihetindeki Çomar bağları ile el ele veren tepeler ve Çomar vadileri ve sırtları yaz günlerinde Çorum halkının belli başlı bir kazanç ve eğlence sahası idi. Bu gün kel tepelerden, verimsiz ve sahipsiz derelerden ibaret olan ve ancak hayvan otlağı sayılan bu yerlerin bir zamanlar altun madenleri kadar kıymeti ve hulyaların bile erişemiyeceği tatlı âlemi vardı. Cehri denilen nebat kemale ermeğe başladığı zaman mülk sahipleri, çoluğu, çocuğu ile birlikte buralardaki küçük kulübelerine taşınırlar, günlerini Cehri toplamakla gecelerini kulübeleri önünde ateş yakup kuzu kızartmakla ve delikanlıların halayları ve hora tepmeleriyle geçirirlerdi. Her hangi bir kulübenin önünden bakılsa ta uzak sırtlardaki alev pırıltıları seyredilir ve gökteki yıldızlar kadar yerde ışıklar görünürdü. Geç vakitlere kadar silahlar atılır, davul zurna çalınır, gündüzden devşirilmiş ve hazırlanmış çeşitli meveler yenir ve çay sohbetleri olurdu. Tatlı ve doyurucu bir kaç saatlik uykudan sonra sabahın ilk ışıkları ile gözler açılır, bal, yağ, yumurta gibi şeylerle sabah kahvaltısı yapılır ve iş başı olunurdu.

Cehri toplanırken devşiricilerin önlerine önlükler bağlanır, uçları „ Kevik " tabir olunan ağaç kıskaçlarla birbirine tutturulur ve bir tanesinin bile ziyâa uğramasına, dalında kalmasına veya en ufak bir dalın kopmasına meydan verilmeden işe devam olunurdu. İş arasında önlerine sık sık çıkan meyve ağaçlarından koparıp yemeleri veya çağlayan soğuk suları menbalarından içmeleri yorgunluklarını telâfi eder ve işin üzüntüsünü azaltırdı. İş öğle vakti bir kaç saat bırakılır, çeşitli yemeklerden sonra yine devam olunurdu. Bu yarı sıkıcı işin paydos borusu otlaktan dönen hayvanların çıngırak sesleri ve bağırışları olurdu, paydosu yine neşeli bir gece takip ederdi.

Her bucağından soğuk sular sızan ve en sıcak günlerinde bile serin rüzgârları eksik olmayan bu yerlerde aylarca kalınır, gülünür, eğlenilir, kız beğinmeler, sözlemeler ve nişanlanmalar olur, o yılın kazancı çuvallanıp dönülürdü. En ufak mülk sahibi otuz ilâ kırk madenî lira değerinde mahsul elde eder ve buna mukabil o zamanın piyasasından dört-beş altunla senelik ev masrafı temin olunabilirdi. Mütebaki parası elinde bir sigorta mahiyetinde kalan kimse haklı olarak gamsız ve gaygusuz bir kış âlemine dalar, teltel safaları, baklavalı börekli ziyafetlerle baharın hülûlünü beklerdi.

Bu parıltılı meş'ale devrinin gamsiz ve gaygusuz kamp âleminin gün gelüp söneceği ve toprak olacağı kimsenin aklına gelmezdi.

Fen madenî boyayı bulup çıkardığı toprağın çukuruna Cehri denilen nebatı gömdü; Ne yazıkki bunun yanında birde neş,e âlemi gömüldü.. Medeniyet bu âleme gülmedi. Bu âlem medeniyete kurban oldu.

İşte halkımızın, tatlı sohbetlerine « Cehrilik yarenliği » diye koydukları ad o günlerin cümlesindendir.

45. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Millî Şair merhum Mehmet Emin Yurdakul'a

Recep Rahmi Tankaya

Öz dilimiz esir iken Arap, Acem dillerine,
Millî duygun gıcıkladı, şiirlerin Türkçe yazdın .
Hakka tapan gür sesinle haykırdın Türk illerine;
Öz türkçeye çığır açıp onu ta kalplere kazdın .

Işık saçıp etrafına gündüzleri gece yaptın,
Millî çiçekler topladın; koklamadın yaban gülü .
İnci gibi sıra sıra dizdin nazma heceleri;
Desteledin lâle, nerkis, mor menekşe has sünbülü.

Üstünlüğü tarihlerde anılan büyük ulusun
Bir araya toplanması senin yüksek emelindi .
Öz çanından çok sevdiğin öz yurdunun kulusun;
Sana bu ilhamı veren senin sağlam temelindi !

Gördün Vatan parçalanmış, gidiyordu izmihlâle;
Yaralanmış Arslan gibi hak yolunda ettin feryat.
Sende bütün milletinle susamıştın istiklâle,
Haksızlığı gören Türke susmak yaraşırmı ? heyhat.

Sen kurtuluş yollarında koştun, koştun her zaman
Millî aşkın günden güne coştu, coştu çağladı .
Rahmi der ki, bu ayrılık geldi bize pek yaman
Ah, bu ölüm.. kalbimizi yaktı, yaktı, dağladı .

YER ADLARININ ÖNEMİ

Neşet Köseoğlu

Yer adları, bir mahallin tarihı bakımından çok önemlidir . Bir yer adı ile o bölgenin tarihini aydınlatmak mümkün olduğu gibi Türk ve Anadolu tarihinin bir bölümü hakkında bilinenleri genişletmek veya yeni fıkirler ve düşünceler ortaya koymak kabil olmaktadır .

Yer adlarının Arkeoloji bakımından da önemi vardır . Bir Hüyük adı, bir ölmüş köy adı, bir ören yeri Arkeoloğ'lara ne kadar önemli malzeme verir .

Bu adların kazı yapılacak yerleri göstermesi bakımından pek değerli olduğunu da hesaba katmak lâzımdır . Bu ören yerlerinde, toprak üstünde bulunan keramik kolleksiyonları bu yerlerin değerini belirtmektedir . Kitapta bunlar açıkca gösterilmiş bir çoklarınında resimleri de konmuştur .

Yer adları yalnız Tarih ve Arkeoloji bakımından değil aynı zamanda Folklor bakımından de pek önemli vasikalar vermektedir . Yer adlarını araştırırken buralarda yetişmiş Saz Şairlerini ve halk Musikisini ve bu yerler hakkında söylenen hikâye ve deyişleri verli şive ve Türkçe kelimeleri de öğrenmiş oluyoruz .

Bunlar kadar ve daha fazla önemli olan aşiretlerin Çorum bölgesinde nasıl yayılmış ve serpilmiş olduklarını ve nereden geldiklerini, yazılı hiç bir vesika olmadığına göre, ancak bu adlar sayesinde öğrenmekteyiz . Oğuz boylarının ve diğer Türk kabilelerinden hangilerinin bu yerlerden gelmiş, geçmiş veya yerleşmiş olup olmadıkları ancak bu sayede öğrenilmektedir .

45. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Hele Toponomi bakımından ilim adamlarına ne kadar faydalı bir kaynak olduğunu anlatmağa hiç lüzum yoktur. Eski Türk aşiretlerinin izini kovalayanlar için olduğu gibi ...

Çorum bölgesi adı altında araştırma yaptığımız saha (Çorum) un bu gün mülkî teşkilâtı bakımından kaza ve nahiyeleriyle bu kaza ve nahiyelere bağlı olan köylerdir. Bunlardan başka münasebet düştükce civarında bulunan Amasya, Ankara, Çankırı, Tokat, Bozok vilâyetlerinde bulunan ve Çorum ile münasebatı olan adlar, üzerinde incelemeler yapılmış ve bu suretle tarihî bütünlüğün teminine çalışılmıştır. Bu adlar birbirine o kadar girmiştir ki bunları ve adlarla ilgili hadiseleri toptan inceleme zarureti kendiliğinden meydana çıkmıştır.

Civar vilâyetleri ihmal etmiş olsaydık, bu hadiseleri tam bir surette ifade etmek mümkün olmayacaktı.

Meselâ: Elimizde bulunan bir vakfiye veya bir feraman tarihine o zamanın mülkî teşkilâtına göre bu gün hangi vilâyetler ile ilgili ise o vilâyetlerin köy ve kazalarından bahsetmek lâzımdır. Bu sebeple (Çorum) kaza iken Yozgat'dan, Çorum vilâyet iken İskilip, Hüseyinabat, Osmancık, Sungurlu kazalarından bahsetmek zarureti karşısında kalınmıştır. Bu takdirde o zaman bu kazaların bağlı olduğu vilâyetlerin ismini yazmamak hakikî teşkilatı (Çorum) için benimsememek olurdu. Bunun elimizde vesikaların icabettirdiği şekilde civar vilâyet ve kaza köylerinin adını belli ederek (Çorum) un durumunu ortaya koymak kadar tabii bir ödev olamazdı. Burada yer adlarının değeri hakkında bir kaç misâl vermek istiyoruz.

1 — Çorum, tarihin muhtelif devirlerinde Osmancık'a, Tokad'a, Amasya'ya, Ankara'ya, Yozgad'a bağlı kalmış ve sırasiyle bu merkezlerden idare edilmiştir. Osmancık ilk defa Danişmendler tarafından işgal edildiği zaman Çorum bu gün kazası olan Osmancık'ın (737 - 1336) tarihlerinde Beyler Çelebi (1) diye anılan Os-

[1] (Şad geldi) beyin vakfiyesinden Osman beyin (Beyler Çelebi) di anıldığı yazılıdır. Osman bey ise (Essultan, elgazi Şerafettin Osman di yazılı olan (737 - 1336) tarihli vakfiyesinden Osmancıkta Beyler Çelebi, Ç rum'da Bey camiini yaptırdığını yazmakta ve bunlara bazı arazi ve emlâ vakfetmektedir.

man beyin nüfuzu altına girmiş ve Çorum'da Osman beye vekâlet eden, onun namına hükûmet eden Çoramlu oymağı Reisi Sadettin Sulu şah bin Hızır şah tarafından idare edilmiştir. Bu durum Seyfeddin Şahgeldi Paşa'nın ikinci defa yâni (Kaynar) vak'asından sonra (Amasya) beyi olduğu zaman (763 - 1361) Osmancık ve (Çorum) Emiri olan Sarimeddin Ahmet bey (Kastamonu) Emiri (Adil) bey ile ittifak ederek, merkezi (Osmancık) olmak üzere yine (Çorum) u idare etmekte devam etti. Bu gün (Çorum) da bulunan (Emir Ahmet) mahallesi adı buradan kalmıştır.

(Osmancık) beyi (Emir Ahmet) ile geçinemiyen Deveci oğlu (Hüsameddin Timur Han) ın oğlu Şücaüddin Hüseyin beyin bu temayülünden istifade eden Amasya beyi (Şad geldi paşa) Deveci oğlu ile ittifak ederek (764-) tarihinde (Osmancık) kalesini muhasara ve zaptederek (Çorum) u Deveci öğlu Şücaaddin Hüseyin beye malikâne olarak verdi.

Çorum'un güney doğusunda bulunan (Deveci dağ) ları bu sülâleden kalmıştır. (785 - 1383) tarihlerinde İsfendiyer beyin (Amasya) yı tahliye ettiği zamanlarda (Emir Ahmet) Ankara'ya ve civarına hakim olan ve (Çorum) ile (Osmancık) ı daimi tehdidi altında bulunduran (Çunkar) ların başında bulunan (Kara Devlet şah) kuvvetlerini darmadağın ederek (Çorum) ve (Osmancık) ı onların tesirinden kurtardı. (Çorum) u o zaman Deveci oğlu (Hüsamüddin Timur Han) ın oğlu Koç (Hüseyin) beye vererek emir yaptı.

Bu gün (Çorum) un (Alaca) kazasında bulunan (Koç hisar) köyü ile bir çok yer adları bu bey devrinden kalmış adlardır. (Alaca) kazasının, eski adı olan (Hüseyin Abad) adı da bu bölgenin Hüseyin beye çiftlik olarak verilmesinden kalmıştır.

(Emir Ahmet bey), (Osmancık) da hâkim olan ve kendisini (Sultan Bayezid) in Emiri sayan (Beyler oğlu Mâhmut) beyi (Şadgeldi) ye göndererek (Osmancık) ğa (Beyler oğlu Mohmut) beyin kardeşi (Abdullah) bey hâkim oldu. Bu zamanlarda (Çorum) beyleri (Amasya) ya bağlı idi.

2 — (Çorum) un cenubunda buğün (Alaca) kazası diye anılan

45. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

sahada (Kara hisar Temürlü) denilen bir köy vardır ki (665 - 1266) tarihlerinde (Hüsameddin Timür) ün idaresinde idi. (Hüsameddin Timür) bu tarihte yapılığı bir vakfiyede bu köyün eski yerinde yaptırdığı bu gün (Hüsamiye medresesi) diye anılan medreseye vakfettiği arazi gözönüne getirilecek olursa bu kazanın genişliği tamamen anlaşılmış olur. Bu tarihler de (Deveci oğlu) (Çorum) ve (Osmancık) ı nüfus bölgesine ilhak etmekte (Kara hisar) da yaptığı bu büyük ve kıymetli eserlerle kendisini haklı buluyordu. (Beyler oğulları) nın bu sahada yaptıkları kadar önemli değildir. Beyler oğulları) nın eserleri münderis olmuş, yalnız adları kalmıştır. (Deveci oğulları) nın ise (Kara hisar Temürlü) de yeptıkları hamam ve medreselerin bakiyyesi bugün bile vardır. Cami yıkıldı ise mihrabı yerindedir.

(788 - 1389) da Osmancık Emiri (Beyler oğlu Abdullah Çelebi) ile o zaman Amasya beyi olan (Emir Ahmet) beyin iştiraki ile (Şahzade Bayazid) beyi (Osmancık) hududunda karşıladılar ve bu suretle bu bölgeiOsmanlıların eline geçmiş oldu.

İşte (Çorum) da ve (Osmancık) ta Beyler Çelebi Camileri ve Koç hisar, Deveci dağları, Kale hişar temürlü, Hüsamiye medresesi, Hüseyin abad adları ve bunlara dair vakfiyeler bize yukardaki bilgiyi vermektedir.

3 — Mirkt-ül-cihad'da (Çorum) lu tarihçi rahmetli Ali Yazma Danismend tarihinden istifade ederek bir hikâye gibi yazdığına göre Çorum ve havalisine, Ahmet gazinin kumandanlarından Karadona ve evvelce alınan yerlerden olup Müslüman olan Serkız adlı biri tarafından bir çok akınlar yapıldığı ve bu havalinin alınmasında büyük yardımları görüldüğü yazılıdır. Bu kitap şimdiye kadar bir masal kitabı diye anılır ve bundan fazla bir kıymet verilmezdi. Çorum yer adları arasında ve bir çok vakfiyelerde bu gün bir mahalle halinde yaşayan (Kara dona) köyü ve (Sergiz) divanı adına tesadüf edince bu kitabın verdiği bilginin ne kadar doğru olduğu anlaşılmıştır.

4 — Yer adları delâletiyle yaşayan köylerle eskiden köy olup bugün aryık bir mevki ve ören haline gelmiş köyleri ayırd etmek kabil olduğu dibi. eski vesikalarda

geçip bu gün ismi ve cismi ...mamış yerlerin adının ve yahud ...ni bir ad altında bugün yaşayan ...ylerin eski adlarının bulunması ...kün olmuştur. Bunlar için... öylelerine tesadüf edilmiştir ki ...ıs adları değişmemiş olmakla ...raber köy adları resmi makam... tarafından tesbit edilinceye ...dar mahalli söylenişe göre as...dan uzaklaşmış ve bir çokları ...nâsız bir hale gelmiştir. Res...i listelere giren adlar işte bu ...nlış adlardır. Bugün yalnız ...ı kalıp, kendi yok olan köylerin ...r listesini kitabın sonuna ekle...dik.

Bunları izah edelim:

A) çok eski olan ve bütün es...i vesikalarda (Yakubalp) olarak ...zılan köy adı halk ağzında (Ya...parpa) olmuş ve resmi listelere ...öyle geçmiştir. Yine Çorum'un ...çok eski köylerinden (Firuz) köyünün adı bu gün hem halk ağzında hem resmi kayitlerde Feriz olarak yaşamaktadır. Keza bu ...gün Çorum'un iki mahallesi (Ac...celi) ve (Kundistan) diye anılmaktadır. Çok eski kayidler bize ...bunların birincisinin (Etçi Ali), ikincisinin (Kunduz han) olduğunu göstermiştir.

Yine (2) Çorum köylerinden (Bkdeğin) diye anılan köyün Bey Toğin olduğunu göstermiştir.

B) (1003 - 1594) tarihli Çorum mahkeme kayitlerinde ve daha evvelki meselâ: (665 - 1266) tarihli vakfiyelerde adı geçen Sarkiz, Horasan, Hoca, Yağıbasan, Alayund, Çavundur, Çarıklu, Ömerbey, Töker, İbrahim Gücek, Kulaca, Mehmet selâm, Sekiz köyleri gibi daha bir çok köyler vardırki bunların bu gün yalnız adları kalmıştır. Kimininki bir mevkie, bir yaylaya, kimininki bir örene veya bir tepeye ad olunmuştur.

Bu ölmüş köylerin yerlerini araştırırken toprak üstünde yağmurlar tesiriyle devirlerini belli eden bir çok Seramik parçalarına rastladık. İçlerinde, belki başka bir ad altında Bizans, Roma, Firik, Osmanlı, Selçuk devirlerini yaşamış olanlar vardı. Bunların hepsinden dikkatle topladığımız parçalardan yaptrğımız kolleksiyonlar bu gün Alaca hüyük'te kıymetli bilginimiz Hamid Zübeyir Koşay'ın nazareti altında bulunmaktadır. Bunlar ilk toplandığı yer olan Çorum Maarif dairesinin altındaki küçük müze deposundan

---

(2) Aynı vesikalar.

45. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

bozulmadan muhterem ustad'ın eline geçmiş ise bunlardan istifade edecekler her halde pek çok olacaktır.

C) Onbir ve on ikinci asra ait vakfiyelerden derlenmiş köy adları için Habilhaci, Mihail, Cafer Şiragol, Şeyh Melkem, Aksak şeyh köy adları ile Toğaçar gibi yer adlarını vesikalarda tarif edilen yerlerde bulmak mümkün olmamıştır. Bu bölgelerde bulunan halk bir çok sebeplerle köylerini bırakarak başka yerlere gitmiş olacaklardır. Belki ilerde yeniden ele geçecek vesikalar üzerinde yapılacak araştırmalar bunları meydana çıkaracaktır.

D) Bir kısım köyler de vardır ki bu gün mevcut olduğu halde isimleri bir çok sebeplerle değişmiş olduğundan vakfiyelerde, mahkeme sicillerinde geçen adların yerleri güçlükle bulunabilmiştir. Eski vesikaların bir kısmı (Nam-ı diğer) diye ikinci adlarını yazmışlarsa da bazıları bunu ihmal etmişlerdir. (3) Son zamanlarda kendi adını bir köye veya bir mahalleye koyma merakı fazlalaştığı için bazı tarihî ve millî adları değiştirmekten çekinmemiş olanlara da rastlanmıştır. Bereket versin ki bu gün halk bunları halâ eski adlariyle anmaktadır. bu gibileri bulmakta güçlük çekilmemiştir.

Hazırlamakta olduğumuz yer adları kitabı bunların vesikası olacaktır.

(3) Bir kısım memurlar.

Çorum'un eski çocuk oyunlarından (ÇOŞ) oyunu

Lütfü Ünsal

Bu oyun da diğer oyunlar gibi 3 - 6 çocuk tarafından oynanan ve sevilerek saatlerce edvam edilen bir oyundur.

Bu oyunu oynamak için çocuklar kalın ve uzunca birer değnek [*] alarak oyunun oynanacağı alana toplanırlar. Güdekçi'yi seçmek ilk iş olacağından çocuklardan birisi bütün oyuncuların değneklerini eline alarak ve değnekleri iki eliyle tutarak başından arkaya atar. Gözleri yumuk olduğu halde arkaya doğru yörür. Bu yörüme ayaklarını sürüyerek olacağından değneklerden birisine muhakkak rastlar. Değneğine rastlanan çocuk güdekçilikten kurtulur. Bu suretle çocuklar birer birer güdekçilikten kurtulurlar, en sona kalan güdekçi olur. Bu seçmede çocuklar pek heyecanlanır. « Benim değneğime ayağı değdi, seninkine az daha değecekti, ben kurtuldum, sen kurtulamadın, oh ben kurtuldum, kurtuluverdim» diye bir çok münakaşalardan sonra oyuna başlarlar. Güdekçi olan çocuk « ÇOŞ » değneğini oyun alanının düz bir yerine düzgünce yere yatırır. Baş ucuna güdekçi çocuk dikilir. Oyuncular tekrar « ÇOŞ » değneklerini cirit atar vaziyette yerde yatan değneğe vurmak üzere atarlar, yerde yatan değneğe vurmak üzere atarlar. Yerde yatan « ÇOŞ » a isabet edipte eğrilirse ve yerinden oynayup fırlarsa güdekçi (ÇOŞ » unu eski vaziyete getirmek üzere çalışırken değneği bozan çocuklar da kendi « ÇOŞ » larını kaçırırlar ya-

(*) Çorumda değneğe deynek, dağnak derler.

45. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

hutta « ÇOŞ » değneklerinin üstüne basarak, « ÇOŞşş » diyerek orada kalır. Değneğini alarak kaleye kaçmak için fırsat bekler. Kale çocuğun ilk defa « ÇOŞ » u bozmak üzere değneğini attığı yöndür. « ÇOŞ » unu atıpta yerdeki yatan değneğin vaziyetini bozamıyanlar daima fırsat kollamağa bakar. Güdekçi'nin « ÇOŞ » unun düzeni bozulur bozulmaz hemen fırlıyarak « ÇOŞ » unu kapar ve kaleye doğru kaçar. Yerdeki yatan « ÇOŞ » unu düzeltip, kaçan oyuncu çocuğa eliyle değerse o güdekçi olur. Değilen çocuk « ÇOŞ » unu düzgünce yatırarak güdekçiliğini yapar. Bu oyunda güdekçi biraz elevay (**) olursa çok vakit güdekçilik yaper ve kurtulamaz. Şurasını ilâve edelim ki kaleyi bir çizgi ile göstererek işaretlemek mecburiyeti vardır. Bu çizgiden adımını ileri atarak yerdeki « ÇOŞ » a elindek, çoş'unu atan çocuğa güdekçinin „ Yandı .." demesi üzerine, bütün oyuncu ç[...]cuklar „ Çoş "unu atana ve yand[...] kelimesini eşitir eşitmez oyunc[...] çocukların hepsi, dikkat ... kuma[...]dası verilmiş gibi birbirlerinin di[...]katsizliğini anlamak ve oyun har[...]ci hareket edeni görmek üzer[...] duygularını harekete geçirirler. Dört yanına bakınırlar, hakikaten çizgiden ileri adım atarak „ Çoş" unu attı ise, o çocuk güdekçi olur « ÇOŞ » unu yere yatırarak güdekçiliğe başlar.

Şu halde dikkatsizlik ve gü[...]dekçiye el değdirmek güdekçiliğ[...] üzerine almak demektir. Bu o[...]yunda gerek kale ve gerekse yer[...] yatan « ÇOŞ » un yerleri çizgi il[...] işaretlemek oyunun devamı müdd[...]tinde intizamı temin edeceği cih[...]le oyundan önce bu hususun gö[...] önünde tutmak faideden hali d[...]ğildir.

Bu oyun değnekle oynandığı gibi Taş ile de oynanabilir. Ye[...] yatırılan „ ÇOŞ " yerine hod[...] dikilir.

(**) Elevay : Beceriksiz, âciz demektir.

Yabancıdan Türke eş olurmu ?

PRENSES İÇİNG

Madeide Ataman

Bir Çinli Pirensesin kara gözlerinin füsununa kendisini kaptırmış olan Kemin Han (603 - 606) Çin İmpratorunun bir kölesi olacak kadar küçülmüş olduğunun farkında olmadan can verdi. Memleketini felâketten felâkete ve nihayet esârete sürükledi. Han'a ihanetleri seve seve yaptıran Çinli Prenses İçing'in kara, füsunlu ve iri gözleri ...

Babasının yerine geçen Şipi Han (609 - 619) babasından cibilliyetsizlikleri değil ecdadının asil Türk kanını tevarüs etmişti. Şipi Han uğraştı, didindi, Milletini esaretten kurtardı. Milletinin alnına vurulmak istenilen kara yerine başına bir zafer tacı geydirdi. Babasına diz çöktüren Çin Generallarına değil Çin İmpratoruna meydan okudu. Çin İmpratoru Yangti, Şipti adını duyunca sıtma nöbetleri geçiriyordu. İmprator nasıl titremesin :

Çin İmpratorunun adeti idi. Senede bir defa ayaletleri teftişe çıkar ve kabilelere dehşet salardı. Yine böyle bir tedhiş seyahatinde idi. Şipi Han bir tuzak kurdurdu. İmpratorun geçeceği yolları tuttu. Gâfil İmprator eğer tuzaktan haberdar edilmeseydi yakayı kolayca ele verecek ve Türk Milletine yaptığı fenalıkların hesabı kendisinden sorulacaktı. Türk Ordugâhında bulunan Kemin Han'ın kara ve füsunlu gözlü dul Prensesi duzaktan haberdar olur olmaz övey oğlunun şerefini değil Çin İmpratorunun hayatını düşündü. Gizlice bir adam göndermek su-

45. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

retile İmpratoru haberdar etti,

Şipi Han İmpratorun tuzağa düşmediğini görünce peşine düştü. Can havliyle kaçan İmpratoru nihayet Yenmen Şehrinde kıstırdı. Şehri derhal muhasara ettirdi. Artık Şehirden İmprator değil bir kuş bile muhasarayı yarıp geçemezdi. Şehri müdafaaya karar vermişti fakat her gün artan Türk saldırışı ve açlık müdafaanın pek kısa süreceğini gösteriyordu. İmpratorun bütün ümitleri kesilmişti. Bir deli gibi sokaklarda koşuyor, göklerin mağrur oğlu rast geldiği Askerin boynuna sarılarak sıcak göz yaşlarile yalvarıyor « Beni kurtarın » ... Fakat genç Hakan Şipinin elinden İmpratoru kurtaracak ancak Tanrı olabilirdi.

Bir sabah, teslim olmağı dünen İmprator Kalenin etrafında bir kaç ağır yaralı ve ihtiyar Türk'den başka kimseyi göremedi. Şaşkın şaşkın bakındı. Bu da yeni bir tuzak mı idi. Fakat teslim olmak üzere bulunan bir kaleye neden tuzak kurulsun. Derleye bildiği Askerle şehir dışına bir çıkma yaptı yaralıları ve ihtiyarları kılınçtan geçirdi. Hayret: Türkler bir gecede yok olmuşlardı. İmprator, bu bir türlü mana veremediği kurtuluşun çılğınlığı ile tahtına koştu. Ve sonra öğrendi:

Kemin Han'ın dul karı Çinli Prenses İçing övey oğlu Şip Han'a gelerek «'Oğlum şimal 'aya letleri ayaklanmış ana yurdu yağ ma edip kılınçtan geçiriyor. Se burada bir adam için Orduyu uğ raştırıyorsun.» diyerek Ordu gâhı telâşe düşürmüş ve Şipi Ha ana yurdu kurtarmak için alelacele muhasarayı bırakarak şimale koş muş, o kadar büyük bir telaşlı hareket etmiş ki ihtiyarlarla ağı yaralıları bile alacak zaman bul namamış.

Çinli Prenses ekmeklerini 'ye diği Türklere bu fenalığı da yaptı Eğer bu kadarla kalsaydı ...

Şipi adı Çin İmpratorunu sıtma nöbetlerine tuttururdu. Fakat ne yazık ki bu müteşebbis büyük Hakan kuvvetli Ordusunu ve kudretli Han'lığını halefi Çulu Han'a terk ederek öldü. Çulu Han (619 - 621) Şipi Han'ın yolunu bırakmadı. Çin İmpratoru Şipi Han'dan kurtulduğuna sevinirken daha büyük bir düşman karşısında bulunduğunu geç kalmadan sezdi, artık rüyaları Çulu Han'ın hayaliyle kâbus oluyordu. Çulu Han kuvvetli bir Ordu ile Çine hucuma hazırlanmıştı. Çin İmpratorunu tahtından indirecek, İmpratorlu hanedanını değiştirecekti. Tam hareket edeceği sırada üç gün mütemadiyen kırmızı 'renkli yağmur yağdı. Türk Generalları bu yağmurda bir şeamet sezdiler. Seferi tehir için Çulu Han'a yalvardılar. Çulu Han „ Bu yağmur hak için savaşanlara şeamet getirmez, haksızları kana boyar " dedi. Ordu hareke başlamıştı ki bir kara haber Türk ülkesini bir kara fırtına gibi serdi. Çulu Han zehirlenmiş ve ölmüştü.

Bu gayretli Han büyük bir yanlış işlemişti, Onun günahını caniyle ödedi. Kemin Han'ın dul kalan kara füsunî gözlü artık Prenses Çinli İçing ile evlenmişti. Çulu Han'a Generallarının söz geçiremediğini görünce. İmbratoruna olan sadâkatını, Han'ı zehirlemekle üçüncü defa isbat etmiş oluyordu.

Çulu Han'ın küçük kardeşi Kiyeli Han unvaniyle tahta geçirildi. (621 - 630) bu genç ve atılgan Han'dan ulusu neler bekleniyordu. İlk işi kardeşini ze-

hirliyen Çinli hâini Çin sedleri üzerinde asdırıp, etleri dökülünceye kadar Çinlilere seyrettireceğini umuyorlardı. Fakat bu haberi bekliyen ulus ne duydu ...

Kiyeli Han; Kemin Han ve Çulu Han'ın artığı casus karıyı hatun yaparak koynuna almış ...

Siyah ve füsuni gözlü İçing'in erkek kardeşi Şenking, sarayda büyük bir nüfuz kazanıyor, Çinliler sarayı dolduruyor, Türk âdetleri terk olunuyor, Generallar birer Çinli kıza sahip olmak için ne bayağılıklara baş vurmuyor. Devlet, ulus İçing'in kara gözleri kadar karanlık bir uçuruma yuvarlanıyor ve bu siyah füsunî ecnebi gözleri şerefli bir tacı, mensup olduğu Çin hanedânının ayakları altına atıyor.

Büyük Çin ordurarının yapamadığını bir ecnebi kadınının bir çift siyah ve füsunlu iri gözleri yaptı. Bu gözler sonraki Taçdarlara neden bir ibret levhası olmadı bilmem.

45. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Cönklerden Derlemeler :

Derleyen : Eşref ERTEKİN

(Türkiyi Mustafa paşa) [*]

Bir kadir gecesi kıyamet koptu
Pirimiz Haci Bektaş uyandı kalktı
Mustafa Paşa'yı lağamla attı
Yeni Çeriliğin zamanı geldi

*

Kimsenin malına kasit etmeyin
Sakunup ırzına eğri bakmayın
Fakır fukarayı nâre yakmayın
Adâlet etmenin zamanı geldi

*

Bizimle beraber cümle erenler
Kör olur inşallah eğri bakanlar
Kıyamete değin söylensin namlar
Nam almanın işte zamanı geldi

*

[*] Başlık asıl Cönkte böyle yazılı isede bu türkü değil (Destan) dır. Alemdar Mustafa paşa vak'ası olsa gerektir. Millî Kütüphanede 2116 - 187 nolu Cönğün 14 üncü sahifesinden yazıldı.

Cümle kışlalarda hazır oldular
İkinci kapuda düâ kıldılar
Ağa kapusuna revan oldular
Ağa'yı almanın zamanı geldi

*

Bir takrip haremden taşra çıkardık
Ağamızeın önümüze düş dedik
Ocak hâiniymiş cümlemiz bildik
Öldürmenin şimdi zamanı geldi

*

Paşa kapusuna oradan geldik
Bir takrip hele içeri girdik
Şaşırmak için ateşe verdik
Ateş söndürmenin zamanı geldi

*

At meydanlarında ilk gavga oldu
Cümle sokaklar leş ile doldu
Orada sekbanlar çok telef oldu
Kırılmanın şimdi zamanı geldi

*

Aya sofya civarın yıktı yezitler
Sağ kalanları kaçup gettiler
Leşleri sokakta itler yediler
İtlere ziyafet zamanı geldi

*

Aya sofya içi leş ile doldu
Allah allah deyu yürüyüş oldu

45. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Babı hümayuna dayandı kaldı
Cemolmanın şimdi zamanı geldi

※

Bayrağı diktik bizde meydâne
Kapuyu açın kıyarız câne
Cümlemiz sığındık ğani Süphana
Şimdi kan akıtmak zamanı geldi

※

Açıldı kapu girdik içeru
Onbeş sekban ile bir yeni çeri
Merhamet düştü candan içeri
Can azat etmenin zamanı geldi

※

Pirimiz büyüktür cümlesi bildi
Bunda çok yezitler iymâne geldi
Şu paralar hep meydanda kaldı
Lânet olsun demek zamanı geldi

※※※

Köroğlu ve Kul Mustafanın elimize yeni geçen Deyiş ve Koşmalarından bir kaç tanesini daha yazıyoruz

Köroğlu (Koşma) [1]

Deli gönül nasihatım var sana
Yüze gülen dostan sakın gendini
Açıp gözlerini gafletten uyan
Yüze gülen dostan sakın gendini

※

Her gördüklerine sırrını açma
Mecliste oturup badesin içme
Düşmanın ne kadar zor gelse kaçma
Yüze gülen dostan sakın gendini

※

Namerd olanlarda ahdine durmaz
Dostmudur düşmanmı kimseler bilmez
Son pişmanlıksa heç fayda vermez
Yüze gülen dostan sakın gendini

※

Bir saat barışsa beş saat küser
Kastedüpte paslı yay gibi basar
Fursadın bulunca boynunu keser
Yüze gülen dostan sakın gendini

※

Köroğlu sen iste gel haktan yardımı
Soran olur ise ben böyle gördüm
Doğruluk edeli murada erdim
Yüze gülen dostan sakın gendini

※※※

[1] Bu koşma hususî bir cönkten alınmıştır.

45. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

(Kul Mustafa) [*]

Her sabah her sabah bülbülün sesi
Bülbül arzu çeker güle sabahtan
Şükrolsun Hüdâya kavuştu güle
Goncalar boynunu eğer sabahtan

❊

Şükrolsun hüdâya kavuştuk yaza
Huhular kumrular maildir yaza
Bir kişi sıdkile dursa namaza
Cennet kapuların açar sabahtan

❊

Cennet bahçesinde bir gül açılmış
Her yanında miski anber saçılmış
Herkese kadrince hülle biçilmiş
Cennet libasları giyer sabahtan

❊

Cennet çarşıları bezenmiş gülle
Bülbül medhini eder bin dille
Bir dilek dilersen Mavlâdan dile
Her kula kısmetin verir sabahtan

❊

(Kul Mustafa) şunda malı nidersin
Karip geldin dünyaya karip gidersin
Gönül verüp şu dünyayı nidersin
Bini doğup bini göçer dünyadan

❊❊❊

[*] Bu koşma Çorum Millî Kütüphanede 2100 - 171 noda kayıtlı Cönkten alınmış Kul Mustafanın bu sayıda neşredilen diğer 2 koşması da eski cönklerden derlenmiştir.

(Kul Mustafa)

Nazlı yarden bize bir nâme geldi
Acap varsammola varmasammola
Hüsnünde açılmış gonca gülleri
Acep dersemmola dermesemmola

❊

Kurban olam kaşlarının yayına
Cemalin benzettim Şevvâl ayına
Gedüp ol yavrunun hâkipayina
Yüzüm sürsemmola sürmesemmola

❊

Efendim kendini çekmişsin naza
Âşık mâşukuna bir nâme yaza
(Mustafa) der şimdi olvefasıza
Gnöül versemmola vermesemmola

❊❊❊

45. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

(Kul Mustafa)

Nedendir hey kömür gözlüm nedendir
Geceleri uyku tutamadığım
Aşkından sevdandan yanıklıktandır
Rahat edüp evde yatamadığım

❋

Seni benim sandım yavrum sakındım
Girdim bahçenizden bir gül takındım
Yavrum neden hatırına dokundum
belli bir haberin alamadığım

❋

(KulMustafa) eder seni beklerim
Gelen geçen düşmanların haklarım
İki yıldır bir belgüzar saklarım
Tenhasını bulup sunamadığım

❋❋❋

(T ü r k ü) [1]

Önümüzde sarı sayban ordu var
Her yiğidin yüreğinde derdi var
Kimin arkası var kimin yurdu var
Göksünü açarda gider yaylaya

❋

Yayla senin punarların çokmudur
Etrafında çayların soğukmudur
Kuzum sende iman insaf yokmudur
Zülüflerin döker gider yaylaya

❋

Yayla senin pınarların açtılar
Açtılarda soğuk sular içtiler
Hep illerin yâri gelüp geçtiler
Anın için mahzun gider yaylaya

❋

Yayla senin pınarların gezmeli
Her güzelin bir ismi var yazmalı
Topuğu halkalı burnu hızmalı
Keklik gibi seker gider yaylaya

❋❋❋

[1] Bu Türkü Milli Kütüphanede 2116-187 No da kayitli Cönkten alınmıştır.

45. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Çorum'da söylenilen Atalar sözü

Derliyen
Eşref Erteki

Baş tarafı (2) inci sayıda

Bakmaz ayağının aksağına gider yolun yükseğine.

Ben ölürsem sana nem kalacak

Bizim oğlan parasız dellâl

Bir taş ile iki kuş vuruyor

Beş parmağın beşide bir olmaz.

Bir buldun iki istiyon, akça buldun çıkı istiyon.

Besmelesiz işe şeytan karışır.

Bay kuş gibi bir viraneyi kırk gün bekliyor.

Bir hatır, iki hatır, üçüncüsü, vur yatır.

Böyüttüm yetimi, si... kö...

Büğelek tutmuş dana gibi tezikiyor.

Bu su böyle akarsa bu karık başa varmaz.

Bu yel böyle eserse, bu ma… kas böyle keserse ne saç kalır ne bıyık.

Bu işte bir bit yeniği var.

Bir kedi yolağı arıyor kaçaca…

Bir başım, bir peşim, kime n… benim işim.

Biri buruşmayınca biri b… rışmaz.

Bu gece kuzun taşını güneye… güneyin taşını kuza aktardım.

Bitli mercimeği körden başk… kimse almaz.

Bizim gelin benden kaçar başını örte gö... açar.

Ben veririm onlar alır, onla… ölür ben kalırım.

Büyük lokma yede büyük sö… söyleme.

Baba bir hırsız tuttum - getir - gelmiyor - sen gel - koyvermiyor.

Beni bilenin bendesiyim, beni bilmiyenin ben nesiyim.

Ben hanya diyorum o konya anlıyor.

Bal yapmaz arı gibi dınkırdanıp durma.

Bir kater deveyi bir eşektir yeden.

Benim ekmeğimde çiğim yok.

Bokuna buzağı güdüyor.

Biri yıldırım, biri budak, döğüşürler kıdak, kıdak.

Başımda bir kabak, uyandım baktım sabah.

Bitmiyen işin anasını yatmak ağladır.

Burnu buludu çiziyor.

Burnu yere düşse eğilipte almıyor.

Bülbülü kafese koymuşlar, şeker ile beslemişler de yine ah vatan demiş.

Bülbülün çektiği dili belâsıdır.

Ben hadımım diyorum sen oğlandan, kızdan ne haber diyon.

Bana dokunmıyan yılan bin yaşasın.

Ben diyom bayram hattası, sen diyon anbar tahtası.

Ben senin karanlıkta göz kırptığını ne bileyim.

Borçlu ölmez benzi sararır.

Borç yiğidin kamçısıdır.

Borç vermekle, yol yürümekle tükenir.

Burnunu sıksan canı çıkıyor.

Boş boğazı ateşe atmışlarda odun yaş diye bağırmış.

Buldukça bunuyorsun.

Buldun bir koyun yede doyun neğe gerek oyun.

Boyhaneci küpü değil batırıp çıkarayın.

Büyük başın derdi büyük olur.

Büyük büyüklüğünü bilmeyince küçük küçüklüğünü hiç bilmez.

Büyüklük ulu tanrıya yaraşır.

Boynuz sonradan biter ama kulağı geçer.

Bin nasihattan bir musibet yeğdir.

45. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Bilmedin kalayını bo... ettin alayını.

Bilen bilir emma bilmiyen aslı var sanır.

Bılaşığı yursan iş biter, yumazsan diş biter.

Bazı ayak kabı döner, bazıda adam dönüpte giyer.

Bahşış atın bahası sorulmaz.

Bey ardından çomak çeken çok olur.

Bal tutan parmak yalar.

Bal bal demekle ağız tatlanmaz.

Baş başa bağlı, baş Hükumete bağlı.

Balık baştan kokar.

Bakışa göre nakış olur.

Bin dost azdır bir düşman çoktur.

Burnu kokuyu almaz, hiçte iflah olmaz.

Büyüğü olmıyan gelin yularsız hayvana benzer.

Bizim divar yüksek; değme itler aşamaz.

Beni cin atına bindirme, ne ol. muşa döndürme.

Cemaat ne kadar çok olu imam yine bildiğini okur.

Can çıkmayınca huy çıkmaz.

Can boğazdan girer.

Cahilin sofusu şeytanın maskarası.

Cahile söz anlatması Deveye hendek atlatmasından zordur.

Cumhure muhalefet kuvvei batadandır.

Cinstir çeker, bo... dur kokar.

Cennet; canıma minnet.

Cingana çalıyor, kürt oynuyor.

Cim yutmuşlardan korkulur.

Combur cemaât evicek gelirle

Cıbıbık illallah, canım azat le fenim helal.

Comerdin elini kesen namert misin.

Cinsi ahara yoldaş olanın ... havadan gelir.

Çorum Haberleri

1 — Şehrimizde teşekkül eden (Çorumu yükseltme ve güzelleştirme Cemiyeti) umumî toplantısını yaparak İdare Heyeti seçmiş ve işe başlamıştır. Bu hayırlı Kuruma hayırlı başarılar dileriz.

2 — Amasya Beden Terbiye gençlerinden müteşekkil, seçilmiş bir grup Şehrimize gelerek bir konser vermişlerdır. Bu değerli gençlerin muvaffakiyetleri Şehrimizde büyük bir ilgi uyandırmışlardır.

Halkevi çalışmaları

1 — Köycülük kolu: Bir yazı Brosu açarak Çorum'un pazarı olan Çarşanba günleri fakir Köylülerin (Mahkeme ve Tapu işlerine ait yazıları hariç) bütün yazı işlerini parasız yazmağa başlamıştır. Köylüler Askerde bulunan yiğitlerine mektup, zarf üzeri para kâğıtları, Hükûmetten dileklerine ait bütün yazıları için Halkevi'nin Brosuna baş vurarak işlerini yaptırmaktadır.

2 — Halkevlerinin 12 inci yıl dönümü münasebetiyle, gündüz Halkevi salonunda bir toplantı yapılmıştır. Gece bu münasebetle Millî kıyafetli aile toplantısı yapılmış ve gece çok neşeli geçmiştir.

3 — Evimiz temsil kolu (Bir yağmur gecesi) piyesini temsil etmiş ve Halkevi temsil kolu gençleri bu piyesle büyük bir başarı daha sağlamışlardır.

4 — Halk dersaneleri ve kurslar Şûbemiz Evimizde bir Millî oyunlar kursu açılmıştır. Kursa gerek okul talebelerinden gerekse serbest gençlerden yüzlerce istekli devam etmekte ve Çorum (Halay) yı ile (İğdeli Gelin) oyunlarını öğrenmektedir.

5 — Yine Halk Dersaneleri ve

45. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Kurslar Şûbemiz bir Millî Sazlar kursu açarak Millî Saz öğrenmek isteğinde bulunan gençlere saz öğrenmeğe ve bu saza aşina olanları da bir araya toplama fırsatını elde etmiştir.

6 — Evimiz Spor faaliyetleri intizam ve dişiplinle çalışmalarına devam etmektedir.

7 — Günden güne okuyucu sayısı artmakta bulunan Evimiz Kütüphanesi belirli saatlerde Halkın okumasına açık bulundurulmaktadır.

(Osmancığa ait vesikalardan)

No. 264

Maruzu dâileridir ki:

Amasya sancağına tâbi Osmancık mahallatından Kadı Ferahşat mahallesi sakinlerinden olup bundan akdem vefat eden elhaç Ahmet efendi ibni Hafız Ali efendi bin Ömerin veraseti zevcei menkuhai metrukesi Rukkiye hatun ibneti Hüseyin efendi ile sulbi kebir oğlu Abdullah efendi ve sulbi sağir oğulları İbrahim ve İsmail ve sulbiye kebire kızı Zeliha ve Sulbiye, sağire kızı Fatımaya münhasır olduğu bil ihbar şer'en zâhir ve mütehakkak olduktan sonra kazai mezkûrda medfun sahibi hayrat vel hasanat ve rağıbil cenneti vedderecat evliyai kiramdan Koyun Baba hazretlerinin tekyesinde post nişin ve malı vakıftan zaviyedarlık ciheti hissedaranı olup ba tevkil mütevelli eşşeyh Ömer efendi ibni Hafız Ali efendi kazai mezkûr Hükumet konağında Meclisi İdareye mahsus odada Müfettiş saâdetlû Hakkı bey hazretleri ile İdare ve Bidâyet Mahkemesi Azaları ve bilcümle Heyeti Meclis hazır oldukları halde aktolunan Meclisi şer'i münirde terekeyi müteveffayı mezbureye bilverase vaz'ı yedi mütehakkak olan ibni kebir mezbur Abdullah efendi müvacehesinde üzerine dava ve takriri kelâm edüp güzeran eden bin iki yüz seksen yedi senesi muharremülharamının yirmi dördüncü günü tekyei mezkûrün muhasebesinin rü'yeti zımnında livai mezkûreden şeref vürct eden Memuru mahsus marifetile Heyeti Meclisi mezkûr hazır oldukları halde ve tarihi mezkûrda ciheti mezkûrun hissedârı bulunan müteveffayı elhac Ahmet efendi ibni Hafız Ali efendi ibni Ömer hayatında tekyei

mezkûrun ve malı vakfın muhasebesi yeğan yeğan rüyet olunup Meclisi mezkûr defterinde mastur ve mukayyet bulunup vakfı mezkurun nükudünden müteveffayı mezbur elhac ahmet efendiye hayatında idağ ve teslim olunan istidağ ve teselüm ve kabız eylediği on üç bin üçyüz kırk kuruşun üç bin kuruşunu tekyei mezkûrun masarifi lâzımei malumasına harç ve sarfolunup bakisi olan on bin üç yüç kırk kuruş zimmetinde kalmağile hatta mezbur elhacı Ahmet efendinin vefatı vukuile kazai mezkûrda naibişşeri bulunan Ârif Mahmut efendi ibni Mehmet efendi huzurunda müddei mezbur eşşeyh Ömer efendi ibni kebir mezbur Abdullah efendiden inkârine mukarin senei sabıka muharremilharamı evasıtında dava ve berveçhi muharrer müddeasını muvacehesinde şahideyni muaddeleyn şehadetlerile vechi şeri üzre badel isbat ve tahlif mucebile terekei müteveffayı mezburden mebleği bakiyi mezbur on bin üçyüz kırk kuruş müddeiyi mezbur eşşeyh Ömer efendiye edâve teslime ibni kebiri mezbur Abdullah efendiye hukim ve tenbih olunmuştu elhaleti hazih meblağı bakiyi mezkur on bin üçyüz kırk kvruş el'an vakfı mezkûra edâ olunmayup yed ve zimmetinde kalmağile meb ağı baki mahkumi bihi mezkûr onbin üçyüz kırk kuruşu vakfı mezkûr için bana teslime terekei müteveffayı mezburdan ibni kebiri mezbur Abdullah efendiye tenbih olunmak muradımdır deyu mezburun inkârine mukarin tesaddi eylediği davasında meblağı mahkumu bihi mezkûr onbin üçyüz kırk kuruşu terekei müteveffayı mezkurdan edâ ve teslimine mezbur Abdullah efendiye hüküm ve tenbihi şer'i lâhık olduğunu her biri mahallinde sirren ve alenen ledeyittezkiye adaletleri zahir olan fekahetlü Müftü Mustafa Tevfik efendi ibni Halil efendi bin Mustafa ve Şerbetçi zade Ali ağa ibni Ali bin Abdullah ve Çelebi zade elhacı Hafız Ali efendi ibni Mustafa nam kimseneler şehadetlerile bil muvacehe ber nehci şeri badel isbati vel hüküm mucibile meblağı bakiyi mezkûr onbin üçyüz kırk kuruşu vakfı mezkure edâ olunmak üzere terekeyi müteveffayı mezkûrden müddeiyi mezbur eşşeyh Ömer efendiye bittalep edâ ve teslimine mezbur Abdullah efendiye kelevvel hüküm ve tenbih olunduğu tescil ve bililtimas huzuru âlilerine ilâm olundu elemrü melehüremir filyevmissani ve işrin min cemaziyel ûlâ lisene sebûn ve tis'in ve mieteyn ve elf. 1297

Eddâi naibi Kazai Osmancık

Möhür
Seyyit Hüseyini Kâni

(Osmancık'ta Kadı Ferahşad'a ait vesika)

No. 265

Ankara Vilâyeti dahilinde Çorum kazasında Şeyh Hamza mezraası hasılatından olmak üzere vazifei muayyene ile Sivas Vilâyeti dahilinde Amasya sancağında Osmancık kasabasında Gazi Ferahşat mahallesinde vaki Gazi Ferahşat Camii (1) şerifinde imamet ve yine vakfı mezbur hasılâtından olmak üzere ber mucibi vakfiyei mamulün biha Mescidi mezbure mülâsık hücrede sakin talebiye meşruta beş sehimden nısıf sehme mutaserrıf olan Hafız Hasanın sulbi oğlu Mehmet Emini terk ederek ve mezbur Mehmet Eminin dahi müteakiben vefat eyledikleri ve Camii şerif ve hucrei mezkûrlar elyevm mevcut bulunduğu beyanile hazır bulunan İmame ve nısıf sehme mutasarrıflığının müteveffayı mumaileyh mahlulundan ledeyil imtihan ehliyeti nümayan olan Hoca Ali ibni Aliye tevcihi inha olunmuş mülhakadan Osmancık kazasında Kadı Ferahşat Camii şerifi evkafının ber mucibi vakfiyei mamulünbiha mescidi mezbura mülâsık hacrede sakin talebeye

(1) Bu isim bazan Kadı, bazanda Gazi yazılıyor (Gazi) olması doğru olduğu sanılmaktadır.

45. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

vakıf ve şart eylediği beş sehimden nısıf sehmi iki yüz kırk iki tarihile vakfı mezküre Gazi Ferah şat Mescidi şerifi vakfından olmak üzere vazifei muayyene ile İmamet ciheti dahi üçyüz iki tarihile esseyit Hafız Hüseyin bin Aliye tevcih olunup vakfiyyesi mukayyet olmadığı vazife ve sehmi mezburların Şeyh Hamza mezraası vakfından tahsis olunduğuna dair kayit bulunmadığı vechile talebeye muhassas vazife için berat itası muvafıkı maslahat olmıyacağı cihad ve kutudi hakaniden muharreç derkenarlardan anlaşılmış ve olveçhile mezkûr hücrelerde sakin talebei ulûme meşruta beş sehimden nısıf sehim için vaktile berat verilmiş ise mezkûr beş sehim hasrolunan hucrelerde sakin olarak tahsilde bulunan talebeye verilmesi lâzım geleceği ve bunlardan ikmali tahsil eyleyenler yerine diğer tâlebe geleçeği cihetle talebeye muhassas vazife için berat itası caiz olmıyacağından hazır bulunan berat kaydinin terkıyni lâzım gelmekle bu surette talebeye meşruta nısıf sehimden berat kaydinin terkiniyle mezkûr talebe hissesinden bittahkik kadimi vechile hucrede sakin talebeye ita ettirilmesi zımnında mahalline tahrirat tastiri için Mektubi idaresine mezekkere itasiçin mezkur İmamet cihetinin müteveffayı mumaileyh mahlulundan mumaileyh hoca Ali zide salâhaye tevcihi mahkemei teftişten olunan ilâm üzerine Makamı Nazâreti Evkafı hümayunumdan ba telhis ifade kılınmağile mucibince tevcih olunmak fermanım olmağın bin üçyüz sekiz senesi rebiul ahirinin üçüncü günü bu beratı hümayunumu verdim ve buyurdumki mumaileyhe hasrolunan İmamet cihetine vazifei muayyenesile mutasarrıf olup bilâ kusur hizmet eyleye tahriren filyevmittasi fi şehri cemaziyel ahir sene seman ve selâse mie ve elf 1308

No. 266

Evkafı mülhakadan Ankara Vilâyeti dahilinde Yozgat sancağında Çorum ve Osmaucık kazalarında vaki Arıf çelebi ve Melike hatun vakfının berveçhi meşruta tevliyet cihetinin tevcihine dair olan inha üzerine kuyudu lâzımesi bilihraç muamelei kalemiyyesi ledeyillicra olbapta evkafı hümayunum teftiş mahkemesi tarafından olunan ilâm mucibince batnı evvelde aslah ve eşret evlâdı vakıfa meşruta idiğü müteâmil olan tevliyeti mezkûre mutasarrıfı Halil bin Halilin fevtile mahlulinden mütevellii esbak müteveffa Ahmet bin velinin oğlu ve batnı evelde evlâdı yakıfın aslahı bulunan Mehmet Arif zide kadrihi vakfı mezbur ümurunu hüsnü idare ve beher sene muhasebesini rü'yet etmek şartile bittevcih yedine beratı âlişan ita olunmak babında canibi nazareti evkafı hümayunumdan ba telhis ifade kılınarak mucibince tevcih olunmak fermanım olmağın bin iki yüz doksan iki senesi rebiulâhirinin on üçüncü günü tarihile bu beratı hümeyunumu verdim ve buyurdumki mumaileyh sabıkızzikir tevliyet cihetine evlâdiyet ve meşrutiyyet ve şartı mezkûr üzere mutasarrıf ola. Şöyle bileler alâmeti şerife itimat kılalar tahriren filyevmittasi aşer min şehri cemaziyelâhir ilsene selas ve tisin ve mieteyn ve elf 1293

Kostantiniyetil mahrusa

(Osmancık'ta Sayit hâne Cami'i şerifi vakfı)

No. 267

Şeyh Hasan efendinin Osmancık kazasında Sayit hane mahallesinde kâin camii şerifi vakfından almak üzere yevmi bir akçe vazife ile İmamet ve hitabet cihetlerinden hitabet cihetinin tevcihine dair varit olan inha üzerine kuyudn lazımesi bilihraç muamelei kalemiyyesi ledeyil icra zikrolunan hitabet ciheti mutasarrıfı Hafiz Alinin vefatı vukuile mahlulinden ve oğullarından Eminin silki askeride bulunmasından ve diğer oğlu İsmaii na ehil olduğundan ledeyil imtihan ehliyeıl nümayan olan

45. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Işbu rafi'i tevki'i refi işşani hakani Hafız Hüseyin bin Mehmet zide salahahuya tevcihi mahkemei teftişten tanzim olunan ilâm üzerine makamı nazareti evkafı hümayunumdan ba telhis ledeyil arz bin üçyüz on dokuz senesi ramazanı şerifinin yedinci günü tarihile seref sünuh ve sudur eden hattı hümayunu şevket makrunu şahanem mucebince hitabetı mezkûre mumaileyhe tevcih olunmağın bu beratı hümayunumu verdim ve buyurdumki mumaileyh ciheti mezkûreye vazifei kadimesile mutasarrıf olup bilâ kusur hüsnü edâyı hizmet eyleye tahriren filyevmissâdis min şehri muharremil haram sene işrin ve selase mie ve elf 1320

No . 368

Deri Devlet mekine arzı daiyi kemineleridir ki :

Nazareti Evkafı hümayuna mülhak Evkaftan Ankara Vilâyeti celilesinde Yozgat sancağında Çorum kasabasına tâbi Divanı Emlak Nahiyesinde vaki Esleme hatun ibneti Mehmet paşa evlâdına meşruta vakıf malikânesi olan Göcen Ovacığı karyesinin ez ğayri tevliyet fazla kalan ğalle ve mahsulâtile zaviye darlık cihetine bin iki yüz kırk altı senesi evasıtı cemaziyelûla tarihile müverrah bir kıta beratı âlişan mucebince mutasarrıf olan evladı vakıftan Arif halifenin bundan evvel vukui vefatile ciheti mezbure mahlul ve hizmeti lâzıması muattal kalup ancak meşrutiyet vechile tasarruf oluaan bu makule cihetlerden taşrada kâin hayrat ve müberratı mevcut ve mamur olan evkafı kadime mutasarrıflarının vukui vefatile haliğ vukuunda şartı vakıf ve teamülü kadimi vechile evladına tevcihi nizamı âli iktizasından bulunmuş olmağile vakfı mezburun sekiz yüz altmış altı senesi tarihile müverrah derdest bir kıta vakfiyyei mamulün bihası mantukınca humüs mahsulü mütevelli olanlara ifraz olunduktan sonra fazla kalan ğallesi vakıfai m malleyhin zaviyesinde âyende ve revendelere taamiyyelerine sarfolunmak ve mü... ezman ile zaviyei mezbure harap olup imar ve müceddeden inşası ğayri mümkin ve nâkabil olduğu halde eynema kânu ve haysüma sekenu eb: âı evladı vakıftan bulunanların haneleri zaviye ittihaz olunarak zikrolunduğu üzere ayende ve revendenin itamiyelerine meşruta olup ve teamülü kadimi ber mucibi şartı vakıf cari ve zaviyei mezkûre dahi elyevm mamur ve mevcut olarak derununda ayende ve revendeye it'am olunduğu ve müteveffayı mezburun sulbi kebir oğulları ve oğlunun oğlu hafidi olup kasabai mezburdan Ak pınar mahallesinin otuz dördüncü hanesinin ikinci ve beşinci ve yedinci numaralarında mukayyet olan işbu baisi arzı abudiyyet Ebubekir ve Ahmet ve Mehmet Halifelerden her biri ciheti mezkûreye ehil ve müstahak oldukları kasabai mezkûre deavı meclisinde makud meclisi şer'ide Evkaf Muhasebecisi vekili Taybıllı zade elhaç Ali efendi hazır olduğu halde biğaraz erbabı vukufun ihbarlarile zahir ve mütehakkik olmağın babaları müteveffayı mezburun mahlulunda oğulları ve hafidi mumaileyhin Ebubekir Ahmet ve Mehmet Halifelere ez ğayri tevliyet vakfı mezburun fazla kalan ğallesile mezkur zaviyedar cihetinin ber mucibi şartı vakıf ve ameli kadim bittarazi vel iştirak müsaviyen tevcih ve yetlerine başka başka birer kıta beratı âlişan sadaka ve ihsan buyrulmak ricasile istitainayet olunmağın olki vaki hal bililtimas payei seriri saltanat ilaye arz ve ilâm olundu baki emrü ferman hazreti menlehülerindir filyevmissabi min şevvalil mükerrem lisene erbaun ve tisin ve misteyn ve eliş 1294

Elebdüldai liddevletialiyel
Osmaniyye esseyyit Sait
elmevlai hilafe bi medini
Çorum

[45. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!] [CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!]

(Defteri Hakani sureti)

No . 369

Kazai Osmancık der livai Çorum

Ucarı tabii divanı bayır malikâne temam vakfı türbei Nevlâna Kadı Ferahşad mezbur

Olup Koyun baba zaviyesinin koyunu kışlayup mezbur zaviyenin varidine külli mesarifi olup inayeti şehinşâhe sezavar olduğu düsturu â:am sahip kıran hazretlerine arz olundukta mezbur karyenin divanisi mezbur zaviyenin koyunu kışlağı olmak üzere kabul büyurdukları ecilden mezbur karyenin divanisi koyunu kışlakları olup şöyleki ihya olup şenlenen mahsulu mezbur zaviyeye müteallik olmak üzere defteri cedide kaydolundu :

Elmavkuf karye

Narlu tabi'i sakız vakfı türbei Mevlâna Ferahşad divanı tımar tevliyet türbei mezbure ber mucibi şartı vakıf evlâdı asabadan kâtip Hasan ve Hüseyin tahtı tasarrufunda olduğu Kadı arzı mucebince defteri cedide kaydolundu.

Karye

Sekü tabi'i sakız malikâne temam vakfı türbei Ferahşad tevliyeti türbei mezbure ber mucibi şartı vakıf haliyen avlâdı asabadan Hasan ve Hüseyin tasarrufunda olduğu septi defter olundu .

Sureti defteri dedidi mufassal Sultanı budurki naklolundu tahriren fi evnili şehri cemaziyel evvel sene erbaa ve mie ve elf . 1104

Möhür
Varıcak dari bakaye
ver elini Mustafaya
şefi ola Muhammede

Vakfı

Mehmet efendi veledi türbedâr vakfı türbei Selçuk Hatun der kasabai Osmancık beratı cülusi hümayun ber mucibi beratı atik 114[illegible]

[45. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!] [CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ]!

Mahmut Selim GÜRSEL 1991

ÇORUM

SANAL KİTAPLAR

2024

ÇORUMLU 1942--1944

KAYNAK ESERLER DİZİNİ:23

ÇORUMLU

1942-1944

SAYI: 46

Mahmut Selim GÜRSEL

CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

46 SAYI İÇİNDEKİLER

LİSE İSTİYORUZ

ELVAN ÇELEBİ

PINAR

AĞAÇ SEVGİSİ

ÇORUM'UN ESKİ ÇOCUK OYUNLARINDAN İZİN İNFAN OYUNU

YABANCI EŞİN SECİYYE TESİRİ

SARI ÇİĞDEM

ASKER'İN BİR ALINTISI

TÜRKÜLER

KARA TİMURLİ ŞEYH NACI DENİZ ZAVİYESİ

46. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

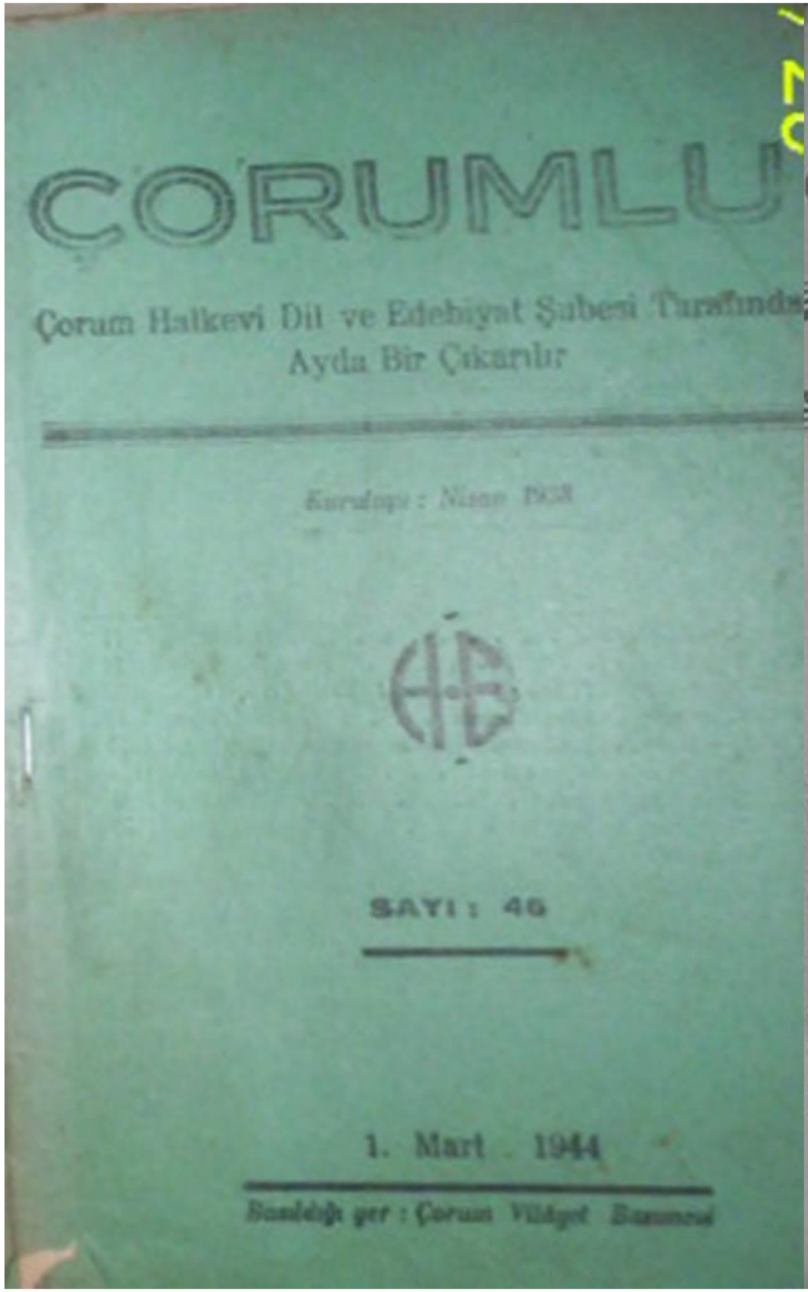

ÇORUMLU
Çorum Halkevi Dil ve Edebiyat Şubesi Tarafından
Ayda Bir Çıkarılır

Sayı : 46 1. Mart 944 Kuruluşu: Nisan 938

LİSE İSTİYORUZ!...

Ortaokul Müdürü
Ziya Ataman

Eğemenlik savasında Ordulara hedef gösteren, Hükûmetimizin banisi, ebedî Şefimiz Atatürk; hakimiyeti kayitsiz ve şartsız ulus'a bağişlarken, büyük Türk Milletine en yüksek medeniyetin uçsuzluğunu âmaç tayin etmiş ve « İ L E R İ » emrini vermişti.

Başta başımız İnönü olduğu halde, ne büyük bir şevkle atılmış ve bu uğurda ne büyük inkilâpları akla sığmaz bir hamleyle başarmıştık. Bu gün Atamız aramızda değil, fakat en büyüğümüz İ N Ö N Ü bizi aynı hedefe aynı hızla ulaştırıyor. Partimizin ALTI OK'u bize yol gösteriyor, koşuyoruz, bir kaç yıl içinde yüz yılları arkada bıraktık, dünyanın hayranlığını kazandık.

Amâca çabuk ulaşacağız. ulaşacağız, Çunki büyük davaların büyük ihtiyaçlarda doğduğu muhakkaktır. Ulus,ta kendilerini yükseltecek vasıtaların yokluğunu sezdi, ihtiyaç duyuyor,

46. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

her çareye baş vuruyor, ne yapmak lazımsa esirgemiyor, çalışıyor, didiniyor.

Göksümüzü öğünçle kabartan küçük bir örnek verelim :

ÇORUMLULAR LİSE İSTİYORLAR ... Hem ne büyük bir istekle !... Memleketin aydınlarından tutunuzda, dün kara kuvvetin daimî baskısı altında belki okumanın bile aleyhinde olanlara kadar her Çorumlu : « Bu yıl olsun Lise açılmıyacak mı, Liseyi açtırabilmek için ne yapalım ? Her yıl Ortaokuldan mezun olan yüzlerce gencin ancak sekizde biri ileri tahsile imkân bulabiliyor: diğerleri müstehlik olup yurt'ta birikiyor. Bu gibiler ne olacak ?... » gibi soru ve mütâlealarıyle arzu ve endişelerini açığa vuruyorlar. Be ilgi; yurt severliğin, büyüklere olan bağlılığın, yükselme isteğinin en derin bir ifadesidir. Çorum'un bir çok ihtiyaçları arasında daima ilk önce ileri sürülen Lise ihtiyacı, İLERİ ... emrine ne büyük bir sadakatle itaat ettiklerine ne büyük bir delildir.

Çorum Liseye hakikaten muhtaçtır. Her yıl Ortaok ldan mezun olan yavrulardan yüzde sekseni, ileri tahsil görme imkânlarını bulamamaktan doğma yeisle muzlarip, yollarda perişan dolaşır görüyoruz; içimiz sızlıyor. Bunlar arasında baha biçilmez zekâlar da, bir kalemde küçük bir masa sahibi olabilmenin didinmeleri arasında siliniyor, sönüyor. Ne yazık !...

Büyük nidâlar, daima büyüklükleriyle mütenasip yankılara erişmiştir. Çorum, büyüklerinin büyüklüklerine sığınarak, umarak, bağlanarak haykırıyor :

Çocuklarımıza, koştukları İRFAN YOLUnda ileri ufûkları aydınlatacak bir meş'ale; bir ışık kaynağı veriniz, bir Lise veriniz!.

bilgi susuzlarının göğüslerinden fışkıran bu nidâ, İnönü kayalarına çarpıp zafer avazeleriyle taçlanan tarihi gülbanklar gibi, sevinç yankılariyle kulaklarımıza, oradan minnet hisleriyle dolup taşan kalplerimize dönecek; buna eminiz ... Yüce katlara uzanabilen hiç bir dilek, bu sahâ ve atâ ikliminden eli boş dönmemiştir.

Nura susamış 300,000 yüreğin derinliklerinden sızan bilgi iştiyakının alevleri, Çorum'un berrak semasında toplanıp bir fecr aydınlığıyle büyüklerimizin kalplerine doğacaktır. O büyüklerimiz Yurt için uykusuzdurlar.

Çorum'lu .. Bağrında tutuşan aşkla isteğinin şafağlyle ilk bayrağını tutuşturacağın gün ler uzak değildir; ufuklara da bir tan kızıllığı yaratacak, Lisenin Çorum havasına ilim ve fazilet neşredeceği mesut günler uzak değildir.

Bekle ve güven !...

ELVAN ÇELEBİ

Neşet Köseoğlu

Çorum'un en eski ve tarih bakımından en önemli ve bir çok hadiselere sahne olmuş bir köydür.

Selçûkler devrinde yaşadığı bilinen bu köyün tarihi, Baba İlyas-ı- Horasanî ile beraber başlamıştır denilebilir.

Daha evvel mevcut olduğuna dair bazı deliller varsa da bunlar üzerinde henüz bir hüküm verecek duruma gelemedik.

Bu yazımızı iki kısma ayırmak istiyornz. Birinci kısımda köyün bu günkü durumunu, ikinci kısımda ise tarihte Elvançelebi adının önemini ve bu köyün geçirdiği safhaları aydınlatmak istiyoruz.

Bu günkü Elvançelebi

Bu köy Çorum'un Mecidözü kazasına bağlı olup 495 kadına karşı 394 erkek nüfusu vardır.

Köy Çorum'un, kasabasının doğusunda olup Avkat dağları batısında kalır.

Köyde tarihi kıymeti haiz bir Cami, Türbe, Medrese ve aşhane vardır.

Cami'nin, yıkılıp sonradan yapıldığı anlaşılmaktadır. Türbe de öyledir. Yalnız kitabeleri mahfuz kalmıştır.

Cami ile dış kapı arasında üstü kapalı bir şadravan, iki de kubbe vardır. Şadravanın iki tarafında ayrıca iki kubbe olup sağ

46. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

21 —	Gürleyik	Çay	
22 —	Gövdere	Ören	Batı
23 —	Garipler	Mzarlık	
24 —	Hacılar ağzı (2)		
25 —	İğde tepe		Doğu
26 —	Kara ören	Ören	Doğu - Güney
27 —	Kara hacı	Gedik	
28 —	Kara balçık	Mevki	
29 —	Kavaklı (3)	Köyün eski adı	
30 —	Kazez	Köprü	
31 —	Keşlik	Tepe	
32 —	Koyun pınarı	Pınar	
33 —	Kitlik	Mevki	
34 —	Kızılgedik	Dere	
35 —	Mürit (4)	Tepe	
36 —	Ovacık	Ova	Batı - Güney
37 —	Ören pınar	Ören	Batı
38 —	Mağaza başı	Etek	Batı - kuzey
39 —	Paşam cami	Tepe	
40 —	Pöyrekçi	Çeşme	
41 —	Sağmaca	Çay	
42 —	Sarı yer	Mevki	
43 —	Seyren	Kaya	Doğu - Güney
44 —	Semerci der	Dere	
45 —	Sinema yeri	Mevki	

[2] Ulu pınar mevki'inin batısındadır. 855 - 1451 tarihli eski vesikalara göre eskiden köy olduğu fakat bu gün ören haline geldiği anlçşılmaktadır. Koyun pınarı bunun batısıncadır.

[3] Elvançelebi köyünün eski adının Kavaklı olduğu halk ağzında söylenmektedir. Eski kayitlerde bu ada hiç raslanmamıştır.

[4] Mürüd tepe denilen yer tekke mensuplarının çile ve ibadet için sığındıkları, öldükleri zaman gömüldükleri yerdır. Muhtelif sebeplerle Elvançelebi zamanında ve sonra tekke baskına uğradığı zamanlarda Mürit'lere iltica ettikleri yerdir. Bu sebeble bu tepeye bu ad verilmiştir.

46 —	Saracık	Ören	
47 —	Sıraca (5)	Tepe	
48 —	Sırıklı	Çeşme	Güney
49 —	Sultan sekisi		
50 —	Söğütlü (6)	Ören	
51 —	Taşlı para	Mevki	
52 —	Yılanlı dere	Dere	Batı
53 —	Yumrukkaya	Kaya	
54 —	Ulupınar (7)	Ören	
55 —	Uğrunyeri	Etek	
56 —	Zuvallık deresi	Dere	

Türbe ve Cami hakkında bazı malumat :

Türbede yeşil dirok Aşıkpaşa Kırşehrinde iken oğlunun yaptırdığı türbeye ve camiye konulmasiçin hediye olarak gönderildiği halk arasında söylenmektedir. Çorumlu bir şair de buna dair bir şiir söylemiştir, bazı parçalarını alıyoruz.

Tekkeye

[5] Burası bir tepe adı olup Elvançelebi koyünün yakınındadır.

[6] Eskiden köy olduğu köy ihtiyarları tarafından söylenmektedir. Bu hususta bir hikâye'de anlatıyorlar. « Söğütlü'den bir genç kızı kavaklı'dan yâni Elvançelebi'den bir ihtiyara satmışlar, kız ihtiyarı görünce içinden istememiş ve Söğütlü'den aşa geldim, kavaklı'ya düşe geldim, Dede ben ateşe geldim » diyerek bir ateş alub tekrar köyüne dönmüştür.

[7] Burası eski bir köydür. 855 - 1451 tarihli Elvançelebi vesikalarında köy olarak adı geçmekte, bu durumu 1005 - 1596 tarihlerine kadar devam etmektedir. Bundan sonraki vesikalarda adina raslanmamış ve bugün artık bir mevki haline gelmiştir.

985 - 1571 tarihli bir fermanda bu köy civarında yapılan şekavetten bahsedilmektedir.

46. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Deve ile bu zal için gelen mermer bu mermerdir
Ne esmerdir, ne ahmerdir, velâkin rengi ahdardır

Derun-i- âsitan içre olup bir küşede mahfuz,
İhata eyleyen etrafını masnu, muhaccerdir,

Parçanın sonuda şudur.

Sizin kemterinizdir, himmetinizi dirîğ etmen,
Sülâlenamenizde Hakkî'nin ismi muharrerdir.

Buna nazaran şairin adının Hakkı olduğu anlaşılmaktadır. Aynı Şairin cami,deki mermer havuz hakkında da bir methiyesi vardırki bunu aşağıya tamamen koyuyoruz.

Direk ile Deve üzre gelen havzu müdevverdir,
Ne balçıktır, ne ahcardır, bu bir mermer mücevherdir

Serapa türlü nakişle musannadır, musavverdir,
Mübarek ineiden ebyaz, mücellâ levn -i- ezherdir.

Değildir munkati, kış y. z derunu ma ile memlu,
Lezizdir şekerden, baldan, zülâl -i- ab -ı- kevserdir.

Mahrec -i- ab olan aynin dıkup gönlünde tut niyyet,
Talep eyle fülân çıksın, buluumaz nesne enderdir

Derunu içre enbâlla hububat nev'i hazırdır,
Muradına göre zahir olur, bir gizli esrardır.

Gürûh -ü- evliya içre keramatı muayyendir,
Nazar kıl havz ile mermerde nutku hâlâ azhardır.

Oku bir fatiha, ihlâs ile ervahını şadet,
O şahın Hakkıya, al himmetini sende, ekserdir.

Aşık paşanın doğum ve vefat tarihlerini gösteren aşağıdaki parça hem tarih ve hemde edebiyat tarihi bakımından çok önemlidir. Buna Cevat Hakkı Tarım'ın Kırşehir tarihinde S. 87 de rastlanmıştır. Buna nazaran 670 - 1271 de doğduğu ve 733 - 1332/4 de öldüğü anlaşılmıştır.

صاحب عز لدن قطب یکانه مرد حق
شیخ پاشا این علص ابن شیخ الیاس دان
آمد اندر ختم جام بازشد اندر دغ
روز سزده از صفر لیل سه‌شنبه ای فلان

Elvan Çelebi mezarlığında Türk tarihi bakımından önemi olan yalnız bir mezar taşına rastlanmıştır. Bu, Elvançelebi Başöğretmeni bay Hilmi tarafından Ulu pınar ören yerinde bulunarak Maarif dairesine gönderilmiştir. İsim ve tarihini gösteren yazısı şudur.

انتقل المرحوم المغفور حسین چلبی بن علی چلبی
من دارالفنا الی دارالبقاء من ذی الحجه
سنه ثلث و سبعمائه

Gelecek yazımızda bu bahse devam edeceğiz.

[46. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!](#) [CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ](#)!

Vahit Çorbacı oğlu

PINAR

Sığınmış S ıvinin mat gölgesine
Derinden derine ağlıyor pınar .
Yanık yüreğimi nazlı sesine,
Kıvrak endamına bağlıyor pınar .

Duyarım susarsam içli sesini
O an yanık yanık bağırır pınar .
Yeniden vermeye şuh busesini,
Nerdesin gel diye çağırır pınar .

18 / 2 / 942 Yozgat

DENİZ

Gece bir gündü sankı zümrütlerle bezenmiş,
Ayın ondördünden de daha güzeldi deniz .
San'at kadir olmaz ancak Allah özenmiş .
Gönlü kendine çeken sihirkâr eldi deniz .

Koca derya sanılır futuşmuşta yanıyor
Alnını okşamasa ruzgardan latif bir el .
Bu ne kızıl yaradır ki serin, serin kanlyor
Ve diyor gel bu gece, bu gecede bana gel .

İstanbul : 12 / 3 / 943

Ağaç sevgisi ve ihmâllerimiz :

İsmail Ceyhan

Çorum'u Güzelleştirme Cemiyetinin kuruluşu münasebetiyle :

Ziraat Vokaletinin, Yurdu ağaçlandirmak için bir plan hazırladığının gazetelerde memnunlukla okuduk . Ziraat Vekili Sayin Şevket Raşit Hatiboğlu'nun sözlerine göre yirmi üç Vilâyet, yüz iki Kaza ve Köy'de ağaçlıklar kurulacaktır . Çorum'da bu yirmi üç Vilâyet arasındadır .

Ziraat Vekâletinin planı ile kucaklaşan başka bir haberi, Çorum'u Güzelleştirme Cemiyetinin kurulduğunu da Çorumlu Dergisinde okuduk . Sevindik ve büyük ümitlerle doluyuz .

Nesiller boyunca bir şeref ve gurur sağlayacak olan bu çetin işin bize her konak başında yeni vazifeler yükleyeceği muhakkaktir . Hal böyle iken; kendimizi, daha şimdiden sevincimizin yeşil kanatlarına takup gölgeli korularda dolaştırmak, serin pınar başlarında terimizi kurutur görmek ivediliğinde bulunmayalım .

Meselenin görünüşü çekici olduğu kadar gerçekleşmesinin senelere bağlı olduğunu hatırdan çıkarmayalım .

Çorum'u Güzelleştirme Cemiyetinin plân ve proğramlarında neler bulunduğu şimdilik, bizce bilinmiyorsada Yurdu ağaçlandırmanın ve mevcut ağaçları korumanın Cemiyet proğramında büyük bir yer tutacağını sanmaktayız . Bu sanının verdiği ilhamla Çorum ormanlarının bu günkü durumu hakkında düşündüklerimizi yazmak istedik .

∴

46. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Yurdun Heman her tarafında ormanlarımızın bu güne kadar kıyasıya nasıl baltalandığını ve baltalanmakta oldağunu işitiyoruz, duyuyoruz. Bu baltalamanın Çorum ormanlarını ne hale getirdiğini görüp eşittiklerimize dayanarak anlatmağa çalışalım.

Çorum ormanlarının kasabaya bir kurşun atımından daha yakin mesafelere kadar uzandıkları zaman iki üç nesil öteye geçmediğini söyliyenler çoktur. Bu gün, bir gök çalıya rastlamadan Çorum'un dört yönünde saatlerce yörüyebilirsiniz. Çorum'un evleri ve kanatlı kapuları bu ormanı yıkarak kurulmuştur. Kanatlı ve üstü örtülü kapulardaki ağaçlarla iki odalı bir evin tepe çatısı kurulabileceğini hesap etmek orman kesmedeki ölçüsüzlüğü göstermeğe yeter. Teşrinlerden mayısa kadar süren uzun kış aylarında ve sobanın Çorum'da kullanılmadığı devirlerde ocaklara kayılan kütükleri de bu hesaba katmalıyız.

Odunsuzluk yüzünden tarlaya dökecekleri gübreyi sulandırarak çoluk çocuk tezek çamuru yoğuran bir çok köylüler dedelerinin abdes bozmak için en yakın yer olarak ormanı seçtiklerini anlatırlar.

Sarmaşa ile Yakubarpa arasındaki korunun yirmi sene evvel bir hiç uğruna harap edilmesini yakın köylüler evlat acısı gibi hatırlar ve onun güzelliğini saymakla bitiremezler.

Bununla birlikte Türk'ün ağaç severliğini unutmak hatta saygı ile överek anmak gerektir. Türk ağaca yalnız menfaat gözü ile bakmaz onda kutsal varlık olduğuna da inanır. Dedelerin, evliyaların, gazilerin, ölümsüz ruhlarını ağaçla sembolleştirir. Kutsal tanıdığı her faniye mezar taşı ile birlikte ağaç dikmeyi unutmaz. Ağacı dikerken onu korumanın çarelerini de düşünür.

Büğdüz'ün doğusundaki yatarın dolayındaki küçük korudan değil ağaç kesmek bir dal koparmak bile Tanrının kazabına uğramağa sebep olur. Bu inanışa aykırı hareket eden aksakallı İsmail tanrı, delikanlı oğullarını, yiğit öküzlerini öldürmekle cezalandırmağa başlamıştır.

Ulu ağaç bazen tek başında kutsal bir değer taşır. Karacaviranda ki (Karaağaç) hiç bir yatıra bağlanmadan kutsaldır. Zamanla kuruyup dökülen yapraklar ve dallarını bile bir menfaat için toplamak tehlikelidir. Bu inanışa kulak asmayan köy İmamı 1943 yazında Karaağaç'ın kuru dalları ile ateş yaktığı için hastalandı. Ve Cuma Namazını perşembe günü kıldırdığı ve bunda bir mahzur olmadığını iddia edecek kadar sapıttı; Karaağaç onu çarpmıştı.

Çorum - Merzifon şosasının solundaki (Deli osmanlar) ın yakınındaki ormanın korunması kendilerine bırakılmadığı için ormanın günden güne harap olmasından duydukları ıztırap anlamaya değer. Şosanın sağındaki Karaağaç köylülerinin kel perçemi kadar olan korularını büyük bir titizlikle kolladıklarını gördük.

∴

Acı ile söyliyelimki ormanlar bu gün de gerekli kadar korunamamaktadır. Bunun türlü sebepleri bulunabilir. Bu arada neme lâzımcılıkta günlük ve şahsi menfaatların başta geldiğini söylemek yanlış olmaz sanırız.

Bu düşüncenin münakaşasını bir tarafa bırakarak bir kaç hâdiseyi anlatmakla bitireceğiz.

Uykunuzu bölmek zahmetine katlanırsanız yakın köylerden gelen odun veya kök kütükleri günlük piyasadan daha ucuz bir fiatla alabilirsiniz.

Velipaşa otelinden saat kulesine doğru giden yolda kaçak odun yakalatan, hayvanını satılmaktan, kendisini hapisten kurtarmak için el çabukluğu ile kolan kayışını keserek odunu semerle beraber eşeğin sırtından sıyıran oduncunun hikâyesi:

Teskiresiz getirdiği bir merkep yükü odunun pacı olan onbeş kuruşu vermediği veya veremediği için geçen yıl üç ay hapiste yatan Akçakayalının hikâyesi:

Odun satma ruhsatiye kopununu tehlike karşısında koruyucu bir silâh gibi kullanmak oduncu geleneği haline gelmiştir.

∴

Mevcudu korumak, eksiği tamamlamak günü en geç, kendimizde uykusuluklarla savaşma kudreti hissettiğimiz anda başlar. Çorum'u Güzelleştirme Cemiyetinin kuruluşu bu kuvvetin varlığını müjdelemektedir.

Çorum'un dört yönünde uzanan hozanların [1] yükselen çalıların [2] bir kaç sene içinde yeşile ve ormana büründüğünü görmek, yaz ve güz mevsimleri boyunca Sıklık boğazından kopup gelen toz bulutları yerine Çam, Ardıç ve orman havası teneffüs etmek ümitlerimizin gerçekleşmesi öz dileğimizdir.

[1] Hozan : Sürülmeyen boş arazi.
[2] Çal : Taşlık, kayalık, dikilik, tepeler.

46. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Çorum'un eski çocck oyunlarından

Uzun urgan oyunu :

Lütfü Ünsal

Bu oyunda diğer oyunlar gibi düz bir alanda 5 - 20 çocuk tarafından oynanan eğlenceli bir oyundur. Bu oyunu oynamak için oyunda söylenileced deyimlerin tuyumlanmış [1] olması ve bilenlerden iki çocuğun başçı olarak seçilmesi icap eder. Deyimleri bilen çocuklar baş tarafa geçmek üzere bütün çocuklar birbirlerinin ellerinden tutmak suretiyle bir sıraya dizilirler. Ayni zamanda başçılar düzeni temin ederler. Sağdaki başçı, soldaki başçı'ya bağırarak ve karşılıklı olarak şu deyimleri söylerler.

Sağdaki — Uzun urğan
Soldaki — Lebbik sultan
Sağ. — Adın ne ?
Sol. — Yemişen
Sağ. — Develer nerde ?
Sol. — Gök yazıda
Sağ. — Ne yiyo ?
Sol. — Hurma
Sağ. — Ne sı...yo
Sol. — Düğme
Sağ. — Katran kazanları dolacak idi doldumu ?
Sol. — doldu, taşıyor.
Sağ — Yüz beş atlı gelecekti geldimi ?
Sol. — Geldi, geçiyor.
Sağ. — Süt biştimi ?
Sol. — Bişti.
Sağ. — Gelininer güvey kaç kaşık içti ?
Sol. — Üç beş kaşık.
Sağ. — Neynen neynen varalım
Sol. — Bağnan, bahçaynan, kese kese ahçaynan, bir topal deveynen.

Bu deyimlerden sonra sağdaki başçıl çocuk harekete geçer ve bütün çocuklar davul, zurna taklidleri yaparak sola doğru yürümeğe başlarlar. Soldaki başçıl'ın yanındaki çocuğun kolunun altından bütün çocuklar geçer ve o çocuğun cephesi aksi tarafa döneceği gibi elleri de göksünde çaprazlanmış bir vaziyette durur. Bu suretle bütün çocuklar aksi cephe alıncaya ve iki başçıl kalıncıya kadar bu deyimler söylenerek oyuna devam edilir. Tezce ters cephe olmamak ve diğer arkadaşlarının yaptığı hareketlerden mahrum kalmamak için soldaki başçıl'a (evvelce oynamış olan çocuklar) yakın bulunmak istemezler. Çunki bu deyimler söylenirken ve harekete geçilip davul, zurna taklidi ile bağrışmada, gülmeden, neşeden ...en mahrum kalırlar. Çocukların hepsi aksi cephe aldıktan sonra kollar bırakılır. İki başçıl, çocuklardan ayrılarak 20 - 30 metro uzaklaşırlar. Bir kiremit, taş alarak cennet ve cehennem ismiyle bu maddeleri isimlendirirler

Bu kararda meselâ: Kiremit cennet, taşada cehennem adı verildiğini kabul edelim. Başçıllar birer, birer çocukları çağırarak (Bunlardan hangisini istiyon) diye sorarlar. Çocuklardan biç kısmı kiremiti, bir kısmı da taşı istiyeceklerinden onların başına kö-me olurlar. İki başçıl kiremittekilerden başlıyarak, kollarından tutarak şu deyimlerle sâllarlar.

Anan seni nerde doğurdu, doğurdu.
Samanlıkta doğurdu, doğurdu.
Altın beşik altında.
Üsküfe yorgan üstünde.
Ananda cennet, babanda cennet, sende cennetlik.

Deyerek kiremit taraflarındakileri birer birer sallıyarak bitirirler.

Taşı kabul edenlere ise :

Anan seni nerde doğurdu doğurdu.
Samanlikta doğurdu, doğurdu.
Kızgın beşik altında.
Ateş yorğan üstünde.
Ananda cehennem, babanda cehennem, sende cehennemlik.

Diyerek oyuna nihayet verirler.

---

[1] Tuyum : Ezber demektir.

46. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

YABANCI EŞİN SECİYYEYE TESİRİ

Macide Ataman

Göktürk Hakanlığının batı eyaletlerinde birçok kabilelerin idaresi onbir yaşlarında bir çocuğun eline bırakılmıştı. Fakat bu çocuk cesaretiyle, dirayetiyle, töreye bağlılığıyle tebaasını kendisine hayran etmiş, devlet işlerinde saç, sakal ağartmış ünlü vezirlere bile örnek olmuştu. Bu yavrunun hükûmet işlerinde gösterdiği üstün başarı yurt sınırlarından taşarak Çin sarayının da dikkatini çekmişti.

Bu Prens, karısı Çinli Rrenses İçing tarafından zehirlenerek öldürülen Çulu Han'ın oglu Şoul du. Şoul babasını kaybettiği zaman mevkiini kaybetmedi. Fakat bu feci ölüme çok kederlendi. Elini eteğini dünyadan çekip Tanrıya bağlandı. Ulus işlerini Tanrı işi saydığı için çok büyük bir dikkatle başarıyor, kendi işlerine gelince kederden doğma bir umutsuzlukla bırakıvermişti.

Babasının yerine geçen Kiyeli Han'a da kanının bütün temizliği ile candan bağlı idi. Babasını öldüren üvey annesini Kiyeli Han cezalandırmamış, zıddına olarak onu bu defada Şoul'a yenge yapmıştı. Şoul bundan şikâyet etmedi. Çunkü büyüklerin yaptığı mutlak gerekli ve Ulusa faydalıdır. Zaten Şoul'da yalnız Ulusunun saâdetini düşünüyor ve boş kalan vakitlerini Tanrısına duâ etmekle geçiriyordu.

Kiyeli Han,ın saraylarında israf almış yürümüştü. Bu yüzden vergiler artırılıyor, vergiler arttıkça Ulus sızlanıyordu. Şoul bu hususta amcasının dikkatini çekmiye çalıştı. Fakat tesir edemedi ve edemezdi de. Sarayda bir çok Çinliler mevki sahibi olmuş Çin saraylarının debdebesini Türk saraylarında yaşatmıya çalışıyorlardı. Şoul kendi tebaasından istihkakı olan parayı bile toplamıyor. « Bana para lâzım değil ulusumun saâdeti gerek » diyordu.

Çok geçmedi; Hakan saraylarında mevki sahibi olan Çinli casusların körüklediği hoşnudsuzluklar ayaklanmaya döndü, iç kavgaları başladı' karışıklığı fırsat sayan Çin sarayı da saldırdı. Ve nihayet yabancıya düşkün, gururu hertürlü öğüdü kabule mani olan Kiyeli Han Çinlilerin eline esir düştü ve doğu Göktürk devleti Çinlilerin elinde inlemiye başladı.

Şoul Hakan'a ayaklananlara bir şey yapamadı fakat yavaş yavaş batı memleketlerini zaptederek büyük ordu sahibi oldu. Kiyeli esir düştüğü için kendisini Tepü ünvaniyle batı Tukyo Han'ı ilân eyledi.

Eğer Şoul, Han olduktan sonra da eski yolunda yörüseydi Türk dünyasının büyük bir kurtarıcısı olacak, seadetine can vermiye hazır bulunduğu ulusuna can verecekti. Ne yazık ki bu defa bu dirayeti gösteremedi. Genarallarının, ulus büyüklerinin öğütlerini hiçe saydı. Kuvvetli ordusiyle bütün garp memleketlerini tamamile ele geçirdikten sonra doğu Tukyo'ya saldırıp Çinli'leri yurttan kovması, eski kinleri unudup Türk kabilelerini birleştirmesi lâzım gelirken bunun tam zıddına evvelce kendisine, dolayısiyla isyan etmiş olan Tarduşlardan intikam almıya kalkıştı. Şoul bu öç savaşında uğraşırken Çinlilerin yardımına dayanan batı Tukyo Prens'lerinden biri kendisini batı Tukyo Han'ı ilân ederek Şoul'un tahtına oturdu. Şoul bu şaşkınlık içinde uzun süren öç savaşından usanan ordusiyle büyük bir hezimete uğradı. Ordu temamiyle elinden gitti. Nereye gideceğini şaşırarak Çin sarayına iltica etti.

Çin İmpratoru Şoul'a pek ziyade iltifat etti. Kendisine sol kol süvari Generallığı rütbesini verdikten başka İmprator hanedanından bir Prenses'i kendisine tezviç etti.

Hanedanına, ulusuna sonsuz bağlılığı olan, ulusunun bütün umutlarını üstünde toplamış, temiz kanlı, temiz yürekli prens Şoul Çin Prensesine nail olur olmaz Türklüğünü unutmuş, bütün seciyelerinden so ulmuş, Türk tarihinin menfur bir siması, Çin İmpratorunun sadık bir bendesi olmuştu. Bundan sonra tarihte Şoul'u Türklerin amansız düşmanı, Çinlilerin muvaffakiyetli bir kahramanı olarak görüyoruz. Yirmi yıl süren bu yüz karası hizmeti Şoul'a yap-

[46. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!](#) [CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ](#)!

Sarıçiğdem

Gezici Başöğretmen
R. R. Tankaya

Saklanırsın kışın yerde,
Evin, barkın bilmem nerde .?
Baharda dermansın derde;
Ne güzelsin sarı çiğdem .

Sarı çiğdem, sarı çiğdem .

Kuzu'dan önce melersin,
Aşıkın bağrın delersin .
İlkbaharı müjdelersin,
Ne güzelsin sarı çiğdem .

Sarıçiğdem, sarıçiğdem .

tıran hiç şüphesiz ki Çin İmpratoru değil Çinli Prenses'in siyah gözleri olmuştu . Sadakatle hizmet ettiği Çin İmpratoruna da bu Prenses yüzünden bağlı değilmi idi .

Türklere geniş bir nefes aldıran Şoul'un ölümü Çin'de acı ile karşılandı . Cenazesi törenle kaldırıldı . Fakat oğlu Tauçen babasının hizmetlerine mükâfat olarak Çin ülkesinde, bir lokma ekmeğe muhtaç süründü durdu .

Cumhuriyetimiüin tarihe yaptığı büyük hizmetlerinden biride muhakkak ki Türk memurlarının yabancı ile evlenmesini yasak etmesi olmuştur . Cümhuriyetimizin şanlı tarihi nurla başladı, ışığı ebedidir .

Sen kırlarda beslenirsin,
Gelin gibi süslenirsin,
Yolculara seslenirsin,
Ne güzelsin sarıçiğdem .

Sarıçiğdem, sarıçiğdem .

Kırda belde hoş durursun,
Çocukları coşturursun,
Ardınsıra koştururusun,
Ne güzelsin sarıçiğdem .

Sarıçiğdem, sarıçiğdem .

Güneşe, aya bakarsın,
Yıldızlardan tül takarsın,
Burcu burcu hoş kokarsın,
Ne güzelsin sarıçiğdem .

Sarıçiğdem, sarıçiğdem .

(Rahmi) yine gördü seni,
Seve seve derdi seni,
Sevdiğine verdi seni,
Ne güzelsin sarıçiğdem .

Sarıçiğdem, sarıçiğdem .

5 / 3 / 1944

[46. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!] [CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ]!

Cönklerden Derlemeler :

Derleyen : Eşref ERTEKİN

(Askeri'nin bir altılısı) [1]

Bana derdi müşfikâne pendedüp her dem dedem
Çekme dünyayı deniden ey püser bir lahza gam
Hâk olursun varlığın olur senin bir gün adem
Assı kılmaz gel nasihat küşkıl sonra nidem
Bağda bülbüller terennümle bize der dembedem
Geçti dün ferdayı ko âlem bu gündür dem budem

Sen eğer karunu vakt olsan â mirim malile
Ya feridonu cemolsan devleti ikbalile
Rüstemü, Sührabü, sam olsan ayalü balile
Akibet dest-i ecel pamal eder bir âl ile
Cümle eşya dil olur söyler lisanı halile
Gitti dün ferdayı ko âlem bu gündür dem budem

Nice bir zayi ola ömrün gami dünyayile
Gece ömruzun hemişe kussal ferda ile
Rindisen hum hanei bir eyle huyu hay ile
Gece gündüz işret eyle bir melek simayile
Sana der tablu nakârâ dembedem zurna ile
Getti dün ferdâyı ko âlem bu gündür dem budem

Bu fena dârinden ahir olusardır rihletin
Bi bakadır payidar olmaz esası rif'atin
Varısa bir zerre aklın başda durur devletin
Mehrin eyle kendüne eğlence bir mah tal'atin
Kuş kıl yadeyle her bir lahza ruzü nevbetin
Gitti gün ferdâyı ko âlem bu güdür dem budem

Bunda ne şahu geda kalır ne hutbayi fakir
Nevcivansın sana mekreylemesin bu dehri pir
Bari bir gunca dihen tıflın yolunda ol esir
Gussa vü şadileri ârif olan yanında bir
Ahü efğan eyleyüp der sana her demde nefir
Getti dün ferdayı ko âlem bu gündür dem budem

Hikmetü, fazlu, kemalile olursan zu fünun
Akibet yeksan eder hâke seni bu çerhi dun
Aşkı pâke yar kıl sen kendini ey rehnümun
Kâkülü dilber yeter boynunda zinciri cünun
Ey yaban divanesi fehmet ne söyler Erğunun
Gitti dün ferdâyı ko âlem bu gündür dem budem

Hoş buyurmuşlar durur şadolsun ervahı selef
Âta pundin küşeden ferzend olmaz nahalef
Sim'ü zerler üstüne müdir gibi gel geçme kef
Gendi elin'e gözün görürken et malın telef

[1] Hicri onuncu yüz yıl şairlerinden Edirne'li Mehmet Askeri'nin olduğu sanılan şu altılı manzumeyi her kıtasının beşinci mısraında bir çok Türk çalgılarının adı geçtiğinden yazıyoruz.
2216 287 kayıtlı Cönkün 98-99 uncu yapraklarından derlendi.

46. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Sana mecliste zebani halile der çenk ve def

Gitti dün ferdâyı ko âlem bu gündür dem budem

Ey gedâ yetmezmi ibret dünyeda karun sana
Tanederse gam yeme var işret et kerdun sana
Kan bahandır nuş kıl gel badei gülgûn sana
Akibet camı ecel sunsa gerek gerdun sana
Fehmi kıldınmı ne söyler Santurla Kanun sana

Gitti dün ferdâyı ko âlem bu gündür dem budem

Bu fena bezminde yeksan müflüsü ferfur ile
Bu efal ile içer ol kâsei büllür ile
Ger Süleyman ol beraber marile hem murile
Simûzer yanında bir olsun senin mankur ile
Şevkile her demde söyler hem Kubuz, Tanbur ile

Gitti dün ferdâyı ko âlem bu gündür dem budem

Ferdolanlar ülfet etmez kahbezen dünya ile
Geçinür ehli tecerrüt kişi istiğna ile
Arif isen rint kıl beş on kadar sahba ile
Aşinalık kesbedüp bir mahru isalile
Guş kıldınmı ne der bir but sana Şeşta ile

Gitti gün ferdâyı ko âlem bu gündür dem budem

Mansıbı dünyaya yoktur ey emirim itibar
Kimseye baki değildir gözün aç bu ruzigâr
Zillet ile akibet olsan gerektir bi karar
Bari manzurun ola cahteyle ziba bir nigâr
Sana her dem zarlıklar eyleyüp derki miskal

Citti dün ferdâyı ko âlem bu gündür dem budem

Kani Çemşitle İskender kani Kâvuz ile Key
Kim gurûrundan demezlerdi bular insane-şey
Şimdi bir vadiye düşmüşlerki ahvalleri vey
Nuş kıl gül çehrelerle durma heman cam,û mey
Her nefes âvaz ile söyler sana bezmiçre Ney

Gitti dün ferdâyı ko âlem bu gündür dem budem

Kişiye vermez muradın istek üzre ruzigâr
Ermesin âyinei kalbine andan inkisar
Servü kat'ler yoluna kıl can'ı, dil, naktü nisar
Sâde ru'ler birle işret eyle her leylü nihar
Meclis içre Çarupalar sana söyler zarûzar

Gitti dün ferdâyı ko âlem bu gündür dem budem

Var ise bir zerre denlü sende ger idraki huş
Hatırın bir kimsenin rencide etme eyle hoş
Merdüm âzar olma tek gel ol hemişe bade nuş
Çun gidersin fani dünyadan mukarrer eli boş
Der sana pendeyleyüp her lahza piri mey füruş

Gitti dün ferdâyı ko âlem bu gündür dem budem

Gafil olma aç gözün gezme hemişe serseri
Pişûva kıl kendüne cahdeyle sen bir serveri
Bende veş ırma iradet âsitanından seri
İbni vaktol kılü kali terkedüp sen gel beri
Ehli dem ol virdin olsun her nefes ey (Askeri)

Gitti gün ferdâyı ko âlem bu gündür dem budem

***

46. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

(AŞIK ÖMER)

Ey ömer mecnun ömer bizar ömer âşık ömer
Ey cihanda kimseye yapmaz zarar âşık ömer
Nahvû sarf, mantık, maâni cümlesi oldu ayan
Âyetel kürsi ve tefsir hem dürer âşık ömer

Bu ne haldir ya ilâhî yandı kül oldu ceset
Lem yezel lemmâ yezelsin tâ kıyamet tâ ebet
Birliğine var delilim (Kulhüvallâhû ahad)
Zikreder hem insû cin şemsû kamer âşık ömer

Elde bade, dilde hu, didemde abû aşk gulu
Şerri şeytan hıfzı düşman eyle cümlemiz kam.
Evvelâ hu, ahirâ hu berzahi mahşerde hu
Terki dünya oldu ahir sertoser âşık ömer

Zâhidin sözü rıya olmazsa söz yok zâhide
Yoksa bir yıl âbit olsa yane hasıl zâide
Münderiç cümle kitapta böyledir bu kaide
Var yerin gör çun inanmazsan eğer âşık ömer

Gel habardar olmayanı edelim Allah için
Edelim Hakka niyazı Hak, Habibullah için
Bu ömer mansubu neyler Hasbeten lillâh için
Kâfire eyler gazayı her saher âşık ömer

Zahidâ sor kim fenâdatacile devlet nedir
Mescide git et ibadet görki cemaet nedir
Dinle divanile şeyhim ilmile hikmet nedir
Türkiye derler mahalli nüktedân (1) âşık ömer

---

(1) Nüktedân, sonradan ilâve edildi . burada bir kelime noksandır, okunamadı .

Aşık Ömer'in şu yazılan şiirine Ankaralı Hamdi'nin naziresi . [1]

Ey Halil edna Halil olma melil aşık Halil
Ey senin duşmanın olmakta delil aşık Halil
Nahiv, sarf, mantık, maani, cümlesi keşfoldu hep
Âyeti tefsir, hadiste olma haoli âşık Halil.

Ey hüdâyı lem yezel dâim ahad zâtın senin
Cümle muhdesten münezzeh oldu sıfatın senin
Birliğine bin kulunda hazır isbatın senin
Kulhüvallahü ahad dilde delil âşık Halil.

Dilde hu daim vekâhi elde bâde didem ap
Kılalım hakka niyazı, edilim şürbü şarap
Neylesin mansıb dehir olur harap ender harap
Kâfire eyle gaza sanma kalil âşık Halil

Zahidâ zühdün riyâden eyledinse çün beri
Gam yeme belki olasın akibet postun eri
Sende tahlis et nifakı fitneden kalbi, seri
Şüphesiz olur necatı bil sebil âşık Halil.

Hamdi Hamdet kesme hamdi her nefes zikret yürü
Tahtı nimet hamdolur tahtı gadap şükret yörü
Kudreti bâri hüdâyi daima fikret yörü
Gün begün havfi ilâhiyle alil âşık Halil.

---

[1] Bu şiir ve nazire Çorum Millî Kütüphanesinde 2241-315 numarada kayıtlı Cönkte yazılmıştır.

46. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

(Bir zemmiye) [1]

Bu gece güyü dilberden
Koğdularmı seni zongur ?
Çıkıp damların başına
Uyutmadın halkı zongur .

İbrahim sattı koyunu
Sorarlar itin soyunu
Hınzıra dönmüş boyunu
Dönemez bir yana zongur .

Tavşan, Keklik avlamazsın
Kurdu görüp hoğlamazsın [2]
Kapu önünde havlamazsın
Ancak yelip yatan zongur .

Yaban avına dönmüşsün
Adını kâmil koymuşsun
Ne için böyle demişsin
Sana mahlas yeter zongur .

* *

[1] Bu manzume de Millî Kütüphanede 2244 - 315 kodu kayıtlı Cönkten alınmıştır . Yaramaz, ahlâksız, adı Kâmil olan bir kimseye (Zongur) diye ad takarak halk şairinin birisi bu zemmiyeyi yaptığı anlaşılıyor .

[2] Hoğlamak : Hücum etmek demektir . Çorumda (Hoğladı, üzerime yürüdü) diye söylenir .

TÜRKÜLER :

(Öksüz Ahmet türküsü) [1]

Ben bu gün bir güzel gördüm
Boyu selvi dala benzer
Yanına bir kız oturmuş
ol domurcuk güle benzer.

Karadır gelinin kaşı
Kız kafeste deve kuşu
Örgülüdür kızın başı
Gelinde kumruya benzer .

Gelinin benleri deste
Kız da bir acayip nesne
Gelin şarap içmiş hasta
Kız tabakta bala benzer .

Gelin aya benzer yüzün
Misli yok cihanda kızın
(Öksüz Ahmet) şimdi sizin
Kapunuzda kula benzer .

* *

[1] Türküler hususi bir Cönkten derlendi . (Hurşit ile Mahmihri) ve saire gibi deyişli matbu, eski aşıklarına hikâye kitaplarından alınarak yalan yanlış, ağızdan ağıza dolaşıp vezin ve kafiyelerini yitirmiş olan halk türkülerinin bir kaçını elimize geçen yazma bir Cönkte rastladığımız asıllarını aynen yazıyoruz .

46. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

(Hurşit türküsü) [1]

Bana aşkın piyalesin içirdin
Şimdi bizi mesken tuttun ruzigâr
Kimini şadedüp konup göçürdün
Bana muhalifce esdin ruzigar.

Ne yaman düşürdün beni sevdâya
Hışmedüp atarsın dağdan sahraya
Gönderirsin ovalardan deryaya
Dizlerim dermanın kestin ruzigar

Ayrı düştüm vatanımdan ilimden
Yarın zikri ayrılmıyor dilimden
Çâresizim bir şey gelmez elimden
Ölenecek bana küstün ruzigar

Hurşut derki çokon zarar eyledim
Eşimden dostumdan firar eyledim
Düştüm gurbet ilde karar eyledim
Öldürmekmi beni kastin ruzigar.

. · .

[1] Bu türkü Hurşit kitabında yoktur.

(Diğeri)

Sen bir haramisin yolda durursun
Benim Hurşud'umu neynedin arap (1)
Dilerim Mevlâdan kırılsın kolun
Benim Hurşud'uma neynedin arap.

Dahi neler gelür acep başıma
Felek ağu kattı şirin aşıma
Kanlı gömleğini astın karşıma
Benim Hurşud'umu neynedin felek.

Kara buğur (2) gibi çöktün oturdun
Götürdün Hurşud'um nerde yaturdun
Ocak umuduydu ocak baturdun
Benim Hurşud'umu neynedin arap.

. · .

[1] Neynedin : Çorum şivesidir. Neyledin; ne ettin anlamından başka daha çok yerde (niçin bu işi böyle yaptın) anlamında kullanılır.
[2] Buğur : Azgın deve demektir.

46. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

(Diğeri)

Bir garip kuş'udum düştüm destine
Hain arap can almanın kastine
Merdoğlu merd isen gelme üstüme
Mevlânın aşkına öldürme beni .

Şu beni öldürsen yoksul bayolmaz
Kaf dağın yüklesen derde tayolmaz
Sen bir eylik eyle eylik zayolmaz
Mevlânın aşkına öldürme beni .

Bir garip kuş'udum indim bir düze
Derdimi yetirdim seksenle yüze
Şimdi minnet dsota ne hacet söze
Mevlânın aşkına öldürme beni .

Gönül vatan ister candır arzular
Yârelerim göz göz oldu sızılar
Şimdi anam babam beni özüler
Mevlânın aşkına öldürme beni ;

Öldürürsen öldür elim bağlayın
Bu aşkın elinden yanup ağlayım
Adım Hurşut Benli Sultan oğluyum
Mevlânın aşkına öldürme beni .

(Âşık Garip'ten bir türkü) [1]

Gelin hey ağalar tarih eyleyim
Şu benim halimden bilen olmadı
Ciğerimde yanar aşkın ateşi
Şu benim halimden soran olmadı .

Kim görmüştür Vahrat (2) ile Şirini
Onlarda severdi biri birini
Attı külüğünü verdi serini
Dahi yar yoluna ölen olmadı .

Mecnun gibi ben Leylamı yitürdüm
Kerem gibi taş başında oturdum
Lokman hekim gibi cerrah getürdüm
Şu benim yaremi saran olmadı .

Arzu ile Kanber bu yola gitti
Tahir de Zöhreye muhabbet etti
Dünyada Şah Senem murada yetti
Aşık Garip gibi gülen olmadı .

[1] Bu türkü elimizde bulunan eski basma bir âşık Garip hikâye kitabında yoktur .
[2] Vahrat : Ferhat demek olduğu anlaşılıyor .

46. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

İTİZAR :

Geçen nushamızda neşrettiğimiz, Recep Tankaya'nın MEHMET EMİN YURDAKUL isimli şiirinde; tertip esnasında bazı yanlışlar yapılmıştır. – Aşağıdaki şekilde düzeltilmesini özür dileyerek rica ederiz.

İkinci kıt'anın birinci mısraındaki (Gündüzleri gece yaptın), (Gündüz yaptın geceleri)

Üçüncü kıt'anın üçüncü mısraındaki (Öz çınından) (Öz canından) olarak düzeltilecektir.

Kara hisarı Timurli'de Şeyh Haci Deniz zaviyesi ve Haci İbrahim Çelebi vakfından kelâmlı zaviyesi ve Şeyh Haci Bekir zaviyelerine ait dört vesikadır. (1)

No : 370

Bin iki yüz yetmis yedi senesi zilhiccei şerifesinin on birinci günü tahtı âli bahtı onmani üzre cülusi hümayun meymenet makruni mülikânem vaki olup umumen teçdidi berat olunmak kaidei meriyeyi saltanatı seniyeden olduğuna binaen Nazareti Evkafı hümayunu şahaneme mülhak Evkaftan Çorum Sancağında Timurlu Nahiyesinde Hacı İbrahim Çelebi vakfından Kelamlı zaviyesi demekle Şehir Kağızman zaviyesi vakfının vazifei muayyene ile rübi hisse zaviyedarlık ciheti mutasarrıfı işbu rai'i tevki'i refi'işşani hakani Seyyit Ömer bin Seyyit Ebu Bekirin yedinde olan atik berat bittakdim tecdidi rica olunmaktan naşi kuyude muracaat olundukta ciheti mezküre hissesi bin iki yüz altmış senesi recebinin evahiri tarihile mumaileyhin elyevm üzerinde olduğu tebeyyün eylemiş olduğundan kaydi ve atik beratı mucibince teçtiden beratı şerifim ita olunmak babında sadır olan beratı âlişanım veçhile teçtiden bu beratı hümayunumu verdim ve buyurdumki mumaileyh üslubi sabık üzre ciheti mezküre hissesine vazifei muayyenei kadimesile mutasarrıf olup işbu beratı âlişanıma muhalif tasârrufuna müdahale olunmaya şöyle bileler alâmeti şerife itimat kılalar tahriren filyevmissamin vel işrin min cemaziyel âhir sene ihdâ ve semaneyin ve mieteyn ve elf 1281

Be Makamı Kostantiniye

[1] Bu vesikaların aslı Çorum'da Kara Kadısı ailesine mensup olan ve geçenlerde vefat eden rençber Abdullah Kara kadısı ağzından alınıp istinsah edilmiştir.

46. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

No. 371

Bin ikiyüz yetmiş yedi senesi zilhiccei şerifesinin on yedinci günü tahtt âli bahtı osmani üzre cülusi hümayunu meymenet makruni mülukânem vaki olup umumen tecdidi berat olunmak kaidei meriyeyi saltanatı seniyeden olduğuna binaen Nazareti Evkafı hümayunu şahaneme mülhak Evkaftan Kara hisarı Timurlu Nâhiyesinde Şeyh Haci Bekir zaviyesi vakfından almak üzre senede rübi mut hınta ile rübi hisse zaviyedar ve tevliyet cihetlerinden zaviyedarlık ciheti mutasarrıfı işbu rafi'i tevki'i refi' işşani hakani Seyyit Ömer bin Seyyit Ebubekirin yedinde olan atik beratı bittakdim tectidi reca olunmaktan naşi kuyuda muracaat olundukta ciheti mezkûre hissesi bin ikiyüz altmış senesi recebinin evahiri tarihile mumaileyh üzerinde olduğu tebeyyün eylemiş olduğundan kaydi ve atik beratı mucibince tectiden beratı şerifim itası babında sadır olan fermanı âlişanım vechile tectiden bu beratı hümayunumu verdim ve buyurdumki mumaileyh üslubi sabık üzre ciheti mezkûre hissesine vazifei kadımesile mutasarrıf olup işbu beratı âlişanıma muğayir tasarrufuna müdahale olunmaya şöyle bileler alâmeti şerife itımat kılalar tahriren filyevmissadis aşer min şehri saferil hayr sene ihda ve semanin ve mieteyn ve elf 1281

Bi Makamı Kostantiniye

No. 372

Bin iki yüz yetmiş yedi senesi zilhiccetişşerifesinin on yedinci günü tahtı âli bahtı osmani üzere cülusi hümayunu meymenet makrunu mülukânem vaki olup umumen tectidi berat olunmak kaidei meriyyei saltanatı seniyeden olduğuna binaen Nazareti Evkafı hümayunu mülukaneme mülhak Kara hisarı Timurlu Nahiyesinde vakî Şeyh Haci Deniz zaviyesi vakfından almak üzere senede rubu mut hinta ile rubu zaviyedarlık ve tevliyet cihetlerinden tevliyet ciheti mutasarrıfı işbu rafi'i tevki'i refi'işşani hakani Seyyit Ömer bin Seyyit Ebubekir yedinde olan atik beratın bittakdim tecdidi reca olunmaktan naşi kuyuda muracaat olundukta ciheti mezküre hissesi bin iki yüz altmış senesi recebi şerifinin evahiri tarihile mumaileyhin üzerinde olduğu tebeyyün eytemiş olduğundan kaydi ve atik beratı mucibince tectiden beratı şerifim ita olunmak babında sadır olan fermanı âlişanım vechile teçtiden bu beratı hümayunumu verdim ve buyurdumki mumaileyh üslubi sabık üzre ciheti mezkûre hissesine hintai kadimesile mutasarrıf olup işbu beratı âlişanıma muğayir tasarrufuna müdahale olunmaya şöyle bileler alâmeti şerife itimat kılalar tahriren filyevmissadis aşer min şehri sefer sene ihda ve mieteyn ve elf 1281

Be Makamı Kostantiniye

No. 373

Devletlü İnâyetlü Merhametlü Sultanım Hazretleri sağolsun

Arzuhalı kullarıdırki Çorum Sancağında Kara hisar Tiumrlu Nahiyesinde elsinei nasda külah ve defterhanede Kağızman nam kariyenin üç rubu malikânesi vakfı evlâdı Haci İbrahim çelebi deyu defterhanede mukayyet olup zikrolunan üç rubu malikâneden Medinei Çorumda Defterdar Abdulbaki paşa Camii şerifinde vaziye şartile mukaddema ömer efendi mutasarrıfı iken ecanibten ve zümrei kuzatdan Seyyit Mehmet efendi nam kimesne ber takrip üzerine berat ve vakfı şerifi iptal ve gadretmekle berat kaydi mahallinden der kenar ve malumu devletleri buyurdukta bu makule ulemaye tahsis kılınan medarı maaşı hilafı inha ber takrip üzerine yine berat ettirdiğine binaen ref'inden ulemai fukarasından olan bu kullarına ihsan buyurulmak babında emir ve ferman devletlü merhametlü sultanım hazretlerinindir.

Bendei

Ahmet

46. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

(Hoca Ahmet ve Yusuf vakfına ait vesikalar) [1]

No. 374

Beratı âlişan oldurki

Medinei Çorum mahallatından Emir Ahmet mahallesi sakinlerinden Şerife Fatıma pinti Esseyyit Elhacı Mehmet nam hatun medinei mezbure muzafatından Ayvalı nam karyede ba hücceti şeriyye malik olduğu yerden bir keyl hassasile yine medinei mezkûrei mezburede Çoplük hanı demekle maruf handan bundan aktem vefat eden zevci Ömer efendi bilcümle veresenin marifetile alâ tarikiltehariç irşen intikal ve ifraz olunan hissesini vakfı sahih ile vakfedüp karyei mezkûreden hissei mezbureye ait olau ğalleden ve hanı mezkûrdan olan hissesinin icaresinden hasıl olan meblağı mahalli mezkûrda müceddeten bina eylediği Medreseye Müderis nasbu tayin eylediği ulemadan işbu rafi'i tevki'i refiişşanı hakani Mevlâna İsmail ibni Ahmet zide ilmuhuyu Medresei mezkûrede tedris etmek üzere şart ve tayin etmekle ber mucibi şartı vakıf mutasarrıf olmak üzere genduye tevcih olunup yedine müceddeden beratı şerifim verilmek babında yedinde olan sureti vakfiyeyi mamulünbiha mucebince inayet talep etmeğin mezbure vechi meşruhu üzre sadaka edüp bu beratı hümayunu saâdet makrunumu verdim ve buyurdumki badelyevm Mevlânayı mezbur İsmail zide ilmühu varup zikrolunan Medresede Müderiş olup hizmeti lâzımasın mera ve müedda kıldıktan sonra ber mucibi şartı vakıf tayin olunan vazifei muayyenesile mutasarrıf olup vakıfa ruhu ve devamı ömrü devletimçin duâya müdâvemet göstere olbapta tarafı aherden bir fert manı ve mezahim olmaya şöyle bilüp alâmeti şerifeme itimad kılalar tahrira fi evasıtı şehri zilkadei şsrife sene seman ve sittin ve mie ve elf 1168

Be Makamı Kostantiniyye

[1] Hoca Ahmet ve Yusuf'a ait 876 ve 886 hicri tarihli elimizde iki vakfiyye vardır. Diğer arapça vakfiyelerle bunlarıde neşredeceğiz. Bu vakfa ait türbe ve cami Çorum'un Emir ahmet mahallesinde idi. Şu vesikaya nazaran Medrese sonradan yapıldığı anlaşılıyor. Kırlar cami'i, türbesi, medresesi diye açılan bu binalar harap olup yıkılarak yerleri sonradan Tanyeri İlkokulu havlisine katılmıştır.

No. 375

Mefahiril nuvabil mütaşerriin Çorum ve Mecidözü ve Hüseyin âbad ve Bayat naipleri zide ilmühüm tevki'i refi'i hümayun vasıl olacak malum olaki Seyyit Mehmet ve Bekir ve Ömer veledâni Seyyit Feyzullah südde saâdetime arzuhal edüp Çorum Sancağında ve Nahiyesine tâbi Büğet karyesinin tamam malikânesi Ahmet Hoca ve Hoca yusuf milki ve divanisi müştekillen karyei Büğet el mezbur ve gayriden yirmi bir bin üçyüz kırk altı akça zaâmete mutasarrıf Hüseyinin kaydine ve Sivas Sancağında Mecidözü Nahiyesine tabi Kürtler karyesinin temam malikânesi Hoca Ahmet ve Hoca Yusuf tasarruflarında ve divanisi müşterekile Hüseyinâbad nahiyesinde Serkis nam karye ve gayriden yirmi bir bin altı yüz dokuz akça zeamete mutasarrıf Seyit Mehmet veledi Elhaci İbrahimin kaydinde ve Hüseyinâbad nahiyesine tabi Eskiyapar karyesi malikânesinin on sehimden altı sehmi Hoca Ahmet ve Hoca Yusuf tasarruflarında ve üç sehmi Hatay pinti âlim Haci milki ve bir sehmi Pir Mehmet milki ve divanisi müşterekin Sivas nahiyesinde Dere nam karye ve gayriden kırk iki bin otuz sekiz akça zeamete mutasarrıf Seyit Halil veledi Mehmedin kaydinde ve Bayat nahiyesine tabi Anbarcı karyesi malikânesinin kırk sehimden yirmi dört sehmi hoca Ahmet ve hoca Yusuf tasarrullarında ve merkum hoca Yusufun hissesi ebnası vakfı ve iki sehminin zaviyesi vakfı ve baki on dört sehmi İsa Çelebi tasarrufunda olan hisse şah Hüseyin milki ve yedi sehmi Kutar oğulları milki ve divanisi hassı hümayunûm mülhakatı olduğu defteri hekanide mukayyet olup merkumun Seyyit Mehmet ve Ömer ve Bekir veledani seyyit Feyzullah Ahmet hoca ve hoca Yudufun evladı evladından olup ve zikrolunan karyelerden Ahmet hoca ve hoca Yusufun milk ve tasarrullarında olan malikânelere milkiyet ve ebnalık üzere evla-

46. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

evladından ammileri seyyit Ahmet nam kimesne ile ber vechi iştirak mvtasarrıf olmalarile kurayı merkumelerile ber mucibi defteri hakani sehmi aher malıkâne ve hassı hümayun ve divan mutasarrıflarına zabıt ve karyei Büğet ve karyei kürtler elmezburelerin temam malikâneleri ve karyei Eski yapar elmezburenin malikanesinin on sehimden altı sehmi ve karyei Anbarcı elmezburenin kırk sehimden yirmi dört sehmi caniplerine ait mahsulatı merkum seyyit Ahmet ile maan ahzi kabız etmek murat eyledıklerinde dahlolunmak icab etmez iken merkum seyyit Ahmet hissesine ait mahsulu ahiz ve ademi kanaat birle kurai merkumenin malıkâneleri batni evvele meşruttur siz batni sanide kaldınız deyu bunların hisselerine isabet eden mahsula hilafı defteri hakani fuzuli müdahale ve taaruz birle bunlara bir nesne vermeyüp gadri külli eylediğin bildirip defteri hakani mucebince amel olunmak babında emri şerifim sudurin istita etmelerile defter hanei miremde mahfuz ruz namei hümayun evdefteri mufassala muracaat olundukta Çorum nahiyesine tabi otuz

dokuz nefer reâya ve bir zemin ve bir mezrea ile karyei Böğet malikâne temam milki Ahmet hoca ve haci Yusuf bi tarikil istishap divani timar ve hasılı divan tahtında kabzı zapta ve şair ve resmi meyve ve badi heva ve yazusile yekun maa gayrihi üçbin akçe yazu ile defteri mufasıla muharrir kalemile ve defteri içmalda temam yazuyu mezkûresile biriktirilüp maa gayribi altı bin beşyüz akça yekundan iki bin akçası ifraz ve ber .cmal ve icmal mezburi temamen mezbur Seyyit Mehmet veledi elhaci İbrahimin bakisi müştereki kayitlerinin ve Hüseyinâbat nahiyesine tabi yüz kırk altı nefer reaya ile karyei Eskiyapar malikâne on sehimden altı sehmi der tasarrufu hoca Ahmet ve hoca Yusuf ber mucibi defteri Ümur bey ve üç sehmi milki Hatayi pinti alim Haci ve bir sehmi milki pir Mehmet yani bi ibaretil asıl divani timar ve hasılı divanı maa tahtinde resim ve hınta ve şair ve ve badi heva ve resmi arus yekün maa gayrihi beşbin akça yazu ile oldahi defteri mefasılda muharrir kalemile tahrir ve defteri icmalde temam divani maa niyabet yazuyu mezkuresile zikrolunan

Dere karyesile biriktirilüp yekûn maa gayrihi otuz bir bin akça zeamet ber icmal ve icmali mezburi yirmi altı bin akçası merkum Seyit Halil veledi Mehmemedin bakisi müştereki kayitlerinde olup ve bayat nahiyesine tabi yüz elli dört nefer reaya ve on üç zemin ve bir âsiyap ve bir mahsul . ile karyei Anbarci maa urhan temam malikânenin kırk sehimden yirmi dört sehmi der tasarrufu Hoca Ahmet ve hoca Yusuf ve iki sehim zaviyenin vakfı olup Abdal oğlu İbrahim Seydi tasarrufunda ve baki on dört sehimden yedi sehmi İsa çelebi tasarrufunda ve yedi sehmi Kutar oğullarından Yahya Çelebi tasarrufunda hissei hoca Yusuf der. Emir Çelebi veledi hoca Yusuf mezbur vakfı ebna eylemiş ber mucibi vakfiye septi defter olundu haliya malikâneden İsa hissesi milki mevrusi şah Hüseyin an evlâdilmuzkur divani hassı hümayun ve hasıl maa niyabet tahtında ve hınta ve şair ve badi heva ve aruse yekûn maa gayrihi altı bin sekiz yüz kırk beş akça yâzu ile oldahi defteri mufasılda muharrir kalemile tahrir ve defteri icmalde temamen ve divanı yazusu hassı hümayun

mülhakatından olmak üzere tahrir olunup bu takdirce ber muktazâyı defterihakani karyei büğet il mezkurenin malikânesi canibine ait mahsulatı milkiyet üzre Ahmet hoca ve hoca Yusuf taraflarından divanisi malikânesi canibine ait mahsulâtı hoca Ahmet ve hoca Yusuf taraflarından ve divanisi canibine ait mahsulât ve rusumatı mumaileyh Mehmet veledi Elhac İbrahim ile sair müşterekleri taraflarından ve karyei Eskiyabar el mezburenin malikânesinin on sehimden alti sehmi canibine ait mahsulâtı hoca Ahmet ve hoca Yusuf tesarruflarında ve üç sehmi canibine ait mahsulâtı milkiyet üzre Hatayi pinti âlim Haci tarafından ve bir sehmi canibine ait mahsulâtı milkiyet üzre Pir Mehmet tarafından ve divanisi canibine ait mahsulâtı ve rusumatı mumaileyh seyyit Halil veledi Mehmet ile sair müşterekleri taraflarından ve karyei Anbarciyı mezkurenin kırk sehimden yirmi dört sehmi canibine ait mahsulâtı hoca Ahmet ve hoca Yusuf taraflarından ve merkum hoca Yusufon hissesi ebnayi vakfı tarafından ve iki sehmi canibine ait mahsulâtı zaviye vakfı tarafından ve baki on dört

46. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

sehimden yedi sehmi canibine ait mahsulâtı İsa Çelebi tasarrufunda olan hisse milkiyet üzre Şah Hüşeyin tarafından ve yedi sehmi canibine ait mahsulâtı milkiyet üzre Kutar oğulları taraflarından ve divanisi canibine ait mahsulâtı va rusumatı hassı hümayun mutasarrıfı tarafından zaptolunmak iktiza eylediği bilfeil defter emini olan iftiharilmecit vel ekârim elhaci Abdulnafi dâme mecdûhu arz etmeğin arz mucebince amel olunmak emrim olmuştur buyurdumki emiri şeritim vûsul buldukta bu bapta sadır olan emrim üzre amel dahi hususu mezbure temam mukayyet olup göresiz mezburun seyit Mehmet ve Ömer ve bekir canibinden ve merkum seyit Âhmet hoca Ahmet ve hoca Yusuf evladı evladından olmağile olvechile müdahale eder olmayup fil vaki merkumun seyyit MehMet ve Ömer ve bekir veledanı seyyit Feyzullah ve mezbur seyyit Ahmet evlattan ve kural merkumeden Ahmet hoca ve hoca yusuf milki ve tasarruflarında olan malikânelere milkiyet ve ebnalık üzere mutasarrıf iseler ve sair evlat yoğise defteri hakani ve Emini mumaileyhin arzı mucebince zabıt ve karyei büğedil mezkurenin malikânesi canibine ait mahsulât milkiyet üzre Ahmet hoca ve hoca yusuf talaflarından ve divanisi canibine ait mahsulât ve rusumat mumaileyh Hüseyin tarafından ve karyei Kürtler al mezburenin malikânesi canibine ait mahsulât hoca Ahmet ve hoca yusuf taraflarından ve divanisi canibine ait mahsulât ve rusumat müşterekile mumaileyh seyyıt Mehmet veledi elhaci İbrahim tkrafından ve karyei Eskiyaparilmezburenin malikânesinin on sehimden altı sahmi canibine ait mahsulat hoca Ahmet ve hoca Yusuf taraflarından ve üç sehmi canibine ait mahsulât milkiyet üzre Hatayi bin âlim Haci tarafından ve bir sehmi canibine ait mahsulât milkiyet üzre Pir Mehmet tarafından ve divanisi canibine ait mahsulât ve rusumat müşterekile mumaileyh seyit Halil veledi Mehmedin tarafından ve karyei Anbarcıyı mezburenin kırk sehimden yirmi dört sehmi canibine ait mahsulât hoca Ahmet ve hoca Yusuf taraflarından ve merkum hoca Yusuf hissesi ebnayi vakfı tarafından ve İki seh

(Bu vesikanın devamı gelecek sayıda)

46. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

ÇORUMLU 1942--1944

KAYNAK ESERLER DİZİNİ:23

ÇORUMLU

1942-1944

SAYI: 47

Mahmut Selim GÜRSEL

CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

47 SAYI İÇİNDEKİLER

GEÇMİŞTE MART

ELVAN ÇELEBİ

ÇORUM TARİHİNDE KADIN ELBİSELERİ

ÇORUM'DA BAŞ HASTALIĞI

SANDAL

YOLLAR

TÜRKLENDA EĞİTMEN GÜLŞEN'E SELAM

ABDALATA EĞİTMEN BOLGESNE VEDA

SARİMBEY

ÇORUM'DA MAAİRİF HAYATI

ÇORUM'DA MEDRESELER

CÖNKELDEN DERLEMELER

ŞEMSİ

47. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

ÇORUMLU

Çorum Halkevi Dil ve Edebiyat Şubesi Tarafından
Ayda Bir Çıkarılır

Kuruluşu : Nisan 938

H-E

SAYI : 47

1. Nisan 1944

Basıldığı yer : Çorum Vilâyet Basımevi

ÇORUMLU

Çorum Halkevi Dil ve Edebiyat Şubesi Tarafından
Ayda Bir Çıkarılır

Sayı : 47 *1. Nisan 944* *Kuruluşu: Nisan 938*

GEÇMİŞTE MART

Bahri Mıyak

Mart, on iki ayın, tarihimizle en çok yüklü olanlarından biridir. Mart'ın 31 çocuğu; büyük Türk tarihinin ezeli defilesinde nekadar çeşitli çehreler göstermişlerdir: Zaferler, baskınlar, ihanetler, irtica'lar, inkilûplar ...

Geçmişin karanlıkları içinde, daha yakın zamana ait oldukları için diğerlerinden daha aydınlık görünen ikisinden bahsetmek istiyorum: o ikisinden ki; millî tarihin engin kâinatında iki makûs buuttur; birisi semaya yükselen bir süngü ucu gibi dik ve mağrur, diğeri aşağı çevrilmiş tüfek namluları gibi acı ve perişan; birisi gökleri yırtan bir zafer avazı ve savaş nârası gibi bülent, diğeri yerlerde sürünen bir yılan dağı gibi pest; birisi dünyaya tek başına kafa tutuşun tarihi, diğeri bir hainliğin ... 18 Mart ve 16 Mart ...

Evet, 18 Mart süngünün mitrolyoz mermisine, göğüslerin top güllelerine, yivi aşınmış Mantellilerin 48 lik kusan taretlere, iki kelime ile Türk'ün dünyaya üstün

47. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

geldiği gündür: Çanakkalede top güllelerinin yarattığı kaostan, bu ateş cihanında alınlarının kanını silerek, kopmuş kollarının sarkan yenini düğümleyerek fırlıyan yiğitlerin devler gibi, sulara yaslanmış çelik gemileri buğazın mavilikleri-ne gömdükleri gündür; hatırası öğünme arzusu veren gün ...

Bundan beş yıl sonra ve iki gün önce, 16 mart ... Bir hainliğin, bir allâkılığın içimizde sonsuz olarak kanıyacak yarasıdır.

Evet, bu tarih, İtilaf kuvvetlerinin İstanbul'u işgal ettikleri, karakollarımızı basarak lüzumsuz ve maksatsız bir kan yalayıcılık ruhiyle, günahsız erlerimizi uyurken öldürdükleri, zaferlerini masum kanı dolu kadehlerle kutladıkları o uğursuz günün tarihidir; hatırası döğünme arzusu veren gün ...

Dün, daima bu günün ve yarının ibretle seyrettiği ve edeceği bir temaşa sahnesidir. Bu yüzden bayağı bir doğmatizma'ya düşmeden şöyle bir hükme varmak mümkindir:

Bu memleketin öz evlâtları, zaferi, şanı ve şerefi daima süngülerinin - düşmanlara ölüm ürpertileri veren - ucunda ve yüksekte tutmuşlardır. Ancak, asırlarca TARİHi hizmetine almış, vassal hükümdarlardan zafer alayları tertibetmiş olan bu şerefli devlet, geçmişte, bilhass şu iki musibetten zarar görmüştür: İçerda gaflet, dışarda hainlik ve allâklık...

Bu gün oğünçle görüyoruz ki başımızdakiler YURD'un şerefi üzerine titremektedirler ve bu davada asla uykusuzdurlar.

Gerekirse 18 Martlar yaratmağa her zaman kadiriz. Bunun için ikinci bir 16 Mart'ın alçaltıcı havası yurdumuzun ufuklarında asla esmiyecektir; buna inanıyoruz ve güveniyoruz.

ELVAN ÇELEBİ

Neşet Köseoğlu

II

Geçen yazımızda Elvançelebi köyünün durumunu tespit etmeğe çalışmıştık. Buna göre köyde bulunan eski vesikaları sadece kaydetmekle iktifa etmiştik. Bu yazımızla köyün ve bu bölgenin tarih bakımından taşımakta olduğu vasıfları tespit etmeğe başlamak istiyoruz.

Köyün ve bölgenin tarih bakımından değerini göstermek için köyde ve elimizde bulunan vesikaların izahını yapmak lâzımdır. Bu bölgeye ait vesikalar şu suretle tasnif edilebilir.

1 — İslâm devrinden evvelki taş belgeler
2 — İslâm devrine dair olan taş belgeler
3 — Vakfiyeler
4 — Keramik kolleksiyonları
5 — Türk devrine ait sanat eserleri

Bizans devrine ait bulunan eserler taş ve mermer sütunlarla bazı yazılı taşlar ve işlenmiş sa çak ve sütun başlıklarıdır. Bunlar içinde Roma eserleri de vardır.

Cami ve türbe duvarlarında bulunan tezyinatlı bizans eserler ve köyün içinde, mahalle aralarında Roma ve Bizans eserleri bakiyeleri köyün Türk devrinden evvel Selcukilerden daha evvel mevcut olduğu hakkında bir ihtimali ortaya atmaktadır. Köyün etrafında, listesini geçen yazımızda verdiğimiz ören yerleri vardır ki bunların bir çoklarında, köyün içinde bulunan eserlerin daha büyükleri görülmektedir.

Bu duruma göre, köyün etrafında, köyde bulunan eserlerin bir kısmı bulunduğuna göre, köyde bulunan bu parçaların Elvançelebi Cami ve Türbesi yapılırken gelmiş olması ihtimali daha kuvvetli görülmektedir. Fakat köylülerin söylediklerine göre köy içinde mezarlık yerinde ve civarında bu

47. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

evi taşların çıkmakta olduğu da ddia edilmektedir. Buna göre Selcukiler devrinde bulunan ve apılan eserlerin köyün içinde bulunan Kilise, Mabed, büyük bina ıngazından istifade edilerek yapıldığını kabul etmek icabetmektedir.

Bu mülâhazaya göre köyün arihi, Selcukilerden evvel başlamıştır. Fakat o devre ait ismini ve burada geçmiş hadiseleri bilmiyoruz, köyde ve civarında bulunan eserler bu soruları aydınlatacak mahiyette değildir.

SELÇUK DEVRİNE AİT TAŞ BELGELER

Geçen sayımızdaki Cami kitabesinin tarihi 681 - 1282 dir. Fakat kimin tarafından yapıldığı belli değildir. Bu tarihe göre Selçûkiler zamanına ait bir eser olduğu anlaşılmaktadır.

Türbe kitabesinin tarihi de 707 - 1307 dir. Buda bu sahanın henüz Osmanlı eline geçmeden evvelki zamana aittir. Kitabeye göre Elvançelebi tarafından yaptırıldığı ve imar edildiği anlaşılmaktadır. Kitabede yapılanların bina olduğu yazılıdır. Kelime cemi olduğuna göre bu kitabenin Türbeye değil Medrese, Aşhane ve Hanigah gibi binalara ait olması icabetmektedir. Buna nazaran Türbeye bu kitabenin sonradan konulduğu yâni diğer binalar harap olduktan sonra buraya yerleştirildiği anlaşılmaktadır. Yahud bunların hepsine bir kitabe yazdırmak düşüncesile hareket edilmiş olması da hatıra gelebilir. Bu takdirde bütün bu binalar yapıldıktan sonra Elvan Çelebi ölmeden evvel Türbesini yaptırmış demektir.

ELVAN ÇELEBİ KİMDİR?

Bu sülâle hakkında, geçen yazımızda neşrettiğimiz biri arapça diğeri farisî iki taş belge de malumata raslanabilir. Bu kitabelere göre:

A — Sülâlenin, bu kitabelerde görülen başı Şeyh İlyas'tır. Buna baba İlyas'ta derler.

B — Bunun oğlu da Muhlis'tir. Bunun adı her iki vesikada da aynidir.

C — Bunun oğlu ise Ali'dir. Kendisine Şeyh Aşık Paşa'da derler.

D — Bunun oğlu ise Elvan Çelebi'dir.

Bu sülâleye dair tarihi bilgileri eldeki vesikalara göre sıralayacak olursak köyün, Elvan Çelebi yerleşmeden veya yerleştikten sonraki durumunu kolaylıkla tespit etmek mümkün olacaktır.

Bu sülâlenin bu bölgedeki tesirini eyice aydınlatabilmek için 625 - 1227 tarihine kadar gerilemek icabetmektedir.

Bu tarih Baba İlyas'ın birinci derecede Müridi olan baba İshak'ın muhitinde baba İlyas'a dayanarak nüfuz peyda ettiği zamanlardır. Bunu biraz izah edelim. Bu tarihte Amasya'da vali olarak Kıvamüddin Karaman bey bulunuyordu. Amasya'da Mes'udiye hânikahı Şeyhı da baba İlyas idi. Kendisi Oğuzlardan ve Bayındır boyundandır. Baba İshak Kefersud'dan gelerek kendisine mürid oldu. 631 - 1233 de Amasya Valisi olan Haci Tuğruk bey bile babaya mürid oldu, nüfusu da gittikçe artıyordu. İbni Bibi baba İshak hakkında şu malumatı vermektedir.

« Sözüne inanılır kimselerin anlattığına göre Samsad kalesine bağlı Kefersud köyünde baba İshak adında bir adam henuz gençlik çağlarında kafasına şöhret kazanmak ve mürid toplamak sevdasını yerleştirmiş hokkabazlık ve sihirbazlık sanatlarında ilerlemişti cahil köylüleri başına toplıyarak dervişlik ve dindarlık yolu ile yaldızladığı saçmaları onlara dinletirdi, her zaman gözü yaşlı, gönlü tasalı ve vücudu zaif idi. Aradan seneler geçtikten sonra etrafına bir çok kalabalıklar toplandı, müridleri çoğaldı, kerametine inandılar.

Baba İshak bu kadar mürid ile ortaya atılmak istedi, bir gün halk arasından ansızın kayboldu, aradan epi zaman geçtikten sonra sesi Amasya köylerinden birisinden eşidildi, oraya vardığı ilk günlerde çobanlık yaptı, kendisini sofu tanıttırdı, yaptığı çobanlık için kimseden bir şey almadı, bu sofuluğu yüzünden şöhreti öyle bir dereceye erişti ki, erkek kadın herkes, evliyalığına inanmağa başladılar, her kimin başı sıkılsa ona koşar ve bir muska alarak sıkıntısı geçerdi. Müritleri çoğaldı, bir tepe üzerinde tekke kurdu, orada ibadetle uğraşmağa başladı.
burada bir kaç mürid'den başka kimse yüzünü görmüyordu, güya yemekten, içmekten tamamiyle el çekmiş, açlığa, susuzluğa alışmış gibi kendini tanıtmıştı.

« Baba İshak, köylere, şehirlere, hatta Şam diyarına haberler

47. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

salarak Selçuk Hükümdarı Sultan Giyasüddin aleyhinde bulunuyordu. Şam'da bulunan harzemilere, Giyasüddin'in şarap içtiğinden şikâyet ediyor ve Harzemileri de kendisine bağlamağa çalışıyordu.

« Baba İshakın adamları bir kaç seneden beri isyan hazırlıklarını tamamlamış, babanın emirlerini bekliyorlardı. Bu emir verildi, isyancılar evvela Kefersud köyünü ateşe verdiler, babanın yoluna gidenlere aman verdiler, gitmiyenleri öldürdüler.

« Malatya Emiri Alişir oğlu Müzafferüddin, bir kuvvet toplıyarak üzerine yörüdü, cenkleştiler Alişir bozuldu, bayrağı, davulu asilerin eline geçti, Malatyaya döndü. Kirman oymaklarından kalabalık bir kuvvet toplayarak tekrar üzerlerine yörüdü isede yine malup oldu, asiler şımardılar, Sivas'a hücum ettiler, yağmalar yaptılar ileri gelenleri öldürdüler, Tokat ve Amasya'ya doğru yörümeğe başladılar. Tokat'lılar karşı koydular ama malup oldular, bu civarda bulunan Türkmenler de onlara katıldılar, Amasya civarına geldikleri zaman büyük bir kuvvet olmuşlardı.

Sultan Gıyasüddin bu durum karşısında ihtiyaten Kubadabad Kalesine çekildi, Amasya Serdarı Haci Armağanşah'ı hududa gönderdi, Armağanşah Amasya'ya yetişir yetişmez, baba İshak'ı kendisine en yakın müridleri ile ben[...] ber Tekkesinde tutarak Amas[...] Kalesi burçlarına astırmıştır. Ş[...]ra Askerlerle beraber asilerin üz[...]rine gitmiş ve yaptığı çarpışma[...] şehit olmuştur. Asilere baba'[...] asıldığı haber verilmiş isede, [...] Tanrı'nın Peygamberidir ded[...] ve ateşe atılmakta devam ett[...]ler. » (1)

Diğer taraftan Gıyasüddin E[...]zurum hududuna göndermiş oldu[...]ğu Orduyu geri çağırdı, asiler K[...] şehrin Maye Ovasında toplanm[...]ğa başlamışlardı, burada yapıla[...] çok şiddetli bir harpten son[...] Müridler'in çoğu kılıçtan geçiril[...] kurtulan kadın ve çocuklar da k[...]le olarak aralarında mal paylaşır gibi paylaştılar.

Bu hadisenin tarihi, yani Mal[...] ovası cengi 637 - 1239 da cereya[...] etmiştir. Bayço Noyen bu tarihten üç yıl sonra Anadolu'y[...] gelmiştir.

İşte bu hadiseden sonra Gıyasüddin, Baba İlyas'ı da şehit etmiş ve bütün evlatları ile oğ[...] Muhlis babayı Kırşehri'ne sürgü[...] etmişti.

(Sonu gelecek sayıda)

---

(1) A. S. D. Tarihi M. N. Gençosm[...]

Çorum tarihinde kadın elbiseleri :

Eşref Erlekin

Bu mavzu çok geniş olduğu halde Anadolu içlerinde, eski elbiseler, kumaşlar, tezyinata müteallik malzeme üzerinde halk arasından toplanmış bir bilgi de yoktur.

İşte Çorum'da bu bakımdan bu gün halk arasında yaşayan ve kullanılan giyim eşyası ile Şer'iye Mahkemeleri zabıtlarında raslanan bu çeşit vesikaları derlemek suretiyle bu alanda çalışacaklara malzeme toplamağa karar vermiş bulunuyoruz.

Kadın kıyafetleri hakkındaki yazıları tamamladıktan sonra erkek elbiselerine dair etüdlerimizi neşredeceğiz.

Bu hususta inceleme yapacak olan sayın büyük bilginlerime ufacık bir yardım yapmış olur isek ne mutlu bize.

KUMAŞLAR

1 — ATLAS: Bu kumaşın Çorum'da bulunan çeşitleri şunlardır.

1 - Sırmalı karli bazlı atlas.

2 - Sırmalı mandâliye atlas.

3 - Kıron atlas.

Bu kumaşın çiçekli ve düz olanları olduğu gibi dürlü renkleri vardır.

2 — CANFES: Bu kumaşın Çorum'da bilinen nevi ve cinsleri şunlardır.

1 - Mor cengâri canfes.

2 - Damataşı canfes.

3 - Çatmalı canfes.

Bu bölgede kullanılan nevileri bunlardır.

3 — ÖSKÜFE: Bu kumaş-

[47. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!](#)   [CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ](#)!

ıttir .

1 - Güllü üsküfe .

2 - Direkli üsküfe .

3 - Gümüşlü üsküfe .

4 — SEVAİ : Bunun da beş çeşidine raslanmıştır .

1 - Sakızlı sevai .

2 - Allı direkli sevai .

3 - Beyazlı sevai

4 - Takatuka sevai .

5 - Mık tepesi sevai .

5 — ÇİTARİ :

1 - Kırk kalem çitari .

2 - Fındıklı "

3 - Makaslı "

4 - Hekirhikir "

5 - Selimiye "

6 - Aşağılık "

Bu kumaşlar da bu suretle altı nevi olarak bu bölgede görülmektedir.

7 — MEYDANİ :

1 - Al meydani .

2 - Mor "

3 - Güvez "

4 - Mezemek meydani .

8 — KUTNU :

1 - Kemha kutnu .

2 - Tas "

3 - Bıçak "

4 - Tefarik "

5 - Mecidiye "

Bu nevi kumaşın bu bölgedeki çeşitleri bunlardır .

9 — HURŞİDİYE :

1 - Hindiye .

2 - Altı parmak .

3 - İplik Hurşidiye .

10 — BİNDALLI :

bu kumaşın al, mor ve yeşiline buralarda raslanmıştır, çeşitleri şunlardır .

1 - Atlas bindallı

2 - Kadife bindallı

3 - Sırmalı bindallı

4 - Çiçekli ve sirmalı bindallı

11 — SOBALI :

bundan don yaparlar, direkleri dört parmak eninde başka bir çeşit kumaştır .

12 — KADİFE :

bunun her rengi vardır, cinslerinin adları şunlardır .

1 - Güllü kadife

2 - Dalgalı kadife

3 - Çubuklu kadife

4 Saçaklı kadife

5 - buzlu kadife

13 — YANAR DÖNER :

1 - Erişi mor, arkacı kanarya sarısı olup iki renkli görünür .

14 — HOPLİM :

İpekten çubuklu bir nevi kumaştır .

15 — MANTİN :

bu da ipeklidir . Çubukludur. Direkleri çeşitli renktedir, beyaz, sarı, yeşil olanları vardır .

16 — GÜRZO :

Düz ipekten bir kumaştır . başka çeşitleri yoktur . Her rengi bulunur .

17 — HÂRE :

1 - Telli hâre

2 - Telsiz hâre

3 - Direkli hâre

bu kumaşın her renklisi vardır.

18 — YÜN BASMA :

1 - Güllü basma

2 - Çiçekli basma

3 - Çeşitli basma

19 — İBRAHİMİYE :

1 - bu kumaş eski sicillerde yazsada bugün yaşlı kadınların bilemiyeceği kadar eski olduğu anlaşılmaktadır .

20 — KENEFİ : (1)

buna Çorum bezi derler, bazıları buna ev bezi diyorlar .

bu bezin idare, kıvratma, bal kaymak' Serçe kanadı, Kaşık sapı Üçoturum, bürüncek, Melez, Herir diye çeşitleri vardır .

bu bezlerden Don, Gömlek, Çarşaf, Peşgir yapılmaktadır .

21 — MAVİEBZ :

Bu bez Çorum'da el'ân kadınlar tarafından dokunmaktadır . buda Çorum'a mahsus bir bezdir. İpliği Çorum pamuğundan yapılır. Çorum'da dokunur, Çorumda boyanır . bu; Delmelerin arkasına konduğundan arkalık adını da almış .

Sonu var

[1] Bu bez eski kadınlar tarafından çok itinalı ve çeşitli olarak dokunurmuş . Şimdi o kadar itina gösterilmediği gibi çeşitleride azalmıştır .

47. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Çorum'da baş hastalığı

Dr. Nurettin Kutluk

Ölüme karşı savaşın insan oğlu, canını kurtarmak ve düşmanı vurmak için cephede kullandığı silâhı kadar, görünüşte küçük ve dahilî düşmanları olan mikrop ve haşarata karşı da aynı iztirarla savaşmak zorundadır.

Hiç kimse cepheye silâhsız ve kurşunsuz gitmeyi aklından geçiremezken, bu küçük düşmanların cephesi, nedense küçümsenmekte ve medenî memleketlerde barınamadıkları halde bizde, memleketimizin sağlığı zararına refah ve saadet içinde yaşamaktadırlar, Çorum'un sivrisinekleri de bu bahtiyarlar arasındadır.

Sıtmanın insana sivri sineklerle geçtiğini hepimiz biliriz. Bugünkü harpte kullanılan Moskito (Sivri sinek) bombardıman uçakları misali Çorum'un sivrisinekleri de Çorum'luların vücut kalesine Plasmodi bombalarını atarak onları yangına vermekte ve harabetmektedir.

Neticede karınları su toplamış büyük dalaklı, toprak benizli sıtma kurbanları ortalığı doldurmaktadır.

Tabiatın gayesi profilâksi « korunma, mevzuu terapi » tedavidir. Binanaleyh, sıtmaya karşı alacağımız tedbirlerin başında da hastaların iyileşmesinden evvel hastalığın meydana gelmesine karşı savaşmak olmalıdır. Meselâ: Sivri sineklerin hava meydanları sayılan bataklıkları, su birikintilerini kurutmak ve ucuz yerli malı cibinliklerle geceleri kendimizi korumamız lâzımgelmektedir. Aksi halde vücut kalesini açık şehir ilan ettiğimizi sivrisinekler padişahına bildirerek, lütüf ve inayetlerine sığınmaktan başka çare kalmıyacaktır.

SANDAL

Yüksek Ziraat Mühendisi
Enver Ertüzün

Fırtınaların tesirleri denizlere göre değişir. O, denizin büyüklüğüne, mevkiine ve kesafetine tabidir. Fırtınaların tabiî olan deniz de, diğerlerini kendisine tabi kılmıştır. Büyük dalgalı denizlere karşı cesim gemiler lâzımdır. Bazan onlar bile mukavemet edemezler. Küçük dalgalı denizlere ise, epeyce büyük olan bir gemi tahammül edebilir. Her denizin gördüğü iş ve taşıdığı yük büyüklüğü nisbetindedir. Kesif olan denizler içindeki cevherlerle ağırlaşır.

Gemisiz deniz hiç olduğu gibi, denizsiz gemi de bir hiçtir. Fakat gemiler zırhlı kravüzör değil; Transatlantik olmalıdır.

Ben de bir Sandal parçasıyım. Dalgaların seyir ve istikametlerine göre sürüklendim; fakat dalgaların irtifaını geçemem. Dalgalar beni gâh bu tarafın bilmem bu manzarasiyle, gâh şu tarafın şu manzarasiyle, gâh o tarafın o manzarasiyle karşılaştırdılar.

Dalgalanarak mütemadi yuvarlanmalar, hızlı savruluşlarla sersemledim. Şimdi deniz biraz sakin; bir sahilde durmuş, gördüğüm manzaraların karışıklığını seçmeğe çalışıyorum.

Bakalım: bundan sonra hangi manzara, hangi sahilleri göreceğim.

47. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

YOLLAR

Yüksek Ziraat Mühendisi
Enver Ertüzün

Hergün üstünüzdedir koyu toz bulutları;
Size bel bağlıyarak sürer yolcu atları.
Süzülür üstünüzden makina kanatları,
Toz, Mazot, Yağ rengile yüzü solan bu yollar.

Sessiz iniltilerle kıvrım kıvrımdır yollar.
Dertlilerin derdini her gün emer de yollar,
Dertlilerin derdile başı döner de yollar,
Gönüller ateş alır yollarda gele gide.

Her hatıradan bir iz, her göğüsten bir nefes,
Bütün dünya sussa da yollardan eksilmez ses.
Her yolun başlangıcı yeni bir şevk ve heves,
Gönüller ateş alır yollarda gele gide.

TÜRKLER EĞİTMEN BÖLGESİNE SELÂM

Gezici başöğretmen
R. R. Tankaya

İlk köyü bağlarla başlar;
Çamlarla süslü yamaçlar.
Gönüllere gönül aşlar,
ekşan Türkler bölgesine.

Hoş dereler, çağlıyanlar,
Aşka gönül bağlıyanlar..
Varsa içi ağlıyanlar
Konsun çamlar gölgesine.

Kıran başı senin adın,
Âlegöz (1) Köse (2) kanadın.
(RAHMİ) derki şeker tadın
Layıktır Türk ülkesine.

[1] [2] Dağ ve Yayla

ABDALATA EĞİTMEN BÖLGESİNE VEDA

baharında güller açan
Dallarında kuşlar uçan,
Gönüllere neşe saçan
Bahçe, bağlardan ayrıldım.

bahçe yaptık, dizi dizi,
Unutmam hiç birinizi.
Zaman kavuşterur bizi.
Yardan, ağyardan ayrıldım.

Yıldız gibi şirin köyler,
Yavrucuklar şarkı söyler.
(RAHMİ) der ki gönül eğler
Sıra dağlardan [*] ayrıldım.

[*] Dört tepe dağı

47. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

YOLCULUK

Uzak iklimlerin esrarını anlatır
Tatlı bir fısıltıyle yapraklara ruzgâr,
Pırıltılı rüyâ âlemleri yaratır
Ay ışıklariyle öpüşen titrek sular ...

Gönül hülya içinde sessiz kanatlanır,
Kayar bulutlu yollrdan geçmiş günlere,
En tatlı anların hatırası canlanır
Yar parmakları değer kalpteki tellere

Bir davet melodisi mırıldanır dallar,
Sahilden kitar sesleri yükselir ve taşar
Gümüş kıyılarda hazır sedef sandallar ;
Özlenen beldeye şimdi son bir sefer var .

AKŞAM

Sükût sardı her yeri
Akşamın etekleri
Tozlu yola süründü .

Gölgelere büründü
Koyu, yeşil ağaçlar
Ve karşıki yamaçlar .

Uzaklardan akseden
Gurbete dogru giden
Araba gürültüsü ..

Ve bir hicran türküsü
Bahçelerden yükselen ..
« Nerdesin Eminem sen . »

Sıvacıoğlu

Sarimbey

Y. Z. Mühendisi
Enver Ertüzün

Arabamız şosadan sola saptı. Sert taşlar üzerinde zıngır zıngır sarsılan yaylı araba şimdi tarlalar arasına girmiş, yaylarla birlikte tarla topraklarının kabarık yolların da yaylanıyordu. Araba yaylı, yol yaylı ...

Sulak tarlalarda serpilmeğe başlamış Arpalar boy atıyor, bir kaç değirmenlik su mütemadiuen tarlalara boşanıyordu. İleride bağlar, ve ağaçlıklar arasında görünen köyün Sarimbey olduğunu söylediler. Köye geldik.

Dış güzelliği içinde olmıyan, sokaklar arasına biriktirilen gübrelerle, su yollarından sızan idrarlı ve kokulu pis suları, girenleri karşılıyan bir köy ...

Köye yavaş yavaş çatılı ve kiremitli evler de girmiş. Fakat ziraî ve sıhhî bakımdan güzel bir çiftlik evi göze çarpmıyor. Hemen hemen bütün evlerin ahır ve ağılları avlu içinde, insanla hayvan aynı kapudan girip çıkıyor. Bundan dolayı evlerdeki her temizliği bir pislik kovalıyor. Para başka görgü yine başkadır.

Odaya indik. Köylüler birer ikişer gelmeğe başladılar. İçeri giren her köylü selâm veriyor; hoş geldin bey, hoş geldin efendi diyor ve bir köşeye oturuyorlar. Köylünün saflığı kadar kurnazlığı, eyiliği kadar da fenalığı vardır. Fakat hiç bir şekil Anadolu köylüsün sokulkanlığını ve misafir perverliğini değiştiremiyor. Kırk yıllık ahbap gibi hemen dereden tepeden, harpten sulhdan bahis açıyorlar. Akıl makanizmaları bir anda eyi ve fenayı seçiyor.

Sarimbey köyünü evelce Sarı bey namında biri kurduğu için bu köyün adına Sarı bey denirmiş. Sonradan Sarımbey olmuş. Köy tahminen 400 - 450 yıl evvel kurulmuş. Köyün halkı Zaden Binboğa taraflarından gelmiş. Anlattıklarına göre Zaden Elbistan taraflarında bir yerin adı imiş.

47. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Burada Kuyumcu aşireti denilen bir aşirət varmış. Çapan oğullarından Çapan bey bu aşireti buraya getirerek iskân ettirmiş. 1290 kıtlığında bu aşiretten bir kısmı yine eski yurtlarına dönmüşlerdir. Köyün ilk kuruluşunda köy yeri ve civar dağlar baştanbaşa ormanlıkmış. Sonradan baltalana baltalana dağ ormana, yağmur dağa küsmüş. Kuyumcu aşireti Sarımbey civarındaki (Çay hatap, Yenice ve Yokarıhamdi köyler, Sorsavuş, Sapa köy, Seyfe, Abdalbodu, Karabayır, Serban) köylerini de meydana getirmişlerdir.

Bu aşiret halkı devecilik ve koyunculukla geçinirlermiş. Yazın Eğerci dağına yaylaya çıkarlarmış. Kuyumcu aşireti bu dağa Deveboynu diyormuş, o dağda hala kuyumcu yurdu duruyormuş.

Sarımbey Çorum'un güney batısında ve şehre 19 kilometre mesafededir. Çorum - Sungurlu - Çerikli şosesı köyün 600 metre şimalinden geçmektedir.

Köy bundan 50 yıl evel 40 hanelik olduğu halde bugün 140 hanelıktir. Kuruluşundanberi hariçten yalnız bir hane Rumeli muhaciri gelmiştir. Nüfusu 900 dür.

Köyde 5 sınıflı bir ilkokul vardır. Okul Öğretmenleri By. Nezihe Öğütlü, Yahya Mersindir. Ayrıca nakış, dikiş Öğretmeni By. Şaduman Balamir de bulunmaktadır. Büyük bir gayretle veh er türlü nezahat içinde çalışan Öğretmenler köylü tarafından çok sevilmektedirler. Anadolunun geri kalmış kitlelerini bilgin ve ileri bir cemiyet haline getirmeğe uğraşan feragatlı binlerce vatan çocuğu, sessiz sedâsız çalışan bir ipek böceği gibi kozalarını sarmaktadırlar. Okul bahçesinin dört bir etrafı genç kavaklarla çevrilmiş, yarının yetiştirme abideleri gibi kök salmışlar.

Köyde yeni bir cami var. Çeşme ve içme suyu yoktur. Bayanlar sabahleyin erkenden Hatap çayından kaplarını ve küplerini doldururlar, durulunca içme suyu olur. Köye 600 metre mesafede tatlı ve bol bir su vardır. Köylüler bu suyu köye getirmek için teşebbüse girişmişlerse de aralarında anlaşamamışlardır. Köyde nedense birbirine zıt iki fikir cereyanı meydana gelmiştir. Temenni ederiz ki birleşir ve tek yola yönelirler.

Köyün havası güzeldir. Yalnız ufak tefek bataklıklar yüzünden sivri sinek meydana gelmekte ve bu yüzden de sıtma hastalığı çoğalmaktadır.

(Sonu gelecek sayıda)

Çorum'da Maarif Hayatı

İhsan Sabuncuoğlu

Buğazköy ve Alacahüyük gibi maruf mahalleri itibariyle tarihi hazineleri bağrında saklıyagelmiş ve böyle vasıflar almış bulunan ilimiz; Ankaramızın yanı başında olmasına rağmen öyle sanıyoruzki ancak bilenlerce biline bilmiş, istenmeyi bilmekten ziyade anlaşılmayı özlemiş, ziraat ve sanat sahasında yaşayışını ayarlamış, nüfus kesafeti itibariyle normalin üstünde bulunmuş, mütevazi halinə rağmen İrfan yuvalarından ve medeniyetin meş'alesi olan Şimendiferden yıllardır mahrum kalmış bir yerdir.

Bu mahrumiyetlerimiz dolayısile bugün maziye karışmış olan dünkü memleket büyüklerimizi nasıl biz babalar bu yoksullukların verdiği hislerle hatırlıyorsak bittabi yarinin babaları olacak bugünün çocukları da bugünküleri daha çok acı ile anacaklardır.

Çorumlu Dergisi ilk çıkarılmıya başlanırken Çorum tarihine hazırlık gayesi esas olarak düşünülmüştü. Eskiden Çorum'da okuma zevki ve teşkilâtı hiç mi yoktu, bugün Maarif sahasında tekemmülümüz ne safhalara varabilmiştir.? Çorum'umuzda ne kadar münevver yetişebiliyor, bu hususta duyulan ihtiyaç hisleri ve bunların ağlamıyan çocuğa meme yok sözünce duyurulmağa çalışma hareketleri artık yarın için elbet birer tarih mevzuu olabilir. Bunların da Çorumlu sahifelerinde derlenmiş bulunması arzu edilmez değildir.

Eskilere ait topladığım malumatı birinci kısım [*] ve yenileri için yapılmış muracaatlara müteadair elimde bulunan bazı notları ikinci kısım olarak kaydetmeyi lüzumsuz bulmadım.

[*] Birinci kısma ait malumatın Kütüphane memuru Eşref [illegible]'in yardımlarile toplanmış bulunduğunu işaret ederim.

47. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Bu münasebetle, her daim başımızda kalmasını dilediğimiz Milli Şefimizin imkân husulünde, Lise hakkındaki arzularımızın tatminine çalışılacağı vaid ve tebşirleri her Çorum'lunun kalbinde ümit ışıklari açmış bulunuyorki bunu bilmünasebe burada kaydetmekle büyük haz ve şeref duyarız.

Birinci kısım Notlar.

1 — Eski halimize ait malumat araştırırken Evliya Çelebi'yi hatırlamamak kabil değildir. Çorum Kütüphanesinde 58 numarada bulunan Evliye Çelebi seyyahatnamesinin 408 inci sahifesinde Çorum'dan bahsederken;

Şehir kırk iki mahalle ve kırk iki mihrabdır. 4300 bağlı bahçeli evleri vardır ...

Yedi yerde Darüttedrisi ... on bir Mektebi sıbyanı, yedi hanı vardır ...

300 dükkânı olup her dürlü esnafı mevcuttur, Erbabı Maarifi Nökte şinas Çelebileri, ulema ve suleha ve meşayihi, yaranı garibüddiyar adamları, selahi hal ile maruf mümin ve müvahhid kimseleri çoktur, abühavasının letafetinden halkının rengiruları hamret üzre olup orta boylu cesim adamları olur, güzelleri çoktur ...)

2 — Hicri 980 tarihli arabca bir vakfiyede elhac Sinan bin Mustafa namında bir zatın Çorum'da Esirüddin mahallesinde kendi ismi ile müsemma olarak yaptırdığı Muallimhane için Çorum'da on yedi dükkân ve o zamanlar kaza olan Temürlü Kara hisar'ın Hacı bayram karyesinden kendisine ait dörtte birini ve İskilip Kazasının Viran seki divanından Viranseki karyesi ile Akkil, Akseki, Ahmetfakih, İneheci, Hacıköy, Çerçiler, Bezirgan, Kayaağzı köylerinin keza kendisine ait sekizde birini vakfeylediği anlaşılıyor. Bu vakfiyede tevliyet evvelâ kendisine ve vefatından sonrada evladü evladına tahsis olunuyor. Bu vakfiyelerden hasıl olacak iyradın evvelâ Darüttalimin rakabesine ve artanından onda biri mütevelliye ve yevmiye iki dirhem Muallime ve yevmiye bir dirhem de halifeye verilmek kaydediliyor. Bu vakfiye H. 1158 tarihli bir fermanla ve 1209 ve 1226 tarihli iki kıta beratla da teysık olunuyor. Bu beratlardan 1209 torihlisinde Muallim hanede Muallimi sıbyan olarak Mahmut ve Ahmet kardeşler zikrediliyor.

3 — Hicri 1004 tarihli arabca yazılı diğer bir vakfiyede de:

Haci Mehmet kızı haci Zehra namında bir kadın, Darülkura "İsmile Çoram'da Sabuncu mahallesinde bir mekteb açıyor ve buna sekiz dükkân ve bin dirhem vakfediyor. Bu Darülkura da okutacak Muallime yevmiye beş dirhem verilmesi işaret olunuyor. Ve bu vakfiyede tevliyet evvelâ kendisine sonra sulbiye kızına ve sonra evladüevladına tahsis olunuyor, bu vakfa, vâkıf, baba bir kardeşi Esleme hatunun evladınnı da nazir tayin ediyor. Gerek mütevelliye ve gerek nazire birer miktar hisse tefrik olunuyor, burada bahsi geçen Esleme hatun Koca Mehmet Paşanın kızıdır. bu Esleme hatun ve babası Koca Mehmet Paşanın vakfiyeleri Çorumlunun ilk sayılarında neşredilmişti.

4 — Eski Şeriye Mahkemelerine ait bir sicil defterinin 96 ıncı sahifesinden ..

1170 hicri tarihinde Çorum Akpınar mahallesi ahalisinden elhaç Ali efendi bin Mahmud'un muhtelif kitablarını ve bir menzil hanesini vakfettiği anlaşılıyor ki bunda (Mahallei mezburede vaki menzili mahdut mezkur dershane ve mektep olup salifül beyan kitablar dolap içinde mevzuan hıfz olunup ...) demekte ve mütevelli tayini ilâve oluumaktadır.

5) Yine bir sicil defterinin 34 üncü sahifesinden alınmış 1271 tarihli notda Çorum'da Sofular mahallesinde sakin muallimi sıbyan bekir efendi Meclisi Şeride takriri kelâm ederek kendi malinden ifraz ve tayin eylediğim beşyüz kuruşu vakfeyledim ve şöyle şart tayin eyledim ki meblağı mezburun ribhi mahalleyi mezburede vaki Çırak hoca mektebi demekle maruf mektepte Muallimi sıbyan olan zate verile ....

6) Yine bir şeriye sicil defterinin 59 sahifesinden E. Ertekinin aldığı nota nazaran 1277 senesinde Emine binti Hacı Hüseyin nam hatun tarafından beşyüz 40 kur uş vakfedipli meblağı mezburun

47. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

nısfı Kulâbibey mahallesinde vaki Ömer nebci medresesi derununda ki şadravanın tamir ve termimine ve nısfı ahari dahi Medreseyi mezkûrede hafızı Kütüp olan kimseye tayin ve tahsis edüp meblağı mezburu mütevelli tayin ettiği zate tevdi etmiş olduğu işaret olunmaktadır.

7) 1258 tarihli olan ve şer'iye sicil defterinin 74 sahifesinden alındığı Ahmet Halit imzasile tevsık edilmiş bulunan bir notta :

Şerayi şiar Çorum ve Karahisarı Temurlü ve faziletlü Değekkeskini ve İnallu ballu ve Keskin Kazalarının Kuzat nuvvabi efendilerine diye başlıyan ilk satırlardan sonra (Herkes çoluk çocukların mektebe verip tahsili ilmühale kemal mertebe suyu layuhsa olunmak ve bu babda iytiraz ve tesahül vafer derece müsamaha tecahül eden olur ise o makuleler derhal terbiye ve tedip kılınmak hususuna iradevi fuyuzat ifadeyi Hazreti padişahi) olduğundan bahsen emirler verilmektedir.

8) Keza sicil defterinden 25 / 1 / 942 de alınmış notlardan :

Çorum Sancağının havi olduğu kazalar nuvap ve müftilerine 1269 da Amasyadan mütasarrıf Paşa'nın gönderdiği bir emirde de

Eshabı hayrat taraflarından inşasına muvaffak olunan mekteplerin idare olunacağı kadar vazife tayin olunmuşiken mürarüzeman ile mesarif artmiş isede taşralarda . . . . mevcut olan bilcümle mekteplerin açık ve kapalı olanların ve kaffesinin muhassasat ve muayyenatının biletraf tahkik ve zahire ihracile hakikat halin bamazbata işarile defterlerinin tanzim ve takdimi . . . lazımadan olunduğnndan . . . kaza ve kasaba ve karyelerinizin mevcut olan bilcümle mekteblerinin açık ve kapalı olanlarının kâffesinin m hassasat ve muayyenatının bu hususa memuren gönderilen Ali Riza efendi isimli zat nazareti ile ve sair iycabedenler marifetiyle tahkik ve iş'arı emredilmiştir.

9) 1274 senesine ait salnameden :

Ayaleti Sivas

Livai Amasya maa Çorum

Amasya maa nuvahiladık, Gümüş maa Kabakuz ve Körkü Haciköy, Havsa, Kedagra namı diğeri Vezirköprüsü, Zeytûn Nahiyesi Hacıhamza, Osmancık, Saz, İskilip Çorum, Ekradiçorum namı diğeri karahisarı timurci maa katasaray ve tahtettarik maa fevkattarık Gülingiras maa Geldiknan, Zünnunabad, Merzifon maa merzifonabad nahiyeiveray

Livai Sivas :

Sivas, Sivaseli, Yılduzeli maa Hanicedit, Nahiyeihafik, Niksar ErbartülMarufe namidiğer Sunisa ve İrak ve Taşabed ve kara yaka Karakuş, Mecidözü, Turhal namı diğeri keşan, Tokat maa nevahi kâfirli ve kunnat nahiyetüzakli, kazabat, Zile Yprüganizile Artıkabad Deliklitaş maa Eriepare ve Yüzdepare, Nahiyeitenus, Nahiyyiaşudi Nahiyeikangal perakende kangal Nahiyeigürün, Elbegli, Sarkıpare kilimgad, Emlak kedikcik, Aşiretli Aşiretikavüllü maa Bariklü Aşiretisangcimabadlü

10) 1293 senesine ait salnameden :

Çorum Kazası Kaymakamı Halil Hilmi efendi

Naibi Mehmet Sait efendi

Müftü Ahmet Feyzi efendi

Malmüdürü Heseyin Tevfik ef.

106 sahifede:

Çorum Rüşdiye Mektebi

Muallimi evvelefendi Muallimi sani Bekir efendi, Rika Muallimi Halil efendi Sülüs Muallimi Emrullah efendi, Bevap Mustafa efendi.

107 sahifesinde de :

Çorum kasabasının 20 dakika haricinde dört tabur piyade ve iki bölük sivari asakiri şahaneye kâfi mükemmel bir bap kışlayı hümayun mevcuttur.

Geçen sene inşa olunan depboy gayet metin ve muntazamdır.

11) 1294 senesine ait Devlet salnamesinden :

Çorum milli Kütüphanesinde 1291 - 130 no. da kayıtlı, bunda münderiç ilk Kanunu Esasinin 114 üncü maddesi Osmanlı efradının

[47. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!] [CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ]!

ıflesince tahsili Maarifin birinci ıertebesi mecburi olacak ve buın derecat ve teferruatı nizamı ıahsus ile tayin kılınacaktır .)

Bunda Çorum bir kaza olarak österilmiş fakat hiç bir sai malu-ıat görülmemiştir .

12) 1312 senesine ait salnamei evleti âliyei osmaniye :

Çorum millî kütüphanesinde 290 - 129 no. da, bundada Çorum lutasarrıtı olarak Rüştü paşa gö-ülmekte, sair izahat bulunmamak-adır .

13) 1307 senesine ait ve Anka-a Vilâyetine mahsus salnameden :

Millî kütüphanede 733 - 9572 o. da kayitlı

Çorum kazası Kaymakamı Mahmut bey

Mektebi Rüşti

Muallimi evel Ali Riza efendi
» sani Bekir »
» salis Naim »
Rika Muallimi Fazlı »
Sülüs Muallimi Emrulllah »
Bevap Abdullah efendi

14) 1311 senesine ait Ankara Vilâyetine mahsus salnameden :

Millî kütüphanede 1208 - 54 no. da kayitli

Çorum kazası kaymakamı Ahmet Raşit bey

Mektebi Rüşti

Muallimi evel Ali Riza efendi
» sani Bekir »
Rika muallimi Fazlı »
Sülüs » Emrullah »

Çorum kasabası Emsarı kadimeden madut plup eski bir kalesi ve derununda 21 haneyi şamil bir de kale mahallesi vardır . Anado lunun oldukca mühim bir noktasına tesadüf eden Çorum, Yozgat ve havalisinin İstanbul caddesi üzerinde vaki olmak hasebile müruru uburu pek kesretlidir . Kabletteşkilat Sancak iytibar edilen Çorum kazası şimdiki hal ikinci sınıf kaymakamlıktır .

Çorumda onbir medrese ile derunlarında 2960 kütübü mütenevvia ve nefiseyi havi iki kütüphane kasabayı mezkûreyi tezyin eden ebniyei aliyedandir .

Çorum kasabasında

7831	zükür müslim
7919	ünas müslim
101	zükür rum
45	ünas rum
308	zükür ermeni
205	ünas »
19	katolik
33	protistan
168	kıpti
16626	yekûn kasaba nüfusu

15) Çorum millî kütüphanesinde 727 numarada mevcut ve 1327 senei hicriyesine mahsus salnameyi Nezareti Maarifi Umumiye isimli kitapdan

Sahife 951 de

Çorum Mektebi Rüştisi :

Muallimi evvel Ali Riza efendi
» sani Fazlı »
« salis Galip »
Rika Guallimi Fazlı »
Sülüs » Emrullah »
Talebe adedi 109
Hademe adedi 1

İskilip kazası Mektebi Rüştisi :

Muallimi evel İsmail Hakkı efen
» sani Abdulkadir »
Rika ve Sülüs Muallimi Hüseyin efendi
Talebe adedi 23
Hademe adedi 1

Sungurlu Mektebi Rüştisi

Muallimi evel Mustafa Şevket ef
Hat Muallimi Riza ef.
Talebe adedi 36
Hademe adedi 1

ÇORUM'DAKİ MEDRESELER : sahife 954

Medresenin ismi	Mahalli	Müderisi	Talebe adedi	Medresenin bani
Camii kebir	camii şerif avlisi	Osman ef.	25	Alâeddin Selcukî
Süleyman Feyzi pş.	Çöplü mah.	Mustafa ef.	15	Tevkii süleyman fey
Ölçek oglu	» »	Hasan ef.	30	Ölçek zade Hasan ağ
Muzaffer bey	Medrese mah.	Şamlı z. Abdullah	13	Müzaffer paşa
Kurtoğlu	Emir ahmet mah.	Ahmet ve Nuri ef.	35	Kurdoğlu Süleyman
Haci osman ef.	Oaci nasrullah	Mustafa ef	30	Hasan ağa

47. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Mahallenin ismi	Mahalli	müderisi	Talebe kdedi	medresenin banisi
Abdulbaki paşa	Şeyheyyup mah.	Ahmet ef	25	Defterdar Abdulbakı Pş
Hulusi paşa	Haçi recep »	Şerif ef.	25	Hulusi paşa
laf paşa	Gülabibey »	İbrahim ef.	15	Ruusu hümayun kisedarı Ömer Nehci efendi
Kırklar	Sağrıcı »	Ahmet Arif ef.	30	Fatma Şerife hanım

SUNGURLU'DAKİ MEDRESELER :

Camii kebir	Zir »	Müfti ef.	136	Sunguroğlu Mehmet ağa
Hilmi efendi	Bala »	Şakir ef.	68	Nabi efendi
Osman efendi	» »	Osman ef.	84	Osman efendi
Haci Mustafa ef.	» »	haci mstafa ef.	26	Haci Mustafa efendi
Mantikci zade	Başpınar »	Hafız Ömer ef.	68	Haci Arslan bey
Ahmet efendi	Bala »	Ahmet efendi	8	Ahmet efendi
Hasan efendi	Evci karyesi	Hasan efendi	30	Hasan efendi
Hüsnü efendi	Yahşili »	Hasan »	40	Ahalii karye
Ali efendi	Tirkeşen »	Ali »	25	»
Camii şerif	Laha karyesi	H. Şeyh Süleyman	39	»
Halilbey	Çöplü »	İsmail efendi	6	Yeni paşa zade Halil bey

İSKİLİP KAZASINDAKİ MEDRESELER

Haci Mustafa ef.	Ekizoğlu »	Ömer H. ef.	59	Haci Mustafa efendi
Şeyh Habip ef.	Dabakhane mah.	Münir ef.	56	Şeyh Habip efendi
Serbest Ahmet ağa	Kalebağazı »	Hasan ef.	22	Serbest Ahmet ağa
Hace bey medrese	Alibey »	Şükrü ef.	65	Hacebey
Terzi Bekir ef.	Hacipiri »	Haci Ahmet	67	Terzi Bekir efendi
Ebüssut medresesi	Meydan	Ahmet ef.	30	Ebüssut efendi
Nuru osmaniye	Alibey »	Abdullah ef.	52	Eshabıhayrat
Hamidiye	Temenna »	Ali »	27	Hamiyetmendan ahali
Haci Ali ağa	Karaviran karye	Ali »	43	Haci Ahmet ağa

(Sonu gelecek sayıda)

Cönklerden Derlemeler :

Derleyen : Eşref ERTEKİN

(ŞEMSİ) (1)

Bu gün mahi muharrem vakti matemdir safa olmaz
Fürui dide giryandir gaminden ruşina olmaz
Gönül aylnesinde kijdi matemden cilâ olmaz
Derun içre hüzünden gayri suret revnüma olmaz

Muhibbi âle bu matem gibi derdi belâ olmaz

Gözüm kan ağla mâhi matemi âli aba geldi
Emandır gurbeti şahi Hüseyni kerbelâ geldi
Giran bari belâlarla zemane pür cefa geldi
Bu matemle dili nalân ezelden müptela geldi

Muhibbi âli muhtâr olmayanlar mübtelâ olmaz

Bil ey dil vakti şermistâni bezmi kerbelâdır bu
Şebi ser habi çeşmi nuri çeşmi Enbiyadır bu
Sahergâhi humarı neş'ei şiri hüdâdır bu
Demi suphu sabuhi şanü vaslı kibriyâdır bu

Bu meyden içmeyenler ehli beyti Mustafa olmaz

[1] Bu beşli mersiye hususi elde bulunan bir çönkten derlenmiştir. Cöngün bazı yerleri silik ve yırtık olduğundan okunamıyan yerlere nokta konmuştur. Şair'in Bektaşi şairlerinden olduğu anlaşılıyor.

47. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Bu razi duymak istersen ener sen ey dili dânâ
Edersin teşnei cami Hüseyinden nevâ peydâ
Bulup bezmi şehadette mezaki neş'eyi yaya
Muhakkak olmayanlar mazhari esrarı ma evha

Demi razi Hüseyni müçtebaya aşına olmaz

Hüseyni kerbelâ şâhin şehi ceyşi müeyyettir
Hüseyni kerbelâ müşkati envari mümeccddir
Hüseyni ker belâ pusetgehi lali Muhammettir
Hüseyni kerbelânurü fürui çeşmi Âhmettir

Ki bil nuri mücessem tamel tığı cefa olmaz

mamı dini ekberdir Hüseyni kerbelâ fehmet
Vasıyyı ilmi haydardır Hüseyni kerbelâ fehmet
Hemâguşü peyemberdir Hüseyni kerbelâ fehmet
Seriri nuri ezherdir Hüseyni kerbelâ fehmet

Seriri nuri ferşi payi cendı bi haya olmaz

O şahın vakıâtı hayret engizi makalâtı
Hilafı hürmeti şan üzr buldu haddi gayatı
Edip tahrir kesbi hüzniçin dürlü ibaratı
Ederler zımnile isbati aczile kepazatı

Salâtini hüda yigane böyle iftira olmaz

Budur tahkiki kim kûfiler oldu bey'ate meyyal
İmâmı kerbelâ hem etmek üzre küfeye ikbal
Bu emrüzre olundukça kadem cenbane isticai
Gelüp ehli Medine eylediler menirazı amâl

Dediler gitme ey şahı seriri irtiza olmaz

O dem erdi hitabılâyezâli ki ol mahi seyyar
Siyahat emrini ensarü âline ede tekrar
Olup icabı hükmü ahdi misakı ezel izhar
Civari lâ mekâni bi nişane eyleye reftar

Ki bir suret ile tayiri taktiri kaza olmaz

Edüp tahriki payi elvedâ ol şahi âlişan
Bütün ehli Medine çıktılar teşyiine nalân
Çün erdi kerbelâye rehgüzarı kevkebi sultan
Nihan oldu nazerdan rahi herçent oldular cuyan

Ani fehmettilerki hökmü bâri rehnüma olmaz

Dedi ey Rabbi halim böyledir icabı peymanım
Ki olup canım sana kurban olasın cismime canım
Bu günki kerbelâ deştinde ben hun içre galtanım
Benim hempalerim vasında hep uşşakı nalânın

Ki anlar matemim nârimdedir nâre seza olmaz

47. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

. . . -bahşayi bezmi kevseri irfan
. . . mahşerde alem zari ser gerdân
Gebab etmek diler lahti cigerden ateşi niran
Bütün uşşakı nalânı sana bahşeylerim ol an

Senindir anlar ey mahbup ki nâre müptelâ olmaz

Dedi kim ey dü âlem girdigarı marhametkârı
Demi ruzi cezada isterim cümle siyahkârı
Ki yohsa başum alupdestime çün eylerim zari
Sirişki honile garkeyleyüp mahveylerim nâri

Celâlin hazretinden kimse me huzi ceza olmaz

Dedi hak ey fedayı senki verdin yoluna canı
Sana verdim kilidi duzahi miftahı Rıdvânı
Ener çeşmin dökerse mahşere eşki gül efşanı
Hazer kim ateşi rahmim yakar cennatı niranı

Baka milkinde bir ceyi penahi mehlika olmaz

Bu resme eyleyüp peymanı çün ol seyyidi âlem
Serayi il meallah içre oldu yarile hemdem
Enerçi canı canân oldular bu vechile hurrem
Cihanı tuttu emma zengibâri sar sari matem

Demi havli kıyamet subhune badi saba olmaz

Muhibbi âli evlâdi Muhammed oldular gamnâk
Fiğani matemile ettiler hayli zeman dilçak
Yezidâni laini tamel tığ ettiler bi pak
Süyufü tığlar ile etseler ta ruzü haşrihlâk

Yine bir muyi pâki hörmeti hakkı edâ olmaz

Eyâşâhi şehidi kerbelâyı dü cihan ferma
O şahın ki müsellemdir sana dünya ve hem ukba
Zülali şefkatin gül bahçesidir cennetil me'va
Neimi lutfunun tennuri oldu duzahi gayya

Zemini asüman içre sana kimler geda olmaz

O şahsın ki büründün hilatı fahri cihan içre
Sen ol nuri mücessemsin göründün bize kan içre
O bülbülsünki gülbengin doludur azüman içre
O gülbenge yetiştin sahni bağı la mekân içre

Senin harın dehi feyzi gülünden binevâ olmaz

Hevayi ahi dilden geldi cunbuş bahri ummane
Felek keştisini gark etmek içün eşki tufane
Temevvüç etti pür çuş oldu çıktı takı ekvana
Uyuni lüccei refeyleyüp ta arşı rahmana

Dedi âli Resule bunca özârı hudâ olmaz

47. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Doğup ucû şehadet matlaından çün mahi tâban
olup menendi neyri nuri ahmer içre ser gerdan
Ziya paş oldu deşti kerbelaya eyledi seyran
Şehit oldu çün ol kıblei din vasılı süphan

Güruhu aşıkane bundan özge pişiva olmaz

Olup bir katre dem cenban seviyyen ucû ulyaya
Uçup menendi şepnem guncal firdevsi alâye
Erüp seyrani ahir dameni arşı muallâye
Varınca dergehi mahrem serayı has'ı Mevlaye

Dedi kurbanı aşka senden özge mülteca olmaz

Dedi hak merhaba ey gülruhu canparel canân
Sana meftuhtur mahrem sarayı hazreti rahman
Seriri arşimi çün eylemiştim payine puyan
Saadetle olup şemsi duha manendi nurefşa

Sarayi li meallahe buyur emrine lâ olmaz

Dedi kim ya ilahi yaktı hasret sabrü samanım
Kabayi lale veş çak eyledim çektim giribanım
Zülalı tığı aşkınla suvardım lalı atşanım
Gülistan eyledim hunü dilimle çevre damanım

Bu gülşende benim gibi gülü sad berk eda olmaz

Dedi hak gül idin oldemki sırrı sebzistan oldun
O dem bülbül idinki bestel ahi figan oldun
Garip olma garibiaşiyani lâ mekân oldun
Görünmüştüm seninle şimdi sen bende nihan oldum

Bu mahremkahi alidir ki bunda masiva olmaz

Dedi geçtim hüdaya bu şehadet macerasından
Haberdarım ezelden ol hicabın maverasından
Veli geçmem seninle ettiğim aht iktizasından
Geçüp cani cihandan geçmezem kanım bahasından

Eğerçi diyyetim vermez isen sana reva olmaz

Dedi hak ey şehidi can fedayı idi ferdiyet
Ne ise eyle vazih muktazayi ahdi ünsiyyet
Bu vsche körünürkim kasti aksayı uluhiyet
Visali bi misal zatim ki olsun kanina diyyet

Eğerçi gevheri gül rengi kanına beha olmaz

O deryasınki katrandır sücudi vacibil imkân
O neyyirsinki zerren kevkebi mahiyeti ayan
O adamsınki vücudün zillidir serta seri ekvan
Cihane camili ekbersin oldu can sana canan

Sana yar olmayanlar mahremi razi aba olmaz

47. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Olunca aferileş revnüma nuri cemalinden
Kesildi hamei desti kaza kaddi nihalinden
Midadi levhi takdir oldu çünki huni alinden
O suretle göründün âlami levhi misalinden

Bedâyide nazirin ey Hüseyni müçteba olmaz

Kubabi kâbe kavseyne işarettir ebrüvü anın
Delili nuktai vahdettir ol hali zenihdanın
Gülistani nübüvvet servidir kaddi hıramanın
Fizayi kerbelaye düştü ahir seyesi anın

Eğerçi nürü akdes saye endazi fiza olmaz

Selâti bi had olsun zatine ey Cibrili hüddam
Sana tacı nübüvvettır seri mesudi pür ifham
Şehadetle geyüb işrâ deminde hilati gülfam
Şefaatle usati aşikane eyledin ikram

Şühudü mütteadır bu buna çönü çera olmaz

Bize mahsustur ey ruhi âlem minneti zatın
Beraber ceddi pakinle görüp mahiyyeti zatın
Selâti bi adetle eyleriz hem mithati zatın
Aduler bilmeyüp çün kılmadılar hürmeti zatın

Bizimçün anlara lanet resan olmak hata olmaz

(Sonu gelecek sayıda)

47. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

ÇORUMLU 1942--1944

KAYNAK ESERLER DİZİNİ:23

ÇORUMLU

1942-1944

SAYI: 48

Mahmut Selim GÜRSEL

CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

48 SAYI İÇİNDEKİLER

23 NİSAN

ELVAN CELEBİ

ÇORUM TARİHİNDE KADİN ELBİSELERİ

SARİNBEY

BERABER

ÇORUM'DA MAARİF HAYATI

BAHAR

ŞEMSİ

KUL MUSTAFA

ÇORUMLU

Çorum Halkevi Dil ve Edebiyat Şubesi Tarafından
Ayda Bir Çıkarılır

Kuruluşu : Nisan 1938

SAYI : 48

1. Mayıs 1944

Basıldığı yer : Çorum Vilâyet Basımevi

ÇORUMLU

Çorum Halkevi Dil ve Edebiyat Şubesi Tarafından
Ayda Bir Çıkarılır

Sayı : 48 | 1. Mayıs 944 | Kuruluşu: Nisan 938

23 NİSAN

Ortaokul Müdürü
Ziya Ataman

... bir bahar günüdür. Temiz göklerin derin maviliklerinden daha derin, önde hiç bir hail tanımadan ilerisini gören bir çift mavi göz, bu temiz bahar sabahının altın ışıklarından daha sarı daha nurlu saçlarla süslü vakur bir baş, bu bahar sabahında asırlardan beri Türk milletinin üzerine çökmüş kara bulutları iradeli eliyle yırtarak, Cümhuriyet kâbesi Ankara'da, Millet kalbinin attığı büyük Millet Meclisinin Yüksek kürsüsünden gür sesiyle haykırdı :

HAKİMİYET KAYITSIZ ŞARTSIZ MİLLETİNDİR.

Evet o gün lekesiz berrak bir bahar günü idi. O gün 23 Nisandı.

Osmanlı Devleti birinci Cihan harbinden mağlup çıkmış, Türk Milletinin esaretine razı olmuş, mübarek Türk vatanı her tarafından düşmanların kanlı, kara çizmeleriyle çiğnenmişti. bu Tanrısal ses yükselirken, ne göklerde bir ışık, ne kalplerde bir ümit parıltısı vardı. kadere rıza göstermiyen-

ler; her gün Türk yurdunun bağrında, Türk'ler için kurulan mazbahalarda, düşman namluları karşısında can veriyor, yaban ellerine sürülüyordu. Tarihin aslâ kaydetmediği zillet, Türk'ü tarihin kara yaprakları üzerinde sürüklüyordu.

23 nisan !... ATATÜRk, Türk milletinin kara bahtını bugün yendi. Türkün makûs talrini yenen büyük Önder İ S M E T İ N Ö N Ü bugünden hız aldı.

Cihan tarihinin yaprakları arasında bir şeref tablosu ihtıramiyle yer alan Türk tarihi, büyük Önderin, Ebedi Şefin Millet Meclisi kürsüsünden haykırdığı 23 nisan güniyle esaslı surette başlıyor.

23 nisan asırlar imtidadında bir bahar günüdür. bir mevsim olarak bahar güdüdür: Çünkü, tabiatın en canlı, en şetaretli, en güzel demleridir. bir siyasi te-

celli sıfatiyle bahar günüdü
rizki gülün çocukluğu gonca
çocukluğu sabah. yılın çocu
bahardır. 23 nisan da Cu
riyetin çocukluğu, sabahı,
lığı, baharıdır.

İşte bu sebepdendir ki
milletinin baharı, goncaları,
iclâl ve istiklâlının sabahı
Türk çocuklarının tabii ba
olmuştur.

Nisan yılın en güzel, en
en tatlı ayı, iki mes'ut bayra
nünü sinesinde barındırmakl
bütüs kutsileşen asil ay !...

Mazinin ve istikbâlin tar
kâinat ölçüsünde iki bahar
göğsünde çiçeklenmiş, senin
sünde açmıştır. Yine senin
sünde dal budak salacak ve
lar boyunca hiç bir fırtına
samıyacağı, köklerini vicda
dallarını mefkûrelere salmış
çınar olacaktır.

ELVAN ÇELEBİ

Neşet Köseoğlu

III

Diğer taraftan 656 - 1258 ta-
vesikalarda Baba İlyas'ın sağ
ğu görülmektedir. Buna na-
n Baba İshak hadisesinden
ra çok zaman Horasanlı Baba
'ın yaşadığı anlaşılmaktadır.
sebeple hakiki ölüm tarihini
pit etmek mümkin olmamıştır.
644 - 1246 tarihlerinde itimada
er rivayetlere göre Sultan Gı-
üddin Keyhusrev ölmüştür, ölü-
nü cenabî tarihi ümerası tara-
dan boğdurulmak suretile oldu-
u yazmaktadır. Amasya tarihi ise Amasya'da yapıldığını ve orada gömüldüğünü kaydetmektedir. Bu karışık zamanlarda Amasya ve Sivas başsız kaldığından ahalî tarafından Kır şehrinde bulunan Baba İlyas'ın oğlu davet edilerek Muhlis paşa'yı tahta, oğlu Aşık Paşa'yı da Vezirliğe geçirdiler. Fakat Muhlis Paşa bu mühim işi yapacak halde olmadığından 6 ay sonra saltanatı terketti ve yine halk tarafından, Baba İlyas Müridlerinden, Nureddin Sofunun (1)

(1) Nureddin, Karamanilerin başıdır. Şikârî tarihi bu zat hakkında şunları yazmaktadır "Yazıcızâde şöyle rivayet eylerki, Kâlhan oğullarından, Şirvan Han neslinden, Oğuz taifesinden Sadüddin derler bir bey var idi. Şirvan Vilâyetinden gelip çıkmış idi. çok idi, rast 10000 oba idi, konar göçer idi. yazın Sivas ve Kayseri'ye yaylakları idi, kışın Acem - ı - Açeme giderler idi. bunlara Oğuz taifesi derler idi, ekseriye Ermeni kâfirle cenk ederlerdi, Beylerine Sadüddin karındaşına İmadüddin derler idi. bir bahadır idi, bir oğlu var idi, Nureddin derler idi. Türkmen taifesi bunlarla bile konar göçer idi. Türkmen taifesinin beyine Hayrüddin derler idi, bir yıl baharın, eğer Türkmen, eğer yaylağa çıktılar, Sadüddin vefat edüb Nurettin'i bey eylediler. Türkmen beyi Hayrüddin Nureddin'e, ey Nureddin bey, konup göçmekten usandık, bari Herakl kalesini kâfirden alıp mesken edinsek dedi, Oğuz beyleri bu sözü makul gördüler, eğer Türkmen, eğer Oğuz taifesi bir yere cemolup Nureddin'i serdar eylediler ki anın sözüne kimse karşı gelmiye

48. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

oğlu on yaşındaki Karamanı Konya Padişahı ilân ettiler. Muhlis Paşa ise Âşık Paşayı evlatlariyle berabek Kırşehrine gönderdi. Kendiside Amasya'ya gelip babasının mezarı üzerine kubbe yaptırdı. Bundan sonraki hadiseler üzerine Mısır'a kaçmağa mecbur oldu ve oğlu Aşık Paşayıda beraber götürdü. Aşık Paşa Mısırdan geldikten sonra yine Kırşehri'ne yerleşti, oğlu Elvan Çelebi ise babasının müsaadesile dedesinin mezarı olan köye gelerek yerleşti.

Bu köyü çok beğenen Elvan Çelebi 753 - 1352 tarihlerinde mermerden bir cami, önünde kendisine bir türbe ve garp tarafında büyük bir zaviye, köyün kuzeyinde bir hamam ve ve'bir imarethane yaptırdı. (2) Sivas Hükümdarı Erdana'nın veziri olan Alauddin Ali Şah - ı - Rumi, Elvan Çelebinin akrabası olduğundan Danın özünde yaptığı bu hayratın vakıflarının tanziminde büyük yardımları yapmıştır.

İşte bu tarihten sonra bu köyün adı Elvan çelebi olarak anılmağa başlamıştır.

Elvan Çelebi sülâlesini gösterir bir şemayi izahlı olarak aşağıya koymağı bir vazife bildik. Bu vesika bütün tarihlere ve kitabeler ile vakfiyelere ve diğer belgelere dayanmaktadır.

İmadüddin ve Hayrüddin Nureddin beye kethüda oldular.

Şikârî bir çok izahlardan sonra şu yazıları yazmaktadır.

" Nurettin undan sonra Ermenak'a gelip mesken edindi, oğlu Karaman'ı yerine bey edip kendi Sivas'a geldi. Baba İlyas devlen bir ulu şeyh var idi, ona biat edip sofu oldu.

(2) Selçukilerin inkırazından sonra İlhaniler Anadolu'ya tamamen hakim olmuşlardı. 717 1317 de Emir Çoban'ın oğlu Temürtaş'a Anadolu'nun idaresi verilmişti, fakat babası Çoban'ın idam edildiğini işidince yanında bulunan Emirlerden Ertena'ya idareyi bırakıp 727 - 1326 de Mısır'a kaçmıştı, bunun üzerine Sultan Ebu Said Hana boyun eğen Ertena'ya Anadolu Valiliği verilmişti. 735 - 1335 şe kadar böyle kaldı. İbni Batuta 733 -1332 de Sivas,ta kendisini görüyor, kendisine Naib - i - Bilâd - i - Rum di diyor, İlhanilerin naibi demektir. 737 - 1336 de İlhan Ebu Said Hanın ölümü üzerine Ertena İlhanilerle ilgisini kesiyor ve Mısır Sultanının himayesine giriyor, onun namına para kesiyor, bu durum Mısır Sültanının ölümüne kadar yani 742 1341 e kadar devam ediyor, sonra müstakil bir hale geliyor. 753 - 1352 de ölüyor. İşte Baba sülâlesinden Alaüddin Ali Şah bunun Veziri olup Çorum ve Amasya'yı nüfuzları altında bulunduruyorlardı. Bu sebeple kolayca Elvan Çelebiye yardım etmesi mümkün olmuştur.

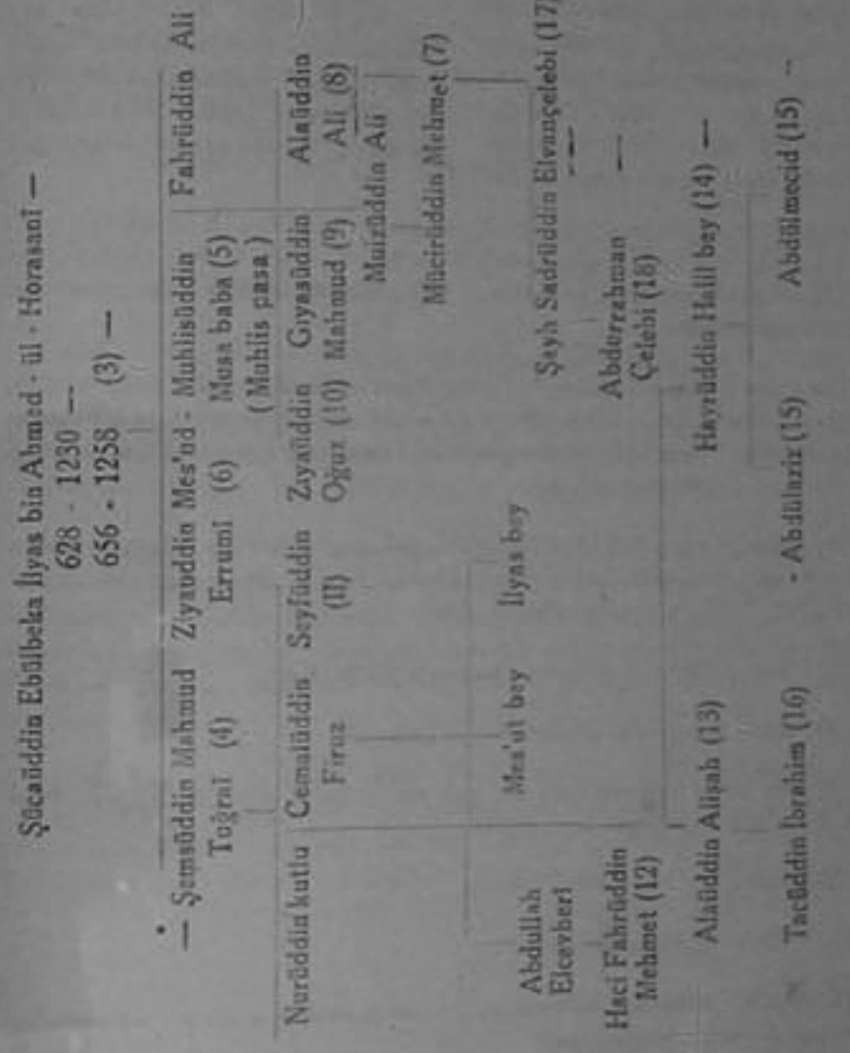

48. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Şemaya ekleyemediğimiz bazı bilgileri de buraya yazıyoruz .

Bu sülâleden En'am bey zade Ali bey vardır ki 1028 - 1618 de Amasya Valisi, 1029 - 1619 da Kars Valisi 1030 - 1620 de Amasya'yı da idare etmek üzere Karahisar Sancağına tayin olunmuştu .

Bu sülâleden Amasya'da ve Çorum,da ve köylerde köklü sülâleler vardır . Bunlar hakkında verilecek bilgiyi başka arkadaşlara bırakarak burada kesmek istiyoruz.

---

(3) Buna Baba İlyas'ta derler . 656 - 1258 de öldüğü bazı vesikalardan anlaşılmaktadır .

(4) Buna Çalabi de derler, Çelebi kelimesi de bundan gelir, 647 - 1249 da nişancı (Tuğraî) idi . Hadiseden 5 yıl sonra çiftliğinde münzevî bir hayat yaşayan Baba İlyas, oğlu Mahmud'un tavassutu ile tekrar Amasya'ya giderek Hanikâh meşihatına oturdu .

(5) Muhlis paşa 703 - 1303 de Makmut Gazan'a mağlup olmuştu, çocukları ve kardeş çocuklariyle beraber Mısır'a kaçtılar . Bunlardan bir kısmı tekrar 709 - 1309 da Ankdolu'ya geldiler .

(6) 696 - 1209 da Gâzânın divanında Müstevfi idi .

(7) Buna Emirşah'ta derler, Konya Emiri idi .

(8) Bu zatın halkarasında pek çok adları vardı, Âşık Baba, Şeyh Paşa Âşık Paşa adları en fazla söylenenidir .

(9) Buna Gıyas Çelebi de derler .

(10) Bnna Oğuzşah ta derler .

(11) 696 - 1296 da İlhan yanında « Ser bevvaban » idi . Osmanlılarda bunun karşılığı kapıcıbaşıdır .

(12) Hoca Fahrüddin Sivas Hükûmetinin Defterdarı idi .

(13) Sivas Hükûmdarı, Anadolu Valisi, Köse Peygamber diye şöhre kazanan Ertena'nın Veziri idi . buna Hoca Alişah at derler . 765 - 136 te, Ertena'nın oğlu Ali beye İsyan etmişti, Mehmet beye Mışır askerî yardım ettiğinden harpte bozulda ve sonra da öldü .

(14) 763 1361 de Kaynar vak'asında öldü .

(15) Halil Beyin oğulları olan bu iki genç Elvan Çelebi tekkesine ayni tarihte iltica ettiler . Abdülmecid Çelebi beşinci Padişah Mehmet Çelebi zamanında Mecidözü Emiri idi .

(16) Sivaş Emiri idi . bu sırada Amasya'da Haci Şadgeldi Paşa, Tokat'da Haci Neciphiçbir hakim tanımadan müstakillen haraket ediyorlardı Asayiş bozuktu, Mogullardan Çunkar, Barambay ve Alagöz kabileleri bu çivarı nufuzları altına almışlardı . İbrahim bey bunlardan Barambaylarla harp ederken öldü . 780 - 1378

(17) 757 - 1356 da bu gün Elvan Çelebi denilen yerde yaptırdığı binaların vakıflarını tanzim ettirmiştir . Bu tarihten bir kaç yıl evvel Ertena öldüğünden ve Kadı Burhanüddin yavaş yavaş hakim olmağa başladığından kendisine verilen Danın özü'nün geri alınması ihtimaline binaen bu araziyi vakfa bağlamağı düşünmüştür . Elvan Çelebi sülâlesi Oğuzların bayındır böyundan olmasına karşı Kadı Burhanüddin Salur aşiretindendir .

(18) Amasya tarihine nazaran - C. 3 S. 68 - 72 - 767 - 1365 tarihlerinde Hoca Alişah'ın biraderi Halil bey Kaynar vak'asında öldükten sonra iki oğlunun Elvan Çelebi tekkesine geldikleri ve bu tarihte tekkede Elvan Çelebinin oğlu Abdurrahman Çelebi'ni Şeyhlığı idare ettiği anlaşılmaktadır bu tarihte Elvan Çelebinin ölmüş bulunduğunu da tespit etmek lâzımdır .

48. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Çorum tarihinde kadın elbiseleri

Eşref Ertekin

(47 inci sayıdan artan)

ESKİ GELİN GEYİMLERİNİN BİÇİM VE MODALARI

ÜÇETEK ENTARİ:

Buna Zıbın da derler. Bu biçimin Tilikli, Kavası yenli, Keleş yenli ve Verevli diye anılan birçok çeşitleri vardır.

BAĞLAMA ŞALVAR

Bacaklara giyilir, her çeşit kumaş ve Donlaktan gayet geniş olarak yapılır.

Yukarı kısmında bele bağlanacak yerdeki bezek gibi alt kısımda, topuklar hizasında dahi yukariki bezekten daha enli bezekleri vardır. Bu bezeklere takılan kaytanlarla paçalar baldıra bağlanır. Kumaş kısmı kıvrılarak bezekler görünmiyecek bir şekilde topuklara aşağı salıverilir.

PAÇA

Bu bağlama Şalvar altına giyilir, bir nevi dondur. Buna halk arasında Çağşır, Mandik, Tumman da derler.

DELME

Buna Yelek'te derler. Kapaklı ve kapaksız olarak iki çeşidi vardır. İçlik'in üzerine geyilir.

CEKET

Salta'nın diğer bir cinsidir. Bu[...]dan daha uzun olur. Kadifeden veya Çuhadan yapılır. Önü b[...] lumbalı denilen Sırma işlemelidir.

SALTA

Buna şu adları da verirler:

A — Kazeki
B — Libâde
C — Erhane
D — Fermâne

Bunlardan başka bu elbiseye Kadın Çepken'i de derler. Kadife veya Çuhadan Sırma işlemeli olarak yapıldığı gibi, işlemesiz sade olarak'ta yapılmaktadır.

İÇLİK:

Gömlek üstüne giyilir. Her hangi bir Donluk ve Bezden yapılır. Arasına pamuk koyarak Pamuklu işlik derler. Pamuksuz astarla yapılanları da vardır.

SIKTIRMA:

Bu bir nevi Delmedir. Gayet sağlam ve kalın donluk ve bezden kesilerek içine yine kalın ve dayanıklı astar konulup ceketlerin içine, omuz ve önüne konulan tale gibi bir birine çitinip dikilerek yapılır. Önüne sık kopçalar dikilir. İçlik altına: gömleğin üstüne giyilerek sıktırılır. Şimdiki korsa biçiminde bir giyimdir.

GÖMLEK:

Esaslı olarak iki çeşidi vardır. Birisi yakalı diğeri yakasızdır. Bundan başka süs bakımından da bazı çeşitleri vardır.

A — Güzel oyalı
B — Kiprik oyalı
C — Sıçan dişi oyalı

FİSTAN:

Bunun şu çeşid modaları vardır.

A — Aynalı Fistan
B — Fırçalı Fistan
C — Şemsiyeli fistan
D — Karpuzu kollu Fistan
E — Dört peşli Fistan
F — Yakadan bürmeli Fistan

MES:

Bu sahtiyandan yapılır. Sarı siyah olarak iki çeşidi vardır. Bunun da çok biçimleri vardır. Başlıcaları şunlardır.

A — Uzun boğazlı Mest
B — Kısa boğazlı Mest
C — Kopça ile yandan açılan sahratlı mest
D — Üstünden bağlamalı mest

PABUÇ:

Sarı ve Kırmızı renkleri vardır. İçi çuhalı ve işlemeli olana Läleli Pabuç derler.

FES

Al, mor, şerabî renkleri vardır. Erkeğin büyük, kadının küçük olmak üzere hususi şekilleri vardır. bir kaç nevidir.

PÜSKÜL:

Bundaki mikyas gamzedir. Püsküller 5, 6, 7, 8, ve daha çok gamzelidir.

Baş tarafı hususi bir şekilde renkli ipekten bağlanmış yarım metre uzunluğunda siyah ipekten bükülerek yapılır.

Püskül fesin aksine olarak erkeklerinki küçük, kadınlarınki büyük olur.

PEŞTEMAL:

Çorum'da buna peştamal derler. Peştamal'ın şu çeşitleri vardır.

48. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

A — Karaburğa peştemal
B — Selaser »
C — Toplulu »
D — Mekikli peştemal

PEÇE :

Bu, kıldan yapılmaktadır. Yarım metre hoyu ve 30 santim eni vardır. Üst tarafına sırmalı harç çekilmiş ve peçe bağı denilen ipekten kaytan takılmıştır. Peçe şemsesi denilen, gümüş yaprakları olan bir ucu vardır.

PEÇE BAĞI :

Peçe yüze gerilip bağı arkadan, sac örgüleri üstünden dolandırılıp tekrar alnından, peçenin üstünden arkaya dolandırılarak saç örgüleri dibinde düğlenir. Perpere ve şemse denilen ufak zincirlerle gümüş borulara dizilip bağın ucuna takılmış olan gümüş savatlı paralı kısmı saç örgülerile arkaya sallanır. bunlar, yürürken yıgış yıgış tatlı bir ses çıkararak sahibini neşelendirirler.

ÇEKİ

Yeşil ince bezden olup muska biçimindedir. üç köşeli kesilerek dikilir ve fesin insan alnına gelen kısmı üzerine alın altını altına bağlanmaktadır. (1)

KIVRAK :

Al ve mor renkte bir kanevüçedir. üzerini ufacık madeni pullarla işleyerek gelinin duvak günü tepe altını üstündee başa örlülür.

CENBER :

Çorum'da ipek ve iplikten hususi şekilde dokunur. İhtiyar kadınların baş örtüsüdür.

Oyalı, ipekbaşlı, sırmalı, çatal ipekli, çifte kenarlı diye bir kaç kısma ayrılır.

HAMAMBOHÇASI :

Hamama gidildiği zaman gelinlerin ve her kadının kullandığı ve temizlenecek, kurulanacak eşyalarını koyduğu bir bohçadır. (2)

Bohça üç kısma ayrılır. Birincisi iç bohçası, ikincisi dış bohçası, üçüncüsü yaş bohçasıdır.

HAMAM TAKIMI :

Bu takım üç parçadan ibarettir. Birincisine suluk, ikincisine omuz havlusu, üçüncüsüne baş çalkısı denir. (3)

DÜLBENT :

Bunun çeşitleri pek çoktur. Burada üçünü sayalım.

1 — Çifte kenarlı Dülbent
2 — Altınbaş »
3 — Enli kenarlı »

ÇAR :

Bir nevi çarşaftır. Hümayun (Hasa) dan yapılır. Buna bürünecek veya bürük de demektedirler. Ancak iki rengi vardır, birisi siyah, diğeri ak'tır.

(Sonu var)

[1] Çekiyi ihtiyar kadınlar bağlaaır.
[2] Hamam bohçaları gelin olacak kızın anne ve babası tarafından kumaş, kadife ve saireden yapılarak kızın gelinlik cihazı içerisine konur.
[3] Bu baş çulhası kırmızı beyaz direkli olursa Bita da derlermiş.

Köy etüdleri :

Sarimbey

Y. Z. Mühendisi
Enver Ertüzün

II

ZİRAİ DURUM :

Toprak, stürüktürü, hafif killi kireçli bir karekterdedir. Taban suyu yüksektedir. Yağışlar bol olduğu zamanlarda samanlıklardan su çıktığı görülmektedir. Hatap çayı arazinin büyük bir kısmını sulamaktadır. Köyün arazisi baştan ayağa işlenmektedir. Yakacak kıt olduğundan tarlalara pek az miktarda gübre verilmekte, mütebaki kısmından tezek yapılmaktadır. Yıllardan beri işlenen toprakların verimi düşmüştür. Her yerde olduğu gibi topraktan verilmeden mütemadiyen alınmıştır.

Toprak umumiyetle kara sapanla işlenmektedir. Köyde az miktarda Avantirenli pulluk vardır. Bu tip pulluklara çiftçinin rağbeti fazla isede bugün için piyasadan bunları temin etmeğe imkân yoktur. Ankara tipi pulluklara rağbet azdır. Ziraat aletlerinde ve ziraat usullerinde bir yenilik göze çarpmıyor.

Yetiştirilen mahsul pek çeşitlidir.

Hububat nevilerinden: Buğday, Arpa, Yulaf köyün başlıca ziraatını teşkil etmektedir.

T. Vulgare nevinden, Şam ve Topbaş buğdayları yetiştirilmekta ve bilhassa şam buğdayına büyük bir önem verilmektedir.

T. Durum nevinden, Üveyik Rus, Deli buğday, İngiliz buğdayı Devedişi, Alkara kılçık, Hicaz, Turnadili yetiştirilmektedir. Bilhassa Hicaz ve Üveyik buğdaylarına büyük bir yer verilmiştir. Saflığını en çok muhafaza eden

48. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

İngiliz buğdayıdır.

Arpa nevilerinden: Yılandili Altıkıran, ve Ziraat arpası (Tok ak) yetiştirilmektedir. Bahçeler arasına az miktarda Mısır ekilir.

Lif nebatlarından: Fazlaca Keten, az miktarda da Kenevir ekilmektedir.

Sebze nevileri: Sebze umumiyetle bahçe ziraati halinde yapılmaktadır. Hemen hemen her köylü soğan, sarımsak, patates, domates, biber, batlıcan, bamya, kabak, fasulya, kavun, karpuz yetiştirmektedir. Tarla ziraati halinde ve az miktarda Nohut, Mercimek, zeriyatı da yapılmaktadır. Köylülerin anlattıklarına göre, bir çok sebze nevileri eskiden beri ekilmektedir. Yalnız yumru nebatlarından patates köye 40 - 50 yıl evel getirilmiştir.

Meyvalı ve meyvasız ağaçlar: Köyde ilk meyva bahçesi 1308 de muhacirler tarafından tesis edilmiştir. Yine o zaman köyde ancak 150 kadar kavak ağaçı varmışı. Bugün Elma, Armut, Erik, Zerdali ve sair meyvelı ağaçlar mevcudu (1000) i bulmuştur. Meyvasız ağaçlardan (25000) e yakın kavak ve (2000) e yakın söğüt ağacı vardır. Ağaca karşı büyük bir sevgi uyanmıştır. Yetiştirilen ağaçların bir taraftan kerestesinden, diğer taraftan yakacağından istifade edilmekte ve her sene binlerce kavak dikilmektedir.

Köyde ilk bağ bundan 17 sene evel Ali ağa ve Hasan Karagöz tarafından tesis edilmiştir. Bu gün köy bağlarının sahası (150 dekara yükselmiştir. Köyün üçte birinin bağı vardır.

Bağ ve bahçelerin kuruluşu bozuk bir şekilde inkişaf etmektedir. Te'siste meşafelere dikkat edilmemekte, cins ve neviler karma karışık olarak kuru kalabalık halinde dikilmektedir. Budama ve bakım yoktur. Hastalıklar ve ziyanlı haşerelerle mücadeleye de pek yakıdda baslanmıştır.

Tarihi durum ve eserler: Köyün kuruluş tarihi yeni olmakla beraber buralarda eski bir şehrin mevcudiyetine delâlet eden bazı eserler meydana çıkarılmaktadır. Köyün doğu kuzeyindeki bir çok tarlalar içinde temel maktalarına raslanmış; hafriyatta tuğla, kiremit kırıkları, bakır güğüm, altın iğne, boncuk vesaireden başka; soku ve değirmen taşlarına benziyen taşlar da meydana çıkarılmıştır.

Âdet ve an'aneler: Halk arasında dine ve dini akidelere büyük bir bağlılık vardır. Düğün ve derneklerde eski Türk âdetlerine sık sık raslanmakta, düğün ve bayramlarda kadın, erkek müşterek halaylar çekmektedirler.

Sarimbeyliler meşhur Boran Babanın (Deli boran) Sarımbeyli olduğunu iddia ediyorlar. Boran baba'nın torunları halen Sarimbeydedir. bektaşi tarikatına mensup olan bu şeyhin pek çok deyişleri vardır. İleride neşredilmiyenlerinden örnekler vereceğim.

Kız çıkarmada, güzel sesli bayanlar tarafından, koro halinde, söylenilen iki türküyü aşağıya alıyorum. Bu türküleri derlemekte ve köyde yaptığım araştırma ve etüdlerde Tıp Fakültesi talebesinden Sarimbeyli B. Osman Durman büyük yardımlarda bulunmuştur.

TÜRKÜLER

Çattılar ocak daşını,
Vardular düğün aşını.
Ördüler kızın başını..
Kız anam, kınan kutlu olsun;
Yariyin [1] ağzı datlı olsun.

Yatmağa gelmedik, gitmeğe geldik;
Hakkin buyruğunu tutmaya geldik;
Hey kız seni gelin etmeye geldik.
Kız anan, kınan kutlu olsun;
Yariyin ağzı datlı olsun.

Elimi soktum astara; (2)
Elimi kesti destere.
Kız anam, Mevlam şirinlik göstere.
Kız anam, kınan kutlu olsun;
Yariyin ağzı datlı olsun.

Babam kuru yeri herk eylesin neylesin
Anamın kızı var beni neylesin. (3)
Anam yadlarınan (4) bayram eylesin.
Kız anam, kınan kutlu olsun;
Yariyin ağzı datlı olsun.

Gayet sade bir dille yazılan birinci türkü'de (kutlu, buyryk, yad) gibi öz türkçe kelimelere bol bol raslanmaktadır. Düğün evinde yapılan hazırlıkları anlatıktan sonra hayatın bir dönüm noktası olan evlenmede geline bir çok dileklerde bulunulmaktadır.

Erkekle kadın arasındaki imtizacın güzellikten ziyade şirinliğe dayandığını pek iyi sezen halk ruhu, bu duyguyu lirik bir şekilde ifade etmiştir. Mısralarda duygular ahenkli bir tarzda zincirlenmiş ve üzerine kuvvetli bir kafiye kilidi vurulmuştur.

(Sonu gelecek sayıda)

---

[1] Yarisin.
[2] Köy evlerinde, tavan arasındaki ağaç aralıklar.
(3) Neylesin: ne eylesin, ne yapsın.
(4) Yadlarla: yabancılarla.

48. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

BERABER

Y. Z. Mühendisi
Enver Ertüzün

Ankara: 27 - 12 - 938 Büyük Ziraat kongre

Girdik boz, yeşil, mavi tulumların içine,
Koşuyoruz yardıma bakan Türk çiftçisine.
Gençlik; kudret toplasın kafa, bilek, dizine
Gidişimiz önedir; Atatürk'ün izine ...
Köylü ruzgâr gibidir, dağ deniz demez aşar;
Çifçiler sayesinde büyük ülkeler yaşar.

Toplanıyor kongre, büyük bir savaş için,
Arkadaş, geri kalma !.. bu, ideal gidişin:
Çifçi, Köylü, Mektepli; Vekil, Saylav, bay, bayan
Başındadır İnönü, dayan büyük Türk dayan !..
Köylü ruzgâr gibidir, dağ, deniz demez aşar;
Çifçiler sayesinde büyük ülkeler yaşar.

Bir ulus rahatının, bugün, başlangıcıdır;
Çifçi, her memleketin başındaki tacı'dır.
Bilgi, kültür, şuur'dan geliyor sana haber,
Korkma, ey çifçi dayı !. İnönü'yle beraber,
Ruzgâr yanında hiçtir, deniz, dağ, taş deme, aş:
Zaferle sona erer Türk'ün açtığı savaş !...

BAHAR

Açılmış nergisler, sünbülle, güller,
Şakıyar dallarda yine bülbüller,
Yemyeşil her taraf bak bahar olmuş

Tarlalarda yeşil, sarı, penpe, mor
Çiçekler etrafa neşe serpiyor..
Gözlerine sevinç yaşları dolmuş.

Baygın kokularla sarhoş bir ruzgâr,
Estikçe fısıldar yeşil yapraklar ..
Kırlara füsunkâr bir hava dolmuş.

Sema mavi, parlak deniz de durgun,
Tertemiz uzanmış sakin ve yorgun,
Güneş bu sebatsız kadına vurgun,
Sandallar gidiyor yola koyulmuş;

Saçılmış her yana taze bir hayat,
Yeniden kurulmuş sanki kâinat,
Fakat anladımki sonunda heyhat:
Bu da sonbahara giden bir yolmuş.

SIVACOĞLU

48. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

TESELLİ

Dertlerimi, dinmiyen gözyaşımı silerek,
Simsiyah bir gecenin beşiğinde uyuttum;
Pırıltılı sulara hasretle eğilerek,
Teselli ülkesinin nurlu yolunu tuttum.

Öyle bir yerdeyim ki: istediğim oluyor.
Altımda şahlanıyor göklere doğru hülyâ ..
Sonsuz, mavi boşluklar kahkahamla doluyor,
Ah, hiç sabah olmasa, bitmese bu hoş rüyâ !.

Önümde yol gösteren ümit meleklerinin
Kanadlarının sesi büyülü bir bestedir;
İçim bir deniz kadar nihayetsiz ve derin,
Hayatımın esrarı hep bu tatlı sestedir.

Saçlarımı okşuyor bahar kokulu rüzgâr,
Kulağıma eğilip fısıldıyor müjdeler ..
Beni kucaklıyorken renkler, sesler, ışıklar
Saçlarını yoluyor arkamda kalan keder ...

Ne olur bu rüyayı bana gösteren peri
Dertlerim uyanmadan beşiğinde gecenin,
Göster artık yıllarca özlediğim o yeri
Çözeyim düğümünü esrarlı bilmecenin !.

SİVACOĞLU

Çorum'da Maarif hayatı (1)

İhsan Sabuncuoğlu

(47 inci sayıdan artan)

OSMANCIK'TAKİ MEDRESELER

Medresenin ismi	Mahalli	Müderisi	Talebe adedi	Medresenin ban
Amaret medresesi	Güney mah.	Hafız Abdullah ef.	154	Koca Mehmet F
Mukbilağa »	Hafız Ab- »	H. Abdullah	» 30	Paşa Mukbil
Kadı Ferahşae	Kadı ferah.»	Hafız »	» 50	Kadı Ferahşad
Kızılhasan zade	camii kebir»	» »	» 90	Haci Osman ağ

Ayni salnamenin kütüphaneler kısmına ait 966 sahifesinden :

	Kütüphane ismi	Mahalli	Banisi	Adedi kütüp	Tarihi tes
Çsrum :	Süleyman Feyzi Pş.	Çöplü mah.	Süleyman Fey. Pş.	580	1201
»	Feyziyei İrfaniye	Emirahmet»	Haci Ahmet ef.	5955	1309
»	Haci Hasan Pş.	Camiikebir avli	Ferik H. H. Pş.	170	1314
İskilip :	Hocazade	Ekizoğlu mah.	Haci Muştafa ef.	55	1150
»	Şeyh Hasib	Dabaghane »	Şeyh Hasib ef.	86	1150
»	Camii kebir	Çarşı derunu	Serbest z. Ahmet	67	1261
»	Hacebey	Alibey mah.	Hacebey hazretleri	27	1150
»	Terzi Bekir ağa	Haci piri »	Terzi Bekir ağa	20	1238
Sungurlu:	Camiikebir	Camiikebir derunu	İbrahim ef.	29	1309

(1) Bundan evvelki nushamızda, 1425 sahifede, 15 soin sot'da bahsi geçen Maarif salnamesinin 1527 tarihli olmayıp 1317 tarihli idiğinden tashih olunur.

48. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

15) 1318 seneyi hicriyasine mahsus Ankara Vilâyeti salnameyi resmisinden :

Çorum Milli Kütüphanesinde 731 no. da

Çorum, kasabası, mevkian gayet güzel bir ovada mebni, etrafı ufak dağlar ile muhat, suları tatlı ve mabzul, havası cid ve manzarası latiftir.

Çorum'da fusulu erbaa hükmünü icra etmekte olup arazisi münbit ve mahsûldar ve civarındaki bağ ve bahçalarda her nevi fevake ve esmar mebzuldur.

. . . Samsun caddesi üzerinde bulunan Çorum sevkıyatı ticariye için bir rehgüzar ve erazisi münbit ve mahsuldar olmağla Anadolunun oldukca maruf ve mühim bir kasabesıdır.

Derunu kasabada Selcûkiler zamanında inşa ve ahiren mûceddet denilecek bir suretde . . . Sultan Muradı rabi . . . tarafından tamir ve ihya buyrulan bir camii şerifle 23 minareli, üç [minaresiz 26 camii şerifle 21 mescid, 11 medrese, 565 Süleyman Feyzi Paşanin ve 591 adet Müşir Hasan Paşanın ve 6112 adet Müftii esbak Ahmet Feyzi efendinin ihya ve inşa eyledikleri kargir üç bap kütüphanede kütübü' nefise ve üçü çift biri tek 4 hamam ve bir mektebi Rüşdiye 10 bap iptidai ve sıbyan mektebleri mevcuddur.

Nefsi kasabada

8317	zükür müslim
8171	ünas »
334	zükür ermeni
274	ünas »
74	zukür rum
61	ünas »
14	protestan
22	katolik
17267	

Nüfus vardır.

3 dakik Fabrikssı, onbir han, 1055 dükkân, 73 debaghane 3 kıraathane 25 kâhvehane vardır.

Mahsulatı : Hınta, şair, burçak, darı, yulaf, nohut, Mercimek kendir, cehri ile bakla ve afyon ve fevakihten elma, armut, zerdali, kiraz, ceviz, tut vesaire ile envai şebze mebzul bir surette idrak etmektedir.

Mensucatı : İyran taktidi yünden şal ve çamaşırlık bez ve aba gibi şeyler evanii muhasiye ve timurdan edevatı ziraiyenin her cinsi iymal ve dabaghanede iymal edilen gĉn ve sahtiyan Kayseri vesair bazı mahallere gönderilmektedir.

16) 1320 senei hicriyesine ait Ankara Vilâyeti salnamesinden

Milli Kütüphanede 1223 - 67 de kayılıi.

Çorum sancağı

Mutasarrıf Celal bey
Müfti Alitahir ef.

Mektebi İydadi

Müdür : Abdulcelil ef.
Muallim Ali Riza ef.
» Mahmut ef.
» Fazlı ef.
» Mehmet Galip ef.
» Ahmet ef.
Mubassır Nuri ef.

Çorum kasabası . . . şirin bir ka sabadır.

125 kilometre murabbaında gayet güzel bir ovanın şarkı cenubisinde Melik gazi denilen büyükçe bir tepenin eteğinde mebni bu ovanın her tarafı dağlarla muhat cid ve menazırı latifdir.

Çorum emsari kadimed n olup kasabanın ciheti cenubiyesinde ve mürtefi mahallinde atik ve sun'i bir kalesi ve kalenin derununda 20 haneden ibaret birde mahallesi vardır. Kabletteşkilât Liva ittihaz edilmiş iken teşkilattan sonra ikinci sınıf Kaymakamlıkla idare olunup 310 senesinde lüzum ve ehemmiyeti mevkiiyesine mebni İskilip, Osmancık Sungurlu kazalariyle Hüseyinabad ve Kargı Nahiyelerinin rabtiyle tekrar Liva teşkil edilmiştir.

Derunu kasabada Selcûkiler zemanında inşa ve ahiren mûceddet denilecek bir surette cennetmekân Sultan Muradı rabi hazretleri tarafından tamir ve ihya buyrülmuş kargir ve büyük bir camii şerif ve avlisinde iki şadravan bir çeşme ve 25 odadan ibaret medrese ve Müşir Haci Hasan Paşa hazretleri tarafından tesis ve inşa buyrylan kargir bir kütüphane vardır. Bu camii şerifin ahşapdan mamul minber ve kapıları ile taştan masnu mihrap ve minaresi sanatı mimariye noktai nazarından gayet krymettardır. Bundan başka nefsi kasabada 25 cami, 21 mescit yapılmıştır.

Başkaca iki kütüphane daha vardır.

48. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Süleyman Feyzi Paşanın kü-
üphanesindeki kitapların meya-
ında gayet musanna ve mükem-
nel Mushafı şerif ve tefsiri şerif
ardırki emsali nâ mevcut olmağla
nabihül iftihardır. Camii kebir-
leki medrese dairesinden başka
0 medrese devairi ve 1316 se-
esinde küşat edilen bir bap Mek
ebi İdadii Mülkide 75 şakirt ve
inas, Mektebi Rüşdisinde 72 ta-
bat ve 6 bap mekâtibi ibtidaiye-
len Hamidi mektebinde 103, Te-
eyyüz mektebinde 125, burhani
erakki mektebinde 90, Mektebi
bed de 85, Kadirdan mektebin-
le 145, İrfan mektebinde 85 şa-
irt olup bunlardan başka 6 bap
ıbyan mektebi ve iki bap ermeni
e rum mektepleri ve bir ermeni
lisesi vardır.

Kasabada 125 çeşme, üçü çif
e biri tek 4 hamam 1051 dükkân
e mağaza 13 han, 25 kahvehane
kıraathane, 73 dabaghane, 411
ağça, 5862 bağ ve cehrilik, üç
akik fabrikası, 120 değirmen ve
efsi kasaba 48 mahallate mün-
asem olup kasabada 4268 hanede

8611	zükûr müslim
8469	ünas »
657	ermeni
149	rum
14	protustan
22	katolik
17992	
30388	maa Hüseyinabad kurasında zükut
29041	ünas ki kasaba ve kurası
77419	nüfusu havidir.

Mahsulatı araziye mütenevvi buğday, şaır, burçak, mercimek, nohud, zarek, kendir, pirinç, afyon maa haşhaş, mısır, buğdaayı darı bakla, pamuk, badıncan, patates, kavun, karpuz, fasulya, domates, prasa, tahna, turp, havuç, hıyar, soğan, sarımsak, fevakihten kiraz mütenevvi üzüm, elma, armut, zerdali, erik, üvez, ceviz, badem ve mahsulatı sınaiyeden alâ çamaşırlık bez, Acem ve Tosya taklidi şal kuşak, yündan mamul aba ve siyah şalvar, kilim seccade ve bunlara mahsus tahminen iki bin tezgah vardır.

Ünas Mektebi Rüştisinde talibat ve sair erkek ve kadınlardan rağbet edenlere öğredilmek üzre burdur Sancağından bir Alacacı ustası celbedilerek elbiselik nefis Alaca iymaline mübaşeret ettirilmiştir.

Ayanii nuhasiye ile timurdan
ıratı ziraiye iymal olunmakta
dabaghanede yapılan gön ve
ttiyen Kayseri vesair mahallere
derilmekfedir.

Kasabada haftada iki defa
ır ve pazartesi günleri hay-
ve zahire ve saire ahzuiytası
pazar kurulmaktadır.

17) Çorum gazetesinin 29 /
/ 943 tarih ve 1200 sayılı nus-
nda İlk Mektepler Müfettişi
ıp berkerin yazısının mavzu-
ıa taalluku olduğundan aynen
ıruz.

...ETİMİZİN 20 YILLIK KÜL-
... HAYATINDAKİ İLERLEYİŞ

Çürük temellere dayanan Os-
ı İmpratorluğu çökünce ye-
milli ve sağlam temellere
ınan genç ve dinç Türkiye
eti kuruldu. Her alanda as-
ın terakkiyatına uygun um-
i kabul eden Cumhuriyet Hü-
tinin, Maarife de büyük bir
ı verdiğini sevinçle görüyoruz.

Türk Ulusu Ataları gibi cihan
niyetindeki değerli yerini alabilmesi için kültür hayatında baş döndürücü bir hızla ilerlemesi, yükselmesi ve muasır devletlerle bağdaşması lâzımdır.

Bu cihati zamanında gören Cumhuriyet Hükûmeti asırlarca okumak, yazmak nimetinden mahrum bırakılan asil milletimizi; bu istek ve arzusuna kavuşturmak için 1924 yılında esaslı bir ıslahata girişti. Bütün kudreti ile, kuvveti ile kültür inkılâbına hız verdi.

Vilâyetimizde çökmüş İmpratorluktan sürüp gelen ve bunların çağın nemli hayatı çabuk vıpratıcı eski evlerden ve cami köşelerinden ibaret olan okulların sayısı 1923 yılında (69) iken bu miktar 1943 yılında yani 20 sene sonra (241) e yükselmiştir. Hepsi de sıhhi şartlara göre yapılmış, Cumhuriyetin yeni planlarına uygun, hayat verici bir durumdadır. Köylerimizde yeni inşa halinde bulunan okullar bu yekûndan hariçtir.

1923 yılında (15) i Bayan (140) tanesi Erkek ki tutarı (155) Öğretmen (bunların çoğu medreseden yetişmişti) varken, 1943 yılında heman hepside meslek okulundan mezun, Cumhuriyet prensiplerini, ülkülerini benimsamiş

48. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

gençler olmak üzere sayısı (189) dur. (59) u bayan (130) u erkektir. « Onlarki : İçtimaî hayatları hakikî milletler haline koyarlar, milletleri kurtaranlar yalnız ve ancak muallimlerdir. »

Talebe sayısına gelince : 1923 yılında (630) u kız, (3030) u erkek olmak üzere (3660) talebe vardı. Bu talebelerin ancak yarısı devam edebiliyordu. 20 yıl sonra yani 1943 yılında (2072) si kız (8001) i erkek olmak üzere (10073) talebeye yükselmiştir.

Eski Broksatizm yerine talebeler şuurlu, gayeli ve proğramlı öğretim ve eğitim görmektedirler.

Vilâyetimizin maarife ayırdığı para : 1923 yılında 75892 lira iken 1943 yılında bu miktar 244282 liraya yükselmiştir. Cumhuriyetimizin yirminci yılı idrak etmesi dolayısiyle birer maaş nisbetinde verilen ikramiye hariç olduğuna göre maarife ne derece önem verildiği apaçık olarak meydana çıkmaktadır.

1923 yılında yeni Türk ha[...]lerinin kabulü ile yeniden hız a[...] kültürümüz 1929 yılında ulus de[...] haneleri açarak ilk yıl (4016) t[...]lebe mezun etmiş, yirmiyıl son[...] mezun talebe yekûnu (10810) ol[...]tur. Bundan başka Vilâyetimizd[...] tane umumî kütüphane, ayrıca [...] okulda mesleki kitapları havi [...]rerde öğretmenlere mahsus k[...]tüphane vardır.

Bu gün iş prensibi mod[...] pedeğoji yanında mühim bir m[...]ki almıştır. Talebeyi faaliy[...] sevk edecek, zihnî inkişafını [...]min edecek ders materyalla[...] büyük bir istekle sarılınmakta[...] Vilâyetimizde de bu cihete ö[...] verilerek ilkokullar için ze[...] vasıtaya malik bir eşya müzes[...]cude getirilmiştir.

Şimdiye kadar sayılan rak[...]lara dikkat edilecek olursa C[...]huriyet rejiminin bize ne ni[...]ler sunduğu kolayca anlaşıl[...]

İkinci kısmı teşkil eden notlardan en son bir adedini nakilediyoruz

Çorum
25 / 9 / 943

Hasan Âli Yücel

Çok Sayğıdeğer

Maarif Vekilimiz

Okullarin yeni ders yılına girişleri dolayisiyle çocuklarımıza, ana baba[...]a ve velilerine hayırlı oğütlerinizi radyolardan dinlemiş ve gazetelerden [...]muş bulunuyoruz.

Tenvire muhtacız, ışığınızla tenevvür ettik ve ediyoruz. Vatana, Mille[...]daha çök çök hizmetlerinizi, her ana baba can ve gönülden temennî eder[...]bu dilemeyi biz Çorumlular, mahza himmetinizle Bölge Sanat Okuluna [...]ız Enistitüsüne kavuşmuş olmamız dolayisiyle daha çok ve derin şük[...]leriyle can ve yürekten yaparız.

Bu öğütleriniz arasında Okul sayısını artırmak husussundaki Milli Şefi[...] isteklerini müjdeleyen kısımlar biz Çorumluları daha çok umutlandır[...]r ki artık Çorumumuz Liseye de kavuşacak, çocuklarımız Lise tahsili [...]ğurbet yollarında sürünmiyecek ve Tarihi hazineler diyarında oturan [...] de, İrfan yuvaları çok ve bol olan Vatan parçaları gibi hersahada nor[...] yolunu tutacağız.

Her daim başımızda bulunmasını niyaz eylediğimiz MİLLÎ ŞEFİMİZ in. [...]ın husulünde Lise hakkındaki arzularının tatminine çalışılacaktır) teb[...]rini iki senedenberi başımızda tutuyor ve gönlümüzde saklıyor ve imkân [...]lünü özlüyorduk.

İşte müjdenizle bu imkân husulü günlerinin yaklaştığını seziyor ve bu [...], siz Yücelimizden sabırsızlıkla bekliyerek sağolmanızı diliyoruz.

Çorum halkından
İ. S.
V. S.

48. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

İhsan Sabuncuoğlu ve arkadaşlarına

Çorum

Ankara 15 / 8 / 941

Sayin Çorumluların samimî duygularına teşekkür ederim. İmkân bulünda Lise hakkındaki arzularının teminine çalışılacaktır.

Çorum, Çorum çocuklarıma selâm ve muhabbet.

İSMET İNÖNÜ

Cönklerden Derlemeler:

Derleyen: Eşref ERTEKİN

(Ş E M S İ)

(47 inci sayıdan artan)

Sana hürmet ederlerdi adular hoş nihad olsa
Bilürlerdi yezidiler seni hakka ibad olsa
O denlü lânet olsun olgüruh üzreki yad olsa
Kifayet etmesün terkimine derya midad olsa

Tevellayi teheberra ehliyüz bizde riya olmaz

Olanlar neş'eyi zevku meyi aşkınla dembeste
Gumumi mateminle gaygu gamden oldu vareste
Olur sermesti sahbayi visâlin (Şemsi) dilhaste
Bihamdillah oluptur âsitaninde kemer beste

İki âlemde ey kâni kerem senden cüda olmaz

Tecellâyi cemâlinle dilim her bâri kıl pür nur
Dili matem keşi mahzunum eyle lutfiyle mesrur
Hata ettimse sehven dâmeni afvinle kıl mestur
Sana layık değil mersiyem ey şahım buyur mazur

Senayi zâtine levhi kalemde iştira olmaz

∴

48. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

(Kul Mustafa) [*]

Sene bin ikiyüz seksen ikide
Bir gammaz çoğaldı birde yol iti
Canı dilden ustadının buyreğun
Dutmaz amma öğüt verir hal iti

Hem altınnum hemi gümüşüm deyu
Haklı sohbetleri duymuşum deyu
Niçesi sal giyer dervişim deyu
Arada çok yerler gezer çöl iti

Mehmet der ben görmiyem yüzünü
İnkâr etmiş evliyanın sözünü
İblis girmiş kabzeylemiş özünü
Ne yiyip ne yidiriyi mal iti

Hak korku vermemiş hariç kimseye
Ne Muhammed'e ümmet nede İsa'ye
Ne Camiye gider ne Kiliseye
Arada çok sofuyum der yol iti

Bana derler bulduğunu yitirmiş
Özüne mağrurluk kibir getirmiş
Kimi gördin cihane söz yetirmiş
Ara yerden kakmayınca dil iti

(*) Bu Kul Mustafa Çorumlu'nun bir kaç sayısında şiirlerini neşrettiğimiz Kul Mustafa olmadığı gibi halâ yaşayan Çorumun Tarhan köyündeki halk şairi Kul Mustafa da hiç değildir.

(Kul Mustafam) eder ol hakka yakın
Sabreyle selâmet ol hakka yakın
İl nederse deşün sen seni sakın
Örme senden guu gamaz il iti

(Divan'ı Hüsnü) [*]

Pâre pâre olsa insan bir iş olmaz pâresiz
Derdile ölse gişi derman bulunmaz pâresiz
Mrh'rûlar dürlü sazile terennüm etseler
Kalbi mesrur olamaz asla gişinin pâresiz

Pek yakın dostun olanlar, yüzüne bakmaz senin
Gişinin dostile düşmanı bilinmez pâresiz
Dostunu bilmek dilersen gel züğürt ol bir kerre
Tanrı selâmı dahi halktan alınmaz pâresiz

Ey Hüsnü gam çekme sen Haktır kısmetin veren
Bir gün ola bahtımız kuşat ola bir pâresiz

(*) Bu mazzeme Çorum Millî Kütüphanede 2165 - 234 numarada kayitli Fefim divanının baş tarafındaki boş yapraklara alınmıştır.

48. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

(Kız kulu oğlunun tari-hidir) (*) 9 Safer / 86 .

Hakikat ilminden haber isterler
Onuda her erne diyebilinmi
Varlığın var ise dest post eyle
Onuda gerüye koyabilinmi

Kimlere layık gördüler dünayı
Arif olda böyle ummanı suyu
Bir sufrada yedi kater deveyi
Onu bir oturumda yiyebilinmi

Deve yerken ârif seni görürse
Araynpta çek birini bulursa
Katarın birisi noksan olursa
Altı katar ile doyabılirmi

Döksan bin koyunu sağdığım şarda
Bir gölge koydum cümlesi nurda
Yüz yirmi dört meyit yurlar bir yerde
Kırkına bir tas su koyabilinmi

Günahkâr öksizim sevdim dostumu
Muhammed Ali'den bildim aslımı
Nesimi gibi yüzerseniz postumu
Gişi sevdiğinden beze bilirmi

∴

(*) Bu iki manzume dahi Bay Cemal Keskin'in elinde bulunan hususi çönkten iktibas edilmiştir .

Deryaya attıkları Yunus Dedeye tarihtir (*)

Gendüyü mehdi eden Yunus dede
Halkile etti acayip arbede
Ol habisi görki halkın daima
Kimin öldurüp kimin dir görmede

Dil uzatmış Padişaha dediler
Katlolunsun bestei bâranzede
Emrolup Bostancı başı bir gece
Aldı gitti bilmedilerki nide

Fikrederlerken tarihin bu vak'anın
Yazdım âni safhai pezmürdede
Şaniya bipak ana tarih dedim
Gitti Mahi kanına Yunus dede

∴

(Kul Halil) [**]

Hergün hergün Tanla görsem ben seni
Gönlümün aynesin açtı bu gözler
Tığı gamzelerin deldi bedeni
Şakıttı sineme geçti bu gözler

(*) Bu manzume Milli Kütüphanede 55-37 - 78 sayıda kayitli kitaptan yazıldı .

(**) Bu türkü hususi elde bulunan bir conkten yazıldı .

48. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Naziksin sevdiğim gülden de taza
Aşıkı öldürdün kutlu olsun size
Şifasi elinde lebleri meze
Kanımı kadehte içti bu gözler

Yusuf gibi benlik salma özüne
Teşbih etmişlerdir yüzün yüzüne
Oldem kıymet biçtilerdi özüne
Âlemin değerin geçti bu gözler

Ateşi aşkına beni yakarsan
Kâbeyi yikarsın gönlüm yıkarsın
Ener lutfa gelüp bir gez bakarsan
Âleme cevahir saçtı bu gözler

(Kul Halilim) kail oldu ölüme
Kimler kail olur böyle zulüme
Mansur gibi beni çektin darine
Zekeriyya gibi iki biçti gözlerin

.·.

(Mecnun Türküsü) [*]

Mecnunu sordum Leylâ ne oldu
Leylâ getti adı dillerde kaldı
Mecnunun muradın halıkı verdi
Vargit Leylâm vargit mevlâyı buldum
Leylâ deyu deyu murada erdim (2)

[*] Bu türkü Çorum Milli Kütüphanede on 2244 315 le kayıtlı cöngün 129 uncu sahifesinden alınmıştır.

Ben sana yalvarırken sen naz ederdin
Hevayi gözleyüp pervaz ederdin
Cefayi çok vefayi az ederdin
Vargit Leylâm vargit mevlâyı buldum
Leylâ deyu deyu murada erdim

Mecnunu arzulayup kâbeye vardı
Halkaya yapuşup çok zarı kıldı
Mecnunun Muradın halıkı verdi
Vargit Leylâm vargit mevlâyi buldum
Leylâ deyu deyu murada erdim

Sana derim sana dön yüzüme bak
Gel eşit sözümü ey kulağı sak (3)
Senin aşkın ile ayan oldu hak
Vargit Leylâm vargit mevlâyı buldum
Leylâ deyu deyu murada erdim

.·.

[2] Bu beşinci misraâ cönkte yoktur. Bu türküyü bir kadın ağzından söylerken dinledim. Bu misrağı her kıtanın arkasına ilâve ederek söyliyerdu. Gayet içli ve hazin bir beste ile okudu. Adeta Mecnun sazılmışta gendi söylüyor gibi insanı müteessir ediyordu.

[3] Kulağı sak: Kulağı gayet eyi eşitir daydoğu anılır ve her şeyi duyar anlamında Türkçe bir kelimedir. Çorumda çok kulla- nılır. (O adamın kulağı saktır) derler.

48. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Mahmut Selim GÜRSEL 1991

ÇORUM

SANAL KİTAPLAR

2024

ÇORUMLU 1942--1944

KAYNAK ESERLER DİZİNİ:23

ÇORUMLU

1942-1944

SAYI: 49-50

Mahmut Selim GÜRSEL

49-50 SAYI İÇİNDEKİLER

SEVR'DEN LOZANA

ÇORUM'DA OĞUZ BOYLARI

EN GÜZEL ŞİİR

ÇORUM TARİHİNDE KADIN ELBİSELERİ

TÜRKÇE SÖZLÜK

23 NİSAN

HAMAMÖZÜ

ALTILI FAHRİYE

KARASAR TİMÜRLÜYA AİT VESİKALARINDAN

,

ÇORUMLU

Çorum Halkevi Dil ve Edebiyat Şubesi Tarafından
Ayda Bir Çıkarılır

Kuruluşu : Nisan 1938

SAYI : 49 - 50

1. Temmuz 1944

Basıldığı yer : Çorum Vilâyet Basımevi

ÇORUMLU

Çorum Halkevi Dil ve Edebiyat Şubesi Tarafında
Ayda Bir Çıkarılır

Sayı : 49 - 50 1. Temmuz 944 Kuruluşu: Nisan 9.

SEVR'den LOZAN'a

Prof. Dr. HIFZI Veldet

I

Sevr'den Lozan'a kadar geçen zaman, Devletler hayatına değil, hattâ fert hayatına nisbetle gayet az ve kısadır. Fakat bu zaman ve bilhassa Sevr'den Lozan'a götüren yol o kadar çetin ve önemli olaylarla doludurki, bu bir kaç sene tarihte uzun asırların yerini tutacak bir genişlik göstermektedir.

Sevr muahedesi Osmanlı Hükûmeti bakımından aczin ve ihanetin ve o zamanki düşmanlarımız bakımından da zulmün ve gafletin bir vesikası olarak tarihte yaşayacaktır. Onu teklif edenler, tarihin en şerefli yapraklarını doldurmuş olan Türk gibi asil bir milleti bütün haklarından mahrum etmek istedikleri ve bu milletin bir muahede ile öldürülüvereceği zannına düştükleri için haksız ve gafil; onu kabul edenler ise, asırlardanberi bütün varlığını kendilerinden esirgemeyen bu milleti düşmanlara teslim etmekten başka çare göremedikleri için âciz ve hain idiler.

49-50. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Mudanya bu gaflet ve ihaneti
la cezalandırdı; ozan'daki
az irade haksızlığı hakla dü-
i ve Avrupanın dünkü gafil si-
tçilerini utandırdı ve uyan-
.

İşte bu günkü dikbaşlı ve kud-
Türkiyenin, dünyayı saran
ve ateş deryası ortasındaki
ndirici durumu, uçurumdan
kaya doğru giden bu basa-
lardan geçmek suretiyle ku-
ı.

Sevr bilinmeden Mudanyanın,
anya bilinmeden Lozan'ın ve
arın hepsi bilinmeden de Tür-
'nin cihanda kazandığı bü
cü şerefli durumun ve haiz
ğu hakların değer ve manası
anlaşılamaz. Kendi şere-
bilmiyen adamın şerefsizliğe
nesi, kendi hakkından haberi
ıyanın haksızlığa kurban git-
i nasıl kolay olursa, fertleri-
uhuna milli şeref ve milli hak-
ışılanmamış veya bunları unut
olan milletlerin de içinden
rek başka milletlerin kölesi
ne gelmesi ayni derecede ko-
olur.

II

Sevr projesine dair Avrupa-

dan gelen mazbata ve telgraflar hain Sultan Vahidettin'in Yıldız Sarayında topladığı ihtiyar ve mütekait Paşalardan, Ayandan ve o zamanki Hükûmet erkânından elliyi mütecaviz şahıstan müteşekkil olup, esas Teşkilât Hukuku bakımından hiç bir kıymet ve salâhiyeti haiz olmayan bir (Şurayı Saltanat) huzurunda okunduktan sonra Sadırazam Damat Ferit söz alarak ezcümle: «. . . . zümrei âliyenin Devleti Osmaniyeye teklif eylediği ahitname efkârı tedhiş edecek derecede vahim ve şedit olmakla beraber, bir yandan zebun ve elim bir mevcudiyet temin ediyor, diğer yandan, ret halinde, mahvi kat'î ile tehdit eyleyor ... Bu gün baka ve adem meselesi karşısında bulunuyoruz» diyerek Şurayı Saltanat azasını ikna için onları, Sevr muahadesini reddetmenin ölüm olduğuna inandırmak istemişti. Ondan sonra söz alan bir kaç zatı müteakip Padişah bu muahedeyi imzalamağı kabul edenlerin ayağa kalkmalarını söylemiş ve heyeti teşkil eden bütün eşhas ayağa kalkmış yalnız Topçu Ferik'i Rıza Paşa merhum

müstenkif kalmıştır. (1)

Şurayı Saltanat 22 / Temmuz / 1922 de toplanmıştı. Lozan muahadesi 24 / Temmuz / 1923 de, Montrö mukavelenamesi ise 20 / Temmuz / 1936 da imza edildiğine göre, Temmuz ayının 20 - 24 üncü günlerinin, Osmanlı İmpratorluğunun çöküşü ve yeni Türkiyenin kuruluşu bakımından biri şerefsiz ve ikisi de çok şerefli olmak üzere üç önemli siyasi hadiseye sahne olması manalı bir tesadüftür.

Şurayı Saltanatın kararından sonra Ayandan Bağdad'lı Hadi Paşanın Reisliği altında Rıza Tevfik ve Berlin Elçisi Reşad Halis'den müteşekkil bir Heyet Parise gönderildi ve bunlar 10 / Ağustos / 1920 de, Osmanlı Hükûmeti namına Sevr Muahadesini imzaladılar.

Görünüşte bu muahade bir Osmanlı devleti bırakmakta idi. Fakat üç buçuk dört milyon nü-

fuslu ve yabancıların her bakı
dan kontrolüne bağlı, en ta
haklarından mahrum böyle bir t
şekküle (Devlet) adını verme
imkân yoktur. Bu muahade ile C
manlı Devleti eski yarı müste
leke halinden de çıkmış ve ad
tam bir müstemleke haline g
miştir; hem de yalnız bir tek d
letin değil, bir kaç devletin m
terek müstemlekesi.

III

Lozan, geçen umumî harp
nunda muhasımlar arasında e
lik esasına dayanan ve bu seb
le Devletler Hukukunun ruh
uygun olarak yapılmış olan ilk
ahadedir. Bunun gerçekleştir
şeyler çok büyüktür: Misakı
li hudutlarımızın temini, yur
ilerlemesine engel olan kapitül
yonların «kâffei noktai nazar
tamamen ilgası» muazzam b
başarıdır. Fakat Lozan mua

---

[1] Rivayete göre Vahidettin, bu muahedenin imzasını tasvip ed
ayağa kalksın der demez kendisi ayağa kalkmış ve Padişahın ayağa k
tığını gören heyet insiyaki bir şekilde ve ona hürmeten derhal ayağa k
vermiş ve böylece Vahidettin bu işte büyük bir kurnazlık göstermiş.
nız Topçu Feriki Rıza Paşa Merhum «Ben kalkmadım, ben kalkmadım
ye bağırmış.

49-50. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

desinin gerçekleştirdiği en büyük şey, Avrupanın Türkiye karşısındaki durumunda yarattığı değişikliktir. Bir vakitler Türkiyenin kendilerinden her alanda üstün olduğunu gördükleri için onun düşmanlığından kaçınan, dosluğu ile öğünen ve hatta himayesine sığınan Avrupa Devletleri rönesansını yapamamış olan bu memleketin bilhassa XVIII ci asırdan sonraki gerileme devresinde rollerini değiştirmişler, Devletin kudretli zamanlarında kendilerine bahşedilmiş olan imtiyazları Devletin zaif zamanında onun aleyhine genişletmişler, parçalanmağa mahkûm saydıkları bu Devlete müstakil bir Devlet muamelesi yapmamağa başlamışlardı. Osmanlı Devletinin son iki asırlık tarihini dolduran haysiyet kırıcı haller; çok defa hiçten şeyler için, müstakil bir Devlete yapılamıyacak olan protestolar, siyasî, hattâ fiilî müdahaleler bunu açıkça gösterir. İşte bu sebepledir ki Lozan'ın en büyük başarısı Garplı Devletlerin Tüıkiye karşısındaki bu zihniyetini yıkması ve Türkiyeyi müsavi haklı bir Devlet olarak bütün cihana kabul ettirmesi olmuştur. Bu muahadenamenin başında âkitlerin: «1914 senesinden beri şarkın sükûnunu ihlâl eden halihazırda kat'i surette hatime vermek arzuyu mütekabili ile mütehassis olarak ve kendi milletlerinin müşterek vefa ve saadeti için elzem olan dostane ve ticarî münasebatı beyinlerinde yeniden tesis etmek emelinde bulunarak ve bu münasebatın devletlerin istiklâl ve hakimiyetlerine hürmet esasına müstenid olması vücubunu mülâhaza ederek bu hususta bir muahade akdine karar verdikleri» yazılıdır.

Lozan muahadesi Türkiyeyi bir Afrika müstemlekesinden farksız gören, ve bu yurtta öz yurtaşlardan üstün hak ve imtiyazlara dayanarak milletin iktisadî bünyesini sömüren frenk tipini ebediyyen ortadan kaldırmıştır.

Lozan'ın bütün ruhu eşitlik, istiklâl ve hakimiyete hürmet esasında saklı olduğu gibi, bu muahedenin Türkiye için haiz olduğu hukukî kıymet de bilhassa buradadır.

Lozan'ın temin ettiği hukuk müsavatını tabiî görenler bulunabilir. Fakat biz bunun memleketimiz için tabiî görülmediği devirleri acı acı yaşayanlardanız.

Millî Şef İ N Ö N Ü, eseri olan Lozan muahedesini tasdik ettirmek için Türkiye Büyük Millet Meclisine sunarken söylediği nutkun sonlarında bu muahedenin bize temin ettiği şeyi şu çok veciz sözlerle tam olarak belirtmiştir: «mütecanis, yeknasak bir vatan; bunun dahilinde, harice karşı gayri tabiî kuyudattan ve hükûmet içinde hükûmet ifade eden dahilî imtiyazattan müberra bir vaziyet ve gayri tabiî mükellefiyatı maliyeden azade bir hal; hakkı müdafaası mutlak menabii mebzul ve serbest bir vatan. Bu vatanın adı Türkiyedir. O Türkiyeyi bu muahedenameler ifade ve tavzih etmektedir»

IV

Bu neticenin elde edilmesi kolay olmadı. Türkiye karşısındaki asırlık görüş tarzlarını bir türlü değiştirmek istemiyen devletler ve onların pişmiş diplomatları, eski kayıtları az çok hafifleterek akoymak istiyorlardı. Bu yüzden

konferans müzakereleri bir aralık kesildi. Fakat ikinci toplanışta Garp Devletleri Lozan'da karşılaştıkları Türkiye'nin, eski Osmanlı İmpratorluğundan tamamen farklı bir zihniyet taşıdığını artık anladılar ve boyun eğdiler. Lozan'ın Muzaffer Baş Murahhası, yukarda zikredilen nutkunda: «Lozan konferansı milletimizin Avrupa ortasında davet olunduğu büyük bir imtihandır. Mübalağa ad buyurmayınız; acaba uzaklardan sesini eşittiğiniz Türkiye medenî âlem ortasında ve günâgün müşkilat içinde vazih ve sarih olarak davasını teşrih ve müdafaa edecek bir seviyei medeniye ve bir seviyei siyasiyede midir?. Acaba gördüğümüz manzara Anadolu dağlarında şu veya bu tesadüfün muhasımlar tarafından irtikâp olunan şu veya bu hatanın tesadüfî neticesimidir, yoksa müsbet ve muayyen bir hedefe doğru bir milletin bütün kuvvet ve menabii ile vakfı nefs ederek behemehal istihsali gaye için giriştiği bir mücadele midir.? Bunun imtihanı idi» demiştir. Netice gösterdi ki bu çetin imtihan tam numara ile başarılmıştır.

Ebedî Şef ATATÜRK büyük

49-50. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

nutkunda Lozan müzakerelerinden bahsederken: « müzakereler hararetli, münakaşalı ceryan ediyordu. Türk hukukunu tasdik eder müsbet netayiç görülmüyordu. Ben bunu pek tabiî buluyordum. Çünkü Lozan Sulh masasında mevzuubahs edilen mesail, üç dört senelik yeni devreye ait ve münhasır kalmıyordu. Asırlık hesaplar rü'yet olunuyordu. Bu kadar eski, bu kadar karışık bu kadar mülevves hesapların içinden çıkmak elbette basit ve kolay olmıyacaktı .... Ben neticenin behemehal müsbet olacağından emindim. Mutalebatımız sarih ve tabiî haklarımızdı. Bundan başka hukukumuzu muhafaza ve temin için kudretimiz de vardı. Kuvvetimiz de kâfi idi .... Bu mu ahedename Türk milleti aleyhine asırlardanberi hazırlanmış ve Sevr muahedenamesiyle ikmal edildiği zannedilmiş büyük bir suikastin inhidamını ifade eden bir vesikadır. Osmanlı devrine ait tarihte emsali namesbuk bir siyasi zafer eseridir. (Nutuk S. 427 - 428 ve 465) diyerek, Lozan'ın gerek müzakereleri ve gerek neticesi hakkında objektif kıymet hükmünü vermiştir.

Lozan hiç bir zaman köle olmamış, ölümden yılmamış bü... bir milletin kendi kuvvet ve ira... sine dayanan hakkının zaferi... Asırlarca çiğnenen haklar Loz... da kazanıldı. Türkün kayitsiz şa... sız istiklâli Lozan'da dünyaya ... nıttırıldı. Türkiye Avrupa Dev... ler camiasına, müsavi haklar ... sına dayanarak ilk defa Loza... girdi ve Türk'ün lekelenmek i... nen şerefi orada kurtarıldı.

Damat Ferit, Şurayı Salta... karşısındaki beyanatında, S... kabul etmenin hayat ve redd... menin ise, ölüm olduğunu sö... mişti. Lozan Sevr'i reddet... nin hayat ve kabul etmenin ... ölüm, hem de şerefsiz bir ö... olduğunu yalnız Türk milleti ka... sında değil, bütün cihan ve t... karşısında isbat etti.

Millî Şef yukarda zikrol... Nutkunda: « Türk Milletinin h... sai esasiyesi, zannolunduğu ... unsuru cidal olmak değildir. ... zun zamandanberi haksız m... cemata göğüs vermek mec... yetinde kalındığındandır ki, so... virlerde hassai cidali nazarı ... kati celbetmiştir. Türk mille... hassai esasiyesi sulh ve müs... met vadisinde unsuru terekki ... medeniyet olmaktır.» de... Türkiyenin mes'ul ve yüksek D... let adamının ağzından bu sö...

...esi üzerinden tam yirmi ...geçti. O zaman sulh için... medeni dünya bugün ateş ...n fırtınaları içinde çalkala... Fakat Türkiye « sulh ve ...met vadisinde unsuru terek... ...edeniyet olmakta » devam ...

...zan için iki ciltlik büyük bir ...azmış olan Profesör Cemil ...'n dediği gibi « İsmet Paşa ...'da memlekete büyük hiz...mıştir. Lozan Avrupanın ...inde, muahedesiyle de, za...yle de, tatbikleriyle de onun ...dikilmiş ebedî abidedir » (2)

...üyük Türk milleti için ne yüksek bir tali eseridir ki, Türkiyenin kurtarıcı ve kurucusu ölmez ATATÜRK'ün tâbiriyle, İnönünde yalnız düşmanı değil, milletin makûs talîini de yenen ve ATATÜRK le yanyana büyük taaruzu başaran muzaffer Kumandan; Mudanya'yı büyük Devletler Kumandanlarına imzalatan askerî murahhas; Lozan'daki diplomat Başmurahhas; Montrö'yü hazırlıyan Başvekil ve bu günkü kanlı dünya içinde bir sulh diyarı aziz yurdumuzda sarsılmaz millî birliğin timsali olan büyük Türk evlâdı Millî Şef İ N Ö N Ü hep ayni adamdır.

Büyük Millet, büyük adamlar yetiştirebilen millettir.

HIFZI VELDET

---

(2) Cemil Bilsel, Lozan II (İstanbul 1933) S, 583.

49-50. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Çorum'da Oğuz boyları

Neşet Köseoğlı

(43 üncü sayıdan artan)

II

Geçen sayıda bitiremediğimiz Oğuz boyları yazısını bu sayıda bi meğe çalışacağız .

ADI		CİNSİ	KADIN	ERKEK	TOPLA
Kargın	(36)	Köy	263	180	443
Kargın	(37)	Mahalle	—	—	—
Kargın	(38)	Mevki	—	—	—
Kargın pınarı	(39)		—	—	—
Kargın	(40)	Köy	192	190	382
Kargın	(41)	»	150	144	294
Kargın	(42)	»	188	152	330

(36) Alaca Kazasına bağlı bir köydür .

(37) İskilip Kazasına bağlı Evlik köyünde bir mahalle adıdır .

(38) Çorum'a bağlı köyler içinde Gürcü köyü vardır ki orada bir m ki adıdır .

(39) Çorum'a bağlı Kayı köünde bir çeşmenin adıdır .

(40) İskilib'e bağlı İki pınar köyü ile ayni Muhtar tarafından idare e lir bir mahalledir .

(41) İskilib'e bağlı Kavak köyünün bir mahallesi halindedir : bunda maada bu köyde birde karagöz mahallesi vardır .

(42) Mecidözü kazasına bağlı bir köy adıdır . 1937 tarihli istatistik mum müdürlüğünün Çorum için neşrettiği sayım büroşöründe yanlış olar Kargı şeklinde yazılmıştır .

Kargın yaylası	(43)		—	—	—
Kınık	(44)	Köy	177	178	355
Kınık delileri	(45)	»	148	121	269
Kınık	(45)	»	—	—	—
Kayı	(46)	»	156	130	284
Kayı	(47)	»	250	250	500
Kayı	(48)	»	151	154	305

(43) İskilip kazasının markezi olan İskilip kasabasının şimalinde 1600 akımlı Deveci Dagı eteklerindedir .

(44) Bu iki köy Çorum merkez kazasına bağlıdır .

(45) (764 - 1362) tarihli Şücaaddin İlyas bin Taybu vakfiyesinde (Kınık tâbii Hüseyinabad) ayni vakfiyenin diğer bir yerinde (Kınık tâbii Çomlu) diye adı geçmektedir . Bu köylerden biri 44 sayılı notta yazılı olandır . (850 - 1446) tarihli Mürüvvet bey vakfiyesinde de Kınık köyünün adı geçer .

Bu vesikalardan anlaşılıyorki Selçukiler zamanında gezginci halde olan Oğuz boylarından Kınık, sonraları köy tesis ederek yerleşmişlerdir . Hicri ekizinci asır başlarında bu oymağı köylere bağlı görüyorüz . Bu oymağın bir kısmı bu suretle yerleştirildikten sonra diğer bir kısmıda gezgincilikte devam etmişlerdir . Anadolu'nun bir çok yerlerinde rahat durmadıkları için 1110 - 1698 tarihlerinde Meraş'a iskân edilmişlerdi . 1118 - 1706 tarihli bir fermana göre iskâne rağmen yine gezgincilikte devam ettikleri anlaşılmaktadır . O zaman bunlar muhtelif yerlere yerleştirilmişlerdir . Fakat Çorum bölgesine geri kalan Kınık'lıların iskân edildiğine dair bir eski kayit ile diğer bir ize şimdilik tesadüf edemedik .

(46) Bu köy Çorum'a bağlıdır . Kıvırcık adında birde mahallesi vardır .

Celaleddin Herzemşah'ın Emiri Devlethan bin Karaaslan oğlu Birkehan (632 - 1234) de Amasya Emiri oldu . Süleyman Şah'ın bu Emir'in kabilesiyle beraber geldiği ve Karayakup nahiyesinde Kayı köyünde iskân edilmeleri melhuz olduğunu bir vesikaya dayanmadan Amasya tarihi yazmaktadır . C. 2 S. 366

(47) İskilip kazasına bağlı bir köyün adıdır .

(48) Mecidözü kazasına bağlı bir köydür .

49-50. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Karaevli	(49)		—	—	—
Karavdar	(49)	Köy			
Karalar	(49)	»			
Karaevliya	(49)	»			
Üregir	(50)	Mevki			
Üregiryurdu	(50)		—	—	—
Salur	(51)	Köy	224	191	415
Yazgır	(52)				
Yazır	(52)	Köy	495	455	920
Yazıpare	(52)	Mevki			
Yazır	(52)	»			
Yıva					
Yavu	(53)	Köy	413	413	826
Yavucuk yaylası	(53)				

(49) Çorum bölgesinde aynı adda bir yere tesadüf edilememiştir. Fa kat Karavdar adlı bir köy ile Karalar adlı diğer bir köy olup arada oldukç farklar vardır. Bir de Sungurlu'da Karaevlıya adlı bir köy vardır ki ben zerliği bakımından bu kelimelere bunu da eklemeği faydalı bulduk.

(50) Bu oymağın adı Kaşgarlı'nın lügatinde Üregir - Yüregir şeklinde yazılıdır.

Çorom'un Acıpınar köyünde bir mevki adı vardır ki oda şudur. Ü regir yurdu. Bu ad bu gün halk ağzında kullanılan şekildir.

Bu isme Anadolu'da, bilhassa Ortaanadolu'da pek az olarak tesadüf e dileceğini zannetmekteyiz. Isparta'nın Gönen köyünde bir mevki adı ola rak raslanmıştır. Yüregir (Fehni Ansu'nun Isparta da yer adları adlı ese rine bakınız. S. 28) Türkçede R ile L harfleri ekseriyetle birbirinin yerin tutar. Bu sebeple bu adın da aynı oymağın adı olduğundan hiç şüphe edi memelidir.

(51) Çorum'a bağlı bir köydür. Kızılırmak köprüsü başında sıtmal bir yerdir. (756 - 1355) tarihli Çöplübey vakfiyesinde Sakız divanına bağlı olarak gösterilmektedir.

(52) Sungurlu kazasına bağlı, Boğazkale nahıyesinde Yazır köyü olup bundan başka iki de mevki vardır. Yazıpare Çorum'da Babaoğlu köyünde bir mevki ile yine Çorum'da Yazır adlı diğer bir mevki vardır.

(53) Köy, Çorum'un Lâçin nahiyesine bağlıdır. Aynı yerde akan ça yın da adı Yavu dur. Aynı nahiye içinde birde Yavucak yaylası vardır.

ıparlı	(54)				
ıni yapar	(54)	Köy	273	225	498
ıki yapar	(54)				

Yukarda anlatmağa çalıştığı mız oymaklar Oğuz aşiretine doğ udan doğruya bağlı esas oymak ardır. Birde bunlardan ayrılan soylar vardır ki onların isimleri aşağıdadır.

Şimdiye kadar Kayı boyun dan ayrılan soyların adedi on ola rak tespit edilmiştir. (55)

1 — Keçili
2 — Akkeçili
3 — Karakeçili
4 — Akçakeçili
5 — Alakeçili
6 — Bozan
7 — Çoban
8 — Halili
9 — Kızıl keçili
10 — Kırka

Bunlardan Çorum'da bulunan lar şunlardır.

Keçili (56)

(54) Bu Çorum'un Alaca kazasının bir köyüdür. (886 - 1481) tarihli aca Yusuf vakfiyesinde Eskiyapar, Yeniyapar diye iki köyün adı vardır. Bu kelimeler eski yazı ile (yıpar) şeklinde yazılıdır. Fakat halk ara nda bu kelime yukarda yazdığımız gibi söylenmektedir.

(55) Ulus 1 - 1 - 1934

(56) A — Çorum'un İskilip kazasına bağlı Karakeçili köyü vardır ki 9 kadına karşı 130 erkek nüfusu vardır.

B — Osmancık'ın Karalar köyü vardır ki bunun nufusu 753 tür. Bu üyük köyün de Karakeçiliye bağlı olması çok muhtemeldir.

C — Sungurlu kazasının Boğazkale nahiyesine bağlı Karakeçili köyü ardır ki 108 kadına karşı 106 erkek nufusu vardır.

D - 1005 - 1596 tarihli mahkeme sicilline göre Alaca kazasında bulunan Kapaklı köyüdün de o tarihte Karakeçili divanına ait olduğu anlaşılmak adır. Bu sebeble bu on soya bir de Kapaklı adını ilâve etmek lâzımdır.

E — Bir de Elmalı divanına bağlı Keçili köyü olduğu 842 - 1438 tarih Koca Mehmet Paşa vakfiyesinden anlaşılmaktadır. Buna nazaran bu di ana dahil bir çok kö lerin de Keçili soyuna bağlı olduğuna hüküm edile ilir. Bugün bu artık bir mevki halindedir. Ölmüş köyler arasındadır.

49-50. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Karakeçili (56)
Çoban (57)
Halilli (58)
Kırka (59)

Salur oymağından ayrılanlarda bunlardır. (60)

1 — Yalvaç
2 — Karaman
3 — Keçi ağa

Bunlardan Çorum'da köy adı olarak hiçbiri yoktu. Yalnız yer adı olarak Karaman ile Keçi adına raslanmıştır.

Bayat oymağından ayrılan soyların adları da şunlardır. Doğanlar, Doğanlı. Bu soylardan Çorum'da İskilip kazasına bağlı bir Doğangir köyü olup bundan başka köy yoktur. (756 - 1355) tarihli Çöplübey vakfiyesine göre o tarihte köy olup bugün ölmüş köyler arasına katılan Doğanarılan köyü de vardır.

Bütün bu izahlara göre Çorum'da Oğuz boyları ile bunlardan ayrılan soylardan büyük bir kısmının yerleşmiş oldukları anlaşılmaktadır.

Alparslan'la beraber gelip Anadolu içlerine yayılan bu büyük boyların önemli bir kısmının Çorum bölgesinin Türkler eline geçmesindeki geniş çalışmalarını bütün bu izahlar ortaya koymaktadır.

---

(57) Mecidözü'nün, eski adı ile Çorak, yeni adı ile Cemilbey nahiyesine bağlı bir köy olup 253 kadına karşı 187 erkek nufusu vardır. Bu köy adının (665 - 1266 tarihli vesikalarda görüldüğüne göre Kayı'larla beraber geldiklerine hiç şüphe edilemez.

(58) Çorum'un Sungurlu kazasında Halilli köyü vardır. 62 kadına karşı 76 erkek nufusu vardır.

(59) Çorum'un Alaca kazasına bağlı iki köy vardır ki birine büyük, diğerine küçük Hırka derler. Bu adlara (700 - 1300) tarihlerinden itibaren bütün vesikalarda tesadüf edilir.

Buna nazaran Kayı'ların bu bölgeye yerleştikleri zamanda bunların da gelmiş ve yerleşmiş olduklarına şüphe yoktur.

(60) Türkiyat mecmuası C. 1 S. 192

(61) Ulus 25 / 12 1933

EN GÜZEL ŞİİR

Gülerken yüzünde güllet açılır,
Dolaşır bir füsûn yanaklarında;
Hasta gönüllere neşe saçılır,
Nameler titrerken dudaklarında.

Gölgeler serpilir kirpiklerinden
Yüzünde açılan güller üstüne.
Aşıkların kalbi sızlar derinden
Güzelleşirsinde bütün bütüne.

Gözlerinde sevda perisi güler,
Baygın bakışların bin ümit verir;
Sevgilim bu halin kalbi büyüler,
Sevgilim bu halin en güzel Şşiir.

SEMAİ

Yolum bahçene uğradı
Kopar algülü ver bana
Niçin kaşların çatıldı
Ne olur gülüver bana

Adın ne söyle bileyim
Özür, merhamet dileyim
Gözyaşlarımı sileyim
O ipek tülü ver bana

Asmanın altı pek serin
Gel az uzanalım gelin
Saçına iliştirdiğin
Şu mor sünbülü ver bana

Saçlarına tel olayım
Yemenine pul olayım
Kapında bir kul olayım
Gülüver, gülüver bana

SIVACIOGLU

49-50. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Çorum tarihinde kadın elbiseleri

EŞREF Ertekin

III

(48 inci sayıdan artan)

KATIR :

Nalçalı ayakkabılara derler. Kırmızı ve siyah olmak üzere iki çeşidi vardır.

ÇİZME :

Uzun boğazlı, sahratlı mestler gibi, yandan kopça ile iliklenir. Altında demir nalça vardır, sarı, kırmızı ve siyah renkleri vardır.

Biçim bakımından da şu çeşitleri bulunur.

1) Kötane çizme
2) Örüzgâr »
3) Astarsız »
4) Uluorta »
5) Boğazı körüklü çizme

ÇORAP :

Çorap yünden, Filikten ve iplikten yapılır. İplikten örülene tire çorap, yünde örülene yün çorap denilir.

Sade siyah olanları olduğu gibi, beyez ve kendinden nakışlı denilen çeşitleri vardır. Bu çorap çeşitli renkli ipliklerden nakışlı olarak örülür. Renk veya örülüşe göre çeşitli adlar alır. Halk ağzında şu çorap adları çok söylenir.

1) Civan kaşı
2) Tavşan izi
3) Süt yüzü
4) Melez çorap
5) Hanım camdan sallandı
6) Kâseli masalı
7) Çevre örneği
8) Dürzü bıyığı
9) Akıtmalı
10) Yar küstü, gönül barıştı
11) Hanim cimcigi
12) Serhoş yolu
13) Kabak çiğidi

14) Kaz ayağı
15) Dinari
16) Yılan eyegüsü
17) Baklava kesimi
18) Kışla penceresi
19) Fıstıklı
20) Burmalı
21) Saç örgüsü
22) Yâr yâre küstü
23) İncili köbek
24) Ciğer deldi
25) Örümcek ağı
26) Çatık kaş
27) Albayrak
28) İrendeli
29) Yâren cimciği
30) Hanım teri
31) Kordunlu
32) Kanefilli
33) İlifli
34) Güllü pencereli
35) Bütün tor
36) Bademli
37) Güllü dallı [1]

ÇARŞAF :

Kenefi'den yapılır, bu bezin bütün nevilerinden çarşaf yapılır. Yığdırımlı, oyalı, kabarcıklı, tek çıbıklı, çift çıbıklı diye bir çok çeşitleri görülmüştür.

HAMAM KESESİ :

Umumî olarak kazmir'den yapılır. Fakat esas kese Çankırı'da Filik'ten dokunan hususî bir kumaştan yapılmaktadır.

KISKI :

Mor yazma olup hem çeki üstüne hem de Alınaltınının üstüne bağlanır.

ENEKÇEK :

Uçları kopçalıdır, iki parmak enniliğinde ve 25 - 30 santim uzunluğunda, üzerine altın dizilmiş, bir kadın süsüdür. Bu süsün bir ucu sağ kulak üstünden kopça ile Kıskı'ya, diğer ucu da çene altından geçirilerek yine fes kenarındaki Kıskı'ya kopça ile takılır.

KEÇİK :

İpek kıvrak'tan yapılır. Tepe altını üstüne konur ve uçları çene altından bağlanır. İhtiyarlar bunu adî yazmadan yaparak [fes üstünden ve çene altından bağlarlar.

İPEK HARÇ :

Sanrı denilen bir âletle şerit örer gibi örülür. Elbiselerin kenarına dikilir. Bunu Çorum'da

[1] Yukarda yazılı Çorap örnekleri adlarının çoğunu, analı kızlı iki bayandan yazdık. Her ne zaman, bu söyledikleri çeşitlerden istenilecek olursa hepsinden birer çorap örüp verebileceklerini söylediler.

49-50. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

yapanlar eskiden vardı, ihtiyarlar arasında tanıyanlar bile vardır.

Kadınların süs için kullandıkları eşyaya dair

ALTINDAN YAPILAN SÜSLER:

1 — Altınlar bir bez üzerine dikilmek suretiyle yapılır. Çene altından fesin iki ucuna bitiştirilir, buna saka derler.

2 — Feslerin kenarına dizilen bir nev'i vardır ki, bu hem Saka ile, hem de Saka'sız kullanıldığı zamanlar olmuştur.

3 — Çeşitli altınlara birer kulp yaptırılarak ve içinden kurdela geçirilerek gerdanlık yerine boyuna asılanlar da vardır.

4 — Altının para olarak bileklerde de kullanıldığı vakidir.

5 — Gelinler de bazan altın paralar büyük bir dizi halinde, ortası iki bacak arasına gelecek şekilde bele de bağlanır.

Bütün bu süslerin yapıldığı altın paraların cinsi ile Çorum,da nasıl kullanıldığı ve söylendiği aşağıda gösterilmiştir.

ADI	ÇORUM'DA KULLANILAN ŞEKLİ
1 — Lira	Lira, bir altın, bütün altın, yüzlük altın
2 — Yarım lira	Lira yarısı, yarım altın, ellilik altın
3 — Çeyrek lira	Lira çeyreği, çayrek altın, yirmibeşlik altın
4 — Mamudiye	Mahmudiye. Zincirli ve sandıklısı vardır
5 —	İstanbul bütünü
6 —	» » nısfiyesi
7 —	Mısır bütünü
8 — Fluri	Yaldız altını
9 — Fındıklı altını	Fındıklı (1)
10 — » dörttebiri	» rubiyesi
11 —	Adliye
12 —	Sandıklı (yirmilik)
13 — Yirmilik zincirli	Zencirli (yirmilik)
14 —	Direy (2)

[1] Bu süs altınının üstünde fındık içi şeklinde bir kabartma vardır.
[2] Direy: Yirmilik altın büyüklüğünde ve o kıymette bir altına diyorlar.

15 —		Otuzluk (3)
16 —		Sandıklı onluk (4)
17 —		» » (zencirli)
18 —	Beşkuruşluk	Beşlik (5)
19 —		Dörtlük (6)
20 —		Üçlük (7)
21 —	Beşibirlik	Beşibirlik, Beşibirarada
22 —		kıramise (8)

Bu altın paralalardan başka daha bir çok gümüş paralar varsada herkesin bildiği paralar olduğu için onları koymadık.

Bunlar hakkında aşağıdaki malumatın verilmesi muvafık görülmüştür. (9)

[3] Otuz kuruşluk bir altın
[4] On » » »
[5] Beş » » »
[6] Dört » » »
(7) Üç » » »
(8) Kıramise: Beşibirlikten biraz geniş ve yufka, beşyüz kuruş değerinde Macar altınına diyorlar.
(9) Bu hususta 1325 rumî yılına ait (Salnamei umumî) adlı eserdeki umum bilgiyi yazmağı faydalı bulduk. Bu malumata nazaran Çorum'da otuzluk diye anılan altın Mahmudiyenin bir nevi veya eski Rumi altınının nısfiyesi olduğu ve onluk, beşlik, dörtlük, üçlük denilenlerinde, yirmiliklerin nısfiyesi ve rubiyeleri olduğu anlaşılmaktadır. Salnamei umumi'deki bilgiyi aynen yazıyoruz.

49-50. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Elyevm ziynet makamında kullanılan eski altın ziynet

İSMİ	KIYMETİ ASLİYESİ Kuruş	KIYMETİ ASLİYESİ Para	VEZNİ Kıyrat	VEZNİ Dirhem
ilori denilen yaldız altını	51	19	1,5	1
incirli ve fındık denilen şerifi veya şrefi altını	50	05	1,25	1
ultan Mahmud'u saninin yirmibeşlik enilen atik ve rumi altını	68	03	7,75	1
tik Sultan Mahmut alrını denilen Mahmud'u evvel zer mahbubu	37	30	13,2	
ultan Mustafa salis zer mahbubu	36	00	13,25	
andıklı ve gazi denilen hayriye altını	23	10	8,75	
irmilik Mahmudiye ve darilhilafetis-eniye altını	20	00	8	
tik adli ve darilhilafetilaliye ve Sultan lecid'in memduhiye altını	19	26	7,75	
azılı Mahmudiye denilen cedit rumi e İstanbul Altını	28	20	11,75	
edit Adliye Altını	17	27	7,75	
tik Mısır Altını	26	32	13	
edit » »	26	20	11,90	
ısır Barbut Altını	3	38	2	
edit Rubiya Altını	3	20	2	
inet beşyüzlük	500		15	10
» ikiyüz ellilik	250		7,5	10
» yüzlük	100		3	2
» ellilik	50		1.5	1
» yirmibeşlik	25		8,75	
On iki buçukluk	12	20	4,38	

Meskûkâtı Osmaniye ile ahiren ihdas olunan altınları

AYARI Binde	KUTRU Mm.	Mülahazat
993	19-27	
970	21 32	çiftlisi dahi vardır
956	26	nısfiye ve rabiyesi dahi vardır
952	17-21	çiftli ve nısfiyesi dahi vardır
906	18	nısfiyesi dahi vardır
873	20	çiftlişı ve nısfıyesi vardır
830	19	nısfiyesi ve rubiyesi dahi vardır
830	19-20	adliyenin nısfiyesi ve diğerlerinin nısfiye ve rebiyesi var
800	23	rumilerinciftlisi, istanbulla'ın nısfiye ve rebiyesi vardı
748	19	nısfiye ve rebiyesi dahi vardır
687		
687		
665		
582		
916,6	45,5 50	Ziynet altınları ilk defa olarak 1314 - 1324 senelerinde darp edilmiş ve Padişahımız Sultan Mehmet Han hamis hazretlerinin zamanı saltanatlarına mahsus olmak üzere 1326 senesinden itibaren şekli aherde olarak tekrar darp edilmeğe başlanmıştır. kuturların evvelki rakamları Sultau Hamid'i sani vaktinde darp olunanlara ve ikinci rakamları Sultan Mehmed Han hamis hazretleri zamanında yapılanlara aittir.
»	44,5-45	
»	30'5-37	
»	22,75-27	
»	19-22	
»	16-18	

49-50. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Türkçe Sözlük (1)

İSMAİL Ceyhan

Türk Dil Kurumu Lügat Kolu çalışmalariyle hazırlanan ve « karpuz » maddesine kadar iki parça halinde yayınlanan, geri kalan kısmının da basıldıkça yayınlanacağı bildirilen Türkçe Sözlük, gerçekten « günün en sıkı ihtiyacını karşılamak » yolunda atılmış, yerinde ve ileri bir adımdır.

Kitabin başında sekiz sahife tutan Ön Sözile konuşma dilinde hususiyle halk ağzında söylenen kelimelere geniş ölçüde yer verildiği, bundan sonraki basamaklarda bu yöne daha çok önem verileceği, bu uğurda şimdiye kadar nasıl çalışıldığı, nelere dikkat edildiği derli toplu anlatılmıştır.

Kavramların tarifinde gösterilen dikkat ve titizlik, deyimlerin alfabe sırasınca dizilmesi ve açıklanmalarına verilen önem bu yolda hiç bir emeğin esirgenmediğini gösteriyor. Ayrıca, her fiilin geniş zaman kipi takısını alışı, çekimlerde hangi fiillerin sonlarındaki sert sessizlerin, kural dışı olarak, yumuşayacağı, hangi isim ve sıfatların sonlarındaki sert sessizlerin, kdral dışı olarak yumuşamıyacağı, ses uyumuna aykırı takı olacağı, fiillerin hangi tümleçleri alabileceği, hangi fiillerin özne olmıyacağı, sessizle biter ve sesli takı alan hangi kelimelerde ses düşmesi olacağı, harfler ve hecelerle belirtilmiş; vurgusu son hece üzerinde olmıyan kelimelerde vurgunun yeri, bir kelimede uzun okunan hece varsa bunun hangi hece olduğu işaretlerle gösterilmiştir. Bunlar Türkçe Sözlük'ün özelliği ve yeniliğidir.

Yalnız, bukadar emek ve özenle ortaya konan eserin basımında bir kusrr göze çarpıyor: Sahife kenarlarında ki boşluk çok dar bırakılmış. Yanlarda birer,

(1) T. D. K. yayınlarından. İstanbul Cumhuriyet Basımevi 1943, 1944. Her parça 75 krş.

üst ve alt kenarlarda birer buçuk santim. Hele, ikinci parçanın birinciden yarım santim geniş olması gerek cilt yapılırken pürüzleri kesmek, gerek kullanma sırasındaki yıpranıştan yazıları korumak imkânını güçleştiriyor. Buna belki de kâğıt darlığı sebep olmuştur. O takdirde parçaları dikişli yapmak, ciltlemek imkânsızlığı karşısında, bir dereceye kadar, koruyucu bir tedbir olabilirdi.

Halk dilinde söylenen bazı kelimeler sözlüğe alınmamış. Şüphesiz, derleme işi ilerleyip arttıkça bu eksikler tamamlanacaktır. Belkide kitabın tamamı basılıncıya kadar geçen zaman içinde yeniden derlenen sözler ayrı bir forma halinde eklenir. Bu düşünce ile, denize bir damla katmak gibi ... da, sözlükte bulunmıyan bir kaç kelimeyi yazmak istedim. Daha evvel Fuat Köprülü'nün Türk Saz Şairleri III sonundaki sözlüğü M. Bahaeddin'in Yeni Türkçe Lügatinin bazı kelimelerini Türkçe Sözlük'le karşılaştırdım. Bu karşılaştırmada adı geçen iki kitapta Türkçe Sözlük'te bulunmıyan, karşılaştırılan kitaplarda karşılığı eksik veya değişik yazılan kelimeler olduğunu gördüm. Bunların listesi ile bunlar dışında bir kaç kelimeyi aşağıya aldım.

1 — Türk Saz Şairleri III Sözlüğünde ve Yeni Türkçe Lügat'te olup ta Türkçe Sözlük'te bulunmıyan kelimeler:

1 — **Alçım alçım**: çeşit çeşit 2 — **Aşkar** (arapça) Al at; kızıl donlu hayvan - kırmızı yüzlü adam (aşkarı bozuk: rengi bozuk hayvan. Karektersiz adam)(2) 3 — **Beğni**: Şarap, içki. 4 — **Cıbırlık** Fakirlik, parasızlık. (**Cıbır**: Fakir, parasız) 5 — **Daylak**: Deve yavrusu 6 — **Hozan**: Münbit olmıyan toprak; iki sene üsütste ekilmiş tarla (hiç ekilmiyen veya bir kaç sene boş bırakılan arazi) 7 — **Iğramak**: Hareket etmek 8 — **Angıç**: Çitten araba (**Angış**: Arabaya ot veya hububat sapı gibi havaleli maddeler yükletmekte kullanılan uzun ve geniş araba kanadı.) 9 — **Erincik**: Üşenen, tenbel, utangaç. 10 — **Alaçuk**: Türk aşiretlerinin çalı çırpıdan yaptıkları meskenler, oba. (3) 11 — **Çalık**: Başörtüsü. 12 — **Azgaşmak**: Döğüşüp boğuşmak. — 13 **Eğri**: Bal peteği koparmağa mahsus küçük çengel

(2) Parantez içindeki kelimeler tarafımızdan eklenmiştir.

49-50. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

II — Karşılıkları eksik veya değişik yazılan kelimeler:

1 — **Bala:** Peçe, başörtüşü T. S. Ş. (Türk Saz Şairleri) **Bala:** Yavru, çocuk T. Szk (Türkçe Sözlük) 2 — **Ferik:** Ateşte kavrulup yinen yeşil buğday taneleri Y. T. L. (Yeni Türkçe Lûgat) **Ferik:** Pilicin civciv halinden sonra aldığı ad. 2 Gevrek bir elma çeşidi. T. Szk. (**Firik:** Hububat ve kaysi, badem, erik gibi meyvaların sertleşip olgunluk devrinden evvelki ham hali) Türkçe Sözlükteki çağla karşılığı » 3 — **Ergeç:** Furuncu küreği, erkek keçi, teke Y. T. K. **Erkeç:** Erkek keçi T.-Sük. 4 — **İnak:** Mutemet, sözüne sadık, müşavir, müsteşar, rey, istişare. Y. T. L. **İnak:** Her türlü inceleme ve eleştirmenin üzerinde tutulan, gözü kapalı inakılan fikir nas, doğma. 5 — **Ekiç:** Ağaç dallarını eğmeğe mahsus kanca Y. T. L. **Eğiç:** Kovandan bal çekmeğe yarar alet.

III — Karşılaştırılan kitaplarda bulunmıyan kelimeler.

1 — **Bağcık:** Araba dingiline demir çenberlerle bağlanan ağaç yastık. x2 — **Başlık:** Tekerleğin dingile geçirilen toparlak kısmı x3 — **But:** Araba okunu iki yanından tutan ve bağcığa bağlı ağaçlar 4 — **Çal:** Taşlı ve ekime elverişsiz arazi. 5 — **Çekiçivi:** boyunduruğu araba arış veya okuna bağlayan büyük çivi. 6 — **Çotul:** bir tutam ot vesaire. Ateştb ütüp yemek için toplanan bir miktar taze nohut. 7 — **Çörtük:** Ucu gayrı muntazam koparılmış dal. Sivri yerleri aşınmış, şekilsizlenmiş şey. 8 x — **Deri:** Perşenbe günü, bazı yerlerde alım satım pazarı kurulmadan evvelki gün (4) 9 x — **Damak:** boyunduruğun öküzün gerdanına gelen alt kısmı. 10 — **Emişme:** Süt kardeş. 11 — **Erinmek:** Üşenmek, tenbellik etmek. 12 — **Evriağaç:** Sacda pişirilen ekmeği çevirmeğe, altüst etmeğe yarayan yassı, uzun, ucu sivri, tahtadan alet. 13 — **Fallik:** Hoppa kız veya kadın. Şirret ve kötü kadın 14 — **Girebi:** Odun kesmeğe yarayan, ucu eğri ve sivri ağaç saplı hafif balta. 15 — **Gölbez:** Köpek yavrusu. 16 — **İşlik:** Demirci veya marangoz dükkânı.

---

(3) İşaretli kelimele başka anlamlariyle T. sözlük'te var.

(4) Çorum'da evvelce, pazar, salı güsü kuruldoğu için pazartesi gününe deri adı verilmişti " Deri derilir, pazar kurular, çarşanba çarşaf dokur, perşenbe peşkir dokur cuma mevlüt okur" cumartesi değnek dokur,

23 nisan

Bu mübarek vatan, bu cennet ülke,
Olmuştu bir zaman hep bölge bölge.

Yerleşmişti düşmanlar herbiri bir bölgeye
Çökmüştü kara duman bu güzelim ülkeye.

Her tarafta Türk kanı akıyorken durmadan;
Birleşti düşmanlarla padişah, utanmadan.

Çobansız sürü gibi başkansız kaldı millet,
Yerden gökten bir yardım bekler, bunaldı millet.

Samsun, Erzurum, Sivas ülkeleri seslendi,
Hasta donen millete yepyeni bir can geldi.

Ankarada toplanıp (23) nisan günü,
Büyük Meclis açıldı, gün oldu Türk'ün dünü..

Kahraman Türk Milleti yeni Hukûmet kurdu;
Ebedî Şef ATATÜRK o gün kurtardı yurdu.

Atamızın çizdiği yolsan sanma saparız,
23 nisan günü her yıl bayram yaparız.

Bu mutlu gündür bize şeref veren, şan veren;
Bu mutlu gündür bizim benzimize kan veren,

Bu mutlu gün değilmi düşmanı yurddan atan,
Bu mutlu gün değilmi Türk'ü, Türk'e tanıtan.?

Ey vatandaş.. nur saçan bu mutlu günü tanı,
Bu mutlu gün kurtardı esaretten vatanı.

Türkler köyü: 23 / 4 / 944
Gezici Başöğretmen
R. R. Tankaya

İTİZAR:

Bu manzume Dergimin 48 inci sayısına konacakken unutularak bu sayıya konulmuştur. Özür dileriz.

[49-50. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!](#) [CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ](#)!

Hamamözü [1]

Doğudan batıya uzanmış dağlar;
Dağların eteği bağçeler, bağlar..
Derede, tepede suları çağlar.
Güzel gördüm, güzel Hamamözünü.

Dağları kaplamış yemyeşil orman,
Çamların kokusu, dertlere derman.
Poyraz serin serin okurken ferman;
Güzel gördüm, güzel Hamamözünü.

Canlara can katar türlü ağaçlar,
Özenmiş, bezenmiş düzler, yamaçlar
Takınmış tepeler, bol sırma saçlar;
Güzel gördüm, güzel Hamamözünü.

Köyleri yaslanmış çamlı dağlara,
Gark olmuşlar bahçelere, bağlara.
Hayat verir hastalara, sağlara;
Güzel gördüm, güzel Hamamözünü.

[1] Gümüşhacı köyü kazasının hamam nahiyesi ile Çorum Vilâyetinin Lâçin nahiyesi arasındaki köyler.

Kuşlar coşmuş, durmamaya kasteder.
Bülbüllerin nameleri mesteder.
Gönüllerde ne gam kalır, ne keder.
Güzel gördüm, güzel Hamamözünü.

Tarlaları tatlı sudan içiyor,
Kırlarında binbir çiçek açıyor,
Yakininden Kızılırmak geçiyor;
Güzel gördüm, güzel Hamamözünü.

Bağlarında türlü meyva doludur,
Çorum ile Osmancığın yoludur;
Gümüşhaci köyünün de koludur.
Güzel gördüm, güzel Hamamözünü.

Gezdim bu bölgeyi hep baştan başa,
Tanrı bir şey esirgememiş, haşa !
Türlü nimet vermiş bak dağa, taşa;
Güzel gördüm, güzel Hamamözünü.

(Rahmi) der yurdumun her yanı güzel,
Lâkin Hamamözü özelmi özel.
Güz gelince bağlar dökse de gazel
Güzel gördüm, güzel Hamamözünü.

Yeni Çamlıca köyü 5 / 6 / 944
Gezici Başöğretmen
R. R. Tankaya

49-50. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Cönklerden Derlemeler:

Derleyen : Eşref ERTEKİN

(Altılı bir fahriye)

Men o şahi keremin hasta idi bendesiyim
Gerçi dost gülşeninin bülbülü gül handesiyim
Sanma aşkında beni yâri perakendesiyim
Geçmem öldürseler illâ yolununun zindesiyim

Çün Ali şahi kızılbaş men anın bendesiyim
Aşkıla ser verüben rahinin üfkendesiyim

O tarikden el alup dervişi şah oldum
Rahi vuslatta erenler ile sırdaş oldum
Mustafa kurbini tutmuşlata yoldaş oldum
Murtazayı sevüben has kızılbaş oldum

Çün Ali şahı kızılbaş men anın bendesiyim
Aşkıla ser verüben rahinin üfkendesiyim

Sevmedi Haydarı şol münkiri murdarı şaki
Kim anı sevmedi bil görmedi didârı haki
Dil anın veçhi kitabından aluptur sabaki
Nice men sevmiyeyim ol gül yzüz nuru şafakı

Çün Ali şahı kızılbaş ben anın bendesiyim
Aşkıle ser verüben rahinin üfkendesiyim

İbni Süfyan ile şoldem kati cenk eylediler
Birbirin kırdı o şah askeri hod bilmediler

Çünki islam idi suretle o müşrük gidiler
Fark için askeri şah kırmızı geymiş idiler

Çün Ali şahi kızılbaş men anın bendesiyim
Aşkıla ser verüben rahinin üfkendesiyim

Cenk arasında o şah geydi çü kaftanı kızıl
Seyfi honrizi anın döktü çok alkanı kızıl
Yağdırıp kâfire şol ateşi suzanı kızıl
Askeri câmesi gülgûnl yek renk alû kızıl

Çün Ali şahı kızılbaş men anın bendesiyim
Aşkile ser verüben rahinin üfkendesiyim

Geldi haktan Aliye kırmızı tacile kemer
Odurur yâri peyamber odurur seyfile er
Cennet ehli buları canile her kimki sever
Mustafa canû tenim dinim imanım Hayder

Çün Ali şahı kızılbaş men anın bendesiyim
Aşkıla ser verüben rahinin üfkendesiyim

Kıldı Mevlâ o emire yedi nesne ihsân
Zülfikar, taç, kemer, düldül, kanber bürhan
Evvel âhir odurur fethi cihan hükmü nihan
Esedullahi velidir ana her sırlar ayan

Çün Ali şahı kızılbaş men anın bendesiyin
Aşkıla ser verüben rahinin üfkendesiyim

Bazılar serveri; neslin niçe sevmezki temam
Müşrük oldurki şefi olmaz ana yevmi kıyam
Ol Hesan (Hüsnü) Hüseyin yârimiz on iki İmam
Aslıma taş atana lânet ola suphile şam

Çün Ali şahı kızılbaş men anın bendesiyim
Aşkıla ser verüben rahinin üfkendesiyim (1)

[1] Milli Kütüphanede 4054 noda kayitli kitabın son sahifesinden yazıldı .

49-50. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

(Veli)

Allah Muhammed'i nurdan yarattı
Ali'yi cümleye eyledi sultan
Eksiklik, noksanlık, cümlesi kuldan
Sen kendi fiiline gezebilin mi ?

Her adam yiyemez bunda Arpayı
Hak evinde alabilmez görpeyi
Değirmende zavar etsem arpayı
Onu hak lokması edüp yiyebilin mi ?

90 bin koyunu bir yaylaya kaldırsam
Yaylımını, sulağını aldırsam
Ahşam olsa bir ağıla doldursam
Onu da çırasız yüzebilin mi ?

Doksan bin koyunu güden Ali'dir
Rum kutbu Hacıbektaşi Velidir
Aptal Mûsâ sultan kızıl delidir
Onun bağladığını çözebilin mi ?

(Velim) bu harflere ereyim dersen
Hakkın didarını göreyim dersen
Muhammed Ali koluna gireyim drsen
Candan azizine kıyabilin mi ?

∴

(Veli)

Kemal ehli olanı sınamak olmaz
Gönül belledinmi sadık dostunu
Câhil yar seveni kınamak olmaz
Gönül, belledinmi sadık dostunu

Bir sadık yar gerek halimden bile
Ağlarsam ağlaya, gülersem güle
Ben haçan ağlayam çeşmimi sile
Gönül, belledinmi sadık dostunu

Benim yârim benim ile saline
İntizârım dost bağının gülüne
O divanda bu divanda buluna
Gönül belledinmi sadık dostunu

Eyi günde sadık dostlar çok olur
Başa bir hal gelse küllü yok olur
Varlıkta uğruna dönen çok olur
Gönül belledinmi sadık dostunu

Velim eder Hacıbektaş Velim var
İntikam Tanrısı Sultan Balım var
Hasiretiz, ayrılık var ölüm var
Gönül, belledinmi sadık dostunu

∴

49-50. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

(Veli) [2]

Hüsnünde bayi Bismillâh hiçtir
Resmin vallâhi billahi hiçtir

Paça zekâ dört çariyâr hakkiçin
Seri muyin biri, yüzbini hiçtir

Kitablar anası ümmül kitapsın
Fetahnâ suresi yâsinde hiçtir

Yüzün gören sermest oluyor yarep
Ak gerdanda çifte benler de hiçtir

Çar müzğân çar kitabı devreder
Ferdi âlem, ferdi vahit de hiçtir

(Velim) eder sensin ilmû câvûdân
Ravide sebal mesâni hiçtir

.·.

[2] Bu üç şiir bektaşî şairlerinden (Veli) ye aittir. hususî bir cönkten yazıldı.

(Köroğlu türküleri) [3]

Sana derim sana bolu'nun beği
Göndör Ayvazımı gelsin göreyim
Şikâyet etmeden bolu dağları
Göndür Ayvazımı gelsün köreyim

Kıratımı eğerleyüp binmeden
Dostlarımız yaman sanı sanmadan
Yüreğime bir od düşüp yanmadan
Göndür Ayvazımı gelsün göreyim

Köroğlunun namı çıktı dillere
Bildirmiştir haddin niçe beğlere
Ayvazını vermemiştir yadlara
Göndür Ayvazımı gelsün göreyim

Bilürmisin Köroğlunun hilesin
Çekmiş kurmuş demür yayın çilesin
Hasretile çok anmıştır sılasın
Göndür Ayvazımı gelsün göreyim

.·.

(3) Bu iki Köroğlu türküsü Millî Kütüphanede 4443 - 65 noda kayitli kitabın içindeki bir risalenin son sahifesinden yazılmıştır.

49-50. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

(Diğeri)

Gel gidelim Karaman'a yukarı
Başı turna telli Ayvaz ağlama
Bu illerdan bize name geliyor
Yüzü çifte benli Ayvaz Ağlama

Ayvazım birleşüp ili bulalım
Bile ağlayalım, bile gülelim
Bey Mehmed'ide bile alalım
Başı turna telli Ayvaz ağlama

Gel Ayvazım gel gidelim dağlara
Sığınalım yaradana beilere
Ulak gitti paşalara beylere
Yüzü çifte benli Ayvaz ağlama

Ayvaz sensin beni her gün şaşıran
Yolum ala karlı dağdan aşıran
Köroğlunu bu dağlara düşüren
Başı Turna telli Ayvaz ağlama

∴

(Karahisari Timurluya ait vesikalardan)

Bu vesikanın baş tarafı (46) ıncı sayıdadır ,

mi canibine râci mahsulât zaviye vakfı tarafından ve baki on dört sehimden yedi sehmi canibine ait mahsulât İsa Çelebi tasarrufundan olan hissei milkiyet üzre şah Hüseyin tarafından ve yedi sehmi canibine ait mahsulat milkiyet üzre Kutar oğulları tarafından ve divanisi canibine ait mahsulat ve rusumat hassı hümayun mutasarrıfı tarafından ahzü kabzettirüp ve merkum seyit Ahmedi hilafı defteri hakani bir dürlü dahlü taaruz ettirmeyüp men'i ve def eyliyesiz min bait defteri hakaniye ve emrü hümayunuma muhalif kimesneye iş ettirmeyüp hususu mezbur için bir dahi emrü şerifim varmalu eylemiyesiz şöybilesiz alâmeti şerifeme itimat kılasız tahriren fi evasıtı şehri recebilferd sene selase ve selaisn ve mieteyn ve elf 1233

No 376

Evkafı mülhakadan Hüseyin Abad kazasında Hoca Ahmet ve Hoca yusuf tasarrufunda olan Eskiyapar karyesinin 10 sehimden altı sehim hissei malikânesi vakfından altı sehimden üç sehim hissei malikâneye ba beratı âli mutasarrıfan Seyit Mustafa ibni Ahmet Seyit Mehmet ibni Süleyman halifelerden merkum Mehmet bil veled ve merkum Seyit Mustafa bilâ veled müteakip vefatlarile merkum Seyit Mustafanın hissesine müşterek salri rabet etmeyüp kefi yed eylediklerinden yerine yine mütevaffayı merkumun müştereki ve altı sehim rubuna Mutasarrıf Amasya'da Sukıran mahallesinin defteri nufusunda birinci hane nümeresinde elyevim elli senesinde mukayyet Mehmet Nimetullah ibni Mustafa (1) her veçhile şayanı inayet ve şayestei lutfu merhamet olma-

(1) Çorumlu Mustafayı vazıhtır buna ait sayin arkadaşımız İhsan Sabuncu oğlunun, Çorumlu'nun 9 ve 13 üncü sayılarında yazıları çıkmıştır.

Şu vesikaya göre Mustafa Vazıh'ın Hoca Ahmet ve Hoca Yusuf sülâlesinden olduğu anlaşılıyor.

49-50. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

ğile müteveffayı merkum Mustafanın hissesi bilâ veled mahlulünden müştereki merkum Mehmet Nimetullah üzerine tevcihi niyazile kibeli şeri şeriften terkim kılınan ilam leffen takdim kılınmış ve icrayi muktezası mütevakkıfı re'yi Âliyi Cenabı Nezaret Penahileri bulunmuş olmağın olbabda ferman hazreti men lehül emrindir : 26 cemaziyelâhir sene 1281 14 Teşrinevvel 1280

Mutasarrıf	Naibi	Müftü	Serkâtibi Mal
Abdulmecit Ziyaeddin	Mehmet Emin	Ahmet Sıtkı	Ahmet Şükrü

Müdürü Muacelat
Ali

Kâilbi tahrirat
Aziz

Nazırı Defter
Mehmet

Dai	Müdiri ziraat	Aza	Aza	Aza	Aza
İbrahim	.....	Mehmet	Mustafa	...	...

Evkafı mülhakadan Hüseyinabad kazasında Hoca Ahmet ve Hoca Yusuf tasarrufunda Eskiyapar karyesinin on sehimden altı sehmi hissei malikânesi vakfından altı sehimden üç sehim hissei malikâneeine ba beratı âli mutasarrıfan Seyit Mustafa ibni Seyit Ahmet ve Seyit Mehmat ibni Süleyman halifelerden merkum Mehmet ba veled ve merkum Mustafa bila veled müteakiben vefatları vukuile merkum Seyit Mustafanın hissesine müştereki sairssi rabet etmeyüp kefiyed eyledikłerinden yerine yine mütevaffayı merkumun müştereki ve altı sehimden rubuna malik Mehmet Nimetullah ibni Mustafa şayanı inayet bulunmuş olduğundan merkum Mustafanın hissesi bila veled mahlulünden müştereki merkum Nimetullah efendi uhdesine tevcih ve yedine beratı âlinin sadaka ve ihsan buyurulması niyazile kıbeli şer'i şeriften tanzim kılınan ilâm leffen takdim kılınmış ve vakfı mezkûrün mutasarrıfı eğerçi Amasyada sakin isede malikâneleri Hüseyinabad'da bulunduğundan Muhasebei Yozgad Evkaf Müdürlüğü tarafından rü'yüt kılınmakta bulunduğu tahkik olunmuş olduğundan icrayı iktizası babında emir ve ferman Hazreti-Menlehülemirindir. 24 Cemaziyelahir sene 1281, 12 Teşrinisani 1280

Amasya Evkaf Müdürü
Hafız Ali

(DEFTERHANE SURETİ)

Elhakani
Nazareti Evkaf

Evkaf malikânei Eskiyapar tabii kazai Hüseyinabad 6 sehim der tasarrufu Hoca Ahmet ve Hoca Yusuf ve hissei sehim 3 der tasarrufu Hatay pinti âlim Haci ve hisse 1 sehim ez tasarrufu milki Piri Mehmet

Vechi meşruh üzere malikâne hissesi merkumanın uhdelerinde mastur ve mukayyet olup evvelemirde vakfı mezburun muhasebei keyfiyeti varidat defterlerine göre hüküm muhtazardır. Ferman Hazreti menlehülemrindir.

5 Cemaziyelahir 1282

Meclisi Evkaf Müdüriyetinin merbut inhasına nazaran vakfı mezburun muhasebesi Yözgad Müdürlüğü tarafından rü'yat olunmak lâzım geleceği cihetle keyfiyeti tekrar varidat defterlerinden görülmeğe tevakkuf eder ferman Hazreti menlehülemirindir. 5 Çemaziyelahir 1282

Evkaf Muhasebesi derkenarı natık olduğu üzere vakfı mezkûrün muhasebesi Yozgad Yozgad Müdürlüğü tarafından rü'yet olunmak lâzım geleceği kösterilmiş ve sahibi evrakın ifadei şifaisine nazaran muhasebe rüyetiçin eğerçi Yozgad'a getmiş ise de berat tecdit olunmadıkça muhasebei rü'yet edemiyeceğini Evkaf Müdürü beyan etmiş olduğundan olvechile muhasebesi rü'yet olunduğuna dair kayit olmadığı malumu Nazaret Penahileri buyruldukta emrü ferman Hazreti Menlehülemirindir. 10 Rebiulevvel sene 1283

Hörü mutabık ve meâli hisssi mezkûrenin ber vechi muharrer tevcihini istitaden ibaret idüğü
Gurrei rebiilahir sene 1282
eminilfetva

Deri devlet mekine arzı daiyi kemineleridir ki

Nazareti hümayunu mülukâneme mülhak Evkaftan Hüseyinabad kazasında Hoca Yusuf ve Hoca Ahmet tasarrufunda olan Eskiyapar karyesinin on sehimden

[49-50. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!](#) CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

altı sehim hişsei malikânesi vakfından altı sehimden üç sehim hissei malikânesine ba beratı âli mutasarrıfan Seyit Mustafa ve Seyit Ahmet ve Seyit Mehmet ibni Süleyman halifelerden merkum Seyit Mehmet bilveled ve merkum Seyit Mustafa bila veled mütaakiben fevtolup merkum Seyit Mustafanın hissesine müşterek sairi rabet etmeyûp kefiyed eyledikleriden yerine yine mütavaffayı merkumun müştereki ve altı sehim rubuna mutasarrıf olan medinei Amasya'nın Su Kıran mahallesinden defteri nufusunda birinci hane nümeresinde elyevm elli senesinde mukayyet Mehmet Nimetullah bin Mustafa her vechile şayanı inayet ve şayestei utuf ve merhamet olmağile mütevetfayi merkum Mustafanın hissesi bila veled mahlulünden müşterski merkum Nimetullah üzerine tevcih ve yedine bir kıta beratı şerifi âlişan sadaka ve ihsan buyurulmak recasına biliitimas bayei şer'i ulâye arz ve ilâm olundu baki emri ferman Hazreti Menlehülemirindir. Sebi işrin min cemaziyelahir sene ihda ve semanin ve mieteyn ve elf 1281

El abdül dal lildevletil aliyyetil Osmaniyye Murad efendi zade Mehmet Emin efendi.

Bu makule vakfiyesi mukayyet ve muhasebesi rü'yet olunmuyan Evkafın nizamına tevfikan iktizası tekrar varidattan görülmeğe tevekkuf eder ferman Hazreti Menlehülemirindir.

Malikânei mezkûrün hissedarlığı vechi meşruh üzre merkumun başka başka berat ile üzerlerinde olduğu muhasebesinde mastur ve mukayyettir. Ferman Hazreti menlehülemirindir.

19 Rebiülahir sene 1283
Kuyudat tetabbu olundukta vakfı mezkurun tevliyetine dair kayit bulunamamıştır. Ferman Hazreti menlehülemirindir. Sene 1283

Bu makule vakfiyesi mukayyet ve muhasebesi rü'yet olunmayan Evkaf nizamnamei cedide tatbikan bilrü'ye koçan evrakı mahsusuna ve mürettebatının cedveline bilidhal canibi hazinei Evkafı Hümayun Nazareti celilesine irsali ve derdest ve sicillatta mukayyet vakfiye var ise ilec

ıyt birer kıta muhtasar suret-
isbat kılınmak nizamı iktiza-
dan bulunmuş olmağile bu su-
le meâlililam ve merbut maz-
ta ve inha ve nevi derkenar-
a nazaran vakfı mezkûrün ma-
linde şer'i şerif ve Meclisi
kaf Müdürü marifetile icabe-
tarihten seksen iki gayesine
ğin nizamı mezkûr mucebince
hasebesi bil rü'ye koçanlı ev-
kı mahsusuna ve mürettebatı-
cetveline bilidhal cenabı hazi-
i merkumeye irsali derdest
sicillatta mukayyet vakfiyesi
r ise ba mazbata mahalline su-
tinin irsali ve vakfiyei mezbu-
mahallinde bir güna hayratı
rmıdır ve olduğu halde neden
rettir ve elyevm mevcut, ma-
rmudur, Buralarının dahi bit-
ik keyfiyetin ba mazbata
inhai beyan ve işarı zımnın-
Kaim makamlığile Evkaf Mü-
riyetine hitaben tarafı zi şerefi
zareti behiyyelerinden tahriratı
felerinin tastiri babında ferman
zreti menlehülemirindir. 17 Sa
r 1283

No. 377

AŞİRETLER ARASINDAKİ ŞEKAVETE DAİR

Kangırı ve Ankara ve Çorum ve Katasaray Kadılıklarına hüküm ki.

Senki Katasaray Kadısısın mektup gönderüp kazai mezbur ile Kangırı kazası mabeyninde Karabük nam mevkide sakin olan Ulus taifesinden Cerid cemaatının aşiretleri meclis-i şer'a gelüp bunlar kendi hallerinde sakinler iken yine Boz Ulusa tâbi Mahirlü cemaatinin miri aşireti olan Topal Osman ve Bozkoyunlu miri aşireti Yakup nam şaki ve cemaat-ı Beğli'den Dekli nam kimesneler ile havasına tâbi üçyüz nefer atlu ve yüz elli nefer sekban evlerin basup cemaat-ı Cerid'in mir aşireti olan Gündoğmuş nam kimesneyi katledüb ve Piri ve Mustafa ve Arap ve Bali ve Demur ve Abbas ve sairlerinden kırk beş neferin mecruh ve kiminin ellerin ve kiminin parmakların kat'edüp ve hatunlarından dahi onbeş neferin dahi ellerin ve parmakların kat' ve mecruh edüp cümle esbab ve erzakın garet ve otuz sekiz Deve ve kırk iki At ve üçbin dört

[49-50. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!](#)   [CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ](#)!

yüz Koyun ve on çift Öküz ve beş Merkep ve Kalender nam kimesneden yüz kırk kuruş ve mütevaffa Gündoğmuş'un iki yüz kuruşluk rehtin garet edüp külli teaddi eylemişlerdir deyu arzeylediğin ecilden buyurdum ki vusul buldukda bu babda her biriniz bizzat onat vechile mukayyet olup mezkurları bieyyi vech-i kân ele getürmek ve davay-ı hak ve tayin-i madde eden hasımların mu vacehesinde bir defa şer'ile görülüp faslolmayup on beş yıl geçmiyen husus arın yerlü yerinde şer'ile hak üzre teftiş edüp erbab-ı hukuka şer'ile mütevecclh olan hakların hükmedüp bi kusur alıverdikten sonra muhtac-ı arz olanlar var ise hapsedüp arz eyliyesin ki, değil ise şer,ile haklarında lâzım gelenl icra edüp hilaf-ı şer'i şerif kimesneye iş ettirmiyesin (Mahmud Çavuş mübaşir yazılmıştır) .

Fi. Gurrei şehri zilhicce. sene 1022 (1613)

Mühimme defteri. 80. Sa. 211

Reht. at takımı.

No. 378

ZEAMET SAHİPLERİNDEN SÜLEYMANIN 21499 AKÇALIK ZEAMETİNE DAİR .

Çarum ve Karahisar Demirlü ve tahtettarık kadılarına ve sabıka kadı olan mevlanâ Abdulvehhab'a hüküm ki .

Zuamadan Süleyman nam kimesne dergâh-ı muallâma arzuhal sunup şöyle arzeyledi ki Çorum sancağında tahtı kazanıza tâbı Apardı nam karye ve gayriden 21499 akçe zeamete bundan akdem mutasarrıf olan Ahmet Çavuş mukaddema vaki olan Canboladoğlu ve Kaıenderoğlu ve Kara Said ve Tavil karındaşı seferlerine varmadığından gayri Tebriz seferine dahi varmayup zeamet-i mezbure mahlul oldukta varid olan hat-tı humayun-ı saadet makrunum mucebince bunun seferde zuhure gelen hizmet ve yoldaşlık mukabelesinde tevcih olunup berat ettirüp tassrruf etmek istedikte Ali nam kimesne zeameti mezbur için mukaddema mezbur Ahmet Çavuşun fevtinden

014 senesinde tahvil-i külli ile ehmed Çavuşa verilüp cl dahi erat etmeden 1017 şevvalinin easıtında bana feragat eylemiştir eyu bir tarikle emir alup berat ttirmekle tarihi mukaddemdir dea dahl ve niza edüb lâkin altı y mururundan sonra tahvil emri erat olmak ve tahvilde feragat ilaf-ı kanun olup mezburun ol ech ile eylediğü dava ve niza agv-i mahz olduğundan gayri mez ur Ali zikrolunan seferlere dahi armayup tahvil emri ile mutaarrıf olduğundan gayri hayatı ve emati na malum olup zeamet-i ezbure her vech ile Süleymanın akkı olmağla mukarrer kılınub elase ve işrin ve elf zilhiccesinin vahirinde emr-i şerifim verilüb krar berat ettirüb beratı mucence tahvil ve tarihine değin mah ul teveccüh edenlerden alıverilnek içün emr-i âhir verilüb zabtına ardıkta husumet üzre olan mezur Ali gıybet etmekle vaki olan ahsulât mezkür Alinin vekili olan Mustafa nam kimesnede emanet az'olunup halâ taleb ve tahsili çün emr i şerifim etmeğin buyurdum ki vusul buldukta bu babda ereği gibi onat vech ile mukayyed olup bunun hakkı olan zeameti mahsnlün beratı tarihinden her kimlerde zuhur ederse badessubut hükmedüp bi kusur alıverüp asla bir ferde taallûl ve ınad ve muhalefet üzre olanlar her kimler olursa olsun vukuu üzre yazüp bildiresin ki emr-i şerifime itaat etmedikleri icün geregi gibi haklarından geline .

5 Rebiulevvel 1024 (1615)

Mühimme defteri . 80

No. 379

ÇORUM'DA İBRAHİM İSMİNDE BİR ADAMIN HALKTAN ALDIĞI PARADARLA DAHA BAZI UYGUNSUZLUKLARINA DAİR .

Çorum Beğine ve liva-i mezburda vakı olan kadılara hüküm ki

Bilfiil Çorum Kadısı olan mevlanâ Âmirüddin Hüseyin süddei saadetime mektup gönderüp kazai mezburun ulema ve sülehası ve sair âyan ve eşrafı meclis-i şer'i şerife varup haliyâ İbrahim nam kimesne otuz sene akdem diyarından göçüp ge-

49-50. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

lüp kaza-i mezburda tavattun eyliyeyin reayayı kaldırup vatan-ı aslilerine gönderüp her birinden miri için yüz yirmişer ve gulamiye yirmişer akçe aldırup ve otuz seneden mütecaviz sakin olanlardan dahi vechi meşruh üzere yüz yirmişer miri ve yirmişer akçe gulamiye aldırasın deyu maliye tarafından emir ibraz eyleyüp reayaya zulm ve teaddı eyledigün ve kükm-i humayunum rica eyledikleri arzeyledigin ecelden mezburun ibraz eyledigi emir sahte olmagın mezbur her kande ise behemhal ele getirüp elinde olan müzevvir emri ve cem eyledigi akçe mukayyed ve mahbus mübaşir tayın olunan dergah-ı muallâm çavuşlarından zide kaprehuya teslim ve âsitane-i saadetime ihzar olunmak emrim olmıştur. Buyurdum k. vusul buldukta bu babda sadır olan ferman-ı celil-ül kadrim mucebince amel edüb her biriniz geregi gibi tekayyud ve ihtimam eyleyüp dahi mezbur her kande bulunur ise ele getirüp ibraz eyledigü müzevvir emri ve cem ettigü akçe ile mübaşir-i mezbure mukayyed ve mahbus teslim ve âsitane-i saadetime ihzar eyleyüb emr-i şerifime mugayir ihmal ve müsahaleden ve mezburu gaybat ve fira[r] ettirmekden begayet ihtiraz ey[le]yesin.

Yevmelisneyn. 15 S. 1046 (163[6])

Mühimme defteri. 87. Sa. 41

No. 380

ÇORGM'A TÂBI FİRUZ VE AK VİRAN KARYELERİ HALKININ SİPAHİEERİ MEHMED DEN ŞİKÂYETLERİNE DAİR.

Çorum Bgine ve Kadıs[ına] hüküm ki

Senki Kadısın. Süddei saade[ti]me mektup gönderüb kaza-i mez[bu]re tâbi Firuz ve Ak vi[ran] nam karyeler ehalisi mecli[s-i] şer'i şerife varub Sipahileri ol[an] Mehmed nam kimesne otuz mikta[rı] atlu ile üzerlerine konub mü[...] ve meccanen koyun ve kuzu v[e] bal ve yağ ve sair mekûlatların aldugundan gayri benak ve mü[c]erredleren kanun ve defter mu[cebince] almayub adem başına bir [...]riyal guruş alup ve öşürlerin har[man] vaktinde ayni ile almayu[b]

(Sonu var)

49-50. SAYI İÇİNDEKİLERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

ISBN978-625-95263-0-0

ÇORUMLU 1942--1944

KAYNAK ESERLER DİZİNİ:23

ÇORUMLU

1942-1944

Mahmut Selim GÜRSEL